

به نام آفریده کار بی همتا

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها

مصطفی عمرزی

۱۳۹۸ شمسی

مشخصات کتاب

نام: رسانه ها، مدیریت و نوسان ها

نویسنده: مصطفی عمرزی

زبان: دری افغانی

تایپ و دیزاین: م.ع

شمار صفحات: ۳۲۹

نوبت چاپ: اول

ناشر: صاحب اثر

سال: ۱۳۹۸ش

تیراژ: ۱۰۰۰ جلد

در این کتاب:

✓ رسانه ها، مدیریت و نوسان ها..... ۱

بخش اول / داخلی

✓ ضعف های رسانه بی..... ۷

✓ بهای ناچیز بیان حقایق..... ۱۱

✓ سخنسرایان بی فکر..... ۱۶

✓ سندروم فیس بوک..... ۲۱

✓ در کارتون های استاد هژبر شینواری..... ۲۷

✓ لایک ها و کامنت ها..... ۵۳

✓ مجبور نیستید!..... ۶۰

✓ رقابت های نارسا..... ۶۴

✓ نشانه های تحمیل سانسور..... ۷۱

✓ PINTEREST..... ۷۵

✓ وینس زلمیان..... ۸۷

✓ رسانه ی دعوت..... ۱۲۴

✓ BTN..... ۱۲۶

✓ اجندای جلسه های نوبتی بورد در BTN..... ۱۴۷

✓ پیام های واحد فرهنگی شبکه ی BTN..... ۱۴۹

✓ فسادپیشه گان کابلبانک..... ۱۵۱

✓ قابل توجه مشرانو جرگه ی جمهوری اسلامی افغانستان..... ۱۵۷

✓ به مقام محترم لوی سارنوالی ج.ا.ا..... ۱۶۲

✓ به مقام محترم وزارت اطلاعات و فرهنگ ج.ا.ا..... ۱۶۹

✓ قابل توجه مسوولان روزنامه ی «سرخط»!..... ۱۷۳

✓ با اتحادیه های گزارشگران..... ۱۷۶

✓ در رادیو - تلویزیون محلی نورین..... ۱۸۷

✓ در تلویزیون ۱..... ۱۸۹

✓ در برنامه ی هفتادمین سال تاسیس روزنامه ی هیواد..... ۱۹۴

بخش دوم / خارجی

- ۲۰۱..... ارزش واکنش به موقع..... ✓
۲۰۶..... تبصره ی واکنگتن پُست، خلاف معمول بود..... ✓
۲۱۸..... با استعانت از بیگانه..... ✓
۲۲۲..... وصله های ناجور..... ✓
۲۳۳..... مردم افغانستان نام دارند!..... ✓
۲۴۲..... پس فردا بی بی چهل..... ✓
۲۴۷..... تبلیغات مجوسی..... ✓
۲۶۳..... رسانه ی طرف..... ✓
۲۷۰..... شبکه ی ریشخند..... ✓
۲۷۴..... شکستن عرف دیپلوماتیک..... ✓
۲۷۷..... A9..... ✓
۲۹۴..... Kediçikler / چوچه های پشک..... ✓
۳۱۷..... Gülşah Güçyetmez / گلشاه گوچتمیز..... ✓
۳۲۲..... Esra Saraçoğlu / اسرا سراج اوغلو..... ✓
۳۲۵..... معرفی مصطفی عمرزی..... ✓

– رسانه ها، مدیریت و نوسان ها

– (مقدمه)

من در سال ۱۳۸۲ش از پوهنځی ژورنالیزم پوهنتون کابل، فارغ شده ام. در سال ۱۳۸۳ش با پیوستن به «اتحادیه ی ملی ژورنالیستان افغانستان» که ریاست آن را مرحوم سرمحقق محمود حبیبی، برعهده داشت، عملاً در زمینه ی فعالیت های رسانه یی، قرار می گیرم. در این مسیر، تا اواخر سال ۱۳۸۹ش تجربیات زیادی در چند گونه گی کار رسانه یی به دست آورده ام. از اتحادیه ها تا مطبوعات و تلویزیون ها، فرصت های زیادی میسر شدند تا در کنار دانش حرفه یی، عملاً از چند و چون رسانه ها سر درآوردم. در این نوع نگرش درگیر، تامل من روی مواردی نیست که در عمومیات کار رسانه یی، یا افزودی بر ژانرهای ژورنالیستیک می شوند یا هم خلق یادداشت هایی که حاوی ماجراهای خاص یا کرونولوژی رویداد هایی هستند که در این کلیشه، بازتاب می یابند. مهمترین این رویکرد، شاید مواردی باشند که دست اندرکاران رسانه ها یا صنف گزارشگران به لحاظ سیاست های محل کار یا سایر موانع قانونی و دولتی نمی توانستند هنگام کار، بازتاب دهند.

افغانستان پس از کودتای شهید محمد داوود، از اصولی عدول کرد که در اواخر سلطنت اعلی شاه محمد ظاهر(رح) اگر با جمهوری ناخواسته از سیر طبیعی خود باز نمی ماند، شاید ما را به تعالی کار رسانه یی می رساند.

سانسور و محدودیت با رژیم های کودتایی، بالاخره به حاکمیت منفور ملا چترالی(ربانی) می رسند و پایان آن در امارت اسلامی ملایان، کار رسانه یی افغانستان را مدفون می سازند. در این خلاء، اتکای مردم به معلومات خارجی که حتی در طرف با اعتبارترین رسانه ها، خالی از اغراض نیست، نوع اعتمادی را خلق می کند که مردم ما از منظر آن، به

رسانه‌ها، مدیریت و نوسان‌ها / ۲

خود و کشور شان می‌نگریستند/ می‌نگرند. در همین کتاب در مقالات «بخش دوم/ خارجی»، مستند ساخته‌ام چه گونه رسانه‌های مشهوری چون «بی بی سی فارسی» که به «پاتوق» مجوسان/ فارسان ایرانی مبدل شده، در افغان ستیزی‌هایی دست دارد که ناممکن است بر اساس آن‌ها «بی بی سی فارسی» را رسانه‌ی بی طرف خوانند. در مقاله‌ی «رسانه‌ی طرف» می‌خوانید که چه گونه از منظر متنازع ساختن هویت سیاسی- ملی مردم ما(افغان) به ایجاد تشتت و تفرق اجتماعی و قومی افغانستان، دامن می‌زنند.

حرف در این است که زمینه‌ی رسانه‌ی کشور ما پس از سقوط تحجر ملایان، یک مشکل خاص دارد: قطع آن با گذشته‌ای که در تیلور کار رسانه‌ی دهه‌ی دیموکراسی، دیده می‌شد. با وجود اثرات محسوس جنگ سرد و بلای تقابل اخوانی و الحادی، اما حرف افغانی هم بسیار داشتند؛ چه اکثر جناح‌های افغان، تعالی، حفظ تمامیت ارضی و پاسداری ارزش‌های افغانی را اصل می‌شمردند.

در زمینه‌ی رسانه‌ی پس از طالبان، تجارتي بودن، حزبی بودند، در محور خواسته‌های بیگانه واقع شدن و عملاً در دام استخبارات منطقه، منافع کشور‌های همسایه را توجیه کردن، به قدری به خلای فکری و انفصال مردم از اولویت‌ها انجامیده‌اند که اگر از محدود بحث‌های ضد ایرانی و پاکستانی بگذریم، زمینه‌ی رسانه‌ی سال‌های اخیر کشور، هرگز ملی، افغانی و به نفع ما نبوده است.

بدبختانه وابسته‌گی‌های شدید حکومت‌های پسان طالبان به کشور‌های خارجی و سفارش‌اجندا‌هایی که فرهنگ‌سازی نشده بودند، در باور‌های مطلق بیگانه، حتی دفاع از آزادی‌ها، حقوق زنان و دیموکراسی را در تقابل با اخوانی و الحادی داخلی قرار داد تا در ضعف‌های حکومت‌های ائتلافی، بی‌توجه بر فی‌نفسه‌های آن‌ها نه فقط بقای شان وابسته به حضور خارجی باشد، بل منفی تلقی شود.

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۳

در کتاب «رسانه ها، مدیریت و نوسان ها»، چنانی که عادت دارم و به منش من به منطبق اولویت ها و نیازها برمی گردد، مانند عرصه های فرهنگی چون تاریخ، ادبیات و هنر، کلیشه ها را دور زده ام و این حقیقت تلخ را جلو خواننده ی افغان، به خصوص اکثریت مردم افغانستان (پشتون ها) قرار داده ام که با هرج و مرج رسانه یی که بسیاری خیانت های واضح به کشور بودند، مخالفان حداقل خواسته ها و اغراضی را بزرگ نمایی کرده اند که هرچند هرگز جا ندارند، اما در دشواری های اقتصادی، ناامنی و زوال سیاسی، بهانه می شوند تا مردم را به جان هم بیاندازند.

در مقالات مختلف این کتاب، حتی در جایی که به روایت تجربیات کاری من برمی گردند، متوجه می شوید که چه گونه در زمینه ی کار رسانه یی، از فساد مالی تا استفاده های حزبی، قومی و جناحی که منافع کشور های همسایه را توجیه کرده اند، متاسفانه مهمترین وسیله ی تنویر، ذهنیت دهی و فرهنگ سازی که در اکثر کشورها شدیداً کنترل، مدیریت یا به وسیله ی حمایت های ملی، مورد بهره برداری قرار می گیرد، در افغانستان به خصوص در حاکمیت های بازار آزاد، به قدری علیه ما استفاده کرده اند که بار بار متنازع ساختن هویت سیاسی در برنامه های تلویزیونی که دست اندرکاران اکثر آن ها از یک اقلیت مهاجر اند، برای مردم، ذهنیت خلق می کنند که اگر مشکلات شان حل نشد، با نه گفتن به هویت سیاسی (افغان) در چاله ی دیگری گیر بیافتند که کشور های همسایه، حفر کرده اند.

سیاست های ایرانی ضد افغانستان، به قدری وقیح اند که از پول این کشور در کابل، کتاب «ما همه افغان نیستیم!»، چاپ می کنند و با شابک / سریال نمبر مجوز وزارت اطلاعات و فرهنگ، به نشر می رسانند. بنا بر این، ضمن آن چه در این تعجیل از تجربیات کاری ام حضور ذهن داشته ام، ماهیت رسانه ها و کار های رسانه یی را تبیین

رسانه‌ها، مدیریت و نوسان‌ها / ۴

کرده‌ام. یقین دارم که با آن چه در این کتاب، عینیت یافته، خواننده‌ی هموطن، زود متوجه می‌شود که عدم اُبُهت سیاسی در حالی که موضع ملی و پرستیژ ما را صدمه می‌زند، فضا را به گونه‌ای مساعد می‌سازد تا به جای خود ما، دیگران استفاده کنند. باری در یک فرصت ملاقات، به آقای حامد کرزی، رئیس جمهور پیشین افغانستان، گفته‌ام بودم که بیگانه‌ها بیشتر از شما از رسانه‌های ما استفاده کرده‌اند. ضمن تایید سخنان من، اما متوجه نشد که وقتی «بیگانه‌ها استفاده می‌کنند»، مفاد ما چیست؟

به هر صورت، با مطالعه‌ی نوشته‌های این مجموعه، می‌فهمید که از وسیله‌ای به اهمیت رسانه‌ها چه قدر ضعیف استفاده کرده‌ایم. یعنی مخاطب رسانه‌های مغرض، بیش از رسانه‌های ماست که فقط چند نمونه‌ی ملی و قومی شمرده می‌شوند. این‌ها حتی ادعا کرده نمی‌توانند ۵ درصد مخاطب دارند.

افغان ستیزان در فرصت‌های مناسبی مرگ و میر ستمیان، یاوه‌هایی را جهانی می‌سازند که محال بود با منطق سخیف و خیانت‌های فی‌نفسه‌ی شان به آلوده‌گی‌های فکری حداقل بخشی از طیف باسواد ما بیانجامند. چون حکومت، اُبُهت سیاسی ندارد، همسویی رسانه‌های مغرض به قدری ست که در موارد مختلف، دست اندکاران ایرانی، تاجکستانی و روسی رسانه‌های خارجی، موضع افغان ستیزان را توجیه، تایید و تعمیم داده‌اند.

گاهی امواج ناچیزترین کنش‌های افغان ستیز که پشت آن‌ها چند پسرک و دختر یا زنک و مردک وقیح و ناقل قرار دارند، به قدری بزرگ می‌شوند که وقتی پاسخ آن‌ها را می‌دهیم، شاید شانس‌های ما نیز موثر باشند؛ زیرا پس از موج سواری، می‌بینیم که اگر بزرگ‌نمایی رسانه‌ی نباشد، وزن جریان افغان ستیز، در حد نخود سیاه است؛ اما

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۵

اعتراف باید کرد که جراحات روانی و فزیکتی در حالی رونما می شوند که وقت و توان زیاد ما صرف پاسخگویی و جلوگیری آن ها شده اند. اگر عرصه ی رسانه ها به خوبی مدیریت شود تا در نوسان های حزبی، قومی و گروهی آن ها مردم ما را به تفرقه و خیانت به خودشان نکشانند، ما هم بسیار ناگزیر نمی شویم از اموری غافل بمانیم که در جانب ما (نخبه گان) رسالت عظیم ملی، کشوری و افغانی ست تا با تعریف مقولات مدنی و تفکیک خوب و بدی که به نام ارزش ها خلط شده اند، تخلیق را افزون به تامین نیاز های فرهنگی مردم، به وسیله ی موثر تنویر مبدل بسازیم؛ چنانی که در کشور های آزاد و پابند به قانون، مثبت واقع می شوند، در این جا نیز افغان ها را کمک کنند پیرامون را زیبا و با امیدواری بنگرند.

در این کتاب در حالی که به پدیده ی رسانه به عنوان وسیله ی بسیار مهم، اثرگذار و ذهنیت ساز توجه کرده ام، سعی ام در تبیین سیاست های مختلف قومی، جناحی و ایدیالوژیک، فرامرزها را درنور دیده است. در مقاله ی «A9»، با مجموعه ای از تصاویر، به این تامل پرداخته ام که نباید های ما بیرونی نیز باشند. اتکای بیش از حد به نسخه های ایدیالوژیک وارداتی که در تمام آن ها منافع و مقولات فرهنگی بیگانه، خوانده می شوند، چه قدر ما را در خانه ی خود ما بیگانه ساخته اند! اصولاً از «مدینه ی فاضله» ی افلاطون تا طرح «قرارداد اجتماعی» ژان ژاک روسو، اثرپذیری که محیط و ماحول نیز در آن شامل است، به استثنای ذات مسئله، تطبیق آن در جا های دیگر را ناکام می سازد. کشور ما تا هفت ثور شوم، خوب- جلو می رفت. هندوستان، چین، روسیه و بسیاری از کشور های غربی با اتکا به تجربیات خود شان رفاه دارند. من یقین دارم که نسخه ی دیموکراسی هند یا انگلستان، هرگز به درد امریک نمی خورد.

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۶

امیدوارم با تعمیم مطالب این کتاب، این تجربه به گونه ای تعمیم یابد تا هموطنان ما، به خصوص کسانی که در عرصه ی رسانه ها فعال اند، مقید به آن چه در گذشته تابو، ساخته بودند، خود و رسانه ها را وزن نکنند. در این کتاب، به خصوص برای افغان های رسالتمند و حساس در امور کشور، سوژه های زیادی وجود دارند که با خلق ذهنیت های آن ها متوجه می شوند واقعاً رسانه چیست و چه گونه با مدیریت آن می توان انبوه مردم را رهنمون شد.

تا تهیه ی این کتاب، آن چه در عرصه ی رسانه ها- چه در داخل و چه در خارج- عمومیت داشت/ دارد، مجموعه هایی ست که با افزودی بر مقولات ژانر ها ارائه می شوند و در بخش دیگر، روایات گزارشگران، مقوله ی ابزاری آن ها را تعریف می کند. یعنی آن چه هنوز هم در جامعه ی ما از رسانه ها کمتر درک می شود، مدیریت و نوسان های آن هاست. رسانه ها اگر به درستی تعریف، مهار و قانونمند نشوند، بی نهایت مخرب هستند.

مصطفی عمرزی

ش ۱۳۹۸/۷/۵

کابل - افغانستان

بخش اول / داخلی

- ضعف های رسانه یی

اگر زبان بُریده دولت را سوا کنیم، نقش رسانه های غیر دولتی با مجموعه ی افراد دست اندرکار آن که همواره از کیفیت و کمیت فرهنگیان، کارشناسان و صاحب نظران، سود می جویند، در دو سوی طرف و بی طرف، بیشترین ایجادکننده گان سوژه های خبری می باشد. دولت با ساختار و ماهیت ائتلافی، استفاده از شیوه های کهنه و ظرفیت های پایین، شبیه مکانی ست که چند دسته مردم برای ضیاع وقت، معاش می گیرند. این خصوصیت در چند سال اخیر به اثر تقسیمات قومی، توزیع سهمیه بندی های حزبی و جناحی و از همه بدتر تداخل افراد مفسد که دچار آلوده گی فکری اند، دولت را قادر نمی سازد در ذهنیت سازی هایی موثر باشد که وقتی موج اخبار و افکار ضد ملی، رسانه یی می شود، بتواند با پوشش رسانه یی گسترده، توجه مردم را به مسائلی جلب کند که به اثر آن ها کوچک نمایی اغراض رسانه یی در حد افراد و نشانی هایی می شود که متاسفانه به دلیل نبود ظرفیت های ذهنیت ساز دولتی و حتی جناح های ملیگرا، نمونه های ناچیز و دون افغان ستیز، آن قدر بزرگ می شوند که در روز های اخیر، فکر می شد، این، پدرام است که در باره ی سرنوشت افغانستان، تصمیم می گیرد.

می دانیم که ساختار ائتلافی حکومت، به خصوص با افراد و اشخاصی انباشته که اگر وزیر خارجه، افغان ستیزی می کند، توقعی بسیاری از موضع گیری های به جای رسانه ها و نهاد های دولتی، نمی رود.

در وزارت اطلاعات و فرهنگ، سیاه سری که از تیم عبدالله، تحمیل شده است (سیده مژگان مصطفوی) در حد خودمختاری های بی شرمانه، خلاف لایحه و طرز العمل، در پستی که کار می کند (معینیت

رسانه‌ها، مدیریت و نوسان‌ها / ۸

امور مالی، اداری و گرځندوی) به تغیراتی رو آورده که حالا پدram می خواهد. در عقب درب دفتر او که اصولاً باید «معینیت امور مالی، اداری و گرځندوی» می نوشتند، به اثر هدایت و تاکید خودش، «معینیت امور مالی، اداری و گردشگری» نوشته اند.

دوستانی که در وزارت اطلاعات و فرهنگ، کار می کنند، می گویند سیاه سری که سفارش محقق است و از تیم عبدالله آمده، همچنان دستور داده مکتوب هایی او را با عنوانی تایپ کنند که قبلاً نام دفتر او را تغییر داده بودند. این سیاه سر به ادامه ی فساد ی که شباهت آن را به جنس مخالف نشان می دهد، باری در قضیه ی «کود های اخلاقی»، به دوستی که این رهنمود را تهیه کرده بود (سید داوود یعقوبی) سفارش می کند «بگذار چند لک دالری را بیرون کنیم که خارجیان به این نام می دهند»، اما آقای یعقوبی با چاپ شخصی جزوه اش، جلو این فساد را می گیرد.

دولت با ساختاری که از یک نمونه مثال آوردم، یقیناً که در ذهنیت سازی های موثر دفاع از ارزش های ملی، قاصر است، اما نمونه های رسانه های ملی یا رسانه هایی که به اثر وجود افغانان ملیگرا و آگاه، کیفیت نشراتی دارند، در نشر و پخش اخبار مخالفان، آن قدر بی دقت عمل می کنند که دست کم از رسانه های موافق آن ها ندارند. در چند موردی که شاید اکثر هموطنان ما شاهد اند، اقدام ملی و کار ستوده ی رییس جمهور غنی مبنی بر توزیع تذکره های الکترونیک را به گونه ای پوشش دادند که بسیار خام بود.

خبر های زیادی را شنیده ایم که در کنار رسانه های مخالفان، از جانب موافقان، اما با این قید به همراه می شدند که «با وجود مخالفت های گسترده و شدید مخالفان درج کلمه ی افغان»، رییس جمهور، امر به توزیع می دهد.

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۹

ما در مواقع حساس و آن چه نیاز باشد، روی اغلاط مخالفان، اغراض و وزنه ی شان، روشنگری می کنیم، اما در تمام این روشنگری ها، وزن کسانی که یک کیلو باشد، هرگز ده کیلو نمی شود. چنان چه جمله ای را مثال آوردم، بعضی از رسانه های موافق ما، آن قدر بی دقت عمل کردند که به اثر آن ها، چند صد نفر مخالف بی آبرو، سیاه لشکرهایی به شمار آمدند که گویی حالا است که افغانستان را فتح می کنند.

داخل و خارج رسانه ها، از شبکه های اجتماعی تا مطبوعات، تلویزیون ها و رادیو ها، با محیطی که در آن زنده گی می کنیم، کاملاً فرق می کنند. در طول تمام کوشش هایی که سعی به بزرگ نمایی می شدند و متأسفانه موافقان ارزش های ملی نیز ناآگاهانه در این بزرگ نمایی ها سهم گرفته بودند، هیچ حرکت مردمی بزرگ یا علنی که معرف مخالفت های علنی علیه نام مقدس افغان باشد، دیده نشدند. به جز چند راس گوسفند شورای نظاری در پنجشیر و برنامه های پدرام که یافت آدرس آن ها معادل شیر مرغ بود، گسترده گی و سیاهی ای به چشم نیامد که در رسانه ها خبری می ساختند.

خواهش ما از رسانه های ملیگرا و دست اندرکاران محترم آن ها این است که رعایت اصول خبرنگاری، فقط معیار توازن نیست. ارزشمندی نیز می تواند در تعیین هدف، مهم باشد.

من در شمار خبرنگارانی که هم در محضر تدریس (تا درجه ی دیپلوم) و هم بیش از یک دهه در تمام زمینه های رسانه یی تجربه دارم، می دانم که شیوه ی نشر اخبار در دو جانب مخالف و موافق، نباید از قید چه تعداد و چه مقدار بیافتد. پاسخ گویی به عناصر خبر(شش که و شش چه) در اکثر اخباری که از مخالفان نشر می کنند، کمتر به چشم می خورد.

در نشر خبری که گویا رییس جمهور با وجود مخالفت های گسترده، اما امر به توزیع تذکره ی الکترونیک داد، آوردن طرف مخالف، اصل

رسانه‌ها، مدیریت و نوسان‌ها / ۱۰

توازن را رعایت می‌کند، اما به این عنصر خبر(چه کسی) به درستی وضاحت نمی‌دهند که مقدار یا وزن طرف، چه قدر است؟ در موارد مختلف، شاهد هستیم که رسانه‌های ملیگرا و دست‌اندرکاران محترم آن‌ها در بزرگ‌نمایی مخالفان، کمتر از رسانه‌های وابسته، عمل نکرده‌اند. مخالفان را با وزن، جایگاه و توانی که دارند، خبری بسازید! نه غول‌هایی بی‌شاخ و دم‌ی که اگر رسانه‌ها و خارجیان نباشند، از سایه‌ی خودشان نیز می‌ترسند.

«وب‌کم» مزورانه‌ی پدرام را همه دیده‌اند که در صحن‌جایی که معلوم نیست کجاست، التماس می‌کند طرح فدرال یا تغییر نام‌ها و ساختارهایی را که به تعبیر آنان پشتونی‌اند، حالا تطبیق کنید! هرچند مستقیم نمی‌گوید، اما از تقیه‌ی سخنانش آشکار می‌شود که قید زمانی، به حضور نظامی و ملکی جامعه‌ی جهانی در افغانستان، نظر دارد. این حیوانک، اما اعتراف می‌کند که اگر در زمان فشار جهانی، به مطلوب نرسند، پس از آن، حتی از ارائه‌ی طرح خویش نیز عاجز می‌مانند. این اعتراف به عجز، وزن حقیقی افراد فاسدی‌ست که هرچند خوب می‌دانند چه وزنه‌ای دارند، اما با استفاده از فرصت و جوسازی‌های کاذب و اشتباهات ما، در یک بزرگ‌نمایی دروغین، دنبال برنامه‌ها و اهدافی می‌گردند که نه با عقل جور استند و نه منطق دارند. آنان خودشان را می‌شناسند، اما تا زمانی که بزرگ‌نمایی شوند، بدتر از آنی‌شمرده می‌شوند که حتی رسانه‌های ما نیز آنان را بزرگ می‌کنند.

– بهای ناچیز بیان حقایق

فهرست نام های آن جوانان افغان که برای روشنگری، جان باخته اند، طویل تر می شود. به حدود آن دایره ای افزوده شده که در سرزمین مجروح ما، آرامگاه ابدی آن فرزندان است که ایثار کردند و معنی اش قربانی بود.

در این مقال، روی همان تجربه و درس می پیچم که صد ها جوان طیف من، هر روز و در هر برهه، بر آن می اندیشند و این اندیشه در تنوع کار رسانه یی، پژواک می شود تا مردم ما به اثر آن ها آگاه شوند و بدانند که «خاین خایف» است.

شهید میرویس جلیل، آغازی در همان فهرستی است که پس از عبور از سالیانی، نام های شهیدان زیادی در کسوت حرفه ی او، شمار آن جوانان فرهنگی و قلم به دست افغان را به درازا می برند که تا کنون، فقط برای بیان حقایق، افشای چهره ها و پرونده های خیانت، روشنایی زنده گانی آنان، سیاه شده است.

تجربه ی کار رسانه یی در افغانستان به همان پیچ و خم مسئله ی سیاسی است. تازه از دهه ی به یادماندنی مردمسالاری، به قیود جمهوری ناخواسته، عادت کرده بودند که تعریف کیش شخصیت، جزو تعاریف ایدئولوژی و سیاسی می شود و کار رسانه یی – فرهنگی در جمادات شرایط و جمود فکری قلم به دستان، هیچی و تحمیل را با عناوین طرز افاده ی نو، تحویل جامعه می دهد.

در روزگاران سیاه حاکمیت های کمونیستی، تنظیمی و ملایی، قلم به دستان افغان که در کسوت اهل فرهنگ، کار می کردند، در دو سوی مخالف، بی هیچ پیرایه ای با دشواری هایی مواجه بودند که آنان را ناگزیر می کردند برای توجیه طرف های درگیر، همان گوشت دهنه ی توپ باشند که ایدئولوژی ها برای رونق شهرت، از نشانی منابع بشری،

حقیقت ملت ها و کشور ها را به باد تمسخر گرفته بودند. تا پایان حاکمیت قرون وسطایی ملایان، گزارش ها و خبر های رده های اهل رسانه، پر خاش و ستیز محور های کوچکی بودند که در حد تفکرات کوچک و روستازده ی روستاییان به اصطلاح سیاستگر و تنظیمی، شمرده می شدند.

جوانان زیادی در مسیر حقانیت دفاع از سرزمین که با جهاد بزرگ ضد روسان آغاز شده بود، در حاشیه های همان سنگلاخ هایی نیز مرده اند که مسیر های ناهموار حزبی تا جهادی، مقاومتی و ملایی بودند. در این میان در کنار هزاران قربانی قشر آگاه که در مقوله ی فرار مغزها تعریف می شوند، صد ها جوان افغان و معدود شانس یافته گان امر تحصیل، در منجلا ب به اصطلاح خدمات فرهنگی و رسانه یی داخل و محیط هجرت، در پی آمد کرداری که ارزش کمتر از ارزش گروهک های تنظیمی داشت، تجربه ی سیاه و خونین پیکار و تلاش کسانی را به یادگار گذاشتند که اگر در طول بیش از ۱۷ سال تجربه ی کاری - رسانه یی نوین در افغانستان، ادبیات و یادمان های نحس حزبی، تنظیمی و ملایی، بازسازی و بازخوانی می شوند، ناشی از کالبد های بی روح در کزراهه های مسیر های نادرست گذشته نیز استند.

در هیچ زمان و به هیچکس اجازه ندهیم با حضور جامعه ی جهانی، مفهوم مزیت مردمسالاری را در سالیان اخیر، بر ما تحمیل کند. اگر بحران ها، افغانستان آرام را از مسیر درست به بی راهه کشاندند، این مسئله باعث نشده است تجربیات خوب ما، فراموش شوند.

رونق کار رسانه یی و انبوه اهل رسانه، هر چند نارسیده به مرحله ی گذار از تجربه، در مانده است، اما کمیت کرداری را ارائه کرد که با وجود این حقیقت که کار غیر حرفه بیان، دلخور کننده و حقیر بود، اما به اثر اهل خبره، ذهنیت هایی نیز ایجاد شدند تا هراس از رسوایی و اسناد افشاگر، مقداری در جهت ساماندهی و ملاحظه از کیفر، باعث

اندیشه شوند.

اکنون که این مقاله را می نویسم، صنف اهل رسانه در افغانستان با پشت سر نهادن بیش از ۱۷ سال، همانند سدی به نظر می آید که گرچه شکنده و نا استوار است، اما به عنوان در دسر قابل ملاحظه برای جنایت پیشه گان، خاینان و مزدوران، خط و نشان می کشد و گاه در نهایت بیان حقایق، همانند برنامه ی زنگ خطر، با تمسخر «فساد از شما، افشاگری از ما»، کنایه می زند که در صورت تخلف و انتخاب راه کج، ابزار کار خبرنگاران، گزارشگران و اهل رسانه ها در کار اند تا دمار از روزگار اهل بد کرداری در آورند.

شرایط نو، گرچه زمینه های بحث گسترده در تمام عرصه ها را به وجود آوردند، اما از پدیده ی سیاست زده گی، همانند عنصر تحمیلی، برکنار نمانده اند. جوانان اهل رسانه در افغانستان، همان قدر که برای رسوایی اهل فساد و روشنایی روی معضلات، تلاش کردند، در امر کار رسانه یی - سیاسی، در حالی که در مواجهه با جریان های بیرونی، نوسان داشتند، این - ناشی از محیطی نیز بود که زمینه ی استخدام آنان را فراهم آورد.

فعالیت گسترده ی رسانه ها در افغانستان، هر چند کاملاً روی محور منافع ملی نیست، اما در کنار تامین نیاز های شغلی، زمینه های دیگری را میسر کرد تا جوانان بُریده از رسانه های طرف، در فهمی که به دلیل تماس و نزدیکی با مسئله ها یافته بودند، خودی و گاه به تنهایی، در سنگر هایی قرار گیرند که متاسفانه در صنف رسانه ها، بسیار ملی نبودند.

گزارش های بیش از ۱۷ پیکار جوانان افغان که در صنف رسانه ها خدمت کرده اند، با تهدیدات، تحمیلات، برخورد های خشن، جراحات و قتل ها نشان می دهند که کار رسانه یی در افغانستان با وجود حُسن خدمات و روشنگری ها، هزینه های گزاف مالی و جانی

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۱۴

داشته است. اگر از یک سو، بستر کاری باعث کسب تجربیات و آگاهی های بیشتر شده، از سوی دیگر، شاغلان کار در حالی که از معضلات اقتصادی و نگرشی (معاش کم و برخورد های سلیقه یی کارفرما) متاثر می شدند، بی نهایت آسیب می بینند.

شماری از رسانه ها با تعقیب مشی غیر افغانی، تجارتنی، سمتی، قومی و زبانی، مَهر های وابسته گی را روی جبین شماری از جوانان افغان که برای اشتغال ناگزیر بودند، حک کرده اند. مخالفان مسلح که ذبح گزارشگران را کار خیر و فعالیت های آنان جهت رسوایی مواضع خصمانه ی خود را شرک می پندارند، صد ها جوان افغان را دچار اندیشه می سازند که پس از ایثار و تلاش به خاطر آگاهی مردم، در نهایت قربانی می دهند و قربانی می شوند.

پیچیده گی مُعضلات سیاسی افغانستان، افغانان فعال در رسانه ها را به این فهم می رساند که در جو ترفند و معامله، اگر تلاش های شان، هراس از رسوایی را نهادینه کرده اند، اما هرگز باعث اطمینان امنیت اقتصادی، کاری و پاداش نبوده اند. پس از ۱۷ سال تلاش، افغانان فعال در رسانه ها، به همان حاشیه هایی رانده می شوند که برای فرار از افشای حقایق، ساخته اند:

حرمان از حرفه، قربانی و یا هم بستن درب سخن بر مقالی ست که ملت رنجدیده ی ما از مفاد آن ها، خاین و جنایتکار را می شناسند.

ثمره ی بیش از ۱۷ سال کار رسانه یی جوانان افغان، آینه ی حقایقی ست که نه تنها روی طرز تفکر مردم، اثر گذاشت، بل باعث شد جهت شناخت خوب و بد، بیشتر بیاندیشند؛ اما تحمیلاتی که باعث گسست فکری و عملی در میان طیف فعال در رسانه های افغانی شدند، در حالی که در عقب، ایثار و دشواری های آنان را برجا گذاشتند، در جلو، دورنمای مغشوشی را می سازند که هیچ تضمینی برای پاداش تلاش های موثر جهت ترویج مردمسالاری، آزادی بیان، دفاع از منافع

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۱۵

ملی و ارج گذاشتن به حقوق بشری نمی دهند.

- سخنسرایان بی فکر

- (از میانه ی تُپهی سر، پاهای در عذاب اند)

از گذشته ای که اکنون به بیش از یک دهه رسیده است، تنوع تجربیات ما به وفرت آگاهی هایی منجر می شوند که اگر فقط در مقال سیاسی، مطرح شوند، از عناصر و فاکت هایی به حقایق می رسند که در زمان تعیین پاسخ به آن ها، حساسیت و جنبه ی متنوع ابعاد مسایل متوجه می کنند متن ادبیات ما برای بیان موضوع افغانی، حتی زمانی که ماهیت رویداد ها به نفع افغانستان و نظام است، نباید در تبارزی به خرسندی برسد که اگر در پی آمد این ذوق، نژند می شویم، می بینیم که سخنسرایان نوع بی فکران حکومتی، مخالفان را در جایی که تفنگسالار اند، به حس انتقام می کشاند. در این مامول، مانند همیشه از مزایایی بهره می برند که هرچند یک تراژیدی نو برای یک فامیل افغان می شود، اما تاثیر روانی این غم، دولت را در تنگنای ندانم کاری ها و ضعف مدیریت، به ستوه می آورد.

ترازوی قضاوت دست آورد های افغانستان که در یک دهه ی گذشته در نوبت صد ها تجربه ی دیگر، از وزن درست آن قاصر آمده اند، نشان می دهد ناکامی ها پا به پای آن چه در رسوایی اختلاسات بزرگ، دزدی ها، فساد اداری، انحصار و چپاول تا سرحد احصائیه ی سربازان خیالی به ریکارد رسیدند، مردم را در میزان قضاوت به حاکمیتی که دارند، هرگز مجاب نمی کند که این بنای ساخت جامعه ی جهانی، اگر از خارجی منفی شود، عمارتی نیست که هرچند خشت کج زدند، اما امیدوار اند که راست می شود.

نوبت دوم حضور سربازان خارجی برای مواجهه در شدت ناامنی ها که می دانیم همانند سالیان نخستین ریاست کرزی، وفرت مالی و بشری ندارد، در حالی که نشان می دهد اداره ی ناکام در بسیاری از عرصه ها

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۱۷

ناگزیر است خود پاسخ گو باشد، بحران افغانستان را در تداومی به عمق می کشاند که میراث حکومتداری یک دهه، بر بنیان هایی استوار نمی شود که با انکشاف و سیر بقا، آهسته آهسته پالایش می یابد و از این حیث، اگر زمان حال دشوار است، آینده ای که در جلو قرار دارد، در تامین حداقل نیاز های اولیه و بر حق مردم، کارآمد می شود.

کارکرد تبلیغاتی در بروز صدها دوسیه ی خیانت، فاسد، معامله و ناکامی که تاریخ یک دهه ی اخیر را در بر گرفته، در حالی به زشتی می رود که از ساخت این بنا، فرهنگی تبارز می کند که در تمام ابواب توضیح آن، پرهیز از حقیقت و تمایل به رنگ ریا، زمانی که در وقوع رویدادی به الم می نشینیم، نشان می دهند بزرگ نمایی ها و بی فکری ها که در زمینه ی مدیریت ناکام، شانس و فرصت های توجیه و تبرئه می شوند، شماری را واداشته اند حتی با توهین به شعور ملت، خود را در موقفی که یافته اند، برای چند روز دیگر، وقایه کنند.

چینی ها، مدت ها قبل با بیان این حقیقت که در بسیاری از امور، خیلی عقب مانده تر از امریکایی هایند، برای کسانی که مفاد این حقیقت را می دانند، غافلگیر کننده گانی نشدند که در سوی دیگر، خیال می کردند این کشور پهناور با امتعه ی در همه جا، همه گیر است. تعمیم این فرهنگ، به مردم کمک می کند که در سیر زنده گی، در زمان تقابل، آگاهانه وارد شوند و با اطمینان از توان خویش، به مصداق ادبیات ما افغانان «به وزنی که زورت نمی رسد، دست نزن!» زور آزمایی کنند.

سخنسرایی نوع حکومتی در سالیان تبلیغات و امواج کار رسانه یی اکثراً بی بنیاد، جلف، میان تهی و ضد ملی، هرچند باعث تبارز به معنی خاک زدن به چشم مردم می شود و بسا از کسانی که در این خاک بازی به نان و نوایی رسیدند، اما در زمان پی آمد، به فاجعه ای می ماند که برای علاج آن، کمتر در پی «قبل از وقوع باید کرد»، اندیشیده ایم.

رسانه‌ها، مدیریت و نوسان‌ها / ۱۸

سخنسرایی در حد بزرگ‌نمایی و شعف از آن چه بایسته است با هوشیاری در برابر آن قرار گرفت، در وقوع هزاران رویداد غم‌انگیز در ۱۴ سال گذشته، بدون شک، نقش عظیم داشته است.

پس از عقد پیمان استراتژیک میان افغانستان و امریکا، طوفان حوادثی که با مرگبارترین رویداد‌های خونین، به همراه بود، آن قدر به روسیاهی مسوولان امنیتی انجامید که در یک ماه حملات متواتر مخالفان مسلح بر پایتخت، شهریان هراسان، یک ماه تمام در استفاده از موترها و گشت شهری، محدودیت وضع کرده بودند، اما دست و پاچه‌گی سخنسرایان دولتی که در درگیری سیاست‌های حکومت ائتلاف و معامله، همانند سایر موارد در ناهماهنگی تضمین داده‌اند، مردم را از درک واقعیت‌ها دور نکرد که اگر تمام جوانب قضیه‌ی دشواری‌های افغانستان را محاسبه نکنیم، تکیه بر اجراءات نظامی، بسیار غیرعقلانه و تحمیق‌تمام است.

بارها واکنش‌ها و بیانیات بی‌موقع و ناسنجیده‌ی مقامات دولتی که برای برقراری تناسب در موفقیت و شکست‌هایی که روبه‌سیر صعودی دارند، کوشیده‌اند با تبلیغات میان‌تهی‌رسانه‌یی، اگر از سوئی ادراک برای آن چه واقعاً است را در زمان دلخواه بزرگ و در زمان نادلخواه، کمتر کنند، در کُل قضیه‌ی باعث می‌شوند مسئله‌ی چندبُعدی امروزی، از بررسی همه‌جانبه در طفیل مسوولان بی‌کفایتی بیافتد که ماحصل این فرهنگ، وقتی از ماشین رسانه رسا می‌شود، دروغ‌های شاخداری که در حماسه‌های سربازان خیالی، گویا باعث امنیت سرتاسری شده‌اند، در زمان ذوق‌زده‌گی از آن چه فکر می‌کنند معضلات مخالفان است، ناگهان با صدای مهیب یک انفجار، مبدل به واقعیتی می‌شوند که صدور حکم از اداره‌ای که مرئوسین آن اعتراف می‌کنند یک هفته بدون کمک خارجی، ناممکن است، در حکم صدور جواز دروغ و کذب در فضایی است که بی‌نهایت مهم

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۱۹

بود در تجربه ی مدنی آن، فرهنگ راست پنداری و توجه به واقعیت ها، از هوشیاری مردم و مسوولان حکومتی در حالی نگاهد که فرهنگ کاربردی ما برای توجیه تاریخ، ادبیات و افتخارات، در همه جا مردم را غافل می کند که ندانند با غلیان احساسات و باد انداختن به اندام، نمی توان جلو مشکلاتی ایستاد که از جامعه ی جهانی تا احساس همبسته گی، اطمینان وجود است؛ اما وابسته گی های اقتصادی از مصرف مواد اولیه تا مصرف مهمات جنگی و پول معاش کارمندان دولتی، ضم سیاست های ماکیاولستی همسایه گان در ظاهر هم فرهنگ، هم دین و هم زبان که برای بقای خویش، به شرح تالمات ما می افزایند، اما زبانی که باید گویای حال ملت و مملکت باشد، در پخش ریا و در بی فکری از کردار بی خیال، مردم ما را طعمه ی آدمخوارانی می سازد که در هر دو سوی حکومتی و مخالفان مسلح، در فکر خود اند.

گاه از این که به راحتی به شعور مردم، توهین می کنند، خاطر مکدر می یابیم که با این همه درس و تجربیات اندوه، آیا این درست است که کسی بیاید و با ژست فلمی، وعده دهد «بار کج، به منزل می رسد!» در کشوری که حاکمیتش از ریسمان خیرات به تار جولای کمک ها گیر مانده، قبول این که مشکل داریم و ناتوانیم، ارزش خیلی بیش از بزرگ نمایی های دروغینی دارد که وقتی فارغ از یک عملیات تصفیه یی، اخبار مُرده و زخمی چند آشوبگر پخش می شود، فراموش نکنیم حفره های افغانستان کنونی به اندازه ای ست که نباید برای وصل چند مخالف مسلح به آن دنیا، آن قدر بی فکر و بی خیال شد که وقتی آنان را کم می گیرند، سببیت شان در واکنش به انتقام و تبارز توان، اخبار افغانستان از رویداد های خونین مردمان ملکی را به درازا می برد. سخنسرایی موافق حال که از چاشنی ذوق زده گی های مقطعه یی خوش است، در زمان تحقیر طرف، ولو در حد سود، ساده ترین

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۲۰

تعریف بشر در واکنش خشمگین، احساساتی را ماند که با ستر عقل، حتی کسانی از مخالفان مسلح را که برای تبلیغات، یاد گرفته بودند مسوولیت کشتار مورچه گان و پشه ها را بر عهده بگیرند و از این حیث، سیاهی هیولای آنان منظر دیو گیرد، مجاب کرده بود که تاثیر روانی کشتار مردم، بدتر از مفاد تفسیر آنان به لقاالله، مردم را به نفع دولت می کشاند؛ اما در سوی دیگر، قضیه در حالی برعکس می شود که سخنسرایان وابسته، بی سواد و اهل ائتلاف و معامله، برای تحمیل دیدگاه های تنظیمی و میلانی در سیاست افغانستان، باعث می شوند کم نمایی آنان از مخالفان، تراژی دیدی حملات خونین بر مردم را در فراموشی سلاح به دست، از عذاب وجدان و زیان به مردمی که همانند او مسلمان اند، به سلاخی خونین سیاسی بکشاند. سخنسرایان بی فکر و بی خیال! ناسنجیده و بی هوده فریاد نکنید.

- سندروم فیس بوک

در طبابت، به مجموعه‌ی علایمی که باعث تشخیص مرض می‌شوند، «سندروم» می‌گویند. انکشاف شبکه‌های اجتماعی در نوعی که گسترده‌گی را در اشکال استفاده‌ی عام، از قید خاص بیرون می‌کند، در زمان تبارز استفاده‌کننده‌گان، تنوع تعریف فکری، فرهنگی، اجتماعی و انواع گرایش‌ها را در انبوهی باعث شده که گاه با جاذبه‌ی چوکات نوشته‌ها و بیانی که منتقل می‌شود، پذیرفته شده‌ترین تعاریف علمی، دچار چالش می‌شوند. بدون شک، استمرار حیات بشری با دست‌آویزهای علمی که رونق‌شتابان دست‌آورد‌های تخنیکی را در پی می‌آورد، حصر آن چه معدود به اهل مسئله بود، در حدود اهل عامه، اگر هزاران فرصت شناخت ظرفیت‌ها، باورها و روشنگری‌ها دارد، در کشاکش درگیری‌های بشری که سیاست را در نوع علم معرفی می‌کند، همانند امواجی ست طوفانی که در زمان خصومت و نارضایتی، ناهنجاری‌ها را در آرامش‌های ساحل، پرتاب می‌کند و از تصادم دو سو، ریزش زمین در فرود بی‌کران آب، در جایی که کلان‌است (بحر) به خلایی می‌ماند که هر آن بشر را در تهدید ارضی، در مقال تنازع بقا، وامی‌دارد پی‌چاره‌باشد.

مزایای دست‌آورد‌های تکنولوژیک، در ساده‌ترین تعریف «جهان در دهکده‌ی کوچک است». در واقع کاهش بُعد مسافه، در شناخت تجربیات و افکار بشری، در جایی که منظور خیر باشد، مکاتب و پوهنتون‌هایی ست که از نصاب غیر رسمی، شایقان فهم را کمک می‌کند هستی بشری را در حکم کثرت پدیده‌ها، جدا از حکم مطلق آن چه در گذشته می‌نمودند، به رسمیت بشناسد.

ارزش خوب در بررسی شناخت بد، بسیار مهم است. توضیح فلسفی این موضوع، ثابت می‌سازد زشتی‌ها در اشکال پدیده‌های زیانبار،

وقتی ارزش ماده، تامین نیازهای انسانی می‌شود، در پذیرش این که ضرر می‌آورند، اندیشه‌ی بشری برای رفع مشکلات را ظاهر می‌کند. در دنیای ما، هرچند کشش دست آورد‌های علمی، در خیره‌گی این چیره‌گی، نمی‌تواند کتمان شود، اما حتی یک عنصر مفید مادی، وقتی مستعمل شود، زباله می‌دهد. این که در آینده‌ی پُر شتاب دست آورد‌های علمی، به چند ده هزار دیگر می‌رسیم، نباید به این تامل، آسیب زد که تعریف برای نوع استفاده، اگر در حدود منافع، فرهنگ‌ها، باورها و ارزش‌هایی قرار نگیرند که حقایق اجتماعی اند و در ثبات برای بقا و انکشاف کمک می‌کنند، زیان‌های شدید آن‌ها را در تجربه‌ی حضور خارجی در افغانستان، مشاهده کردیم.

نضج فرهنگ ابتدال در توجیحات غیر واضح که در بازار زده‌گی و تجارت، منافع توده‌ها در تامین نیازهای متکی بر عدل اجتماعی را مزاح می‌پندارد، در تلخیص این مجموعه، در جایی که به نام «فیس بوک» مشهور می‌شود، سندرومی ست که بایست برای تشخیص مجموعه‌ی آشکار شده‌ی انواع امراض اجتماعی، نسخه‌هایی برای درمان انواع بیماری‌های نو، تجویز کنیم.

تجویز نسخه، بدون بررسی نوع بیماری، نباید همانی شود که در گریبان‌گیری افراد دخیل در ناهنجاری افغانستان، شعارگونه اعمال می‌کنند. شبکه‌های اجتماعی در نوع فیس بوک، در تجربه‌ی چند سال استفاده از این وسیله‌ی بسیار مهم تصغیر دنیا، از روان‌شناسی تا رفتارشناسی و جامعه‌شناسی، نیازمند برخورد جدی‌تر است. کم‌نیستند نشانی‌هایی که در فرصت آزادی‌های نو افغانستان، از مجرای شبکه‌های اجتماعی، جریان روشنگری‌ها را با تبحر بر دانش، رعایت موازین اخلاقی و درک واقعیت‌های جامعه‌ی آسیب‌پذیر و متمایل ساخته شده به افکار مذموم قومی، زبانی و حزبی، تداوم می‌بخشند؛ اما در سوی دیگر، اهریمن سود در تعریف منافع دشمن، از مزایایی بهره می‌برد که بدون

رسانه‌ها، مدیریت و نوسان‌ها / ۲۳

شک وزن آن‌ها در کمال استفاده، بیش از زمانی ست که برای منافع، ارزش‌ها، افغانستان و افغانان، هزینه کرده ایم. تهاجم فرهنگی، همانند تشهیر اسم نان خشک، برای استفاده‌ی روزمره، می‌تواند توجیحات کسانی را منتقل کند که از ساده‌ترین تبعه‌ی این کشور، در دوام بشری در جایی مصروف‌اند، اما شناخت مقوله‌ی و برداشت از بنیان‌های فکری، واکنش ما برای جلوگیری از اضرار را در حد توجه سطحی، تقبیحاتی می‌سازد که در زمان تشدید، نوعی از تبلیغات مفید برای کسانی شمرده شوند که از تفسیر «هرچی، بدون مخالف باشد، ارزشمند نیست» در کمایی و دریافت استفاده، کمک کند.

شبکه‌ی بزرگ فیس بوک، هرچند در سطح روابط فردی و تماس‌های دوستانه، در شناخت افکار، بسیاری را کمک کرده که حتی یک دوست، وقتی در استقلال تریبون رسانه‌ی قرار گیرد، با توجه بر روانشناسی «محتاج مردم است»، می‌کوشد از حیث شهرت، فرصت استفاده یابد، اما میلان برای کسب مادیات، در خلا و تضعیف فرهنگ‌های اخلاقی و انسانی، او را به زودی رسوا می‌سازد تا کسان بسیاری در زمانی که از فیس بوک استفاده می‌کنند، در قطع و گسست روابط با آن نزدیکان و دوستانی به یقین برسند که می‌بینند تفاوت بیان‌شان، ظاهرسازی در تفسیر همان ماجرای ست که پس از منبر، «آن کار دیگر» می‌کنند.

افراد زیادی را می‌شناسم که از حُسن کار فیس بوکی رفقا و آشنایان، محدودیت وضع کرده‌اند تا در دام کسانی نیافتند که از آزرَم حیای حضور، قادر نیستند باطن یا آن روی‌چهره‌ای را نشان دهند که در بحران طولانی، زاده‌ی بحران‌اند و خمیرمایه‌ی کمتر کسانی از نسل‌های بحرانی ست که در زمان پختن، بوی انواع نفرت حزبی، سیاسی و زبانی ندهد.

در بررسی چرایی پدیده ی «نفرت»، پیمایش طول و تفصیل ابزار کار ما در شکلی که به نام آزادی و دیموکراسی، توجیه می شود، وسایل انتقال افکار و اندیشه ها در زمان تنوع، وقتی فردی می شوند و امکان می دهند از یک تربیون مستقل، با جهان وصل شد، هرچند بدترین نوع عمل برای مهار ناهنجاری، حذف است، اما نباید فراموش کنیم اگر دستگاه های فرهنگی و فکری، از قدرت رقابت عاجز اند، حداقل در طول این ماجرا، آن قدر فعال باشند که اجازه ندهند وقتی تشتت، فرهنگ ابتدال می سازد و از این منظر، آلوده گی تضاد می آورد، عدم برخورد مسوولانه، اجازه به مکروب ها و ویروس هایی ست که اگر پیشتر منحصر به بیماران «مصرف همدیگر» بودند، در محیط آزاد، شیوع می یابند و خاصیت میکروب، خوب و بد نمی شناسد.

پدیده ی فیس بوک با تبارز انواع خواسته ها، اهداف، سلايق و استفاده هایی گسترده ای که به منظور سیاست گذاری ها، مداخله و فرهنگ دشمنی، بسیار مورد استفاده است، در هزاران نوع افغانی، به نمایشخانه ی بزرگی می ماند که پی رفع آلام، بررسی، تدقیق و برخورد تجربی و علمی، مباحث مهم شناخت آن ناهنجاری ها، رفتار و سلوک مردم ما می شوند که به اثر بحران متداوم، جنگ، فقر و نابسامانی های اجتماعی، مستعد اند وسایل نیستی و فنای کشور و مردمی را میسر کنند که می دانیم از زمان آغاز بحران بیش از سی سال، وقتی مرکزیت ها به دلیل عوامل کودتایی فرو می پاشند، حاکمیت های ایدئالوژیک با سیاست های نامتوازن، در جدایی و چند موضعی ساختن واحد ملت، خیانت کردند و در پی آمد آن، هرچند بر شمار دست آورد های بشری در ایجاد سهولت ها افزوده می شود، اما افکار آلوده و افکار از زیان های فزینگی، مفاد علمی را در جامعه ای همانند جامعه ی ما، به زیان های عظیم مبدل می کنند.

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۲۵

زیان های فزاینده در بزرگ ترین منظر تخریب، رفع می شوند، اما اگر زیان های فکری و روانی، به زودی علاج نشوند، وقتی فرهنگ، حزب و مکتب شدند، حتی در زمان چیره گئی منطق، می توانند به نتایجی بیانجامند که ملموس ترین آن ها تهدید تمامیت ارضی است.

در تجربه ی ناکام حکومتداری بیش از یک دهه ی اخیر که به وضاحت دیدیم بار فرهنگی ناچیز دارد، نه فقط در ناکامی های وضع قوانین و تطبیق آن ها که نباید در امر منافع ملی، ملاحظه می داشتند، طرز برخورد در سطحی نگری ها، حتی نتوانسته است کمک کند از رهگذر کار روتین و شناخت اغراض و افکار در محیطی که رسانه نامیده می شود، اجماع فرهنگی و علمی در رفتار شناسی هایی که از کار فردی در شبکه های اجتماعی، همانند ریشه هایی می مانند که با رشد، انبوه می شوند و این گشش در زمان وسعت، وقتی ثواب ندارد، در زمان بررسی کمک می کند از ارزیابی نوع مشکل، سیاست گذاری ها در امر رفع مشکلات، مطمئن و بر اساس تجربیات باشند.

سندروم فیس بوک در افغانستان، انواع بیماری ها، ناهنجاری ها و روش های ناروایی را تعریف کرده است؛ اما مهم است با دریافت آن ها، پاسخ ها، سنت معمول فقط با صدور یک شعار و تکرار تقبیح، همانی نشود که در شگرد تبلیغات، به نفع کسانی است که می دانند وقتی توهین کنند، توجیه «شری برخیزد که به خیر آنان باشد»، امتیاز روش های غیر اخلاقی است.

فیس بوک، فرصت خوبی برای دریافت واقعیت های خیر و شر در مجاورت منبع صدور است. به شرطی که با صرف زمان و توان، تجربیات ما در تعمیم خیر و رفع شر، دست آویز های مطلوب علمی، فرهنگی و حتی طبی شوند.

- در کارتون های استاد هژبر شینواری

هژبر شینواری در میان افغانانی که پیرامون را متفاوت می نگریستند و از این منظر، نقد سیاسی افغانستان نیز انواع می یافت، خود را با ترسیم کارتون ها، معروف می کند.

این شیوه (کارتون) در جایی که قلم گُند می شود و ادبیات کلیشه می سازد، تماشاچیان (مردم) را تشویق کرده حقیقت آن چه را زیر شدت فرآورده های سیاسی، فراموش کرده بودند، در حالی مشاهده کنند که کارتون ها بهتر از آرایش های سیاسی، واقعی می نمایند.

این مجموعه ی کارتون های کارتون‌نویست معروف افغان، برای ما که مجریان سیاسی چند دهه ی اخیر را خوب می شناسیم، کمک می کند به خاطر ختم غایله ی نقد عار/ هار که در هر معامله و سازش، در نهایت زمینه ساخت سیاهکاران دیروزی در بستر امروزی، دختران و پسران فلم ها و سریال های دیمو کراسی شوند، ضیاع وقت نکنیم.

در واقع از ازدواج اینان (بحران زده گان) به درستی که نسل های چندم تنظیمی، سمتی، زبانی و قومی، طیف می شوند تا در تجربه ی تلخ ساخت و ساز بیگانه، سرخورده تر از حال فراموش نکنیم: فهم سیاسی استوار بر منافع ما با حضور بیگانه، هرگز حاصل نمی شود.

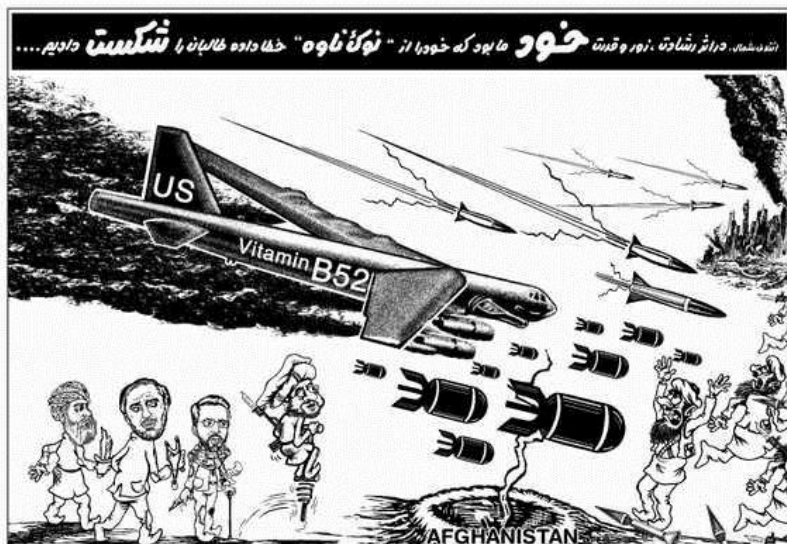

- لایک ها و کامنت ها

در میان شبکه های اجتماعی، فیس بوک با بیشترین کاربر، بزرگ ترین رسانه یی اجتماعی، شمرده می شود. ساختار این شبکه به گونه ای است که با جریان کار روتین، همنوا می کند. به هر میزانی که در فیس بوک فعال باشید، به همان اندازه انکشاف می کند. این که این فرهنگ، چه قدر خوب و چه قدر زیان آور است، از محاسبه ی اوقاتی که در آن هزینه و هدر می شود، دو جنبه ی خوب و بد را تعریف می کنند. جاذبه های فراگیری در فیس بوک وجود دارند که با شکستن مرزها، می توانند فضای خانواده ها را نیز اشغال کنند. تنظیمات و ترتیبات کار در این شبکه، عواطف و احساسات مختلف را اجتماعی می سازند. از خوردن و خوابیدن تا پرواز و استراحت، بسته گی به اراده ی شما برای اشتراک گذاری دارند، اما این شبکه ی عظیم و در حال گسترش در چهارراه فرهنگ ها، کشورها، مردمان و ملت ها، از ستیز سیاسی تا تفریحات و ترویج خشم و نفرت، آسیب های فراوانی ایجاد کرده است. در کنار ضیاع وقت، نبود معیار برای استفاده، شمار قابل ملاحظه ی مدیریت هایی را ایجاد می کند که اگر در زمینه ی ترویج خشونت و سوء استفاده بررسی شوند، جامعه ی ما از آلوده گی های آن ها به شدت ضرر کرده است.

آرایش سیاسی، قومی، شخصیت کشی، توهین و استفاده های مبتذل، با شعاعی که ایجاد می کنند، حتی می توانند روی کسانی تاثیر بگذارند که با فهم و آگاهی های بلند، اجتناب از تقابل، ستیز قومی، جناحی و گروهی را مهم می پندارند.

عموماً با استفاده های نادرست، بُرنده گی انتقاداتی که به بهانه ی یک شخص یا یک آدرس، اما به نام یک قوم یا یک جغرافیا صادر می شوند، با خصوصیت «کلی»، همه را متاثر می سازد. بنا بر این، خطاب

کلی، به جمع مخالفانی می افزاید که هرچند تقصیر ندارند، اما به نام قوم، در سایه ی سوء استفاده یا هجومی قرار می گیرند که کسی خواسته است به نام یک شخص، قومی را توهین کند.

چنانی که آرای ما در تعیین زحمات سیاسی مهم اند، این اراده در تمام ابعاد زنده گی اجتماعی مهم، شمرده می شود. اگر تجمعی در شهر، وسیله ی فشار، اعلام، خوشنودی یا ناراحتی شود، عین این مثال می تواند در شبکه های اجتماعی، در جایی اتفاق بیافتد که به اثر کار ما، پوشش وسیع ایجاد می کنند.

من از زمان پیوستن به فیس بوک، ولخرج نبوده ام. اعتقاد به اهمیت آرا یا لایک ها و کامنت ها، مرا متوجه کرده که تاثیر روانی این کنش، اگر غیر دقیق، نامناسب یا به دلیل تعصب باشد، در تعمیم فرهنگ های غلط، کمک می کند.

تعبیر شماری از «لایک مفت»، عدم توجه به اثرگذاری کنش آنان با لایک و کامنت است. تاثیر توجه در فیس بوک، به اندازه ای گوارا و ناگوار است که به راحتی باعث قطع ارتباط یا آزرده گی می شود.

شماری از دوستانم از من گلایه می کنند که چرا پُست های ما را لایک نمی کنی یا با ابراز نظر (کامنت) دیده نمی شوی! این عقده به اندازه ای بزرگ شده که اگر چیزی پُست کنم، به عمد از واکنش لایک یا کامنت آنان به دور می ماند. روزی به شوخی به دوستی گفتم: من در طول یک سال، دو یا سه بار پُست می کنم، اما شما روزانه تا ده بار پُست می کنید! بنا بر این، ناگزیر می شوم در ازای چند لایک ناقابل شما، چند هزار بار لایک کنم و همه روزه در کار سلایقی باشم تا از رهگذر روانی، با لایک و کامنت ما حظ ببرید.

در جامعه ی ما که فقر فرهنگی بی داد می کند و سطح آگاهی های مردم، بسیار پایین است، اگر از داده های فکری مجموعه ی سیاسی، فرهنگی و حرفه یی که از لحظ کیفیت ناچیز اند، بگذریم، داد و ستد

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۵۵

شبکه های اجتماعی ما در ارائه ی فرآورده های فرهنگی، بسیار نازل و بی ارزش به شمار می روند. افزون بر صدور بی اندازه ی سلاقی که از خوردن تا خوابیدن و در این اواخر به سطح خواستگاری و پوشش داخل خانه ها رسیده، صورت دیگری از سوء استفاده و ضیاع وقت معمول می شود که یکی به دنبال دیگر، منشای استرس و درک نادرست از واقعیت های ملموس اند.

چنان چه آوردم، فیس بوک با ساختاری که ایجاب می کند همیشه فعال باشید، شماری را که این موضع را درک کرده اند در دو سوی خوب و بد، سلیقه و ابتذال، به ترفند هایی می کشاند که خوب است چند نمونه را توضیح دهم.

به فرض، اگر چند روز از ارسال پُست، خودداری کنید، شبکه ی فیس بوک با ارائه ی محتویات پُست های قبلی یا ساختار هایی که در تمام آنان، تحرک به منظور فعال بودن است، شما را ناگزیر می کند اوقات بیشتری هزینه کنید.

گسترده گی مخاطب این شبکه (فیس بوک) صاحبان آن را کمک می کند با جلب میلیون ها مخاطب، اعتماد بازار اعلانات را داشته باشند. در حالی که استفاده از فیس بوک با اهداف خاص کاربران به همراه است و به گمان اغلب، از یک وسیله ی مهم ارتباطات، استفاده می کنیم، در جانب دیگر به اثر ضیاع وقت، انرژی و فکر ما، شبکه ی قدرتمند اقتصادی، پول های کلان را جذب می کند.

موثریت شبکه های اجتماعی، بسته گی به کاربران دارد. شاید کم نیستند مردمی که در بُعد مثبت مسایل، فیس بوک را وسیله ی تنویر و آگاهی ساخته اند، اما تجارتي بودن باعث می شود محدودیت داشته باشیم.

اکثر صفحات رایگان فیس بوک، از قابلیت های بسیار ناچیز سود می برند. اگر می خواهید کیفیت واقعی فیس بوک را داشته باشید، حسابی که دارای پشتوانه ی مالی باشد، بهترین خدمات را ارائه می کند. صفحات زیادی وجود دارند که با هزاران مشترک، شناخته می شوند، اما میزان لایک و کامنت در آن ها بسیار ناچیز است؛ زیرا پُست صفحات رایگان، به شمار معدود می رسد. صفحات زیادی را لایک می کنیم، اما به ماه ها از محتوای آن ها آگاه نمی شویم؛ زیرا فیس بوک با ایجاد محدودیت، از سرمایه گذاری هایی حذر می کند که می بیند با نبود وجوه مالی کاربر، زیان مالی دارد.

به هر حال، استفاده ی گسترده که با فعالیت غیرعادی و همیشه گی به همراه باشد، صفحات رایگان را نیز به پوشش وسیع می رساند. با این تفاوت که نسبت به صفحات دارای حمایت مالی، خیلی زمانگیر است. از تخنیک های رشد و انکشاف صفحات فیس بوک، چه با حمایت مالی یا رایگان، توجه مخاطب با لایک و کامنت است. اکثر اعضای فیس بوک نمی دانند که با لایک ها و کامنت ها، اگر بدون دقت و توجه به اهمیت آن ها باشد، صفحات و اشخاصی را کمک می کنند که شاید با ماهیت میان تهی فعالیت می کنند و عملکرد آنان، بسیار مثبت نیست.

صفحاتی را دیده اید که با مهارت از شما می خواهند برای دو یا سه عنوان کتابی که معرفی می کنند، کامنت بگذارید. مسوولان این صفحات می دانند که به این طریق، صفحات آنان اکتیف می شود و با رشد آن، زمانی که بزرگ شد، می توانند از طریق داشتن مخاطبان بیشتر، تجارت و سوء استفاده کنند.

چند صفحه ای که بعداً فهمیده شد مبتدل و برای شوخی بودند، تصاویر زنان و دخترانی را پخش می کردند که گویا دنبال همسر اند. ادبیات

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۵۷

این صفحات و پُست هایی آنان، بسیار تفریحی و جذاب بودند، اما تکرار چرندیات، آنان را رسوا ساخت.

سوء استفاده ی سیاسی به منظور جلب مخاطب، سیاسیون را نیز تشوق کرده است. و کیله ی بدنامی که در قاچاق مواد مخدر، خود و خانواده اش دست دارد با جوسازی های کاذب، در نقش آن همولایتی هایش ظاهر شده که به بهانه ی افغان ستیزی، دکان حیثیت فروشی باز کرده اند. این و کیله ی بدنام و بی سواد، پُست هایی تحریک کننده ای می فرستد که به قول عوام از ظرفیت آبا و اجدادش نیز بلندتر اند. متاسفانه این طیف، با آگاهی از قابلیت های شبکه های اجتماعی، با نشر مسایل تفرقه برانگیز، بیشتر پی افزایش مخاطب اند.

صفحه ی فیس بوک فوزیه کوفی در چند هفته ای که پُست های وقیح و ضد ملی می فرستاد، از چند هزار به چندین هزار رسید. چنان چه تذکر دادم، مردم ما بدون توجه به اثرگذاری آرا (کامنت ها یا لایک ها) به ویژه وقتی به افراد ناباب پاسخ می دهند، توجه نمی کنند که با این کار، به گونه ای منظور دیگران را برآورده می سازند. اگر ذره ای شرم و خجالت وجود داشته باشد، ممکن نیست یک زن یا مرد، واکنش هایی را نادیده بگیرد که با هزاران توهین و دشنام، او را مخاطب قرار می دهند. شاید استند کسانی که بسیار بی خاصیت باشند، اما شمار دیگر بدون این که نظر یا آرای مخالف را بخوانند یا مشاهده کنند، توجه می کنند که به اثر مخالفت، نه فقط موافقان خویش را بیشتر کنند، بل به دلیل حجم بزرگ کامنت و لایک، صفحات آنان گسترش می یابد.

بهتر است با کنار کشیدن از درگیری هایی که به عمد می کوشند مسایل کوچک را متنازع سازند، به کامنت ها و لایک های خویش به معنی آرای اثرگذار، اهمیت بدهیم. در دنیای صمیمیت ها و مسایل شخصی، مصرف آرا در شبکه های اجتماعی، بد نیست. تصویر یک

دوست، خویش، بزرگ یا حمایت از فعالیت‌های فرهنگی موثر، تنویرکننده و مثبت، ترجیحاً باید با افزودن لایک و کامنت، تشویق شوند، اما با عدم توجه به اثرگذاری‌های ما در زمان مخالفت، اجازه ندهیم سوء استفاده کنند.

شرح تصاویر:

نمونه‌هایی از صفحات اجتماعی افغانی. در این نمونه‌ها، نحوه‌ی پوشش متفاوت است. شماری با راه‌اندازی صفحات همسریابی، مخاطب را جذب می‌کنند. شماری با راه‌اندازی صفحه‌ی کتاب‌های رایگان، در حالی مردم را فریب می‌دهند که کتاب‌های آنان، موجودی صدها سایتی است که در این زمینه، مفت و رایگان، فعالیت می‌کنند. صفحه‌ی وکیل‌ی بدنام، فوزیه کوفی، مصروف‌پخش مسایل حساس است. این بی‌آبروها و بی‌سوادها با طرح موضوعات کلان ملی، از حساسیت مردم استفاده می‌کنند. طبیعی و بدیهی است که کسی در برابر شئون مملکت، بی‌تفاوت نمی‌ماند. بنا بر این با وارد کردن عنصر عصبیت، بدون توجه به مخالف و موافق، به این بسنده می‌کنند تا انکشاف صفحات آنان، زمینه‌ی استفاده در جمع بیشتر را فراهم کند.

اگر به اهمیت آرای خویش پی ببریم، جلو بسیاری از خیانت‌ها، استفاده‌ها و مصایب را گرفته‌ایم.

مصطفیٰ رحیمی مدرس زبانی انگلیسی در اروپا
۲۱ ساعت · ۱۱

۱۱ پست‌های منتهی شده

سلام از شوهرم علاء گلنگ میخوانم با یک بچه ۲۰ ساله خودش کلم با علاءش باشه بول مهم نیست ودا گفتک ها را می خواند بعد از هرکی موند اند مسج بینه تشکر

همسریابی
نوامبر ۵، ۲۰۱۷ · ۱۱

۱۱ پست‌های منتهی شده

اسم : ناز بیگم
در قیصرک هم بنام ناز بیگم است

سن: 17 سال و 8 ماه
درجه تحصیل: ماستر علوم سیاسی از دانشگاه پنسلوانیای آمریکا

محل زندگی: نیویورک آمریکا

علاقه‌مندی به موسیقی: تولیدات مولوی حیات الدین و سایر ترانه های اسلامی

میخوام شوهر شوهر آینده ام از طبقه مولوی مساجدان و اهل خیره باشه. حد اقل لیسانس باشه.

سرمایه اکی برایم مهم نیست.

و شباهت من بیشتر به این عکس میسند .

تشکر . شخص دلخواه خود را در گفتگ ها پیدا میکنم و در تماس میسوم .

- مجبور نیستید!

- (اشتراک در برنامه‌های شرآفرین، الزامیت ندارد)

سیاسی و بازاری، دو مشخصه‌ی ویژه‌ی اکثر رسانه‌های افغانستان‌اند. بررسی محتوایی رسانه‌های افغانستان در هر صنفی که باشد، نشان می‌دهد انبوه وسایل همه‌گانی داخلی در حالی که ناقل انواع فرآورده‌های بیرونی‌اند، در ارائه‌ی آن چه «وطنی» باشد، نه فقط چیزی ندارند، بل اگر سوژه، فرهنگی باشد، میزان مکررات گذشته به وزن یکدیگر است. اگر تفسیر سیاسی می‌خوانیم، چهره‌های معلوم الحال چند دهه‌ی قبل که هنوز تابو‌ها و توت‌های ایدئالوژی‌های وارده‌اند، بر اساس مفاد خودشان تبارز می‌کنند و مسئله‌ی اجتماعی‌ما، تبارز هرج و مرج در بستری ست که در نبود تفکر رعایت منافع ملی، زمینه‌ی سازد تا گم کرده‌تر از هر بیگانه‌ای در سرزمین خود باشیم.

نقش رسانه‌ها، به ویژه صوتی - تصویری در جا انداختن مفاهیم درست و نادرست که بسته‌گی به سیاست‌گذاری آن‌ها دارد، در جایی که بُعد منفی بررسی می‌شود، بسیار زیانبار بوده است.

رسانه‌هایی با گرایش‌های قومی، زبانی و منطقه‌یی، با ویژه‌گی‌های خاص، اگر در کژپنداری و ایفای نقش مخرب، عقب مانده نبوده‌اند، با هویتی که دارند، جایی نیستند تا کسانی که دنبال روشنگری‌ها یا تبیین و تقابل‌اند، با طرح‌های از قبل تعیین شده‌ی مجریان، غافلانه با خطر هتک حرمت، مواجه شوند؛ اما رسانه‌های تجارته‌یی (بی‌خیال) با مشخصه‌ی زننده‌گی و ایجاد هرگونه شر برای جلب توجه‌اعلانات، سوگمندانه که با تفاسیر و تاویلات قانونی، نه فقط از برنامه‌ی حذف، رُسته‌اند، بل با حمایت کور و عدم درک فرهنگ‌ها و رواج‌باور‌هایی که هرچند تعریف خوب و بد نیافته‌اند، اما جا افتاده‌گی آن‌ها با تعمیم احترام عمومی، فرهنگی ساخته تا توريد ديموكراسی ناکام خارجی،

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۶۱

حداقل فرهنگ ابتدال و پرده درایی عام نشود، بعضی از نخبه گان و اشخاص محترم افغان را در مظان اتهامات بی جا و مواضع ملی ای که دارند، به حدی توهین کرده اند که بی پیشینه بوده است.

به افراد و نشانی های زیاد و معلوم الحال، جواز کار رسانه یی گسترده تا سرحد نفی افغانستان و افغانان داده اند، اما دستگاه فرهنگی دولتی را تا نهایت ائتلاف، دون و حقیر کردند و درمانده گی کسانی که با افتخار از «دست آورد رسانه ها» یاد می کردند، از دهان باز آنان در زمانی به خوبی هویدا است که می گویند «چه کرده ایم؟» (افتراق فکری، تعمیم فحاشی، مجوز برای بیگانه ی شناخته شده و...).

در حالی که توجیه قانونی برای آزادی انواع کار رسانه یی، دست آویز خوبی بود تا هر کس و ناکس سود ببرد، متأسفانه هیچ توضیح و تفسیری به درستی تبیین نشد که آیا در قوانین ما مجوز دارد که تا لاینهایی تمسخر، توهین، فساد، توطئه و ناچیز شمردن تاریخ و فرهنگ ما ساز بزنند؟

در حالی که به آگاهان واقعیت های ما، حقیقت این جغرافیا و تاریخ آن پوشیده نیستند و هرگز دون نخواهیم شد تا بر اساس قرائت های بیگانه (ستمی) و گروهک های مزدور همسایه گان، بر خود فیصله کنیم، موجی دامنگیر شخصیت های بزرگ و نخبه ای شده که یا در تغافل و یا هم برای تعهد و روشنگری، هر باری که مثلاً از میز یک رسانه ی تجارتي برخاسته اند، احساس کرده اند تحقیر شده اند و این در محاکمه ای بوده که هرچند رسانه یی ست، اما قاضی محکمه، در ردیف چند بی سواد بازاری و دنبال کار که با عذر و زاری، بدون مواجب حاضر می شوند خودنمایی کنند و اگر زبان شان در تعمیم مفاهیم تفرقه برانگیز، خوب سُر گرفت، به دنبال شیادانی قهرمان می سازند که از سر سلسله ی تاریخ آنان تا کنون، به چند خشک کشال و

دزد سرگردانه ای می ماند که فقط با حمل اسلحه ی گرم و سرد، خواسته اند تاریخی و افتخاری بسازند.

به درستی که روزی دکتور انور الحق احدی در پاسخ به گرداننده ی یکی از برنامه های تلویزیون طلوع که از وی خواسته بود «بحث اقتصادی کنیم»، گفته بود: «تو از اقتصاد، چه می دانی؟!»

سطور ردیف های اول این مقاله، هرچند در کلیت رفته، اما حرف آخر ما در این نوشتار، این است که اگر از سویی با عدم وضاحت و عدم توانایی، فرصت ساخته ایم تا خود سُخره شویم، از سوی دیگر حضور ناسنجیده و بدون توجه به جایگاه سخن و سخنسرایان، باعث شده ضمن گرم شدن بازار کار چند بی مقدار طماع که اگر دم از منافع ملی و وطن بزنند، به اثر سهام و سرمایه در بازار است، نشانی ها و آدرس هایی در اذهان عامه ای که بسیار مشکل دارد، جایی- ولو موقتی، اما مهم یابند که در زمان توجه بر نارسایی ها برای وضع مدیریت خوب یا در نهایت حذف، هیاهو شود که گویا جلو آزادی را گرفتند!

با اشتراک در برنامه های رسانه ها، به ویژه برنامه های سیاسی که نشانی و افراد آن ها معلوم اند، الزامیتی ساخته ایم که اگر منطقاً پرداخته شود، لزوم نداریم.

بارها افراد بزرگ، محترم و تحصیلکرده ای را دیده ایم که شاید بیشتر در تغافل از ماهیت رسانه ها با موجی از سوالات، توهینات و هتاک‌های مجریان مواجه شده اند و در حالی که به چند دست فروش بازار رسانه، دست داده اند، حیثیت و وقار خویش را در حالی از دست می دهند که نه فقط حرف منطق آنان، وضاحت نمی یابد، بل با پاسخگویی در یک محاکمه ی مضحک، شکار بی سوادانی می شوند که در این روزگار خجلت و شرمنده گی (عدم مدیریت سالم و قاطع) با کسانی رو به رو شویم که از مدرک تمسخر به مردم و مملکت، شهرت- کمایی می کنند و احترام می شوند.

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۶۳

اشتراک در برنامه های رسانه ها، به ویژه سیاسی، هیچ الزامی ندارد تا خود را در مواجهه با افراد دون و عقده مند، سلب حیثیت کنیم؛ هرچند دشواری های مداوم چند دهه ی اخیر، پروسه ی تعلیم و تربیه ی عامه را تضعیف کرده اند و در نبود شرایط مشوق، کار فرهنگی ما محتوای بسیار خوب ندارد، اما هستند محدوده و معدودی که با همکاری با افراد و نشانی های آن ها، حداقل در درازمدت از جریانی حمایت خواهیم کرد که با رشد مشخصه های آن ها، نشانی های نیز شکل گیرند تا به جای آلوده گی صوتی رسانه های تجارتي - حزبی، نیاز، حیثیت و وقار مردم و مملکت با صدای واضح، پخش شوند.

با اشتراک در برنامه ها، اجتماعات و محافل جریان های فاقد حیثیت، آگاهی و سواد، از پروسه ای حمایت کرده ایم که ماحصل آن، ساخت همین فرهنگی ست که می بینیم در هیچ کجای آن اصول، معیار ها، منافع، ارزش ها و نیاز های واقعی خود ما جای ندارند.

– رقابت‌های نارسا

رسانه‌های افغانستان که با تمایل به خارجی، همانند مزرعه‌ی مصنوعی، از پوشش بیرونی، استفاده می‌کردند، بدون توجه به قطع منطقی روندی که پیش از ریاست جمهوری شهید محمد داوود، رونما شده بود (دهه‌ی دیموکراسی) با تنزل در رویکرد تنظیمی، قومی و بیگانه‌ی، خیلی زود از تریبون مردمسالاری و جهت منافع ملی، در ادبیات کلیشه‌ی و سخیف، سقوط می‌کنند. آن‌ها در مسیر منافع تجاری، بیرونی، حزبی و قومی، وارد کمیت شدند و به صد‌ها نشریه و ده‌ها رادیو و تلویزیون می‌رسند. بر این اساس، چون محال بود چرخه‌ی این عرابه‌ی عظیم در کمبود افراد حرفه‌ی جلو برود و نیز نبود هزینه‌های بزرگ مالی، ماندگاری آن‌ها را تهدید می‌کردند، قشری را در بازار کار رسانه‌های افغانستان، معرفی کردند که از نسل تنظیمی-حزبی تا اولاده و مردمان محروم از دانش و تحصیل را فرصت می‌دهند به نام آزادی بیان و مردمسالاری، در جوی که به اصطلاح زمینه‌ی کار پراکتیک یافته بودند، اما در بستری که کمترین دانش مسلکی را دارا بودند، به هنرنمایی پردازند. اینان دلی خوش دارند که ژورنالیست و به قول شماری از آنان: «ما حرفه‌ی بیان!» شده‌اند.

وقتی نقد محتویات رسانه‌های افغانستان به میان می‌آید، ناممکن است بر فعالیت‌های کسانی خرده گرفته نشود که با ادبیات بازاری، سخنان میان‌تهی و پُر از تعارف و برداشت‌های سطحی از سیاست و فرهنگ، انبوهی از آن داشته‌های رسانه‌ی را ارائه می‌کنند که بهترین نماد آن‌ها همانا برنامه‌های لایف (زنده) است. در این برنامه‌ها با در دست گرفتن مایک و گفت و گوی رو در رو با مهمان، کمال کم سواد را به نمایش می‌گذارند. اینان، بهترین نمونه‌های رسانه‌ی در افغانستان به شمار می‌روند که در کنار پخش فرآورده‌های خارجی، یگانه‌دار و

ندار مهم نشرات به ویژه تلویزیون‌ها را می‌سازند. خودم به ده‌ها تنی را می‌شناسم که به اثر وضعیت ناهنجار بازار کار در افغانستان (عدم رعایت معیارها و قوانین) فرصت یافته‌اند در کنار ترویج فرهنگ ابتذال که با شبکه‌های اجتماعی، وحشتناک شده است، وضعیت کار در رسانه‌های افغانستان را ناهنجار کنند. این قشر که بیشتر به طیف جوان برمی‌گردد، با استفاده از فرصت‌ها، اما باعث شده‌اند نقد و تمسخر رسانه‌ها در هنر‌نمایی آنان، شناخته شود. آنان همانند طیفی که در رده‌های بالا، جلو تحصیلکرده‌گان را می‌گیرند، چنانی که کار سخیف و بی‌مایه ارائه می‌دهند، برای حفظ موقعیت، دچار رفتارهای نادرست می‌شوند. به گونه‌ی مثال تا سرحد معرفی طبقه‌ی انانث برای تفریح، تملق، غماضی و خبرچینی می‌رسند. شماری با نشانه بر رفتارهای ناشی از طبیعت انسانی، رقیبانی می‌شوند که در کمترین تعهد اخلاقی به جامعه‌ی مذهبی و سنتی افغانستان، می‌کوشند در گام نخست، مانع کار تحصیلکرده‌گان شوند. تعداد زیادی را می‌شناسم که با حس حسادت و عقده‌ی حقارت، در حالی که درمانده‌گان در معنی لغوی «نقد» اند، منتقدان هم به شمار می‌روند. منتقدانی که نقد آنان به جز از میانه‌ی تهی و ناآگاهی بر مسایل، بیشترین برخاسته از حس حقارتی است که در حرمان زنده‌گی، در بحران‌ها، از اندرون آنان برای ستیز، کینه‌جویانه فریاد می‌زند. روان‌شناسی این افراد، زمانی آسان می‌شود که طرز نگرش و بینش آنان بر کار ارائه شده را از سوی آگاهان، جويا شوید. بنا بر این دقایقی سپری نخواهند شد که فوران نقد در عدم آگاهی از مسئله، طرف را به کاریکاتور مبدل می‌کند. در این میان، از کسانی نیز نمی‌توان چشم پوشید که فقط با کسب نصاب پوهنتون‌ها دلخوش‌اند و پایان آموزش را با همان نصاب رسمی، هرچند بهتر از بی‌سوادی است، بسنده می‌دانند. اینان با جمود فکری و دروسی که اکثراً تاریخی‌اند تا حرفه‌یی، راهی بازار کار افغانستان می‌

شوند و در عدم توجه به برآورد کاستی های خویش در منابع آزاد، رقیبان مظلوم قشر حس حسادت و عقده ی حقارت اند.

در مجموع، حس حسادت و عقده ی حقارت که در این جا با توجه به روان شناسی جوانان دست اندرکار رسانه ها ارائه شد، همان گونه که چالشی فرا راه جوانان تحصیلکرده می شود، کار و تلاش کسانی را متاثر می سازد که در زمان کسب تجربه یا کار، محرومان از سواد را با گونه ای از ارائه ی کار حرفه یی، کوچک می سازند. کم سوادان با وجود کسب تجربه، خیلی زود از قافله ی تحصیلکرده گان، عقب می مانند. این معضل، بیشتر در نبود پشتوانه ی کاری آنان به عنوان کسانی ست که از تیوری و ایده، چیزی نمی دانند. اینان با فراگیری جا به جایی ابزار و آشنایی با محدوده ی کار کلیشه یی، توان ندارند از مزیتی بهره ببرند که جوانان تحصیلکرده در فراختای آگاهی تیوریک، نه تنها عمل را انکشاف می دهند، بل دانش تیوریک به آنان اجازه می دهد با آگاهی در زمینه ها، انکشاف و تنوع سوژه ها، جلوتر باشند و کارشان در حد تکرار مکررات نماند.

کار رسانه یی در افغانستان، درگیر رقابت های نارسای اهل کار و فرصت طلبان بازار شده است. حمایت مقطعه یی و اجندایی بیرونی از کار رسانه یی تا پژواک آزادی های بیان باشد، ارقام رسانه هایی داخلی را به ریکارد می رساند. سیاهی این ریکارد، اگر دست آویز دست آورد ها خوانده می شود، در بُعد دشواری ها، به سیاهی ای می رسد که در نبود زمینه ی منطقی و ایجاداتی که توأم با شرایط اند، باعث می شوند مانده های این تجربه، خیلی زود به حدی سقوط کنند که در بحران کیفیت، کمیت قابل ملاحظه ای از کسانی در پیرامون آنان بر جا بماند که در شمار بی کاران و مانده گان، صنف مهم رسانه ها را در بازتاب مسایل، خوار می سازند.

هرج و مرج کار رسانه یی در رقابت های طرف های آگاه و ناآگاه،

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۶۷

معیار هایی را تضعیف کرده اند که برای کار کیفی لازم می باشند. کسانی را می شناسم که به اثر شهرت کاذب، باعث کم رنگ شدن معیار ها می شوند. بهانه ی چند سال کار تجربی، شاید در استثناآت کاری کسانی که کوشیده اند در فرصت های آموزشی، به جبران آموزه های پوهنتونی پردازند، خیلی معدود است؛ اما لایقیدی این که عمل تجربی، به ویژه در زمینه ی کمیتی رسانه های افغانی، می تواند به مهارت هایی بیانجامد، اگر با توجیه تجربیات عملی همراه باشد، حقیقت این که کیفیت رسانه یی در افغانستان با مجموعه ی مجریانی که حتی نخبه گان آنان نیز بسیار در مانده اند، می تواند به فهم این مشکل کمک کند که غضب کار طیفی که حداقل در پوهنتون ها، سری در الفبای ژورنالیسم داشته اند، روند کیفی را در درازمدت، صدمه می زند.

ضعف های مالی رسانه ها، پس از کاهش کمک ها و بازار تجارت اعلانات، از نخستین مراحل ورود افرادی بودند که به خاطر شهرت، با معاش کم، حاضر به کار می شدند. این طیف در ناداری های تاریخی و تجربه ی نو رسانه یی، به قشری می مانند که در بررسی دوسیه ی کاری آنان، ارزش کار کیفی رسانه های افغانستان، بیشترینه زیر صفر مانده است. سقوط پی در پی تلویزیون ها، رادیو ها، اخبار، مجلات و صفحات اینترنتی، بیش از همه از ضعف هایی ناشی می شود که به دلیل کار کمی، قادر به جلب درازمدت خواننده نمی شوند. بنا بر این وضعیت، جاذبه ی آن ها برای تجارت اعلانات، ناچیز می شود.

در این مقال، دنبال این نیستم که حق کار رسانه یی، بسیار منحصر است. می خواهم بگویم اغماض بر معیار هایی که در جهان کنونی، هیچ کسی را مجوز کار در نبود مدارک تحصیلات عالی نمی دهند، در افغانستان که سطح تحصیلات عالی آن، در هیچ فهرست آموزش های کیفی جهانی نیست، نباید اصل شود. هرج و مرج ناشی از تداخل

«هرکس» در کار، کیفیت رسانه‌هایی افغانی را پایین می‌آورد. رسانه‌هایی که در ناتوانی آشکار دانش رسانه‌ی رشد کردند، در عدم تامین نیازمندی‌های اهل کار، باعث می‌شوند «هرکس» وارد رسانه شود. در این فضا، جلو کسانی را نیز گرفتند که با آگاهی در ادبیات، مسایل فرهنگی و هنری می‌توانند حداقل‌های صنف رسانه را تامین کنند.

رسانه‌های افغانستان در اوج رقابت‌های نارسا، نارسایی طرف‌هایی را پخش می‌کنند که در امواج خوش و ناخوش «صوتی» اند، تصاویر مضحک «تصویری» می‌شوند و مخطوطات سیاه مطبوعات، به جای پای مورچه‌گانی می‌مانند که دنبال سفیدی اند، اما از پی آنان، چیزی خوانده نمی‌شود.

در زمان تعلیم و تربیه در مکتب، به شوخی به شماری از همصنفیان که با قلم و کاغذ «جور» نمی‌آمدند، می‌گفتند «نوشته‌اش به رفتار مورچه‌ای می‌ماند که روی رنگ، رها کرده باشند».

شرح تصاویر:

بعضی از گزارشگران ما که در ایران، زنده‌گی کرده‌اند، زبان‌دری را با چنان لهجه‌ی غلیظ، صحبت می‌کنند که گویی کدام زبان «دیگر» باشد.

دیالوگ کارتون:

خبرنگار: غرار است تا به طبع غانون اساسی عنغریب...

مخاطب: قربانت شوم ... چه غرغر داری؟ چه می‌گویی؟ آی ... نو... انگلش!

توضیح:

هجو دیالوگ کارتون، متوجه کسانی است که در رسانه‌هایی افغانی، اما به اثر ضعف‌های آشکار و تاثیرات زنده‌گی در ایران، حروف را عوض می‌گیرند. در لهجه‌ی معمول‌دری ایرانی (فارسی) به ویژه در

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۶۹

تهران، «غ» را به جای «ق»، تلفظ می کنند یا مصوت «و»، بسیاری از حروف دیگر را متغیر می سازد. مثلاً به زبان «زبون»، به جان «جون»، به آن «اون» و به دکان «دکون» می گویند.

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۷۰

- نشانه های تحمیل سانسور

پس از کودتای منحوس هفت ثور، بخیه زدن دهن مردم (سانسور) نیز یک اصل شمرده می شد؛ هرچند در ریاست جمهوری کودتایی شهید داوود، تمهیداتی داشت، اما با کُل ارزش ها و باور های افغانی، جدل نمی کرد.

رژیم های ایدئالوژیک که برای تحمیل، باید به افکار مردم مهار بزنند تا زمینه ی راحت تطبیق جهالت ایده ها را فراهم آورند، با آزادی های منطقی و اصولی که با تنقید و تبیین، مفاسد را افشاء و نارسایی ها را اصلاح می کنند، همیشه مشکل داشته اند. بنا بر این، مردم از مزایایی محروم شده اند که ندای رسای خواسته های برحق شان بوده است.

جهالت ممانعت، از هفت ثور تا سقوط طالبان، تمام نمونه های ایدئالوژیک را که یکی به جای دیگر، اما از حُسن افکار مردم، برکنار مانده بودند، تشویق می کرد برای اجرای حتی پسمانده های قرون وسطی که به نام اعتقادات، عقب مانده ترین ها می شدند، از خردورزی کنار بکشند و با خیال راحت، نظام هایی را توجیه کنند که هر کدام پس از سقوط، به خاطرات منفور، مبدل شده اند.

پس از ۵ سال حکومت بی ثمر به اصطلاح «وحدت ملی» که در کشوری به نام افغانستان و مردم افغان، بخشی از اعضای تحمیلی آن (ریاست اجرائیه) حتی علیه هویت ملی موضع گرفتند، اشتیاق مردم برای پایان کار یک مجموعه ی غیر قانونی و ناکام، به شمارش معکوس رسیده است.

متأسفانه سیستم ناکارآمد کنونی که با مجموعه ی افراد ضد و نقیض یکدیگر که جز طمع قدرت و پول، کنار نمی آیند، در بند مشروعیت دوستان بین المللی، به ویژه غرب که حالا از فساد و ضعف آن به ستوه آمده، به مُخل سیاسی نیز مبدل شده است.

درست در برابر اعتراض های مردمی، روشنفکران و نخبه گان افغان که باید هرچه زودتر شاهد بدیل خوب دولت باشیم، تیم ریاست جمهوری با شخصی که در زمینه ی آزادی های غربی شناخته می شود، به رویکردی نیز توسل جسته اند که خفت بار است.

افزون بر ضیاع دارایی های عامه که خرج خریداری افراد و اشخاصی می شوند که برای دولت، تقابل می کنند، اما با ظواهر شناخته شده، فاقد خاستگاه مردمی و کفایت فکری می باشند، حملات سایبری تا مرز هک کردن وسایل ارتباط جمعی منتقدان، دولت را در مقام رژیم های پوسیده و منفوری قرار داده که از هفت ثور تا ملایان قرون وسطی، هیچ علاقه ای به درک واقعیت ها نداشتند. تحلیل این حقیقت تلخ، در حدود ۴۰ سال تاریخ دارد، اما آن چه باعث تاسف می شود، اجتناب از درک حقایقی ست که شماری در ارگ با ستر آن ها، خود را از درک پیرامونی محروم می سازند که در امواج تنقیدات آن، اکثر افغان های خبیر و دل سوز، به حال مملکت و مردم، نگرانی دارند.

چنان چه گفته ام، باز می گویم که اجتناب از دریافت روشنگری هایی که بر اساس تنقیدات منطقی، رونما می شوند، حکومت و شخص اول آن را در تاریکی نگه می دارد. کسی از فعالان مدنی افغان در پاسخ به برنامه ی «تربوزخوری» دولتی، نوشته بود که ارزش مجموعی درآمد تربوز در یک سال، حتی یک میلیون دالر هم نمی شود، اما در سیستم ناکارآمدی که تنها معاش و مصارف چند مفتخوار بی حیثیت، سالانه به میلیون ها دالر می رسد، چنین قسم برخورد با مشکلات مردم، حتی یک فریب مقطعه یی نیست.

عدم تنقید بر این که باید روی راه حل های دراز مدت، تمرکز شود، با حقایقی که کتمان می شوند، حکومت را در حد حریمی که فقط به فکر خودش است، کورتر می سازد.

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۷۳

شکایات گسترده ای وجود دارند که به اثر حملات سایبری نانخوران دولتی، محدودیت های وضع شده بر آزادی های فردی و رسانه یی (فشار های غیر مستقیم و غیر قانونی) جلو تنقیدات موثر و مفیدی را گرفته اند که شماری از نخبه گان و آگاهان افغان با بیان آن ها می خواهند سیستم، سقوط نکند.

در حالی که در دایره ی حصار های سمتی، خفه می شویم، سطح جرایم حتی در پایتخت، وحشتناک شده است و بازگشت مهاجرین در مانده، بی کار و بی روزگار، به انبوه مجرم و جنایتکار می افزاید، بحث از گل و گلزار دروغینی که خاطب آن از در مانده گی، به دهن مردم دست می اندازد، بیش از همه به زیان ما می انجامد.

توجه به تعمیم فرهنگ انتقاد خوب، بعضی از مردم را واداشته هدفمندان از ابزار خویش استفاده کنند. فلمبرداری از یک محافظ بی وجدان سفارت پاکستان در کابل که در برابر بیگانه ها به مردم خویش توهین می کرد، از مزایای استفاده ی عمومی از آزادی هاست. پخش این کلمه در شبکه های اجتماعی، زود آن بی وجدان را به چنگ قانون انداخت. حتی اگر در سیستم گند قضایی افغانستان به سزا نرسد، تشهیر او به نام شخص بی وجدانی که یک ریش سفید را با بی حرمتی به زمین زد، محدودیت اجتماعی دیگری است که از خاطر مردم ما نمی رود و می تواند روی زنده گی او، تاثیر منفی بگذارد.

رو آوردن حکومت به سانسور وسایل ارتباط جمعی، بدون توجه بر آدرس هایی که عملاً به دهن گنده گی های خراسانی - فارسی مشهور اند و شماری در حد وطن فروشی و تجزیه پشتکار کار دارند، خبر بد دیگری است که کار دولت را مشکل می سازد.

تیم کنونی حکومت اگر واقعاً از طیف آگاه می بود، ظرفیت پذیرش منطق را می داشت. تقابل ناپسند با حقایقی که درک آن ها به رفع مُعضلات کمک می کند، حرکت بسیار مذموم و وقیح است.

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۷۴

بخشی از تیم به اصطلاح «دولت ساز» با استخدام افراد و اشخاص (اجیر و نوکر) لشکر سایبری بزرگی ترتیب داده که به اصطلاح تر و خشک را می سوزانند. متاسفانه گوش ندادن به صدای حقیقت، رفقای کمونیست، برادران تنظیمی و ملایان را یکسره به زباله دان تاریخ، انداخته است.

PINTEREST -
- (دنیای رنگین تصاویر)

انکشاف تکنالوژیک، از انحصار استفاده کاسته است. در بخش رسانه ها، شبکه های اجتماعی که به سهولت و رایگان در دسترس قرار دارند، تنوع موضوع را به حد مرور خصوصی ترین مسایل زنده گی می رسانند. بر این اساس، اوقات زیادی صرف ارتباطاتی می شوند که اگر تعریف نشوند، اندازه ی زیان های آن ها خیلی بیش از مفاد است. طی چند سال اخیر، کاربرد شبکه ی اجتماعی فیس بوک به گونه ای کسل کننده و یکنواخت شده است. تاثیرات روانی مسایلی که به دلیل گرایش های مختلف، گاه به عمد بزرگ نمایی می شوند یا به اثر علاقه و منظور خاص، تعمیم می یابند، مخاطب را اگر از اعتماد به نفس لازم و آگاهی های همه جانبه بهره مند نباشد، خسته یا آزرده می سازند. استفاده های مغرضانه از شبکه های اجتماعی به پیمانۀ ای در دور کردن مردم موثر بوده اند که باید اعتراف کنیم کلان ترین پروژه های خارجی که از زمان تجاوز شوروی آغاز می شوند نیز در رقابت با دستگاه های شرپراگنی شبکه های اجتماعی، نمی توانند قرار گیرند. تشخیص خوبی ها و تفکیک آدرس ها برای هرکس میسر نیست. از کنار این حقیقت نمی گذرم که آسیب هایی اجتماعی گسترده ی استفاده از شبکه های اجتماعی در ذهنیت دهی منفی به نفرت عمومی دامن می زند، اما جنبه های ذوقی و تفریحی شبکه ها نیز در کنار کسالت یکنواختی، اوقاتی را ضایع می سازند که اگر فرصت تدقیق استفاده از فیس بوک را یافتید، میزان زمانی را که هدر داده اید، مساوی به فرصت های مدیدی بوده که اگر فقط به مطالعه ی کتاب اختصاص داده شوند، شاید به اندازه ی یک دوره ی تحصیلی در پوهنتون، مفاد داشته باشد.

عدم دقت در ماهیت و نوعیت شبکه های اجتماعی که به سهولت در دسترس قرار دارند، از تشخیص و تفکیک آن ها می کاهد. ما بیشتر از فیس بوک استفاده می کنیم، زیرا این شبکه با زمینه های گسترده و وسیع، مخاطب و کاربر زیاد دارد، اما اگر به یافت داده هایی که منتقل می شوند بنگریم، مشاهده می شود که در برابر هزاران ساعت ورود به فیس بوک، افزون بر استرس ناشی از تحول رویداد ها، آن چه به عنوان خوراکی فیس بوکی دریافت می کنیم، در حد کمترین معلوماتی می باشد که صورت علمی و کامل فرهنگی آن ها فقط با پرداخت وجوه قابل ملاحظه به دست می آید.

فقر فرهنگی و محدود بودن آدرس های افراد و اشخاص آگاهی که بتوانند نیاز های مهم افغانان مخاطب را برآورده کنند، شبکه های اجتماعی افغانستان را با کمترین عامل موثر فرهنگی، معرفی می کنند. چنان چه گفتم استفاده های مغرضانه به گسترده گی مخاطب یا مشتریان می افزاید، اما کیفیت پایین داده ها از اهمیت آدرس ها می کاهند. مثلاً صفحه ی داکتر عبدالله در فیس بوک به سه میلیون مخاطب رسیده است. اگر موضع سیاسی او را کنار بگذاریم و از بازی های رقابت صرف نظر کنیم، در این صفحه، هیچ چیز به درد بخوری که به گونه ی بنیادین، منطقی و علمی اثر بگذارد، وجود ندارد.

شبکه های اجتماعی با سهولت استفاده ی کاربران، اما با اهداف خاص فعالیت می کنند. با وجود گسترده گی فیس بوک در میان افغانان و استفاده هایی که از توویتر و در این اواخر از انستاگرام می شود، شبکه ی «پن ترست» را می پسندم. این شبکه با موجودی میلیون ها تصویر، هر چند مخاطبان زیاد ندارد، اما با محیط رنگین تصاویر و سهولت هایی که باعث می شوند از میان میلیون ها تصاویر آن، کلکسیون های دلخواه ساخت، حداقل در یک مورد، بهتر از سایر شبکه های اجتماعی ست.

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۷۷

چهره‌ی من بد نیست. می‌توانم با هر نوشته‌ای که منتشر می‌کنم، تصویری از خودم را نیز ضم‌کنم، اما توجه به ارزش کیفی کار فرهنگی، باعث این تامل می‌شود که برای کمک به خواننده و انتقال مفاهیم، بهتر است عنصر مستند تصویری را از یاد ببرم.

قلمفرسایی در مورد یک موضوع تاریخی، هر قدر هم با توان ادبی نویسنده به همراه باشد، چون ضعف‌های زبان نوشتاری، آشکار است، جای تصویر را گرفته نمی‌تواند. به این دلیل مثل «شنیدن کی بود مانند دیدن» یا «جیز چینیایی» ارزش یک تصویر، بیش از ده هزار کلمه است» را محک می‌زنند.

شبکه‌ی پن‌ترست، با وجود آن که کاربرد عام دارد، اما محتوای آن با مجموعه‌هایی تصویری، به مخاطبان، به ویژه به فرهنگیان کمک می‌کند که با نشر آثارشان می‌کوشند رنگینی، تنوع و محتوا، ارزش کیفی زحمات آنان را بیشتر بسازند.

با هر تحقیق یا نوشته‌ای که منتشر می‌کنیم، تصاویری که منظر آن‌ها را مستند می‌سازند، سهولت آگاهی‌ها و تاثیرات ژرف ذهنی را بیشتر کرده‌اند. با توضیح تاریخی پیرامون کتیبه‌ی حمورابی، تصویر این اثر تاریخی در نقش ماندگار آن در ذهن، کمک می‌کند.

سفارش می‌کنم برای مستندسازی و توجه به اثرات شگرف عناصر دیداری، کمی از اوقات تان را در جاهایی نیز هزینه کنید که میزان زیان آن‌ها کمتر باشد.

من از موجودی شبکه‌ی اجتماعی پن‌ترست، استفاده‌ی اعظمی می‌کنم؛ هرچند رشد و میزان مخاطب در آن کمتر از سایر شبکه‌هاست، اما دنیای تصویری آن که تقریباً می‌شود گفت همه چیز دارد، کیفیت آثاری را که منتشر می‌کنم چند برابر می‌سازد.

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۷۸

از تصاویر شبکه‌ی اجتماعی پن ترست برای مستندسازی نوشته‌ها، مقالات، تحقیقات و حتی سلایقی استفاده کنید که به جای تصاویر تکراری یا ژست‌هایی یکنواخت، منظور را به راحتی منتقل می‌کنند. صفحه‌ی من در شبکه‌ی پن ترست با بیش از ۵۰ البم و صد‌ها تصویر، بیش از همه سهولت‌هایی را به میان آورده است که جهت‌تعمیم نوشته‌هایم منتشر می‌کنم. به استثنای محدود تصاویری که در صفحه‌ی من در پن ترست وجود دارند و سهم من در غنای این شبکه هستند، در حدود ۳۰۰۰ تصویر آن را در فرصت‌هایی که به دست آوردم، از میلیون‌ها تصویر این شبکه تنظیم کرده‌ام.

اختصاص اوقاتی از صرف هزینه‌های زمانی که روی فیس بوک یا شبکه‌های اجتماعی وقت گیر دیگر صورت می‌گرفت، باعث شد تنوع‌دنیای مجازی را با سایت‌های پُر محتوا و آدرس‌هایی دنبال‌کنم که حداقل در صورت استفاده‌ی رایگان نیز چند برابر بیش از فیس بوک یا امثالهم مفاد دارند.

یادآوری:

لینک و تصاویر صفحه‌ی من (مصطفی عمرزی) در شبکه‌ی اجتماعی پن ترست.

<https://www.pinterest.com/mustafaomarzai/>

Home Following Search Your Pins

Mustafa Omarzai

200 followers · 0 following
www.afghanpedia.com
Kabul - Afghanistan · I am Afghani!

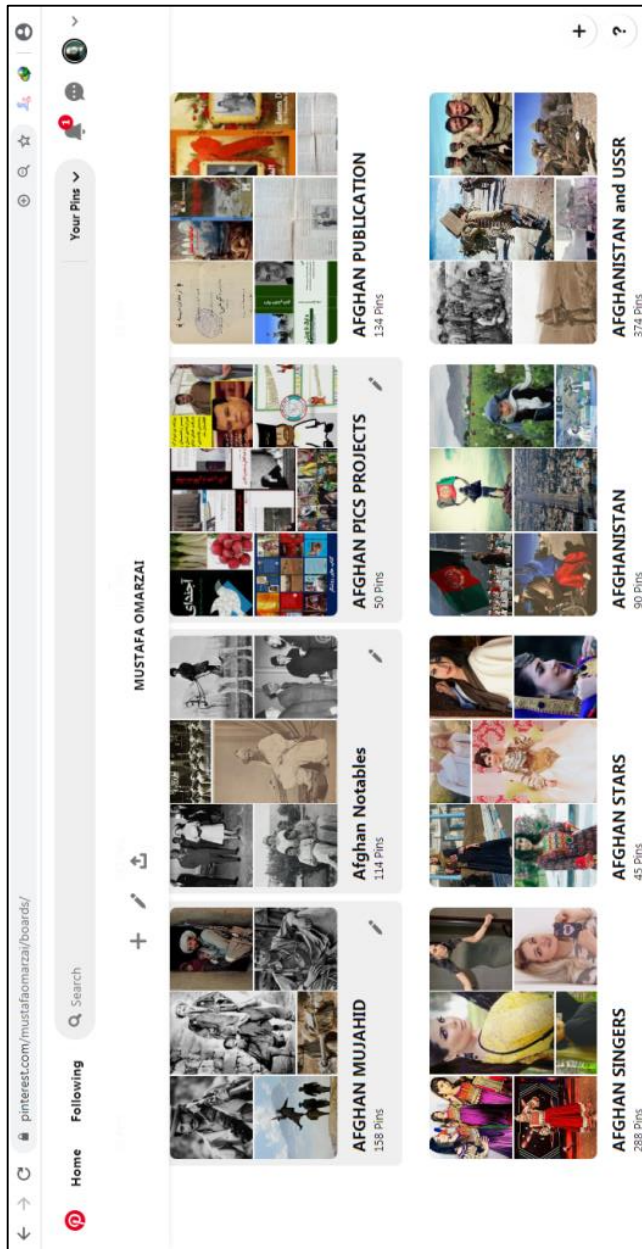
Boards Pins Tries Topics

AFGHAN - ANGLO WARS 69 Pins

AFGHAN FEMALE 161 Pins

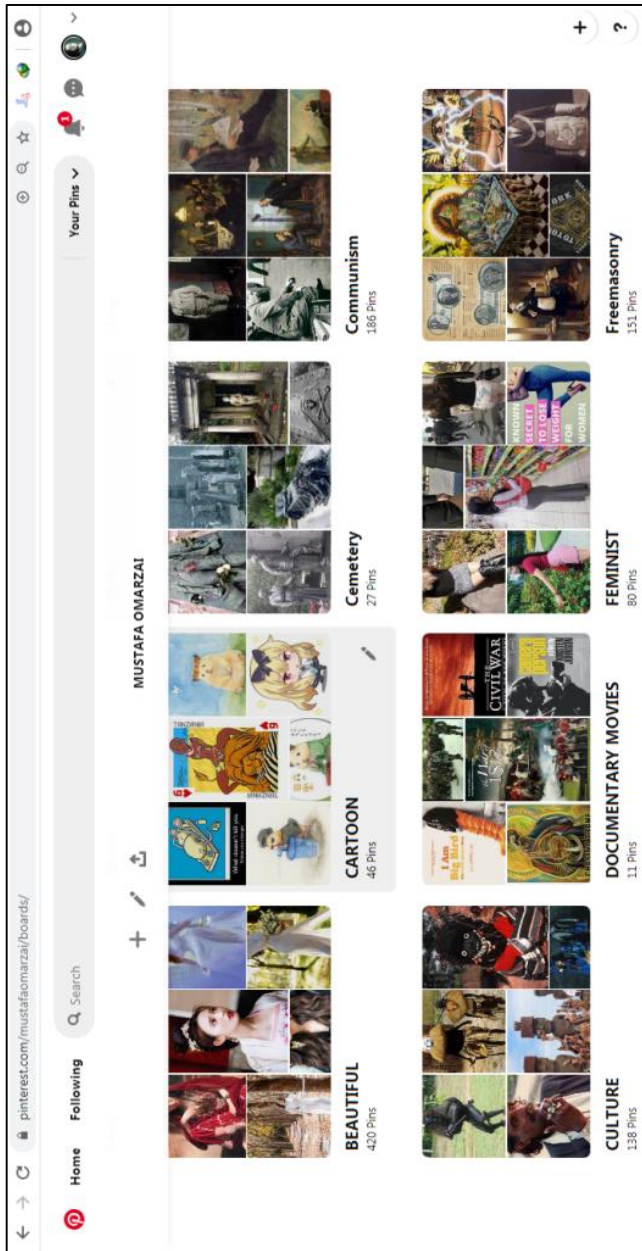
AFGHAN DARI LANGUAGE 343 Pins

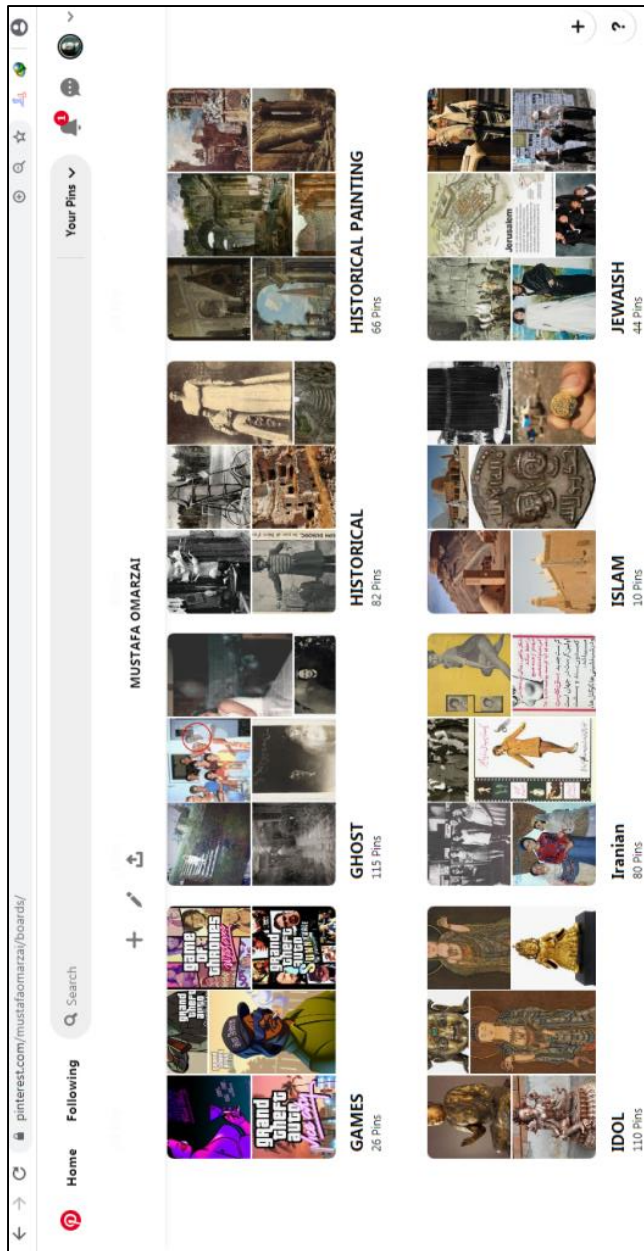
AFGHAN HISTORY 65 Pins

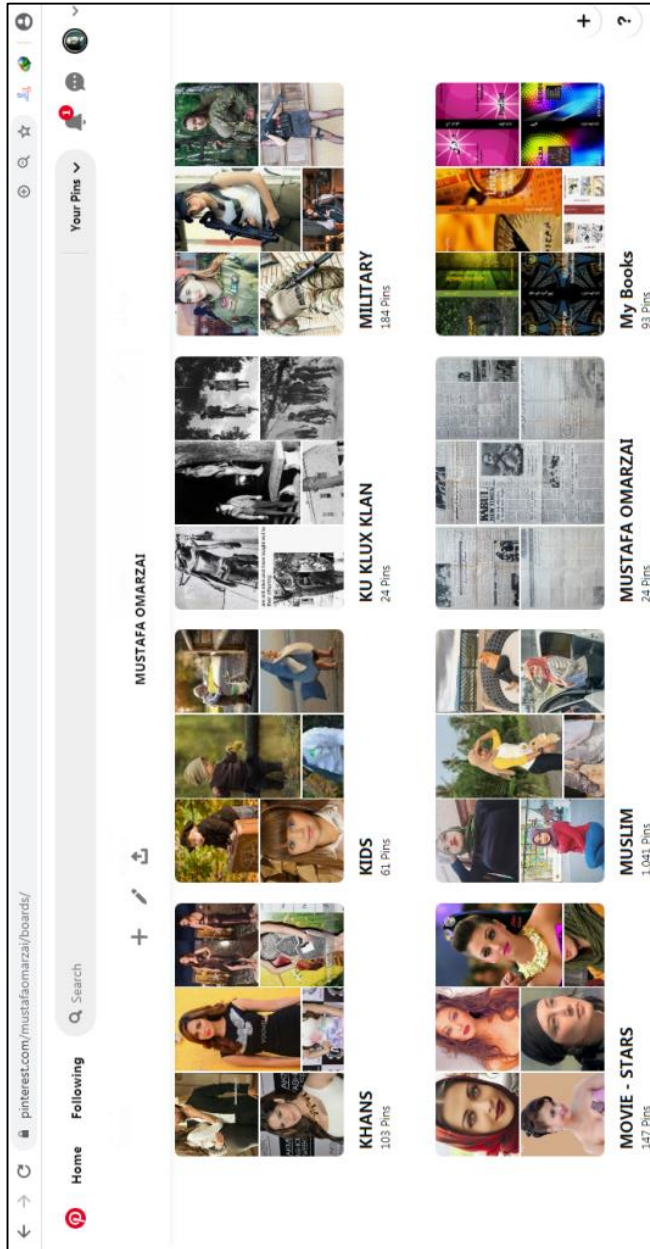
The screenshot displays a Pinterest board titled "MUSTAFA OMARZAI". The board is organized into two columns of image grids. The top navigation bar includes "Home", "Following", "Search", and "Your Pins". The board content includes:

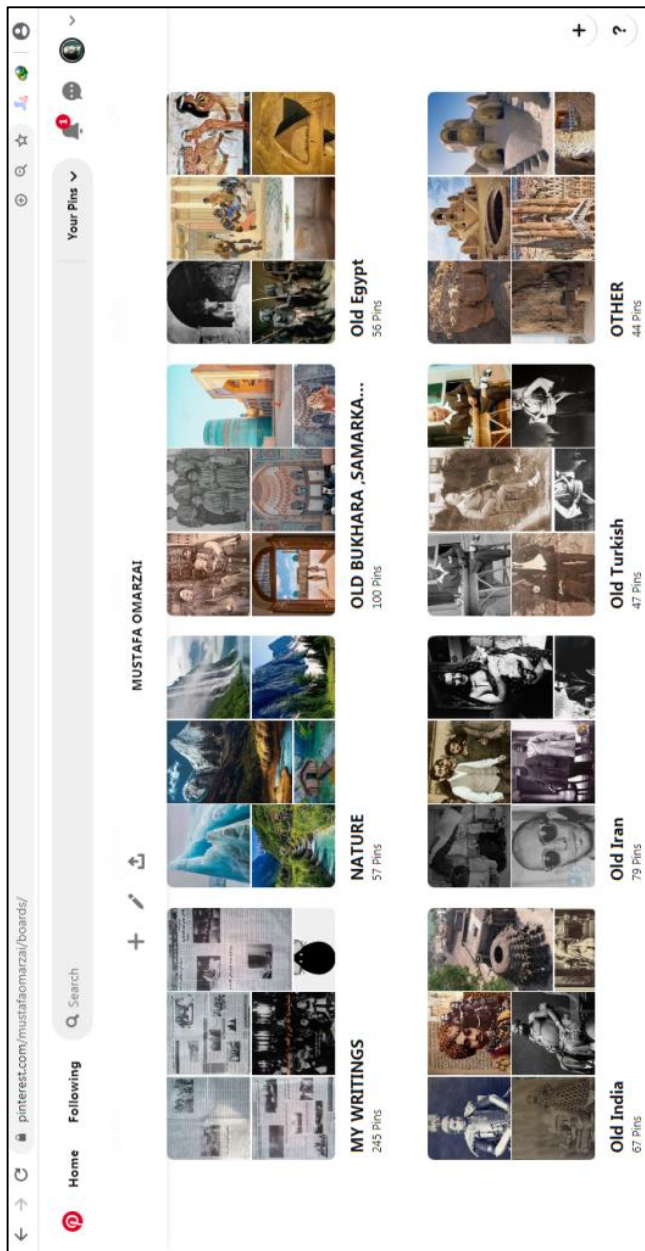
- AFGHANISTAN BEFORE THE...** (94 Pins): A grid of historical and cultural photographs.
- AFGHANISTAN COMMUNIS...** (68 Pins): A grid of images related to the communist era in Afghanistan.
- AFGHANISTAN ETHNIC MAPS** (24 Pins): A grid of various maps showing ethnic distribution in Afghanistan.
- AFGHANISTAN IN WAR** (53 Pins): A grid of images depicting the conflict in Afghanistan.
- AFGHANISTAN ISLAMIC M...** (9 Pins): A grid of images related to Islamic culture in Afghanistan.
- AFGHANLAND** (116 Pins): A grid of landscape and scenic photographs of Afghanistan.
- ANIMALS** (367 Pins): A grid of various animal photographs.
- ARAB** (33 Pins): A grid of images related to Arab culture.

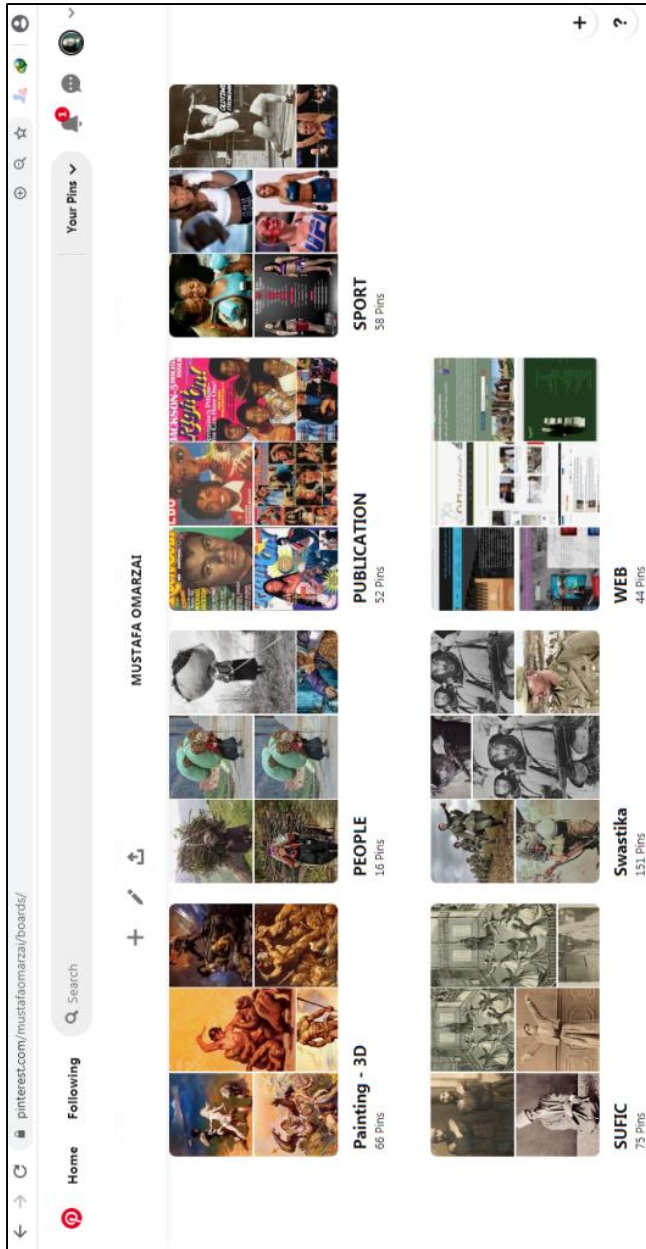

- **وینس زلمیان**
- (جوانان بیدار)

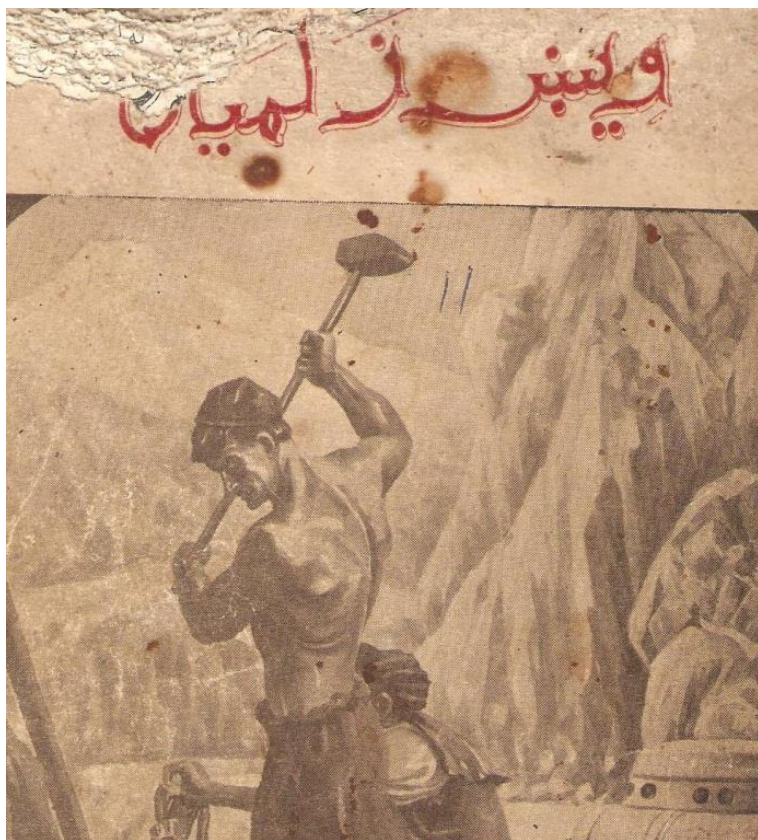
کمیت رسانه یی کنونی، همانند سیاهی لشکری ست که در انبوه آن، بیش از یک دهه می شود که بیشتر از بازاریان و بیگانه گان دیدیم و شنیدیم. در این سیاهی، آن چه کمتر به چشم می آید، آشکارایی دشواری هایی ست که اولویت های مردم ما را تعریف می کند. شاید کسانی که مجری و حامی اند، توجیه یابند که ماهیت داخلی این کمیت- با وجود میلان آن ها- افغانی ست، اما این که چرا با حجم وسیع چنین فعالیت، خواسته ها بر محور آرمان های توده یی عیار نمی شوند، اعتراف می کند:

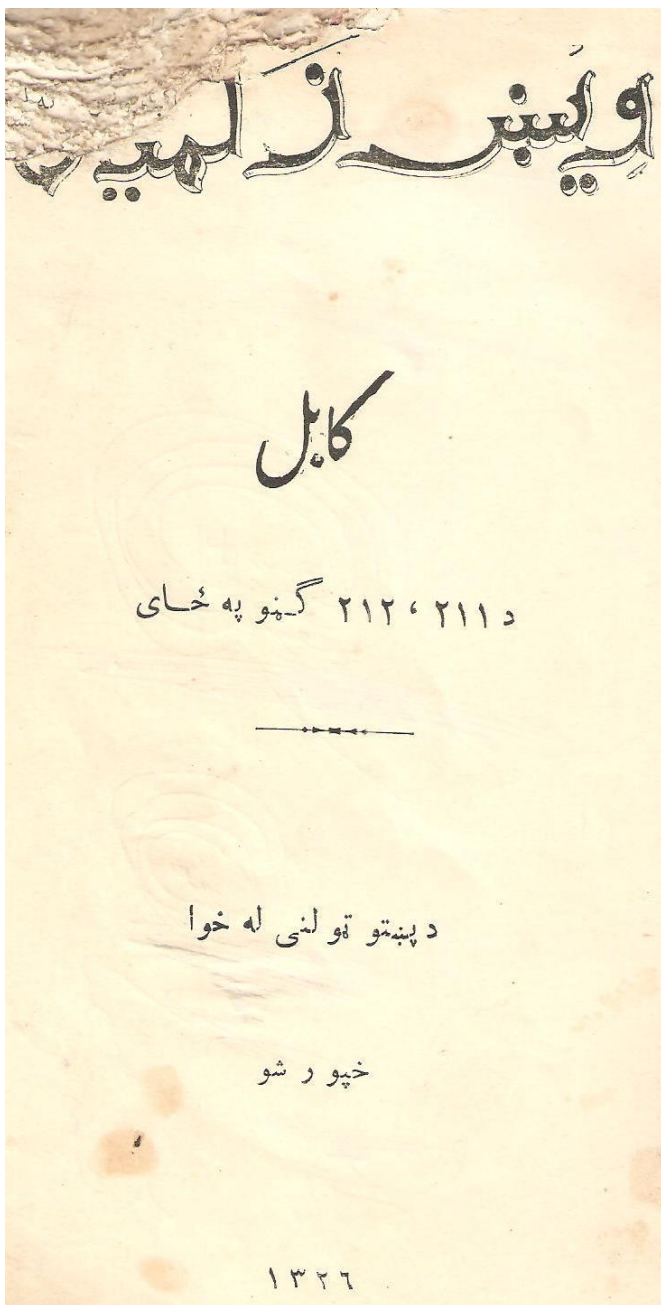
نظاره گر جریانی شدیم که «استفاده» کرده است و بخشی از همان بازار معروف به آزاد است که گفتند «قید» ندارد.

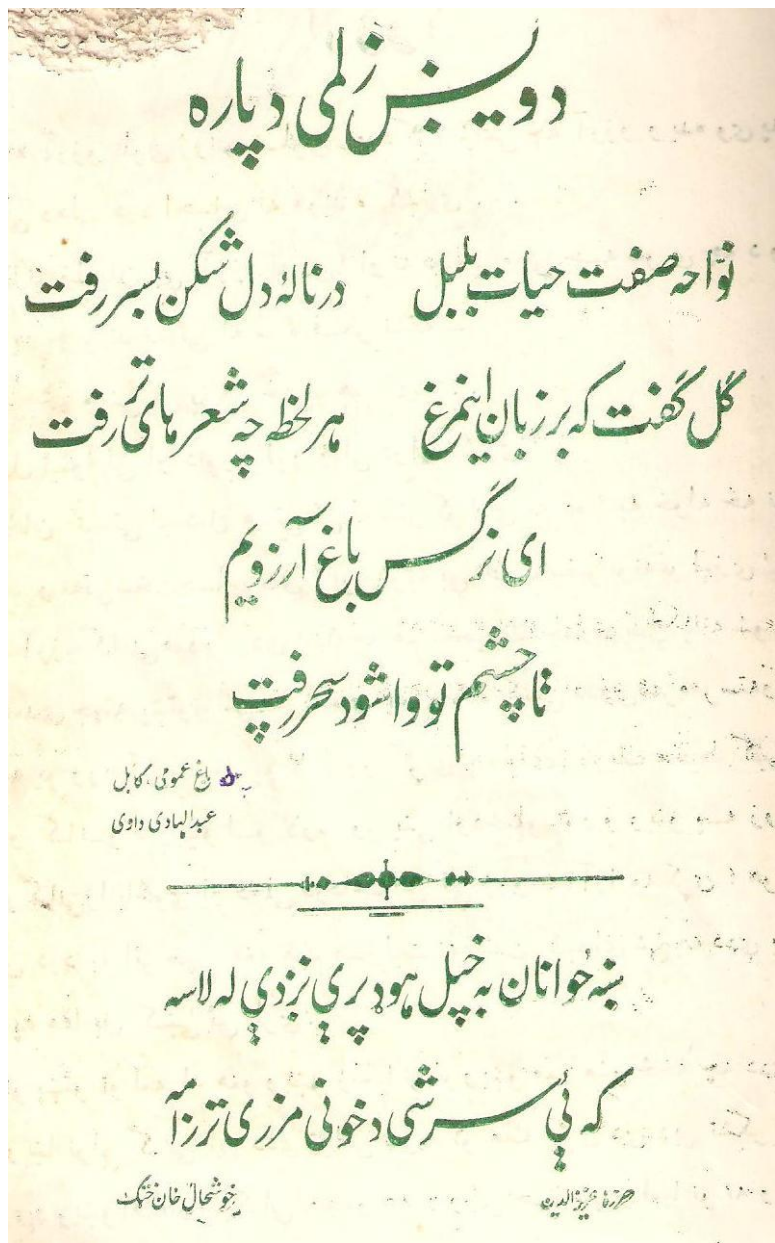
هنگام جست و جو برای بازیابی آثار مرحوم سراج الدین سعید شینواری (جد مادری ام) که از فرهنگیان سلطنت های شاه امان الله، شاه محمد نادر و شاه محمد ظاهر بود، بعضی نوشته های فرهنگیان افغان، جلب توجه کردند که در نشریه ی جناح بسیار معروف «وینس زلمیان = جوانان بیدار» به نشر رسیده بودند. این نوشته ها به دهه ی ۲۰ شمسی تعلق دارند، اما در ورای کلمات و محتوای آن ها حس می شود تعهد اخلاقی- میهنی در گذشته ی کاری فرهنگیان ما که باید به خاطر تفهیم مسوولیت پذیری، روشنگری می کردند، بخشی از رسالت مهم رسانه ها در افغانستان بود که متأسفانه امروزه جایگاه خود را با خواسته های تجاری- بازاری، ایدئولوژیک و بسیار در همسویی با منافع دیگران، عیار کرده است. بنا بر این سال های دیگر نیز می باید تا کمیت، همچنان اصل کیفیت را زیر سوال ببرد.
در این گزیده، نوشته هایی از:

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۸۸

صلاح الدین سلجوقی، نجیب الله تورویانا، سید شمس الدین مجروح، میر غلام محمد غبار، قیام الدین خادم، سرور جوینا، سید قاسم رشتیا، عبدالرحمن محمودی، محمد ارسلان (سلیمی وردگ)، میر علی اصغر شعاع، گل پاچا الفت، نیک محمد فدایی میرنی، عبدالمنان دردمند، عبدالواحد غند مشر، عبدالکریم حکیمی، محمد ابراهیم صفا، ضیاء قاری زاده، محمد شاه کاکاخیل خیال، محمد ابراهیم خلیل، محمد طاهر خلیل زاده، محمد ابراهیم ثابت، یوسف آینه، محمد هاشم مجددی، عبداللطیف رشید، عبدالمجید زابلی، یار محمد نظامی، عبدالرووف بی نوا، عبدالحی حبیبی و سراج الدین سعید (شینواری).

جوان؟

آیا امید دارید جوانی که با سینه پهن و گردن افراشته چکامه زنده‌ی را از کران رنگین مستی و سرشاری میخواند. روزگاری خواهد آمد که

چون من با بالای خمیده چشم‌ها را
ببخاک راهی که مستانه پیموده است
و گوهرهای جوانی خودراک در آن
راه گم کرده است بپهنه و ناامیدانه
خواهد جست؟

نویسنده: شباغلی صلاح الدین

کودک بدین اندیشه و کوشش است
که ساختمان کمالد او که نشیمن گناه
روان او است بالا و افزونی گیرد.
پیر می‌کوشد که این نشیمن گناه
فروریخته و ویران خود را پیوند

و درست کند تنها جوان است که اندیشه آن ازین ساختمان
و پیوند کاری آزاد است و میتواند آزادانه به آن سوی کتله و کسب
که جهان برین جان خرد است خرام و پروازی داشته باشد.

کودک در سپیده دم زنده گی و پیر در کران تاریک شام مرگ
خورشیدی است که در میانه آسمان تابناکی در خشنده گی است و از

جوان قبایل

باپاهای برهنه و موهای پریش ، باچشمان شعله افکن و چهره آفتاب خورده
بر صخره ها و کوه ها می بر آید، نه زسر مایا کی دارد و نه از گرما اندیشه نمی .

جامه های خاک کیش گرداندود
و کا کل سپاهش خاک آلود .

قطاری بر دوش و تفنگی بر کف .
چشمانش دور و نزدیک را با نظرهای
تیز و شگافنده نگاه میکنند .

کوه های سرخ رنگ و جبال کبود
به هر طرفش گسترده شده . جانی عربان
و محلی از جنگل پنهان است .

آبهای سیلابی چون وی در غرش
و شتاب و در عجله و پیچ تاب از فراز

کهنساران بدره های سرسبز فرود می آید . این کشور وی است و آن خودش .
جوان است زیرا نیروی خود را در کوه پیمائی و تیراندازی آزموده .
دلیر است زیرا در مقابل تور بران و حریفان شکست نخورده .

آزاد است زیرا تا امروز هیچکس را فرمان نبرده .

چون گرگ گرسنه است زیرا دستش گرفتار تفنگ است و کاری دیگری
ازان بر نمی آید .

شیخ علی نجیب الله « تور وایانا »

دز لهیانو حیثیت او وظیفه

په جامعه کښې

ښاغلی ښنوا!

اوس دوه ښوونکي دغه څو او شا کښې مضامين غونډلوي، او کم کتاب جوړه وي، په دې ځوان کرم مو
په ست کړي منسگر لڅه حيران يم دې کښې څه برخه واخلم او کوم مضمون وليکم دڅلميانو

لارښو او خصوصيات، دڅلميانو وظائف، دڅلميان
اوسن يا دڅلميانو دين، دڅلميان او حکومت يا دڅلمو
حکومت؟ کم يولمې کرم اوڅه وليکم؟ گمان کوم
اوس او به پردې ټولو څواوو پام کړي وي او څه
په دې ښکلي وي، نو ماته دا سودا پيښه شوي
په کښې ما ته به مضمون نه وي پاتې، خوځير!

دڅلميانو دا بيت مي زړه ورکوي چه وائي:
لکه دمر ميتوان سخن از زلف يار گفت
در بند آن مباحث که مضمون نمائند است

او وروره! زه به دڅلمو حیثیت در ته په یوه
اسانې جامعه کښې دروښيم.

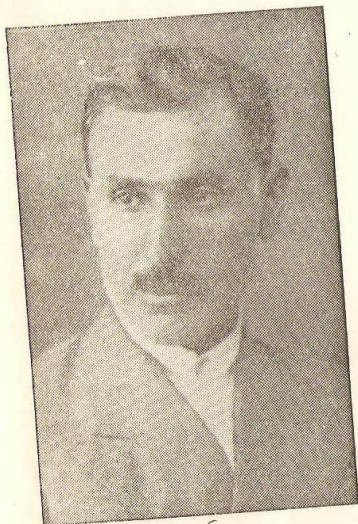
یوه جامعه ددرې طبقو نه جوړه ده: زور او لڅوان
او وړوکی؛ زاړه تېری زمانې پورې مربوط دی

ښاغلی سيد شمس الدين مجروح
او ماضي ته گوري او واړه را تلونکي نسل دی او مستقبل دهقوي دی، دڅلمی داوس
دی او اوس (حال) ددوی دی او یواځې حال دی چه سرې هغه ته په موجودیت او فعلیت
نښاندای شي. گویا زوړ (پرون) دی، او وړوړ (سپا) او دڅلمی (نن) دی، بله تشبیه به
هم وکړم: زاړه د (مفاخرو او رواياتو) حیثیت لري، او واړه (امید او آرزو) ده،
او دڅلمی (فعل او عمل) دی، یو بله لاهم واورئ: زاړه ددې اجتماعی وجدان فیکر او
حافظه ده، واړه د پټو استمدادانو (امیکانی قواوو) مثال لري او دڅلمی ددې پیکر قوي
بازو او دکار او عمل لاس او پښې دی.

وظیفه جوان افغان

اساساً مجامع بشری درسه دسته :- طفل ، جوان و پیر مقسم میگرددند ، و اما اطفال در
 از مکلفیت های اجتماعی معفو ، و پیرها بمنابر افسران متقاعد نظامنند که وظایف اجته
 خود شانرا کم یابش ، خوب یابد ایفاء و ایشک درحالیکه انرژی و حرارت جوانی را از
 داده اند روزنه از جهان دیگر در زیر پای
 خود نظاره مینمایند ، پس این طبقه جوان
 يك کشور است که بار مسؤلیت زدگی ،
 ترفی و تنزل وطن و ملت را بردوش دارد .

پیشانی میرغلام محمد « غبار »

ولی وظایف جوان نظر به ما حول
 و محیط فوق میگردد با شمعنی که مثلاً در
 زندگی قبیله وی رای و نظر و ریاست بیشتر
 وظیفه پیرها و معجزین کهن سال بوده ، این
 فقط در میدان جنگ بزرگ و در و است که دسته
 جوان بصدای دهان و اورد سخته عمل میشوند .
 و اما در حیات برائی وظیفه جوان نه تنها در
 براتیک و عمل بلکه در تئوری و بیان و پروژه
 اجتماعی نیز دخل عظیم دارد ، تا جائیکه توان
 گفت مقدرات ملل بیشتر از طرف طبقه جوان
 و بدست جوان معین میشود . و برستی بحق
 و طبیعت نیز همین نزدیکتر است زیرا حیات
 عبارت از حرکت ، و حرکت مربوط به قوه و حرارت است ، خالق کل هم قوت را در نهاد
 جوان بیشتر بودیعت گذاشته است ، فقط با این قید که قوت دو قسم است یکی مادی و فزونی
 دیگر هم عقلی و معنوی که در چشمه این آخری عم و اخلاق است .
 بهمین سبب است که بزرگترین خطری برای يك جامعه جوانان بیعلم بشمار میروند ،
 چونکه انرژی و طافت جوانی مثل سیلابی سرا زیر است که اگر قوه عدم مجرای صحیح
 و اخلاقی آماده نه نماید سبب ویرانی اجتماع میگردد ، مرد بزرگی گسفته است که ،
 « قوت بیفکر جنون است ، چنانچه فکر بقوت فسون است . »
 و فیکه قوه جسمانی و فزونی یکی جوان با نیروی علمی و معنوی توأم شد ، آنوقت است که
 جوان رو به آینده آل عالی اجتماعی با پشتیبانی معالی اخلاق بیش میرود . و این پیشرفت که

ویندس زلمیان شه گوی؟

به دې خبره کښې به نن دچا شک وی چه زمونږ قوم او وطن تر نورو اوامرو او وطنو زیات خدمت، صداقت او فعالیت ته محتاج دی؟ پهنې به څوک

بنفلی قیام‌الدین «خادم»

له یو هېږی چه ددې وطن او سیدونکو ته د «صبر» و «جدا» دیر، ایمان او انسانیت له خوا درانده او سنگین وظائف راجع دی؟ دا خاوره او دا زطن تاریخی شرف او افتخارات لری. دطبیعت او فطرت په مواهبو پوره او معموره ده. دلته اخلاقی فضائل او عزت النفس په اعلی پیمانته موجود دی. قدرت مونږ ته د هیڅ داسی استعداد په راگره کښې بخل ندی کړی چه هغه دترقی

بشرفت او انسانی لور تیا دپاره مهم او ضروری!

مگر سره ددی ټولو خبرو مونږ دتعلیم، صنعت، اقتصاد، انتظام او ښې گذاري اود انسان دشان سره ور هستوگی له پلوه تر اکثره معموری دنیا پاته یو! په بیرته سترگو، کتل پکار دی چه زمونږ حالت دسرو سترگو دژړا وړ ندی؟ له یوې خوابی تعلیمی او ناپوهی، له بلی خوا فقر او فلاکت، له بل لاره کر غېږن او ناوړه دوونه، له بل لوری دځانو، ملاکانو او دنی رسوخو خلکو د وطن او قام سره دغټ زړه گذاره او بی عاطفگی؛ یوله لوی مری او بل بی دسرلاندی دودی لټوی، یو ترک چوی او بل وایی؛ شوق و ذوق! دا وراڼه وراڼی، دا و بچاره و بچاری د خدای د پاره دژړا نده؟

جوان و وطن

نمای آقای بینوا از نویسنده انزوا گرفته بناخن رسائی شباهت میرساند که از سر شوخی بدلی آشنا شده و میخواهد از سازشکسته و نامکملی صدائی بیرون آرد !

گرچه لبهای معتاد بخواموشی وقتی سرگفتار آید هوشی میباید تادرعوض آنکه گره از کاری کشاده باشد بسهو خاطری نخرا شد ؛ ولی هر گاه بخواهم صدای جوان حساسی را پی انعکاسی نکنداشته باشیم میسزد از چنین هواجس و احتمالات متسوره هم نهر ، اسیم ، مخصوصاً هنگامیکه موضوع جوان و جوانی بمیدان آید و یا سخن از وطن و جوان در میان !

بلبی ، موضوعات منتخبه هر یکی بذات خودش از دیگری بهتر و (برای نوشتن) شور انگیز تر است اما وقتی بجوان و وطن رسیدم به احساسات عطشان و هیچ جوانی خودم نیروئی ندیدم که ازان قدمی مرا نرمیکنداردم.

« دن را کی آن طاقفت بود کز لعل جانان بگذرد »
« یا یکجهان لب تشنگی از آب جوان بگذرد »

شاغلی سرور « جویا »
خوب است ، خواننده سرگردان نشده و درازی کلام ویرا از خواندن پشیمان نه سزد مطالب گفتنی خود ما را زبراین دو عنوان یاد و مقصد بنگاریم که جوان کیست ؟ و نسبت جوان و وطن چیست ؟

جوان افغان

بهاغلی بینوا!

از اینکه مراهم در قطار نویسندگان برای سهم گرفتن در اقتراح (رویش زلمیان) دعوت فرموده اید تشکر! در همین تازگیها رساله کوچك

بهاغلی سید قاسم «ریشتیا»

را چیزی تحت عنوان جوان افغان از قلم اسکارنده در انیس نشر شده است باور کنید که جمیع مطالب گفتنی و درد دل خود را در آن رساله تمام کرده ام.

پس اکنون که ترتیب مضمون جدیدی را از من تقاضا فرموده اید جز اینکه عناوین همان رساله را با تمه آن بحضور شما تقدیم دارم، مطلب تازه دیگری در حصه خود یافته نمیتوانم.

عناوین مذکور باینقرار است:

جوان چیست؟

جوان افغان!

جوان کیست ؟

جوان کسی است که با خاک علاقه داشته و آتش عشقی برای تعالی آن در سینه دارد - جوان کسی است که با بصیرت کامل، محیط خود، قوم خود و احوال پناه اجتماعی شانرا نگریسته و میداند که

نیاغلی فیدالرحمن «مجهودی»

امروز ما با همه افتخارات باستانی که داریم در صف ملل گیتی از همه عقب تریم و همینکه همین درد را احساس میکنند، ارق مردی و مردیش تحریک شده و با خود عهد میکنند که برای اعتلاء و ارتقاء قوم و خاک خویش مردوار در مقابل هر گونه موانع قد علم کرده و جان، مال و همه هستی خود را برای تامین این غایه مقدس صرف

نمایند.

وینس زلمیان

ښاغلیه ننگیالیه «ینوا»!

د پاس عنوان لاندې تاسی ځما نه د خورلسو موضوعاتو په شا و خوا کښې
پوستنه کړې چه خپل معلومات پکښې ولیکم . سره ددې چه له یوې خوا دغه

هره موضوع ډېره ستره او درنه موضوع ده

او له بله پلوه زه یخپلو نیمگړې بو معلوماتو

پوره ډاډه نه یم چه لکه څنگه چه دداسی

در نو اجتماعی مسائل حق دی دومره څېړنه

به پکښې وکړی شم ، څه بیا هم تر کومې

اندازې چه وس می کبزی کوښښ به وکړم

چه د لوستلو او استفادې ورڅه ولیکم .

مخکښې له دې چه په اصلی موضوع

کښې ورگډه شم خپله وظیفه گڼم چه ښاغلی محمد ارسلان «سایم وردگت»

ستاسی نه د زړه دکومی تشکر وکړم، ځکه دا پوښتنې او ستاسی نور د «کابل»

ه جلي موجوده نشریاتو موضوعات ستاسی سپېڅلې پښتنی مینه او د پښتمو د حقیقی

لوړتیا او سعادت سره د زړه علاقه څرگندوی ، نو له پاک خدای (ج) نه نیاز

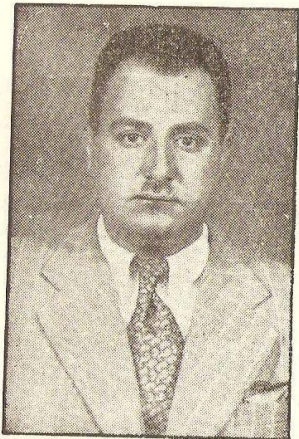
کوم چه د وطن ټول افراد ستاسی په شان وینې کړی ، ځکه چه هغه وخت

به دوی ټول د ملک او قوم په مقابل کښې خپل وظائف پوره و پېژنی او بیا به

جوانی و مقتضیات آن

اینک جوش بهار عمر و عنفوان ر بیع ز ند گبست . طبیعتم با السنه مختلفه تمکنم دارد
گلپهای ز بیای حیاتم در حال تبسم اند . دوره طفولت ، زمان صبا وت وروز گار
برین کود کی برای همیشه وداعم گفته کم کم خاطرات آن هم میخواهد فراموشم کند .

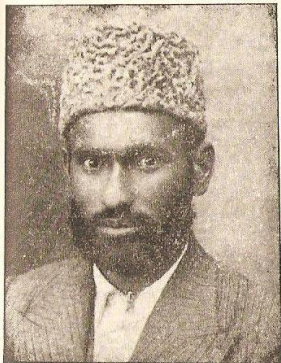
شباغلی «میرعلی اصغر شعاع»

آیا ظرفیت و جودم استعداد پذیرفتن این نعمت
کبر اوغنیتم بارده را دارد؟ آیا واقعا گلپهای
جوانیم با طراوت ، عنوبت و ملاحظت خواهند شکفت ؟ در بوستان زندگی خدمتی را که
بر نهال هستیم تحمیل کرده اند انجام خواهم داد ؟

کلمه جوانی را باجمال وزبیانی بهار وتازه گی جوش وخروش ومستی توأم میدانند
ولی آنرا نباید از عینک بد بینی بشگریم ولفظ مقدس جوان وجوانی را بشوائب ومفاسد
ملوث بدانیم . آیا میشود بهار ز بیای را نازیبا خواند؟ آیایامکن است جوانی را با
یکسلسله بد مستیها ، خیره سرپهوشطنت ها ووزائل تلبیس نورد ودر هر جایکه از آن

وینس زلمی خوک دی؟

خوبونه یوراز نه دی او بیداری هم بخانه اقسام لری .
 له یوه خوبه سرې دچر کک په نارو ، دملا په آزان یاد لمر په ختو را وینښی مگر کینی
 خوبونه اسرافیلی شپیلی غواړی د پر لخله زلزله وشي ، لکه که وخوژینی ، کوئی ونړینی مگر
 کینی کسان هماغسی ویده پاته شی او خبر هم نه وی
 چه دنیا شو بقری- ده .

په دنیا کینی عجیب و غریب خوبونه شته او د پر
 رنگونه لری . کینی کسان په خوب کینی خبری کوی
 او خواهی کینی نور لاداسې هم وی چه په خوب کینی
 له مخایه پاخیزی او دیوه بل شن شعور په مرسته کینی
 او په شکي ، بهرته راخی ، پخپل کهای پر یوزې مگر
 ویده وی ، نو مطلق کار کول یا محض خبری کول
 د وینوالی علامه نه ده .

دغه خلق چه د ورکھی په بازارو کینی گزی
 یا په ادارو او کورونو کینی کما روته کوی ټول
 وین نه دی دوی به له پرستو او بسترورا پاخیدلی وی
 مگر وین شوی به نه وی .

شاعلی گل پاچا « الف ت »

دغفلت له خوبه پاخیدل بل شوی ، دستمورا احساس وینوالی دغه نه دی ارد فکر بیداری بل رازده
 انسان یو قسم خوب لری چه د طفولیت له وخته درشد او بلوغ یعنی لخمیتوب تر وخته وی
 او د پر لخمیان لایه دغه وخت کینی هم نه وینښی . یو بل خوب دی چه هغه بی له علم او پوهې
 نه لری کینی او د پر کسان لایه خوب کینی ملایان شوی وی او د پره موده وروسته وپوهینی
 چه مونږ ویده وو . په نخیو کتابو کینی شته چه عالم ټول ویده دی او پس له مرگه وینښی .
 مونږ باید وین یواخی هغه چاته ونه وایوچه چوری- ئی په لاس کینی ده او له لخانه مچان
 شری لکه چه دا کار ویده هم کوی او پخپله یوزه مچان نه پرینږ دی .

ویده هم یوازی هماغه خوک نه دی چه دخپل بچی ژرانه اوری او نه ئی قنار وی بلکه هغه
 اشخاص هم ویده بویه چه د مظنومانو او بی وزلو ژرانا او فریادونه نشی اوریدلی او نه متاثر کینی
 کوم خلق چه سترگې غړوی مگر غیر له لخانه او بی له خپل مفاده نور څه نشی لیدلی ، غوړونه
 لری خو بی له خپل شخصی او نفسی اغراضو نوری خبری نه اوری ، په گوگل کینی ئی زده وی
 مگر په زده کینی ئی عالی شعور او عالی احساس نه وی نو که دوی ته مره نشو ویلی او خوک ئی
 فاخته نه لای په خوب کینی خوئی هېڅ شک اوشبه نشته .

وینس زلمیان خوک دی؟

او

باید چه و کړی؟

انسان په هر کار کېني نصب العین باید ولری ، ځکه چه بی نصب العین هېڅ کار ښه نتیجه نښندی بی نصب العین سړی په هېڅ کار کېني موفقیت

ښاغلی نیک محمد «فدائی میلی»

نشی موندلی اونه ئی سر ته رسولی شی ، نو باید دانسان نصب العین نیک ، ښه اورواوی اوبد نصب العین دپوه مضمن «رض او مهلک مکروب غوندی بی چه وړانی او خرابی پېښه وی ، نو وینس زلمیان هغه خوک دی چه یو صحیح نصب العین ولری ، او وینس زلمیان هغه خوک دی چه د پښتنو د عزت اوشوکت او یو والی دپاره فداکارانه کوشش

و کړی . وینس زلمیان هغه خوک دی چه له

ملی حب او د وطن له عشق څخه ئی زړه ډک وی . او خپل ژوند او بقا دملک او کام په ژوند او بقا کېني مضمره وگڼی د کام ایذا د ځان ایذا او د کام راحت د ځان راحت بولی . وینس زلمیان هغه خوک دی چه ځوانی ئی په ، خولۍ نکته ئی ، پوږو ، واټر پروف !! یا پگړۍ او خمتانوی ، زحمت کالی اود خپلی ټولنی او ملت او محیط دمقتضیاتو او ایجا باتو دروح څخه ځان خبر کړی او جامعی ته گټه رسوی ، دملت سعادت ، ترقی اوقوت ئی مطلوب وی اودملی

وینس زلمیان او اعتماد

زمانه پخیلو بیر ونو او چنان کچی دنپی- مو جوداتونه راز راز خوری پیشی بشی کله ورته لئو او کله ئی مخ په خبیر ووهی خوب ته ئی نه یز یز دی که سری دشیمی ورنجی چنان اودنپی- جریاناتو ته لیز خه ملتفت شی هغه وخت به د فسرک په تبادلله کیتی حیران پاته اود مفهوماتو سره به په خبیر نه لاس یوری کچی چه داعظیم الشانه کاروانونه له کومی خوارا

یا خیدلی او کومی خوانه درومی او داچه په خوازه خوب اوده پراته دی د کومی لویی لاری منزل او داسی ستری ستو مانه کچی چه ژوند او مرگ ورته په در وازه کیتی شو کیدار ولادی خدای، خبر چه دوی په خه حب او په کوم عالم کیتی به د تصور خو ونه وینی ناخبره پراته دی لحنی د کو چیتوب په لحنگو کیتی لجا نگی او لحنی د لململتیر ب ایونی مینی را یا خولی په لو د و ژورو کچی هرې خوانه مندی وهی دنه برخه چه وگورې عمر خود لی د زرشیت سره معاصخ شوی سین وپینته ورته د بلی دنیا نغمی وائی دلته سری له هری خوانه دنیا او مو جودات په یوه منجر که حال کیتی وینی مگر نیک مرغه، هغه انسان دی چه خپل اجتماعی او همنوعی خیر او شری بخواله

« شجاعی عبدالمنان » درد مند
وخته پیژاندلی وی او په دې اعتماد کیتی وی چه دا خپله منزل گاه د راتلونکی همنوعی کاروان اقامتگاه و بولی او هغوی ته ئی ودانه پر یزدی. له بیه مرغه نن خبره دې لجا اوسینی د اگی ته رارسیدلې چه باید اوده خلک راویش او ویش زلمیان وپیژاندلشی او داپوینتینی او خبیر ئی دپیر و ور لحو را هسی دوطن په جراند و کچی جریان لری چه ویش زلمیان خوک او د هغوی و طیفه خه ده ؟ په لنه نول وایم ویش زلمیان په اشرف المظلومات کچی هغه پوهه ستر گور نابغه گان او پاک احساسات ارونسکی دی چه په لجان اعتماد ولری، نفسی خواهشات اومادی پرستی ئی هیچ ونه غولوی، د جامعی مدنیت تشکیله وی او تهذیبی جامعی ورا غونندی، معنوی لو د تیا ورته عوایدی داندول لملیمان نو هغه وخت هغه زده په هغه سترگو پیژاندلی شی چه خپل اجتماعی در داو خویشی پخیل وجود کچی حس اودلخان دردوگمنی، لکله ویش زلمیان وپینه انر جی (قوه) لری او کولی شی چه په بشری تو لنه کچی پری دنیکنسا می اویاک محبت مقام اشغال کچی او خلک لجان ته را و بولی، ویش زلمیان د کو چیتوب دلنسی خبیه ژوند و احساساتو را پا خولی د غیرت او میرانی په دگر کچی دپینتو ن زلمی تو لواک

وقت جوان

که میتوانستیم ندانستیم که میدانم نمیتوانم
جملات فوق در حقیقت اخطار نراکت آمیز است که بطرف جوان اشاره رفته تا میادا
نقد امروز را بفردا سوداناید. چه می بینیم که گرانترین و مهمترین چیزیکه مقدمتر از همه
مخلوقات خلق گردیده است همانا وقت و زما نیست. زیرا

شیاغلی عبدالواحدغند مشر

اگر وقت نبودی موجودی بوجود آمده نمیتوانی نیست
واز نبودن وقت، هیچ ترتیب و انتظامی هم در عالم بالا
و پائین ممکن نبود و اگر خیره تر شویم پیش از همه
موجودات وقت خلق شده و پس از آن دیگر موجودات
بظهور آمده اند.

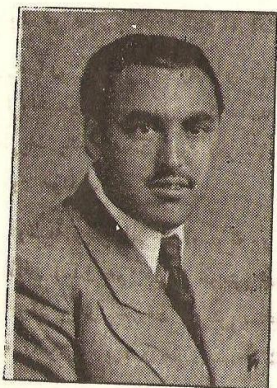
لذا وقت نسبت به همه مخلوقات اولیت و قدامت
دارد و بدیست که اهمیت او از هر چیز اولتر و گرانتر
بوده و اگر پیش از همه قیمتی بوقت قائل نشود به هدف
واصل شدن امر بسی مشکلی میباشد زیرا وقت بسرعت
عجیبی هلی میشود که هیچ چرخشی هم به آن برای

توانسته و نه کدام دماغ رساتری آنرا تخمین و تعین کرده میتواند و معینا کسیکه از جلو
در آمده از وقت استفاده نموده و آنانیکه گذاشته تا او بگذرد از دمبال نرسیده و اگر
تلاشی کرده و سنگت پشیمانی را هم بفرق خود زده سودی نکرده یعنی دیرتر بخود ملتفت
شده و آنوقت بوده که بخود و جامعه کاری از پیش نبرده و قوای جسمی و دماغی او به تحلیل
رسیده و آنکسی رعشه بر بدنش افتاده و سخت دچار حیرت و یاسی میشود که خود و دنیا را از

وظایف ویندز لیمیان

وظیفه هر فرد خصوصاً ویندز لیمیان است تا بکمال عشق و محبت از وطن و ملت خویش مدافعه نموده و نگذارد که کلیت و استقلال وطن اش از دست برود باید نه تنها سرحدات وطن خود را که ماوای ملت ماست دفاع و حمایه نماییم بلکه موظف و مجبوریم که تمام معادن،

دارائی، بزرگی و عظمت گذشته و آینده و نام وطن را در نظر گرفته و از آن دفاع و برای تعالی و ارتقای آن بکوشیم و از تمام منافع آن جداً دفاع نماییم - دفاع یک وطن نه تنها ذریعه شمشیر و تفنگ و اسلحه است بلکه ما باید وطن خود را به سعی و عمل خود حمایه نموده و نگذاریم که از سبب تنبلی و بیسکاری و دشمنی های خاسکی و عناد های شخصی ما چنانچه در سابق شده بود امروز نیز وطن عزیز به رحمت فقیری گرفتار شود علاوه بر ما مجبوریم و وظیفه ما جوانان است که تمام

بناغلی غلام احمد «فکور»

وظایف دینی و قوانین موضوعه وطن خویش را که برای رفاه سکینه آن میباشد خود عملی نموده و آنرا به مقابل کسانی که از آن احترام نه نموده و تعمیل نمی نمایند دفاع کنیم چرا که همین قوانین است که متعلق به خطه و خاک وطن است. وظیفه جوانان میباشد تا برای مملکت خویش حس اعتماد بخود را پیدا کنیم چینی که یک ملت حس اعتماد بخود را پیدا کنند و تمام جوانان آن خود را برادر همدیگر دانسته و ملتی را که به آن خود را توأم و مربوط میدانند با عشق و محبت مفرط دوست داشته و برای دفاع حقوق، ناموس و شرف آن کوشیدند، میتوانیم بگوئیم که این جوانان وظیفه وجدانی خویش را به مقابل وطن تا اندازه ایفا نمودند. محبت به وطن اول از فامیل و خانه پدری شروع میشود بالاخره محبت و دوستی فامیلی، اقارب به همسایگان و غیره گذشته روابط سیاسی و با همی را بدست می آورند - وطن دوستی دایم باعث عشق و محبت مفرط میگردد و همین عشق و محبت است که ما را مجبور به قربانی و فداکاری میکند

پښتانه خلميان

پخپلو وظائفو پوهيښي

پښتانه خلميان ياهغه غښتلي، توريالي، دملی احساساتو ډک او وطن پرست خلميان دپښتونخوا په صافه هوا، د پارو پاميزاد په ښکليو غرو اودرو او د

ننگرهار د آزاد طبيعت په لمنو کښي روزلي شوي اولوي شويدي خپل ملي وظيفه ښه پېژني.

ددوي دنیکونو او پلرونو تورياليتوب، برياليتوب او سر بازي ددوي په مغزو او ذهن کي داسي حک شويدي چه اتوم پرستان ئي په مليو نو پېر يو هم د دوي له مغزو و ختخه نشي اپستيلاي.

دوي دخپلي مېني او هواد سره ډيره مينه او علاقه لري، اودهغه دارتقا او

لوړوالي دپاره دهر ډول ايشار او فدا کاري ته حاضر او آماده دي. دوي پوهيښي چه د وينوالي او حرکت وخت راغلي دي دوي اوزه په اوزه دهواد د ودانۍ اود ملت دبیداري په لاره کي داسي جد وجهد او زيار باسي چه دنیکونو ارواح له دوي نه خوشحاله شي او را تلونکي نسل ددوي د خدمتونو او جان

جوانان

جوان تا از جوانی فیض یابست

سرش پر شور و دل پر آرزو به

به تن او راست خون گرم تازی

نهان اندر نهادش های وهو به

دل او زنده با ذوق مرادی

نوای جان فرایش در گلو به

به بزم تاب و تب سامان هستی

می بیتابی او را در سپه به

جوانی گلشن پر رنگ و بو نیست

ز فکر نازد اش آبی بجو به

جوان چون لاله روشن مزاجست

بچهر از خون نابش آبرو به

درون سینه اش سوز محبت

بلب از شور شوقش گفتگو به

به حکم عشق دائم مطالبی را

گر فستار تلاش جستجو به

بناغلی محمد ابراهیم « صفا »

جوانی را کرکثیر است لازم

که گل را تازگی همراه بو به

جوانی را بی انجام از آمل

محرک مژده لا تقنطوا به

نیکوئی آشکارا و نهان خوش

جوان را صدق با روی نیکو به

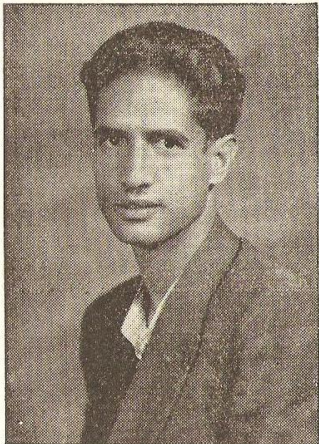
دهد تا کار صهیبار ضمیرش

نوائی از « صفا » در گوش او به

نسل جوان

گفت تا نسل جوان مملکت بیدار نیست
گفت تعبیرش بجز هرگه فلاکت بار نیست

بناغلی « ضیاء قاری زاده »

گفت این عضوی بود، عضودگر بیمار نیست
گفت اسباب ترقی فیشن و سنگار نیست
(آنچه مادر کارداریم اکثرش در کار نیست)
گفت آری بی محبت کا شخه را بار نیست
گفت شاید لیک در میخانه کس هشمار نیست
گفت تا گفتار ما همسنگک با کردار نیست
جستن این راه از پیر خرد دشوار نیست

گفت ای نسل جوان همت کنید همت کنید
کس شمارا چون شما در کارتان همکار نیست

جستم از پیری که ما تا کی بخواب غفلتیم
گفتمش گر خواب غفلت دیر شد تعبیر چیست؟
گفتمش نسل جوان باید کرا پنداشت؟ گفت
آنکه چشم بنیش را پرده پندار نیست
گفتمش بر نقش پای کاروان کی میرسیم؟
گفت تا از خواب چشم خفته ات بزار نیست
گفتمش دور از ترقی چند باید زیستن؟
گفت تا پای گران سنگ تودر رفتار نیست
گفتمش این راه نا هموار دارد خار، گفت
راه هموار است گر فکرتو نا هموار نیست
گفتمش کی میتوان کردن تمیز نیک و بد؟
گفت آننگاهی که بر آئینه ات زنگار نیست
گفتمش نقد آ بیاید باچه سودا کرد؟ گفت
بپتزاز « کار » اندرین بازار پیدا وار نیست
گفتمش گر کار نبود مسئلت در چیست؟ گفت
کار بسیار است اما ننگ بر بیکار نیست

گفتمش در پیشبرد کار ثروت لازم است
گفتمش هستی بود مستلزم بررگ و نوا
گفتمش زین رنگ و بو ما را چه در کار است؟ گفت
گفتمش تخم محبت کا شتن بر می دهد
گفتمش باشد که مینا مهربان گردد بجام
گفتمش تا کی چنین بار سبکباری کشیم؟
بافغان گفتم که راه راستی بنمای - گفت

پښتون زلمی ته

هره شپه سبا کوم ستا په سودا کښی

هره ورځ می بیسکا سینهزی ستا ژړا کښی

ښاغلی محمدشاه کاکاخیل «خیال»

دهرچا کاروان جوړې په بازار کډی

ستا په تیمه تروزمی شپه په بیدیا کښی

ستا سکوت، سکون، جمودته حیرت وری

ارځ په اړخ دی نه بدلینهزی هیڅ غوغا کښی

په نشه دناپوهی هسی ډب ډوب پروت

چه دی سترگی نه غریبزی سپین سبا کښی

«خیال» دی سرته کله ښیو ته دمدرهی کړی

ته کښیو تی دمیرگو توره بلا کښی

جوان و جوانی

نشاط زندگانی در جوانیست
جوانی کار کردن را مهیاست

بناغلی محمد ابراهیم «خلیل»
نباشد شیوه اش جز کار نیکو
جوان را با بزرگان احترام است
نیندازد جوان بین دو کس کین
که هست آن پیشه فساق فجار
جوان احسان کند با نیکردان

جوانی نو بهار زندگانیست
جوانی نو بت ز حمت کشیهاست
جوان باشد جوان طبع و جوان مرد
بهمین سخن خود پیوسته هم در
جوان هر جاهل و دینده دران نیست
جوان هر شوخ چشم بیخیا نیست
جوان را چشم دل بیدار باشد
جوان با اهل دانش یار باشد
جوان ز آموزش نادان کند ننگ
رمد از چرس و از تمباکو و بنسک
عمل باشد جوان را حسن کردار
نه تریاک و چلم نی برش و نسوار
جوان را فقرت از بزم قمار است

جوان بد بین مستی و خمار است
جوان عادت کند کردار نیکو
جوان یا بند حفظ ننگ و نام است
جوان نبود در انداز و سخن چین
جوان از تهمت و بهتان کند عار
جوان از کس ندارد چشم احسان

جوان کسی است

جوان کسی است که فیکر نکو بسر دارد

جوان ز معنی حب الوطن خیر دارد

جوان کسی است که از راستی بخدمت ملوک

مدام بسته کمر هم چو نیشکر دارد

جوان کسی است که باری بدوش کس ننهد

جوان زدوش کسان بار کار بیسر دارد

جوان کسی است که دارد همیشه سعی و عمل

جوان ز لاف و گزاف و ریا حذر دارد

جوان کسی است که در محفل نمایش دهر

قبای فخر ز علم و هنر بیسر دارد

جوان کسی است که سستی و تنبلی نکند

جوان دماغ و دل و طبع کارگر دارد

بعین سن جوانی جوان نمی باشد

پنابلی محمد طاهر «خلیل زاده»

کسی که صرف غم جمع مال و زر دارد

جوان کسی است که اندر فضای سعی و عمل

زعزوم و همت مر دانه بال و پر دارد

جوان کسی است که قلب صفا و طینت پاک

همیشه در صدف سینه چون گهر دارد

جوان لایق مدحت کسی بود «طاهر»

که خیر خلق بهر کار در نظر دارد

وینس زلمیان

وینس زلمیان هغه څوک دی چه دهغې طبعی قوی ، اود بدنی ، اوتعقلی قوی په مرسته دعلم ، معرفت ، اوقلم ، اوبصارت اوفهم خاوندان شوی وی ، اودغه اشخاص

ښاغلی محمد ابراهیم « ثابت »

که څه هم د زلمیتوب له د وړې څخه تیر شوی وی خو دوی چه له هغه د زلمیتوب له استعداد څخه برخه اخیستی ده نو زلمیان ورته ویلای شو بلکه له زلمیانو څخه زیات دی ، ځکه زلمی خو هغه دی چه یوازی قوای پوره ، اومستعد وی اودغه اشخاص چه هغه خپل دځوانی استعداد بی استمدادی نه دی پری ایښی دعلم ، معرفت ، لیکنی ،

بصارت ، صاحبان شوی دی نوملی وظائف

اونورداسی مهم امور په آسانه اوسر هسینه انجامولای شی . چه بی له علمه ، اوبصارت نه ئی دهغې د زلمیتوب د قوی په کومک نشوای انجامولای . نو ځکه دوی دمعنا اوروحانیت له حیثه زلمیان بلکه له زلمیانو زیات دی . او وینس زلمیان بلل کېږی . وینس زلمیان هغه څوک دی چه ورور گلوی ، ملیت ، مینه ، ښه ، بد ، ضرر

جوان هستی ؟؟؟

هنوز سرگذشتهای شگفت کشور جبال را عشایر در پهنه آسبای میانه چو افسانه شیرین
بیکدیگر حکایه میکنند . . .

مردان تاریخ که عمر خود را به حمایت وطن عزیز
بسیرده اند باری از عمق گورستان به جوانان امروز
نگرانند . . .

پناغلی یوسف « آئینه »

اقوام پراکنده در نشیب و بالای زمین عریض بسی
جهد ورزیدند و اوج گرفتند . . . حتی رقابت بشر به تستخیر
کره های اجنبی نیز در تلاش است . . .
استعداد معنوی ملل دست و دماغ جوان هاست، تکلیف
جوان امروز مهمتر از آنست که بگویم . . .

« جوان رهبر است »

بیران بیاد وقت گذشته وعدم توانایی افسوس کسان،
اطفال خود را عرضه می دارند و وصایای یکنواخت
می فرمایند . . . ولی آنکه جوانست ؟

ای جوان !

محصول مفید کشوری . . . آرزوهای ملی باگذشت شب و روز حیات تکمیل شدن نیست ،
می فهمی امید حاجتمندان و بیمایگان بسیار است و پیوسته جوانمردی ترا ایجاب می کند .
مکنذار که دوران باز فرصت را از کف برآید . . . « جوان فدا کار است » . . .
شما دلیل مردمی هستید که باید کاروان رفته را دنبال کنند . . .
زمان و مکان منتظر است . . . جوان بیدار چطور این بعد را خواهد پیمود .
ای کشور کسپساران وای سرزمین مردخیز !
مدام جوانت سر بر کف ذلت را از اطرافت بدور داشته و امروز که نوبت نسل حاضر
است . . . همان است که بود . . .

شب دراز شد و رویای آینده خواب مرا سنگین تر می نماید . . . سحری بس زیبا و
منور ، بتو آهسته ولی به صدای آرزومند می گوید : برخیز به شکوه بیداران ، جوانهای
هزمنند مادر وطن را برا زنده ترین زیور هاست . . .
شاید به حرکت و رفتار و جستجو گمگمشته خود را بیابیم . . .

جوانان باهم یگنی شوند

برادر محترم « بینوا » !

دیروز که بجهت و دواع حضور شما رسیدم فرمودید راجع به جوانان و جوانی چیزی بنویسم ، خوش شدم که زهی بخت

(کوپیک صبح تا گله های شب فراق

با آن خجسته طالع فرخنده پی کنم ؟)

گر چه خوب گفتم ، ولی : (نداستم که

این دریا چه موج بیسکران دارد ؟) چه

در هنگام عزیمت و سفر که مسافر را

مجنون خوانده اند ، آواره چون من ،

بازدهای از شماره بیرون از دل پر خون

چه بگوید ؟ چه بنویسد ؟ (آه ازین

کوتهی فرصت و امید دراز)

بازهم بنام شور جنون جوانی راورنه مرا با این کسمی فرصت و بضاعت

بشگارش در اطراف این چنین موضوع با اهمیت چه ؟ و چه کار ؟

شاعلی محمد حسین « طالب »

من و سید افغان

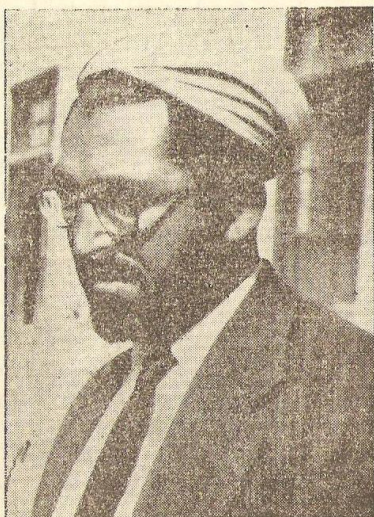
شبهی کتاب خطرات سید جمال الدین افغانی را مطالعه میکردم و تحت تاثیر افکار و آرای آن عالم فصیح بخواب رفتم و در عالم رویا با سید جمال الدین ملاقات کردم سید بحیث یک جوان افغان از من سوال کرد که حالت اجتماعی و اخلاقی جوان افغان چیست ؟

ومن بجواب سوالات سید پر داختم .
چنانچه سوال و جواب ذیل بین من و سید رد و بدل شد .

من : جوان افغان حالا همان قسمیست که شما چندین سال پیش نسبت به بعضی از جوانان شرق در یکی از مجالس خود یاد کرده بودید .

سید : کدام گفته من ؟

من : گفتارها و نصایح شما همه بخاطر من هست و اینک اظهارات شما : « تجارب و گذشته ها » بت کرده که مقلدین هر ملت در حقیقت راه بند دشمن ه می باشند و مدارکشان مهیبط و ساوس و مخزن دسائس و ازعلاقه زیادیکه مقدم به ملت تقلید شده پیدتا میکنند افغان ملت

بنافلی محمد هاشم «مجددی»

خود را وعادات و تقالید خود را به

نظر تحقیر مبینند و در نتیجه تحقیر خود خویشتر را بدشمن تسلیم میکنند» و من عرض میکنم که جوانهای امروزه ما همه مقلدین هستیم .

سید : (با آنچه تاثر آمیز) پیشواها و ریش سفیدان چه قرارها برای علاج این حالت گرفته اند ؟

من : با کمال تأسف و خجالت عرض میکنم که تا دیروز پیشواها و ریش سفیدان به امراض طمع و خود خواهی و اهمال گرفتار بودند و هر یکی عقیده داشتند که باید من تنها در حیات مسعود باشم . سید : سبب این حالت جوانها و دیگران چیست ؟

من : در حقیقت همین دو طایفه که در هر محیط شرقی وجود دارند مسئول از حالت جوانها هستند ، بلکه گفته میتوانم جوانهای امروز مجسمه گناه های دوطایفه سابق الذکر هستند

و سبب دیگر اینکه مدنیت غرب افکار جوانهای شرق را بطرف مادیت پستی توجیه کرده و از عالم روحی که یکی از امتیازات شرق بوده دور ساخته است .

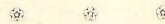
سید : جای تأسف است ! که در سابق من در هر جا به جوان افغان فخر میکردم و برای

قهرمان جبال

نسیم روح افزای بهاری، از فراز قله شامخه سر ازیز شده، نخلستان بی بر گک و عربانی را که شیرۀ حیات تازه بی در عروفت دمیده است، نوازش میدهد، حرکت خفیفی که هیشتمجموعه این مخلوق ساکن را به جنبش آورده، در کنار رودبار کم آب و معوج آن سرزمین بسیار خوشنما است.

صخره های الوان کوهستان مجاور از پر تو نیم رنگ اشعه آفتاب جها تتاب، زرین بنظر میرسند و خاطرۀ لطیفی را به ذهن بیننده می سپارند. الحان مرغکان سحری زهرمه خفیف رود خانه و صدای شورش نخلستان درهم بیچیده سمفونی را که بنام (طبیعت) بارها شنیده اید و در هر بار حظ مخصوصی از آن گرفته اید، به سمع میرساند.

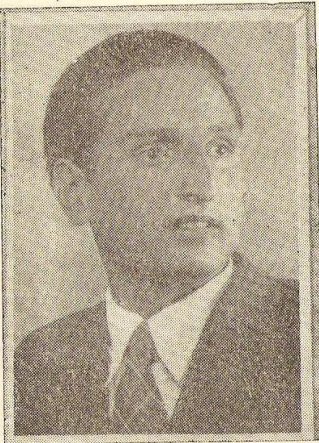
قهرمان کوه با اندام یولادینی که خطوط آتستیکی را بنظر جلوه گر می سازد، راه بربک و بیچن نامته جبال را روه بالا می پیماید و می خواهد از گردنه بلندی که در برابر او جلوه گر است عبور نماید. قدم هایش ثابت و متین است.

چشمان تیز بین و نگاهای زنده اش محیط پیرامون

را مطیع و بمقاد اوساخته و سنگهای بزرگ این وادی او را می شناسند..... در مقابل او همه چیز سر تسلیم پیش آورده و ساکت اند. شاه ها عریض و قامت راست او در زیر فشار وزن تفنگ و قطارهای متعدد فشننگ استواری خود را از دست نداده و خمیده گی را قبول نکرده است... او میسراید! آوازه نعمات اجز آمیزش که در سر تا سر دره طنین انداز است، بالا آخره در آغوش وسیع دشت های بائر و لامزروع می خوابد:

او: کوهها، میدانها، رود بار، گیها و اشجار! من شمارا دوست میدارم، و.... آنها: (هم آواز) دوستی توجه بد رد می خورد؟ کدام خیری از تو بما رسیده؟
او:.... و در حفظ و صیانت شما از هر چیز گذشته ام سرخی خاک شما از خون من است. آنها: تو تنها هستی و شخص تنها نمیتواند بما نیکی کند.
او: چرا؟ تفنگ من همراه من است، شما میدانید نشان من پخته است!! آنها: درست است. مگر تو تنها هستی. یک نفر نمیتواند آرزوهای ما را بر آورد.
او: عهد میکنم به تنهایی شما را حفظ کنم، چنانچه سالها چنین کرده ام. تفنگداران دیگری نیز در عقب اند.

تذکره

شیاغلی عبدالمطیف « رشید »

خطاب بـجوانان افغان

فاضل محترم آقای بینرا !!

نخست بایست از جناب شما که در پرقو حرارت سرشار و احساسات نیک جوانی و به پیروی یک آر زوی عالی در جستجو و هستید تحقیقتی را کشف و فلسفه جوانی و وظیفه یک جوان را در جامعه تشخیص بفرمائید- اظهار تشکر نمود .

شیاعلی عبدالمجید

سپس در خصوص اینکه این موضوع مهم و حیاتی را باینکه از ذوات محترم و اهل قلم مطرح مفاهمه قرار داده و در عین حال اینجانب را نیز افتخار بخشید- اید که در اینمورد اظهار نظری بنمایم - باید عرض کنم که - تا سافانه بنده اهل قلم نبوده و از این جهت نمیتوانم مفکوره خود را

در چنان چه کات ادبی بگنجانم که قابل مطالعه گردد .

جوان حقیقی، جوان نه‌ای‌شنی

از چند بست که در صفحات جرات‌د و روز نامهای داخلی به عنا و بین مختلف کلمه بر بسته جوان مطرح بحث قرار گرفته که در اثر آن شایعات، مدیر

عمومی پیتو تولنه‌بناغلی «بیتوا» بفکر افتاد که باید اطراف این موضوع را دنبال و مقالاتی فراهم کرد، و در آخر سال آنها را بصورت کتاب جدا گانه طبع و طور هدیه بقارئین محترم مجله کابل تقدیم نمود، تا فهمیده شود که مردم در باره جوانهای محیط خود چه نظریه و جوانها در مملکت چه وظیفه دارند و وطن چشمداشت چه خدماتی را از آنها دارد.

بناغلی یار محمد « نظامی »

بنا به این منظور لستی از اشخاص ترتیب داده و یکیک قطعه مکتوب متحد المال بعنوان نفری متذکره لست از سال و آنها را مکلف بفراستادن یکیک مضمون نمودند، ضمناً اسم این ناچیز را نیز در لست نفری انتخابی خود جای داده و به مکتوبی مرا هم مفتخر فرمودند.

یو و د و کی درام په یوه پر ده کښی :

د کلو رنځور

پر ده پورته کېزی :

(د پښتو نخو ادغرونو هسک هسک خټو نه چه خای خای ئی پرسرولنز لېزو او وره هم پرته
د ښکارېزی، دومره هسک دی چه ته به وایې آسمان ئی د ښکلو لو دپاره را تیت

شوی دی؛ دشمو درو یا کی فضا، روئواو بو
منظر هومره ښکلی دی چه د انسان روح
تازه کوی؛ دزر کو آواز و نه، د غرڅو
مستی، د کو هسار نسیم سړی په نخا
راولی، هغه بل پلوتهارت اولوی دښتونه
په نظر راخی چه دغا تو لو په گلو نو داسی
سره ښکاری ته چه وایې دخپلوا کی جگره
نن خلاصه شوې ده او پښتونوزلمیانو دالمکه
د دښمن په وینو اړ لې ده. خو چه سړی
دېر خیر شی ددې غرو نو په لمنه کښی به

ښاعلی عبدالرؤف « ښوا »

ووینی چه « پښتون » رنځور پروت اوله رنگه

ئې معلو مېزی چه د کلو رنځور دی. مه لانه دی خو دده او دمرگ تر منځ
هم څه پاته نه دی؛ کله کله سترگی روئی کړی، مگر ژر د بی هوښی
خپه پې راشی ...

سخنی چند به جوانان :

خود را بشناس!

کلامی است وجیز و کوتاه؛ اما خیلی مفید و سخت سودمند. از دانشمندان بزرگ بشریت گرفته تا اشخاص عادی، همه مردم را ازین اندرز و چیز بهره‌ایست و ملت‌ها و جماعات انسانی را نیز در شقوق مختلف زندگانی به «خودشناسی» ضرورتی است تام.

شاعلی عبدالحی «حیبی»

مراجعه ان امروزه روی سخن است، و مخاطب من هم اوست. افراد و جماعات بزرگ انسانی را «غرور» تباه ساخت و این مرضی است، جانسکاه و بیدرمان دریغا! که جوان امروز سخت مغرور است، و این غرور که مرض اجتماعی است ما را بسوی تباهی و هلاک می‌برد. خدای کریم فرموده لا یغرنکم بالله الغرور و ما را از غرور و مباحات بیجا باز داشت. ولی ما خود را نشناختیم، و آنچه هستیم، خود را تصور کردیم.

امروز ما بدردهای اجتماعی گرفتاریم، و شاید آنقدر فرو افتاده باشیم که به تصور درنگ‌کنجد، ولی آیا ما خود را شناسیم؟ و به آباء و اجداد خویش نمی‌نازیم؟

زلمی که سری؟

په دغه نژدی ورخوا کی دیوه ملداری کره میلمه وم، هلته نور ملگری هم ور
بو له هغو ځنی پخوا تر روغپه په گلو گلزارو پیل وکاوه او ځان ئی له

شاهلی سراج الدین «سعد»

مامرو روښایه په زړه کی لږ څه خوږ غوندی
شوم ما ویل هسی نه چه دی ورور ته کومه
پېښه نه وی ورپېښه او زه ترې خبر نه یم
خو چه تموس می ځنی وکه راته وی ویل :
« ښه دا تاوای زما دمقالې په حقله څه ونه
لیکل؟ » الله اکبر! دا زموښ هغه ښاغلی
اودیوه ځلمی دی چه تر هر چا نه مو زیاته
تمه ورته وه، خو مه انانیت خو مه

خودخواهی؟! تاسی و وائی دانوڅه گناه ده

چه سری به پرې له یار آشنانه مرو ریسزی او گرموی به ئی؟

ښه هغه کم کاردی چه یواځی په زلمو پوری اړه لری او نور ځنی
معاف دی؟ زلمی چاته وایه شی دزلمو پوهی کوم معیار شته او که په تشو
خبرو سری دځلمینی د مرتبی پورته رسی؟. بیا خو داویل په کار دی چه
دزلمو دتخصیص وجه څه ده؟! او داسی خلقو ته چه له هغو ځنی د لویو لویو
او د ښو اعمالو تمه کېزی زلمی و وایو ښه دی که سری؟. . . زموښ درست
ځلمیان (ددی ملگرو په تعبیر) په شمار لس تنه نه دی او چه بیادی هغه
دخود خواهی، خود پرستی، په چپو کی لاهو دی او نوره تمه ترې نه نشی. . .
زموښ ځلمیان پخوا تر هر څه خپله هوسائی، ښه لوئی مانسی، غټ منصبونه

شباغلی فاضل میر محمد صدیق مقاله «غراً و دلچسپی زیر عنوان «وظیفه
جوانان بیدار» فرستاده اندولی چون بعد از طبع و ترتیب فورمه‌ها
با دارة رسید متأسفانه گرفته نتوانستیم تنها به عکس او اکتفا
کرده از همکاری این جوان دانشمند تشکر میکنیم (اداره)

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۱۲۳

مصطفی عمرزی

– رسانه‌ی دعوت

جهاد بزرگ افغانان، آزمونی بود که در ورایش، فداکاری و ایثار، بار دیگر وجاهت و حیثیت یک ملت با پیشینه را آشکار می‌کند. در آن سالیان، هرچند واژه گانی که بار معنایی «درد» داشتند، در روایت حال مردم، جزو ادبیات مستعمل بودند، اما عزت نفس، ملت را در صبوری ایستاده گی، از حافظه‌ی تاریخی محروم نمی‌کند. جبهات تنازع در تمام انواع آن، افغانان را در راه خدا و میهن، به ایثار می‌کشیدند.

مقاطعی اند که در بُرش آن‌ها، گاه بُریده گی از گذشته، به مبدای نو می‌رسد. حماسه‌ی جهاد افغانان، جزو میراث‌های پُرشکوه تاریخ بشر برای آزادی، مسجل است، اما آسیب‌های جنگ، پی‌آمد دشواری‌هایی شدند که مردم ما با تحمل جنگ، ریسک کرده بودند. دشواری رویایی با یک ابر قدرت، نفس‌گیر بود. بنا بر این، بسط مفاهیم جهاد، مبارزه و قدرت، از میان جبهه تا عقب جبهات، طیف دیگری از افغانان مجاهد را تشویق می‌کرد که با کار فکری، فرهنگی و حرمت قلم، بکوشند نقش واقعی توده‌هایی که قربانی شدند و قربانی می‌دهند، اصل مبارزه‌ی مردم با اتحادشوروی باشد.

من تا دو سال قبل نیز طارق بزگر را به جانمی‌آوردم. از روی تصادف، یافت نشر مضامینم در سایت «افغان سباوون» که بعداً «دعوت میدیا ۲۴» شد، مرا با یکی از سرد و گرم‌چشیده‌گان سالیان ایثار، اما اندوه‌مردم ما آشنا ساخت. من با شهرت «بزگر»‌ها آشنا بودم، اما نمی‌دانستم فردی از این خانواده، از روی لطفی که فرهنگی ست، زمینه می‌سازد تا در نوبت ما، آزمون دیگری سپری شود که در تنازع فرهنگی اش، ثقلت و دشواری محسوس است.

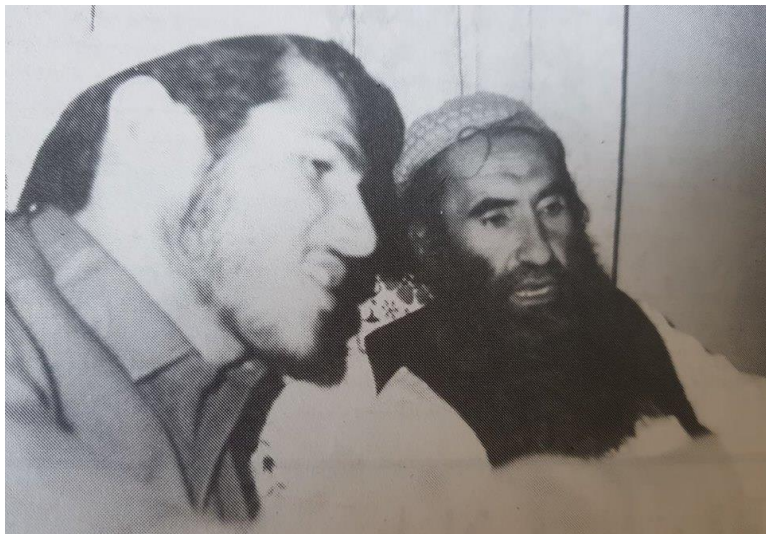
من از طریق رسانه‌ی دعوت، اندوخته‌های فکری‌ام را تقدیم می‌کنم و خوشحالم که این سعی در زمینه‌ای صورت می‌گیرد که از شان

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۱۲۵

پیشینه ی نیک بهرہ مند می باشد. مسرت این کہ همانند من، در زمینہ ی تجربہ ی بہم پیوستہ ای کہ افغانیت را اصل می داند، بیشتر می شود، در بستر مطمئن این حدود، بہ خانوادہ ی بزگر ہا مبارکباد می گویم!

در رسانہ ی دعوت می مانم و برای بزگر ہا توفیق بیشتر می خواہم کہ پیشہ ی آنان (بزگر) در زمینہ ی ملک و ملت، بہ حاصل نیکو می رسد. تراژیدی فرار مغز ہا و ویرانی محاضر مرید و مرشد، افغانان را ہوشیار ساختہ است: فرهنگ و فرہنگی را پاس می داریم! شرح تصویر:

فرماندہ ی نامدار و فاتح بزرگ ترین نبرد جہاد مقدس (فتح خوست) الحاج مولانا جلال الدین حقانی (رح) با گزارشگر نشریہ ی «دعوت».

– BTN

– (شبکه ی رادیو و تلویزیون باختر)

اواخر سال ۱۳۸۸ش بود. در جمع دوستان دست اندر کار رسانه ها در محلی گرد آمدیم که بعداً با نام «رادیو و تلویزیون باختر»، از خوب ترین و بهترین تجربیات رسانه یی افغانستان شد؛ اما متأسفانه عمر این تجربه ی خوب، بیش از یک سال نشد. با این حال، اندوخته ی ما از این تجربه و اعتماد مردم بر این فرهنگ، به این باور کمک کرد که تسامح و تساهل، فضای باز، آزادی های فکری، احترام، همدیگرپذیری و پاداش به خلاقیت و ابتکار، می توانند ارزش کیفیت را تضمین کنند. «کابلبانک» پیشین با حمایت پروژه ی شبکه ی رادیو و تلویزیون باختر، زمینه می سازد تا شماری از فرهنگیان و دست اندر کاران افغان رسانه ها، گونه ی دیگری از پوشش رسانه یی ایجاد کنند که با وجود مشکلات و سقوط بانک مذکور، اما توانست در میان رسانه های افغانستان، خوب بدرخشد و ماندگار بماند.

«رادیو و تلویزیون باختر» در موقعیت دهبوری در غرب کابل، در محلی که مربوط بنیاد احمدشاه مسعود است، دارای استودیو های مجهز تلویزیون و رادیو بود. این شبکه با بیش از صد تن پرسونل، بیش از یک سال، نشرات متنوع خبری، فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و اقتصادی را در ساحه ی کابل، برودکاست می کرد. از نگاه تخنیکی، سیستم پیشرفته ی تلویزیون باختر با کیفیت دیجیتال عیار بود. قراری که انتظار می رفت، در صورت تداوم شبکه ی باختر، کیفیت تخنیکی و نشراتی آن بیشتر می شد. در این میان، ماهیت نشرات تلویزیون باختر با ابتکار و خلاقیت، در حالی که همگونی هایی با سایر رادیو-تلویزیون های داخلی داشت، با معرفی برنامه های تولیدی داخلی، خیلی جلوتر از رسانه هایی قرار می گیرد که با شهرت تلویزیون های طلوع یا آریانا،

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۱۲۷

بخش عمده ی نشرات آنان (۹۰ درصد) استفاده از تولیدات صوتی - تصویری خارجی ست و ارائه ی برنامه های داخلی آن ها، بیشتر مدیریت خوب از تقلید برنامه های بیرونی به شمار می رود. برنامه های «آواز افغانستان» و «ستاره ی افغان» در تلویزیون طلوع یا کنسرت های کلان موسیقی در تلویزیون آریانا، همه و همه، صورت های مقلد برنامه های خارجی اند.

در بیش از یک سال فعالیت شبکه ی باختر، تلویزیون این شبکه با برنامه های تولیدی «مستند باختر»، «یک سده فراز و نشیب»، «نای»، «آینه ی تاریخ» و برنامه های لایف، استفاده از محصولات خارجی را از انحصار فرآورده های تجارتي - تفریحی نیز بیرون می کند. برنامه ی «هدف» و برنامه ی «روز های تکان دهنده ی دنیا»، بیشتر با خوانش هدفمند از مسایل نظامی و رویداد های سیاسی، از اولویت هایی به شمار می رفتند که تیم کاری شبکه ی باختر، می کوشیدند سنت دگم و کلیشه ی نشرات صوتی - تصویری را بشکنند. دو برنامه ی اخیر با استفاده ی بهینه از مستندات خارجی، بیشتر در پی معرفی آثار ارزشمند غیر تجارتي نیز بودند؛ زیرا پخش وسیع محصولات تجارتي خارجی، با اثرگذاری روی اذهان عامه، در ایجاد فرهنگ های منفی، موثر شمرده می شود.

شبکه ی باختر، قبل از آغاز رسمی به کار (اواخر سال ۱۳۸۸ش) مدتی به صورت امتحانی از جوار آنتن آن در کوه تلویزیون (آسمایی) به نشر موسیقی می پرداخت. تکمیل تیم کاری، این رسانه را قادر می سازد تا اواخر سال ۱۳۸۹ش خیلی زود جلب توجه کند.

در فضای بازی که در حاکمیت رییس جمهور حامد کرزی به میان می آید، جاذبه های رسانه های صوتی - تصویری، ردیف طولانی این رسانه ها را معرفی می کنند؛ اما در این تجربه، هنوز رسانه هایی وجود دارند که از فرصت بازار آزاد، از رمق اقتصادی مردم و مملکت، سوء

استفاده می کنند. تشدید اختلافات قومی، طرح مسایل افغانستان ستیز یا پوشش برنامه های مبتذل که با جنبه ی تفریحی، جلب توجه می کنند و از این حیث، بازار اعلانات را گرم نگه می دارند، فهم مردم از بخش بزرگ رسانه های صوتی - تصویری، به ویژه تلویزیون هاست. همان گونه که بخشی از مطبوعات به اثر سفارشی بودن، اشکال تجاری و حزبی، مقطعه یی بودند و زود در شمار رسانه هایی که عمر کوتاه داشتند، حذف می شوند، صنف رسانه های صوتی - تصویری با تجربه ی همسان، بیشتر «کمیت قابل ملاحظه»، مانده است.

مشهورترین تلویزیون های خصوصی، کمترین جنبه های آموزش و انتفاعی را احتوا می کنند. چند رسانه ی به اصطلاح غیر تجاری، مانند رسانه هایی که متهم به دریافت حمایت از خارج اند، بیشتر با ماهیت مذهبی، قومی و حزبی، به گونه ای روی ایده ها متمرکز می شوند که در احاطه ی کلیت مردم، درز های نفاق و شقاق به شمار بروند.

در چند و چون عمر رسانه هایی نوین افغانستان، هرچند رُخ و نمای ارزش های ملی، انسانی، اخلاقی و مفید دیده می شود، اما اکثر این نوعیت، پیوسته به حضور فعال معدود افغانانی است که مربوط به طیف فرهنگی، تحصیلکرده و باسواد شمرده می شوند. شبکه ی باختر نیز با مسوولیت در برابر مردم، بیشتر از مزایای تجمع فرهنگیانی سود بُرد که آگاهی ها و تحصیلات خوب داشتند.

برای بررسی بیشتر روایت رسانه یی که بدون شک ارزش تعریف تاریخی دارد، یادآوری مشی و منش آن مسوولان شبکه ی باختر، مهم اند که تقریباً با اختیار روش مجزا، کوشیدند در عمر کوتاه رسانه ی باختر، حرف نو داشته باشند.

در طول یک سال کار در تلویزیون باختر، احتراز از تقلید، اجتناب از تبعیض و اعتقاد به نوآوری و خلاقیت، شبکه ی رادیو و تلویزیون باختر را ماندگار کرد. جلسات روتین اعضای هیات رهبری که کاملاً در

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۱۲۹

فضای احترام و همدیگرپذیری، صورت می گرفتند، بدون تاکید به آرای راس مدیریت، جنبه های مختلف را بررسی می کردند. در جریان آن جلسات، یافت پاسخ برای کیفیت، روان شناسی مخاطب افغان و این که چه گونه در کنار پاسخ به سرمایه گذاری های شخصی، رسالت تحصیلی و فرهنگی را ادا کرد، در ساخت برنامه ها و محتوای نشریاتی که در برابر مردم قرار می گرفتند، به این برداشت کمک می کردند که با ارائه ی داده های آموزشی، اخلاقی و معلوماتی اثرگذار در جریان زنده گی اجتماعی، مردم را در تعیین نصب العین موثر، کمک کنیم.

متأسفانه بحران «کابلبانک»، بقای این تجربه ی رسانه یی افغانی را که ممکن بود به فرهنگ موثر انتفاعی مبدل شود، کوتاه می سازد. بدون ملاحظه ی ارزش نفس مسئله، شبکه ی باختر را در شمار دارایی های بانک، مصادره کردند و با بهانه ی نبود مجوز حمایت یک نهاد خصوصی برای داشتن رسانه، به این پرسش ها پاسخ داده نشد که زمینه ی فرهنگی ناشی از سرمایه گذاری کابلبانک، نه فقط به فرهنگ تنویر عامه کمک می کرد، بل روی منطق بایسته هایی تاکید داشت که به اثر آن با حمایت از قشر فرهنگی، نگرانی ها از خلای بزرگ فرهنگ در کشور، جدی تر تلقی شوند.

نشرات رسمی شبکه ی باختر، آزمون موفق دیگری بود که با پشت سر نهادن افراد غیر موفقی که قبلاً نتوانسته بودند این شبکه را با امتیاز سرمایه گذاری بانک، انکشاف دهند، ظاهر می شوند. با تأسف که نقش افراد ناکام قبلی در سقوط شبکه ی باختر، رقابت منفی دیگری شد که در تجربیات این گونه، مخرب مانده اند.

شبکه ی رادیو و تلویزیون باختر، در شمار آن تجارب خوب رسانه های افغانی به شمار می رود که با تاکید روی مردم محوری ها، به اصل فرهنگ های انتفاعی، باورمند استند. نمونه های خوب دیگری نیز داریم که در طیف طباعتی، صوتی و تصویری، هر چند مقطعه یی، اما

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۱۳۰

توانسته اند آرمان های ملی و مردمی را رنگ دهند و در تنوع این رنگ پردازی، ناگفته های زیادی جزو مسایل اساسی فکری و پنداری مردم برای اصلاحات و تحقق عدالت اجتماعی پنداشته شوند.

اثرگذاری های رسانه یی، پوشیده نیستند. منتها استفاده ی بهینه و بر اساس آرمان های انسانی، ارزش آن ها را بیشتر می سازد. در جوامع دیموکراتیک، رسانه ها، حتی تجاری و حزبی، اما در مسایل کلان، روی باور های ملی و مردمی تکیه می کنند. آینه ی تمام نمای رسانه ها، مردم محوری و تجلی منافع ملی ست. اصولاً قانونمندی کار رسانه یی در کشور های آزاد، روی باور های احترام به مردم، استوار می باشد.

تقریباً هشت سال پس از پایان کار شبکه ی باختر، جزییات زیادی باقی مانده اند که جزو این نوشتار نیستند. با تهیه ی این نوشته، سعی کرده ام در روایت تاریخی رسانه های ۱۷ سال اخیر، رویت رسانه ها با توضیحات ناکارا و کلیشه یی، تلخیصی نشود که از روایت نگارش تاریخی می شناسیم.

دوستان زیادی در شبکه ی باختر، زحمت کشیده اند که هر کدام می توانند با نگارش تجربیات خود از این رسانه، به جریان فرهنگ سازی های موفق رسانه یی، کمک کنند.

اشتراک گذاری تجربیات فرهنگی، به ویژه رسانه های موفق داخلی، روی اهمیت این مسئله تاکید می کند که چه گونه و با امکانات داخلی هر چند اندک، اما محتوا را با تأمینات کمتر از فرآورده های خارجی، پُریننده، جذاب و متنوع ساخت.

در ۱۷ سال اخیر، تریبون رسانه یی برای پوشش وسیع خواسته ها، سرمایه گذاری های زیادی را معرفی می کند که منجر به وسعت بی اندازه ی رسانه ها شد. در حالی که پرسش ها برای چه گونه گی کیفیت، بیشتر بی پاسخ مانده اند، هجوم ملخ وار به کار رسانه یی با این

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۱۳۱

درمانده گی نیز به همراه می شود که با وجود سرمایه ها، زمینه ها و فراهم آوری وسایل و تسهیلات، اما محتوای رسانه های ۱۷ سال اخیر داخلی در کنار محصولات ادبی و هنری، همچنان پایین، تقلیدی و متکی به ماخذ خارجی، تعریف می شود.

اخذ مجوز برای نشرات یک تلویزیون، فراهم آوری وجوه مالی، مکان فعالیت و وسایل، اما هنگام کار، مسوولان را زود غافلگیری می کرد در خوانی که پهن کرده اند، برای خوردن، چه دارند؟

عبور افغانستان از بدترین نوع رژیم های سیاسی (کمونیستی، تنظیمی و آخوندی) از توان پاسخ به پرسش هایی عاجز می سازد که اگر مجموعه ی کوچک و غیر موثر دولتی را کنار بگذاریم، باید روی کدام ظرفیت هایی تکیه کرد که در گسترده گی کار رسانه هایی کنونی، روی تجربه ی تاریخی، انتقال مفاهیم رسانه یی از مجریان گذشته به کسانی باشد که در یک تسلسل نامجزا، می توانستند رونق خوب و با کیفیت را رونما کنند.

من از سال ۱۳۸۲ش تا کنون در جریان فرهنگی، ادبی، هنری و رسانه یی افغانستان استم. تجربه ی من از این حضور نسبتاً طولانی، نوع فعالیت رسانه یی در افغانستان را روی واقعیت محاسبه ی ظرفیت ها می شناسد.

کیفیت پایین تحصیلات و رشد یک باره ی صد ها رسانه، نه فقط ارزش معیارها را زیر سوال بردند، بل ماهیت های غرضورزانه، تجارتی و حتی بی هدف، ۱۷ سال اخیر تجربه ی رسانه ها در افغانستان را با کمترین رقم تفاوت از نمونه های پیش از بحران (هفت ثور) نشان می دهد. شاید دست آورد های تکنالوژیک، جلوه هایی باشند که با ظاهر فریبنده، تجربه ی ناخوش آیند رسانه یی در ۱۷ سال اخیر را بزرگ نمایی کرده اند.

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۱۳۲

شبکه ی رادیو و تلویزیون باختر با طیفی از بزرگان و جوانان افغان، از زحمات کسانی به شهرت رسید که آوردن نام ها، در روایت تاریخی این تجربه، این مقال را تکمیل می کند.

۱- محمد داوود نعیمی / رییس شبکه ی رادیو و تلویزیون باختر. آقای نعیمی از فرهنگیان مجرب دوره ی جهاد افغانستان است. ایشان به حیث تهیه کننده، کارگردان و مجری رسانه ها در طول سی سال اخیر، از فعالان شناخته شده ی افغان، شمرده می شوند.

۲- انجنیر نور الله سیفی / همکار و مسوول تدارکات شبکه ی باختر. انجنیر نور الله سیفی از نخبه گان رادیو و تلویزیون ملی افغانستان است. آقای سیفی از تصویربرداران طراز اول رسانه هایی دیداری کشور نیز شمرده می شود.

۳- انجنیر احمد ذکی قیس / معاون شبکه ی باختر. انجنیر قیس از آن جوانان خودساخته است که در ۱۷ سال اخیر، رد آنان در تمام امور تخنیکی رسانه ها پیدا می شود. آقای قیس، تهیه کننده و کارگردان نیز است. فلم هنری «یک»، آخرین کار کلان او بود که توفیق نشر می یابد.

۴- مصطفی عمرزی / مسوول واحد فرهنگی شبکه ی باختر. از زمان فراغت از پوهنحی ژورنالیسم پوهنتون کابل در سال ۱۳۸۲ش حضور متنوع و گسترده ای در جریان فرهنگی و رسانه یی افغانستان داشته ام. تلخیص فرهنگی آن، انتشار ۲۸ عنوان کتاب و بیش از ۳۰۰ تحقیق، تنقید، مقاله، رساله و... در دنیای مجازی افغانان است. از عضویت در انجمن های ژونالیستان و نویسندگان تا کار در مطبوعات و تلویزیون ها، تجربیات کاری به حیث مدیر مسوول، مصحح، تهیه کننده، کارگردان و مترجم، افزودی های دیگر در کنار کار حرفه یی نویسنده گی من هستند.

۵- حفیظ الله رامین یوسفی (مدیر تولید)

- ۶- هدایت الله محبوبی (مدیر دوم بخش تولید و مدیر بخش کمره)
- ۷- مموزی (مدیر دوم بخش کمره)
- ۸- جمشید نقشبندی (مدیر رادیو)
- ۹- خواجه حمید صدیقی (مدیر بخش ادیت)
- ۱۰- عبدالله حبیب (مسوول استدیو‌ها و هان‌ای‌یر)
- ۱۱- متین مسعودی (مسوول اداری و مالی)
- ۱۲- مرتضی جلالی (مسوول واحد بین‌المللی)
- ۱۳- فرید احمد وفا (مسوول بخش ترجمه)
- ۱۴- محمد نواب مومند (مسوول بخش خبر)
- ۱۵- عبدالحمید نورزاد (معاون بخش خبر)
- ۱۶- فرهاد حسینی (مسوول برنامه‌های سیاسی)
- ۱۷- کاوون خموش (مسوول دوم بخش خبر)
- ۱۸- پژمان (مسوول بخش گرافیک)
- ۱۹- رحمان‌الله (مدیر امنیت)
- ۲۰- وحید زمان (تهیه‌کننده و کارگردان)
- ۲۱- میر عبدالله میری (تهیه‌کننده و کارگردان)
- ۲۲- روح‌الله میری (تهیه‌کننده و کارگردان)
- ۲۳- جمشید محب‌زاده (تصویربردار)
- ۲۴- حمید سیغانی (ادیتور)
- ۲۵- ذکریا حامی (ادیتور)
- ۲۶- صمیم مسعودی (همکار اداری)
- ۲۷- استاد نایل (هنرپیشه، تهیه‌کننده و کارگردان)
- ۲۸- محمد شریف (همکار اداری)
- ۲۹- ناهید (گوینده)
- ۳۰- نسرین جوینی (گوینده)
- ۳۱- آرزیتا (گوینده)

- ۳۲- آمنه یوسفی (تهیه کننده و کارگردان)
  - ۳۳- فرحت منعم (گوینده)
  - ۳۴- عبدالنصیر بخشی (همکار بخش تولید)
  - ۳۵- هدیه (همکار بخش تولید)
  - ۳۶- شبنم (همکار بخش دوبلاژ)
  - ۳۷- رامش عمرزاد (ادیتور)
  - ۳۸- مرسل ترین (همکار بخش بازاریابی)
- یادآوری:

تهیه و ترتیب لیست کامل همکاران شبکه ی رادیو و تلویزیون باختر، در کنار ارزش معلوماتی، به معنی احترام به حق معنوی آن افغانانی ست که زحمت کشیده اند. متأسفانه به اثر بُعد فاصله و فراموشی، نام های بیش از ۷۰ تن از همکارانی باقی ماندند که هر کدام در بخش های مختلف و سطوح متفاوت شبکه ی باختر، کار کرده اند. امیدوارم با مرور این نگارش، نه فقط جزییات را تهیه کنند، بل با ارسال تصاویر، این روایت را کامل بسازند.

شرح تصاویر:

لوگوی شبکه ی رادیو- تلویزیون باختر (BTN)، دفتر واحد فرهنگی، استدیو ها، همکاران و مهمانان.

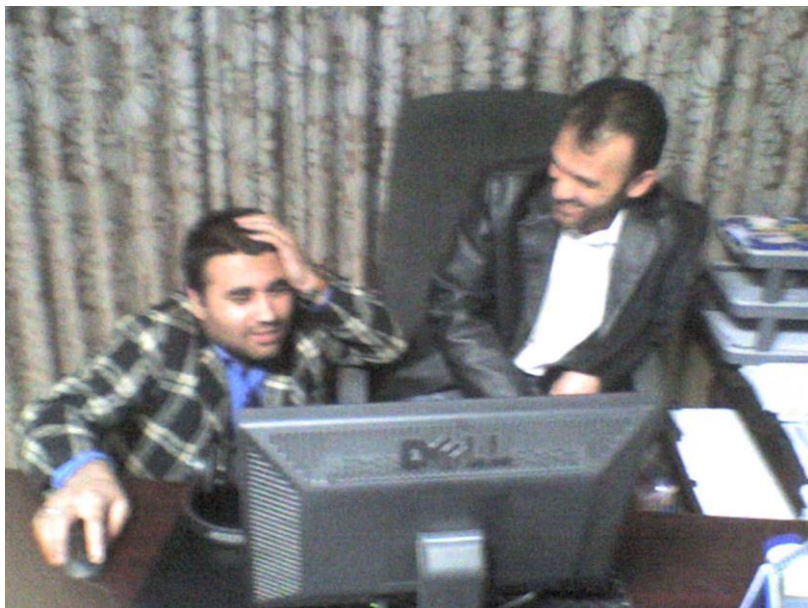
رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۱۳۵

محترم محمد داوود نعیمی، رییس عمومی شبکه ی باختر

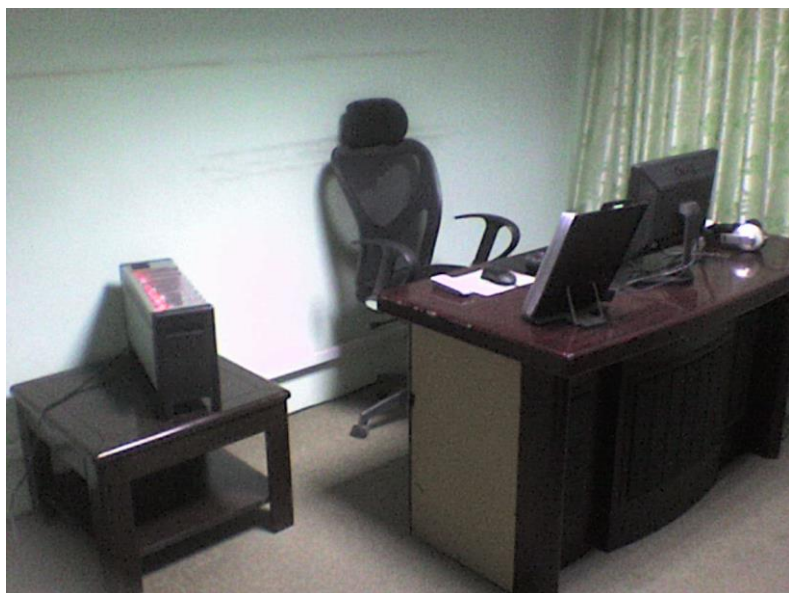
رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۱۳۶

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۱۳۷

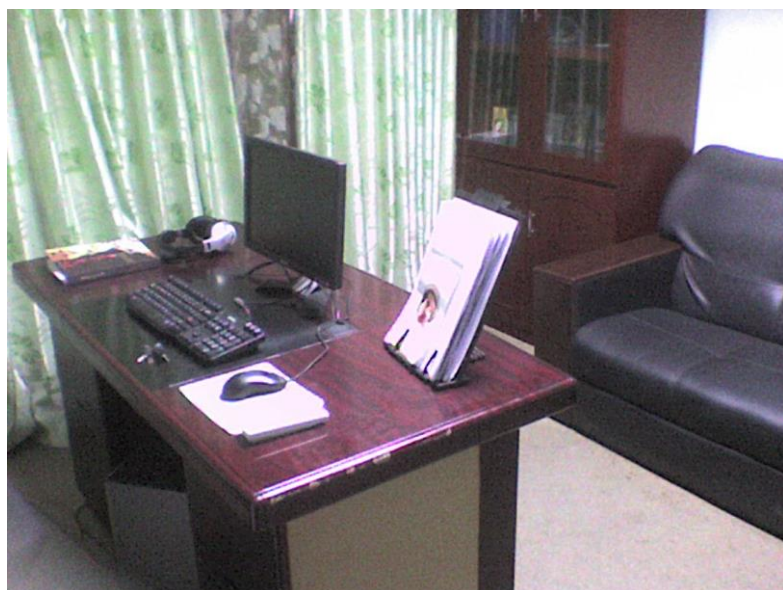

دفتر واحد فرهنگی رادیو - تلویزیون باختر

۱۳۹ / رسانه ها، مدیریت و نوسان ها

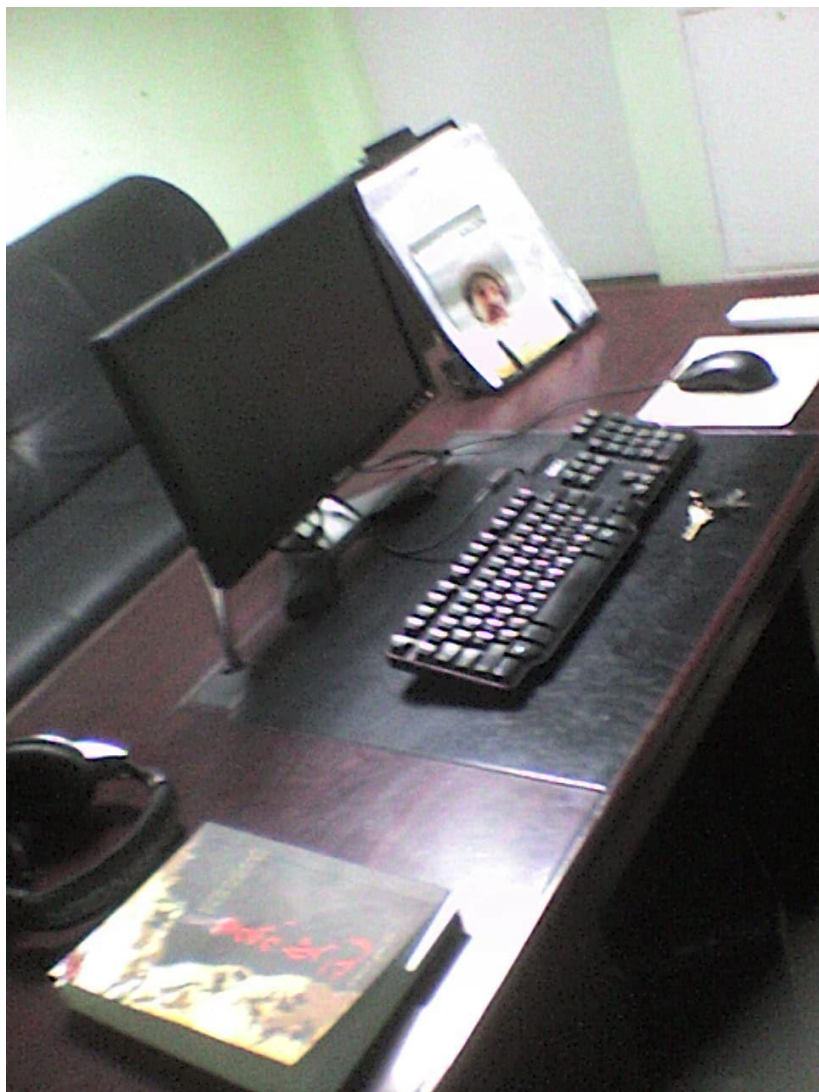

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۱۴۰

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۱۴۱

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۱۴۳

۱۴۴ رسانیه ها، مدیریت و نوسان ها /

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۱۴۵

- اجندای جلسه های نوبتی بورد در BTN

- موضوعات قابل بحث با در نظر داشت مهمترین جنبه ها.
- آن چه به ترتیب و به صورت ترجیحی از سوی ریاست شبکه، بالای آن بحث می شود:
- ۱- خبر: تنظیم بخش خبر، نحوه ی ارائه خبرها، انکشاف زمان و شبکه ی خبری.
- ۲- تولید: چه گونه گی کار برنامه ها و طرح ها، سرعت در ارائه ی برنامه ها و کار بالای طرح های خوب و رقابتی. تهیه ی برنامه های اسلامی و برنامه های پشتو.
- ۳- آی تی: آماده سازی بخش آی تی و تشکیل کمیته.
- ۴- ظرفیت ها: ظرفیت سازی و پُر کردن خلای ناشی از این مسئله.
- ۵- سرعت و انکشاف ترتیب و تنظیم مدیریت دوبله و ترجمه.
- ۶- تهیه ی مواد بیرونی نشراتی چون سریال ها و مجموعه های عالی مستند.
- ۷- انکشاف و پوشش نشراتی (تخنیکی و محتوایی).
- ۸- تشکیلات و لایحه ی وظایف.
- ۹- سیاست نشراتی.
- ۱۰- استخدام و حل سردرگمی مسئله ی ناشی از دستمزد و اضافه کاری.
- ۱۱- رفت و آمد و پوشش حفاظتی و امنیتی شبکه.
- ۱۲- تنظیم، تشکیل، پوشش نشراتی، نحوه ی ارائه ی برنامه ها، کمیته و ظرفیت رادیو.
- ۱۳- طرح کارا و موثر جهت تنظیم، ترتیب، نگه داشت استندرد و انکشاف آرشیف.
- ۱۴- تنظیم و انکشاف کتابخانه با لایحه ی استفاده از کتاب ها.

حاشیه‌ها:

۱۵- نیازها و ضروریات

۱۶- ایجابات

۱۷- نظرها و پیشنهادها

یادآوری:

مقام محترم ریاست شبکه‌ی رادیو و تلویزیون باخترا با در نظر داشت
اهم‌ترین موضوعات اجندا، زمان‌گذاری کرده و با تمرکز بر موضوعات
مطرح، مانع‌گفت و گو و بحث‌ها بالای مسایل دیگری خواهد شد که
به نحوی تغییر و انحراف از مواد فهرست شده در اجندا را باعث می
شوند.

حاشیه:

با در نظر گیری روند انکشاف و سیر صعودی و نزولی نشرات شبکه،
موضوعات این اجندا نیز متغییر خواهند بود.

- پیام های واحد فرهنگی شبکه ی BTN

۱- هنر، ارمان الهی ست و هنرمند صاحب هنر. شبکه ی رادیو و تلویزیون باختر با ستایش و سپاس، حضور شما در برنامه های عید قربان را گرامی داشته و دست تان را در کار هنر، همیشه توانا و بلند می خواهد.

۲- برای اشتراک در لحظه های شادمانی و برای یاری ما در ارائه ی برنامه های عید قربان، شما را می ستاییم و هنر تان را همیشه پذیرا خواهیم بود.

۳- شبکه ی رادیو و تلویزیون باختر، حضور شما در این شبکه را به عنوان خاطره ی خوش تلقی می کند و هنر تان را می ستاید. ما این برگه (ستایش نامه) را به عنوان تداعی کننده ی خوشی ها به شما تقدیم می کنیم.

۴- اشتراک و کمال شما در ارائه ی هنر های تان در برنامه های شبکه ی رادیو و تلویزیون باختر، سزاوار تحسین و تمجید هستند. امیدواریم در این راه، راه تان هموار بماند.

۵- پدیده ی رسانه در تعمیم مفاهیم مدنی، مسوولیت دارد. شبکه ی رادیو- تلویزیون باختر، رسالت خویش می داند تا در تعمیم مفاهیم مدنی، ارزشگرا نیز باشد. ما مدافع افغانیت هستیم!

۶- افغانستان، هویت مسجل سیاسی و بین المللی ماست. در این جغرافیا، تنوع قومی سده های پسین، ملت بزرگ افغان را معرفی کرده است. بازخوانی این روند، راه ما را در رو به جلو، باز نگه می دارد.

۷- درک اولویت ها، شناخت اجتماعی را بیشتر می سازد. ما در تجربه ی رسانه ی باختر، درک اولویت ها را اساس قرار داده ایم. امیدواریم نگرش آن، اعتماد به آن نوع کار رسانه یی را بیشتر و نهادینه سازد که در افغانستان ما، افغان ها می خواهند.

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۱۵۰

۸- ملت و مملکت، خطوط سرخ اند. در تجربه ی باختر، آن ها را واضح تر می سازیم.

۹- در واقع، آن چه به تثبیت هرچه بیشتر هویت سیاسی منجر می شود، خوانش خلط تاریخی معاصر آن است. در این زمینه، شناخت بهتر آن، مردم را متحد می سازد. شبکه ی رادیو و تلویزیون باختر، حامی هویت سیاسی و ملی افغان می باشد.

۱۰- در گذشته ی فرهنگی ما در سده های پسین، مفهوم ملت افغان، روی مجموعه ای شکل گرفت که مردم با شناخت خود، آن را به هویت سیاسی، مبدل ساخته اند.

۱۱- کار فرهنگی ما، تنها نقل تخلیقاتی نیست که در عرصه ی فرهنگ، روایت چند مداح و مجبور است. سعی خواهیم کرد بازخوانی کار فرهنگی ملت افغان را که رهنمود تعقل بزرگان ماست، به ویژه از زمانی آغاز کنیم که در باختر/ شرق، مردم ما به استعمار، نه گفتند. یادآوری:

آن چه اقتباس شد، فقط بخشی از دهها موردی است که به مناسبت های مختلف در شبکه ی رادیو و تلویزیون باختر می نوشتم. در هرج و مرج کابلبانک که شبکه ی بی تی ان را نیز سقوط داد، موفق نشدم تمام پیام هایی را جمع آوری کنم که بخشی را نشر و بخشی را آماده ی نشر ساخته بودم. هدفم از اقتباس چند مورد بالا بیشتر این است که کوشیده بودیم با نوآوری و ابتکار، کار رسانه یی افغانی را رسالمند نیز بسازیم. یکی از موفقیت های شبکه ی رادیو و تلویزیون باختر، به ویژه بخش فرهنگی در این بود که ارجاع ما جهت تبیین مسایل، روی جنبه های مثبت، ملی و افغانی، تاکید می کرد.

- فسادپیشه گان کابلبانک

اواخر سال ۱۳۸۸ش بود. آوازه ی یک شبکه ی رادیو- تلویزیون مجهز که امکانات مالی داشت، شایقان کار در رسانه های صوتی- تصویری را بیشتر می کرد. بالاخره در جمعی دوستانی که از طریق کار در کابلبانک، وارد شبکه ی رادیو- تلویزیون باختر شده بودند، تجربه ی کاری را گسترده ساختم.

طی یک سال کار در شبکه ی باختر در سمت های عضو واحد خبر، عضو بورد رهبری، مسوول ارزیابی نشرات و مسوول واحد فرهنگی، حجم فعالیت هایم در این شبکه به صورت مضاعف و متنوع، تجربیات بسیار موفق و عالی بودند. می توانم بگویم پس از کار در رادیو- تلویزیون باختر بود که وارد فراخوانی کار فرهنگی شدم. تهیه ی برنامه های فرهنگی و نگارش نریشن های مختلف برنامه ها، تاثیرات زیادی روی استراتژی کاری ام برجا گذاشتند؛ هرچند نویسنده گی حرفه یی را بین سال های ۱۳۸۲-۱۳۸۳ش آغاز کرده بودم، اما ماهیت آن ها اکثراً طنزی و انتقادی بودند.

متأسفانه اطمینان ما از این که با پشتوانه ی یک بانک متمدول، کار می کنیم، دیر نیاید. از یک سو ایراد جدی وارد آمده بود که بانک ها اجازه ی رسانه ی وابسته ندارند و از سوی دیگر، ایجاد شبکه ی باختر به منظور فعالیت های واقعی فرهنگی نبود. طی یک سال، کمبود بودجه، روی فضای تلویزیون سایه می افکند. با وجود تلاش ها و پشتکار همکاران که در شهرت زودگذر تلویزیون، نقش داشتند، انکشاف و رقابت های رسانه یی، مستلزم حمایت های گسترده ی اقتصادی بودند. در جریان یک سال کار، با تمام امکانات دست داشته، سطح نشرات تلویزیون را به اندازه ی بلند بردیم که بیشتر از توقع بود، اما این دست بالایی نیز نتوانست در جلب توجه مسوولان کابلبانک،

مهم تلقی شود. افراد بی نام و نشانی که در کار دکانداری و تجارت بودند، گاه و ناگاه سر می رسیدند و از همه بدتر با پیشنهاد های مسخره، ما را دلگیر می کردند. یاد می آید یکی از این مسوولان، پیشنهاد کرده بود برای جلب مخاطب، برنامه ای از سگان ولگرد شهر بسازیم. او اصرار و تاکید می کرد تصویربردار با تعقیب سگان در کوچه و پس کوچه ها سر از زنده گی آنان در آورد.

خلیل فیروزی که پس از فرنود، همه کاره و در کار هایی جلوتر بود، هر از گاهی به تلویزیون سر می زد. این شخص که فرزند زنده یاد فقیر فروزی ست، خلاف آن متوفا که فرهنگی بود، نشانه ی پدر نداشت. این شخص از طریق قاچاق و تجارت غیر قانونی سنگ زمرد پنجشیر که از سوی مرحوم مسعود مدیریت می شد، شهرتی به هم می رساند. او در پشاور به کمک و لطف تاجران پشتون، زمرد ها را می فروخت و از این طریق اعاشه و اباته می کرد. سر و کله ی خلیل الله فیروزی در شبکه ی باختر، بیشتر به اثر حمایت های او از این شبکه بود.

کابلبانک با ابتکار یک قمارباز مشهور (شیرخان فرنود) از اساس مشکل داشت. ساخت و بافت ها، خلیل فیروزی را نیز از شرکای مهم این بانک می ساخت. این شخص با چهره ی هیولایی، اما داستان باز، زنده گی ای درست کرده بود که اوج تفنن یک متمول را نشان می دهد. صرف نظر از ماجراهای فساد جنسی که در یک مورد، رد پای او را با یک خواننده ی زن (غ. س) در تعمیری در کولوله پشته یافتند، دختران مختلفی با اندام های پروتز شده با وی به شبکه ی باختر می آمدند. این شخص به گونه ای شناخته می شد که گویا موجودی پول های بانک از صدقه ی سر اویند. جالب است بدانید سیاه سر مورد علاقه ی او که چندان بدک نیز نیست، در سوژه های رسانه یی به نام زن ثروتمند، اخبار شده است.

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۱۵۳

چنان چه گذشته ی فروزی به نام قاچاقبر سنگ های زمرد، مشهور بود، بنا بر این، جای او به نام متخصص اقتصادی، مسخره است. در کابلبانک، داستان های زیادی از بی سواد های او درست کرده بودند. باری شبکه ی نت بانک، خراب می شود. نقل کرده اند که خلیل الله فیروزی با تندی خواستار وضاحت می شود. به او می گویند مشکل در سرور (وسیله ی تخنیک) است، اما او با ناآگاهی تمام می گوید، زود اخراجش کنید! زیرا پنداشته بود سرور، اسم شخص است. جناب فیروزی نیز که علاقه ی زیادی به تلویزیون داشت، به ما سر می زد. در یکی از جلساتی که همه از روی ظاهر با او همنوایی می کردند، پیشنهاد برنامه ای را می دهد که به جای بحث سیاسیون، از آنان دعوت به مبارزه ی تن به تن می شد.

در زمستان سال ۱۳۸۹ش شبکه ی باختر از کار بازماند. سقوط کابلبانک، ما را غافلگیر کرد. بدتر از همه، ماهیت جرمی کار تلویزیون، در کنار ضیاع سه ماه معاش من که در حدود ۱۵۰۰ هزار دالر امریکایی می شد، ماه های زیادی عقب اداره ای در رفت و آمد بودیم که مسوول تصفیه ی حساب های کابلبانک بود. در همان رفت و آمد ها بود که آگاه شدیم شبکه ی باختر، نمونه ای در دایره ی فساد گسترده ای بود که مجری اکثر آن ها، افراد و اشخاص وابسته به احزاب و جریان های اقلیت های قومی بودند.

تراکم یک میلیارد دالری پول در کابلبانک، در کنار تمویل موضعگیری های ضد ملی افرادی که از آن استفاده می کردند، دزدان با پشتاره را به حدی مهار گسیخته می سازد که پنداشته بودند با شراکت افرادی چون محمود کرز، خانواده ی قسیم فهیم و دخل افراد کلان وابسته به دولت، هرگز به سرایش بدنامی، سوق نخواهند شد.

جایی که ما در آن دل خوش کرده بودیم، منفذی بود برای استفاده. از بودجه ای که شاید میلیون دالری بود، پول های کلانی را حیف و میل

می کردند، اما سهم واقعی تلویزیون، وجوه اندکی بود که فقط در حد تامین حقوق کارمندان و بخور و نمیر می رسید. یعنی میلیون ها دالر را به نام بودجه ی تلویزیون، بیرون می کردند، ولی اندک آن ها را برای مصارف تلویزیون، اختصاص می دادند.

با مرگ شیرخان فرنود، دستگاه اراذل تنظیمی، بهانه یافته است. در حالی که در حدود ۵۴۰ میلیون دالر امریکایی از سپرده های ملت، مفقود اند، حامیان دزدان با پشتاره، از ستم ملی صحبت می کنند. در این میان از ظلم زبانی نیز سخن گفته اند. به باور آن ها، مرگ فرنود، حصر خلیل الله فیروزی و امثال آنان، بیشتر به این خاطر صورت گرفته که پشتون نیستند. این سقوط اخلاقی، جزو تبارز خصایص سیاسی شده است.

با تایید مراجع تحقیق و عدلی که نظارت بین المللی نیز دارد، از بیش از یک میلیارد دالر کابل بانک، در حدود ۹۰۰ میلیون دالر را حیف و میل کرده اند که تا هنوز ۵۴۰ میلیون دالر آن، مسترد نشده است، اما اراذل تنظیمی از بی وفایی و ستم قومی، صحبت می کنند.

فرهنگ کیش شخصیت که با اشتراک مسوولان تکنوکرات، یا به اجبار یا برای جلب حمایت تنظیمیان، نهادینه شده، عقل و منطق را زایل می سازد. بُرنده گی ناشی از «بدستایی»، همه را پشت سر می گذارد. فکر می کنم کس یا کسانی از چنین موضع گیری هایی سود می برند، اما ضرر این کار دامن آنان را نیز می گیرد.

حمایت های جناحی از افراد بدنام، آنان را به حدی از مردم، دور کرده است که امروزه اکثر حامیان دزدان با پشتاره، از این که می بینند حمایت هایی آنان، مجرمان را به همه چیز رسانده، اما سهم اکثر حامیان هیچ می شود، خشمگین اند.

رقابت های ناسالم، حتی سالم ترین افراد جامعه را درگیر کرد تا با چشم پوشی، فرصت های دیگری میسر کنند که اگر می بینیم جای

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۱۵۵

خود ما را دیگران گرفته اند، آرای تعصب ما کارساز بودند. نتیجه ی حمایت از دزدان با پشتاره را به چشم می بینیم. فقط خدا کند تکرار نشود!

شرح تصاویر:

تجمع کارمندان معترض شبکه ی رادیو- تلویزیون باختر در صحن این شبکه. شرح این ماجرا نیز بد نیست. تعمیری که در آن استدیو های شبکه ی باختر را اعمار کرده بودند، جزو املاک غیر قانونی بنیاد مسعود، شمرده می شد. ظاهراً پس از ناکامی ایجاد تلویزیونی به نام «کلهکشان» که شاید پول هایش را دزدیده باشند، به اثر تفاهم با کابلبانک که سهم احمد ولی مسعود را محفوظ می کرد، شبکه ی باختر را راه انداختند.

تعمیر شبکه ی باختر، اصلاً مربوط دولت بود. گفته می شود دارالتادیب کودکان بوده است، اما در جریان جنگ های داخلی، به دست حزب وحدت نیز می افتد و از آن به عنوان زندان، استفاده می کردند. مسوولان امنیتی تلویزیون که شبانه نیز در آن جا حضور داشتند، از وضع عجیبی سخن می گفتند. یکی از خدمه های تلویزیون که شبی را در آن جا سپری کرده بود، با استرس و ترس زاری می کرد که دیگر هرگز شبی را در آن جا سپری نخواهد کرد.

سنگینی عجیبی در فضای تلویزیون حاکم بود و تعریف قصه هایی که موجوداتی را دیده و حس کرده اند، همه را می ترساند. گفته می شود افراد حزب وحدت، مردمان زیادی را در آن جا شکنجه و به قتل رسانده بودند. این مکان که در جوار کوچه ی خانه ی محمد محقق، نزدیک ایستگاه دهبوری، واقع است، پس از حمله ی انتحاری در چهارراه خانه ی محقق، متروک می باشد.

گردهمایی کارمندان معترض شبکه ی رادیو و تلویزیون باختر (اکنون شبکه ی ۴) در دفتر مرکزی این رادیو و تلویزیون در دهپوری کابل - (دلو سال ۱۳۸۹ خورشیدی)
انگیزه ی گردهمایی: عدم پرداخت دستمزد ها.

گردهمایی کارمندان معترض شبکه ی رادیو و تلویزیون باختر (اکنون شبکه ی ۴) در دفتر مرکزی این رادیو و تلویزیون در دهپوری کابل - (دلو سال ۱۳۸۹ خورشیدی)
انگیزه ی گردهمایی: عدم پرداخت دستمزد ها.

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۱۵۷

قابل توجه مشرانو جرگه ی جمهوری اسلامی افغانستان!
به کمیسیون محترم سمع شکایات!

پس از احترام، نگاشته می شود:

رسوایی و سرنگونی کابلبانک که ماجراهای دیدنی و شنیدنی پر حجمی را در پرونده های سنگین، رقم زده، در حالی از سوژه ی های خبر ساز و مورد بحث باقی مانده است که سرنوشت بیش از پانصد میلیون دالر حیف و میل شده، آشکار نیست. این مسئله، اذهان را متوجه چند شخص و نشانی مشخص کرده که با ردیابی و بررسی کردارهای آنان، امید دست یابی به مرغ از قفس پریده را در دل های نازک و انباشته از رحم طرفداران بی بند و باری ای به نام اقتصاد بازار و بازار زده گی، بیشتر می سازد؛ اما آیا با نگرش کردار سردمداران فساد، گره ها گشوده خواهند شد؟

کارمندان معترض شبکه ی پیشین رادیو و تلویزیون باخترا (اکنون شبکه ی ۳) برای کمک در امر آشکارایی فساد ی که اوجش میلیون ها دالر و نزولش چند هزار دالر است، اعضای محترم کمیسیون سمع شکایات مشرانو جرگه را برای توجه به شرح حال خودشان، فرامی خوانند تا با این فراخوان، آن طرف های پرونده ی فساد اداری کابلبانک نیز روشن شوند که چه گونه کردار پیروان فساد، دامن شماری از فرهنگیان، آموزش دیده گان و کسانی را نیز گرفت که روزی از حقوق بگیران کابلبانک بودند.

مسوولان کابلبانک در یک امر غیر قانونی و در حالی که هیچ آشکارایی در تصمیم خویش نیاوردند، برای کسب بهره های نامشروع و بیشتر و خلاف قانون بانکداری، دست به ایجاد شبکه ی به نام «رادیو و تلویزیون باخترا» زدند. سر و صدای این کار، تعدادی از خبره گان رسانه های کشور را که در کنار فعالیت حرفه یی، برای تامین زنده گی، دنبال حقوق بهتر اند، به این شبکه کشاند. این، آغازی بود از

داستانی که پس از دشواری های بسیار و در حالی که بسیاری از حقوق کارمندان رادیو-تلویزیون باختر، هدر رفتند، پایان یافت. در متن ضمیمه ی این درخواست که پیش از این از سوی کارمندان شبکه ی رادیو و تلویزیون باختر برای رسیده گی به حقوق شان، به سارنوالی، ترتیب شده بود، اعضای محترم کمیسیون سمع شکایات مشرانو جرگه، آگاه خواهند شد که رادیو و تلویزیون باختر در حالی که برای اداره اش، درگیر رقابت های گروهی مسوولان کابلبانک شده بود، مسوولان کابلبانک از همان آغاز، بدون کوچکترین برنامه ی درست و معیاری پیشبرد امور اداره ی یک مرکز رسانه یی، سرنوشت افرادی را که به نام های گوناگون، استخدام شده بودند، به سُخره گرفتند. در حالی که هیچ توجهی بر امر پرداخت معاش های آنان صورت نمی گرفت، با فشار و تمسخر، از آنان بهره کشی می کردند. این روند تا هنگام گسست بار دوم نشرات شبکه (ماه جدی سال ۱۳۸۹ش) که در ادامه ی سرنگونی کابلبانک، واقع شد، مسوولان کابلبانک را از دستمایه ی کارمندان باختر که شامل ده ها کارنامه و خدمات نشراتی، فرهنگی، تخریکی و اداری می شد، مستفید می کند، اما در قبال این از خودگذری، هیچ توجهی جدی برای پرداخت معاش ها و حقوق ما صورت نگرفت. شبکه ی باختر با چنین روال، متوقف شد. در حالی که کارمندان آن فقط توانسته بودند به گونه ی نوسانی، معاش چند ماه خویش را به دست آورند، مقداری از دستمزد های شان باقی ماند.

نهاد های مسوول بررسی و رسیده گی به پرونده های کابلبانک، شبکه ی باختر را با تمام ابزار و مسئله ی حقوق کارمندان، حواله ی مدیریت تصفیه ی کابلبانک کرده اند. این مدیریت تازه تاسیس شده که برای رسیده گی به امر مهم فساد کابلبانک، نیازمند تجربه و دانش

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۱۵۹

است، داستان کارمندان شبکه ی باختر را به رمان (داستان طویل) مبدل می سازد.

پس از گذاشتن اختیار شبکه ی باختر به مدیریت تصفیه ی کابلبانک، کارمندان این مدیریت در حالی که آهسته آهسته از محضر اشتباهات اهل فساد، کسب دانش و تجربه می کردند، کارمندان شبکه ی باختر را چنان چه خود ستاره ی دنباله دار باشند، مانند دنباله ی خویش در کهکشان فساد کابلبانک، این سو و آن سو می کشانند. درست تا این لحظه که این سطور نگارش می یابند، کارمندان شبکه ی باختر را به بهانه ی های هیچ و پوچ، واداشته اند با کمال یاس، از دریافت حقوق خویش نومید شوند.

یادآوری می کتم که آن مدیریت، جهت حل دشواری کارمندان شبکه ی باختر با ناتوانی و دشواری بسیار، فقط سال گذشته توانست مقداری از معاشات کارمندان این شبکه را پرداخت کند؛ اما متباقی دستمزد های کارمندان باختر که شامل دستمزد هایی از ماه های دلو، ثور و جدی سالیان ۸۸ - ۱۳۸۹ ش می شوند، در توضیحات گنگ و ناتوانی آشکار مدیریت تصفیه ی کابلبانک، پرداخت نشدند.

اعضای محترم کمیسیون سمع شکایات مشرانو جرگه، متوجه شده اند که کارمندان شبکه ی باختر برای زحمتی که در سالیان ۸۸ - ۱۳۸۹ ش متحمل شده اند، تاکنون نیز معاشات ماه های باقی مانده ی خویش از ماه های آغازین و پایانی سالیان ۸۸ - ۱۳۸۹ ش را به دست نیآورده اند. مدیریت تصفیه ی کابلبانک بدون کوچکترین احساس مسوولیت، کارمندان شبکه را واداشته است در انتظار طولانی، بالاخره نومیدانه از هر سو، به سوی بزرگان محترم ملت نیز رو آورند.

یادآوری این نکته به جا خواهد بود که اگر کارمندان شبکه ی باختر از حقوق خویش دست بردارند، مدیریت تصفیه ی کابلبانک، قادر خواهد شد معاشات آنان را به عنوان پول نقد و بدون صاحب، بالا

بکشد. ما می پنداریم که شاید یکی از انگیزه های تاخیر در امر عدم پرداخت معاشات ما، همین باشد. آن چه ما را به شگفتی وامی دارد و باعث تمسخر ما می شود، دلایل واهی اند که مدیریت تصفیه ی کابلبانک، مطرح می کند. این مدیریت به بهانه ی این که فلان مسوول و چنان شخص رده ی اول کابلبانک، چنان و چنین کرده است، کارمندان شبکه ی باختر را در مسئله ای دخیل می کنند که هیچ پیوندی با آنان ندارند.

پس از در اختیار گذاشتن قضیه ی شبکه ی باختر به مدیریت تصفیه ی کابلبانک، قرار به این رفته بود که پس از فروش این شبکه که برای به دست آوردن زیان های بانک خواهد بود، چون اداره ی کابلبانک (نوی کابلبانک کنونی) غیر مسوولانه و به بهانه ی این که مسئله ی استخدام کارمندان شبکه ی باختر و تامین حقوق شان با ما پیوندی ندارد، شانه خالی کرده بود و هیچ اداره ی دیگری وجود نداشت تا حقوق کارمندان درگیر مانده را پردازد.

مدیریت تصفیه با گرفتن مسوولیت، فیصله کرده بود که پس از فروش شبکه و از در آمد فروش آن، حقوق کارمندان باختر را پردازد. شبکه به فروش رفت و مقداری از معاشات پرداخت شدند؛ اما مثل این که آن پرداخت، مدیریت تصفیه ی کابلبانک را منجی بشریت ساخته باشد، یک سال پس از خلسه ی این به اصطلاح نکو کاری، یگانه پرداختی که تحویل کارمندان شبکه ی باختر داده شد، بهانه ای ست که شاخ و برگ هایش، مثنوی هفتاد من کاغد می شوند.

کارمندان شبکه ی پیشین رادیو و تلویزیون باختر در حالی که به ستوه آمده اند، از کمیسیون محترم سمع شکایات مشرانو جرگه، می خواهند مسوولان مدیریت بی کفایت تصفیه ی کابلبانک را در حالی که امید می رفت در جهت زیان ملی، سر از قضیه ی میلیون ها دالر دزدی در آورند، برای در مانده گی در امر عدم پرداخت چند هزار دالر از

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۱۶۱

حقوق کسانی که دشواری دیدند و زحمت کشیده اند، برای پاسخگویی فراخوانند و ضمن این فرصت، از فساد و دشواری های دیگری نیز آگاهی یابند که چه گونه کفایت و ظرفیت بازیابی و بازگیری دارایی های مسلم و برباد رفته ی ملت افغان را نیز ندارند.

با ابراز سپاس از بزرگان محترم ملت!
امضا های کارمندان معترض شبکه ی رادیو و تلویزیون باختر

به مقام محترم لوی سارنوالی ج.ا.ا!

همزمان با ایجاد دولت و حاکمیت جدید، فضا و پهنای دیگر، زمینه های بی شمار فعالیت های گوناگون سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی میسر شد. رشد جریان رسانه یی به عنوان الگوی متبازز، حتی دست آویزی ست که رییس جمهور کرزی، بارها از آن نام برده و در وجود آن، رضایت دارد.

همواری راه فعالیت های رسانه یی، باعث شد گروه های کثیر، از تاجران تا احزاب، سازمان های اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی، به دلیل جلب مخاطب و برآورد اهداف، به تشکیل و ایجاد رسانه ها از گونه های روزنامه، مجله، آژانس، رادیو، تلویزیون و امثالهم پردازند. دست اندرکاران رسانه ها و صاحبان امتیاز آن ها با استفاده از فرصت، توانستند در کنار منافع بزرگ اقتصادی، به تامین مقاصد مختلف سیاسی، قومی، حزبی و ... دست یابند.

موثریت، مفاد و اضرار جریان های رسانه یی، به کسی پوشیده نیستند. شماری با کسب پول حتی حاضرند بالای مسئله ی ملت و کشور، قمار زده و با فروش آن ها، مزرورانه تجارت کنند. شماری با دنبال کردن اغراض سیاسی، قومی و حزبی خواسته اند خیالات محال و غیر ملی خود را وسعت ببخشند؛ اما در تقابل با آن ها، فعالیت های موثر فرهنگی، تنویری و آموزشی نیز وجود دارند که از سوی نیک کرداران و نیک اندیشان رسانه های دیگر، دنبال می شود.

با توضیحی که آمد، کارمندان معترض شبکه ی رادیو و تلویزیون باختر برای رسیده گی به جفایی که بر آنان رفته است، می خواهند به گوشه های دیگر معضلات رسانه ها به ویژه رسانه های خصوصی پردازند که در یک ساختار مشخص، حقوق اتباع کشور را تا حد توهین، هتک حرمت، اخراج بدون علت، عدم پرداخت حقوق و برخورد های

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۱۶۳

سلیقه یی بدون در نظر داشت شایسته گی، دانش و تجربه، نادیده گرفته اند.

در حالی که طی چند سال، تلاش های زیادی صورت گرفته اند تا به نحوی، مانعی در کار رسانه ها ایجاد نشود، صاحبان رسانه ها با استفاده از این فرصت ها کوشیده اند مهار گسیخته تر، سوء استفاده کنند. در این امر، گاهی اهل رسانه ها هم که ابزار صاحبان رسانه ها شمرده می شوند، متاسفانه با ساده لوحی دخیل شده اند. آنان به عنوان کارمند، مسوول و مدیر، مورد بهره کشی قرار گرفته و بسیاری تا حال به آن تن داده اند.

آن چه جای تاثیر دارد، این است که تاکنون هیچ یک از فعالان رسانه ها نتوانسته اند به این بیاندیشند که باید روی حقوق و کار خودشان در رسانه ها نیز توجه کنند؛ روی مسایلی که هیچ قانون شفافی برای آن ها وجود ندارد و صاحبان رسانه ها نیز علاقه ای به آن ها ندارند. اگر در این مورد، شفافیتی وجود می داشت، امروز صاحبان رسانه ها، جرات نداشتند به میل خود، افراد غیر آموزش دیده را در ادارات جلب و آنان را بدون دلیل، اخراج کنند. همچنان معاشات شان را نپرداخته و با برخورد های سلیقه یی و استثماری که با کار زیاد و مزد کم، امروزه در تمام رسانه های خصوصی، رواج یافته، به ادامه ی حیات پرداخته و از قشر انانث با ضعف های اخلاقی و دینی تمام، با تمام وجود استفاده کرده، محیط رسانه های شان را جهت به بی راهه کشاندن جوانان ما، کلاً بیآرایند.

مقام محترم لوی سارنوالی، آگاهست که شبکه ی رادیو و تلویزیون باختر در شمار رسانه های موفق، هدفمند و با در نظر گیری منافع ملی، از ماه دلو سال ۱۳۸۸ش به کار آغاز کرد. گروه کاری این شبکه با اعضای مدیریت بورد رهبری آن که شماری از شخصیت های فرهنگی، باتجربه و ملیگرا بودند، در یک سیاست نشراتی مشخص، می

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۱۶۴

کوشیدند حداقل در جو کثرت رسانه های مبتذل، با نشر برنامه های موثر فرهنگی، تاریخی و دینی در کنار رسانه های آگاه و مراقب ارزش های ملی و اسلامی، قرار گیرند.

با آغاز فعالیت شبکه ی رادیو و تلویزیون باختر، پیشبرنده گان امور نشرات این نهاد، اما از همان روز های نخست، با چالش هایی رو به رو بودند که بُعد اقتصادی و مدیریتی آن ها خیلی برجسته می باشد. با کار و تماس بیشتر دریافتیم که شبکه ی رادیو و تلویزیون باختر به سهامداران بانک ناکام و ورشکسته ی کابلبانک، تعلق دارد. جواز این رسانه به نام شخصی به اسم خلیل الله فروزی، صادر شده است. در ادامه ی دانسته های ما، دریافتیم که فرد نامبرده در تبانی با سایر سهامداران، از سرمایه ی کابلبانک، تلویزیون باختر را تاسیس کرده است.

تاریخ سیاهروزی شبکه ی باختر از آن جا شروع می شود که آگاهی حاصل شد سهامداران آن برای استفاده های نامشروع، خواسته اند با تاسیس این نهاد، منافع نادرستی را فراهم آورند که در کارنامه ی بانک ورشکسته کابلبانک، درج است. تزویر و زد و بندها از خریداری وسایل تا تمویل و مدیریت این رسانه، کارمندان آن را بسیار متاثر ساخته بودند.

صاحبان امتیاز شبکه ی باختر با تحمیل شیوه ی دو مدیریتی در کنار آن که نگذاشته اند رییس تلویزیون و گروه کاری اش به درستی به انجام فعالیت پردازند، فضای هرج و مرج و دسته بازی را گسترش دادند. به اثر رقابت های افرادی که در بانک، کار می کردند و هر کدام خواهان ریاست تلویزیون بودند، این موضوع باعث می شد تا با پندار و کردار نادرست، مانع کار موثر ریاست تلویزیون شوند.

عدم توجه به نیاز های اقتصادی تلویزیون باختر از موارد دیگری است که نگذاشت این شبکه در کنار برآورد نیاز های کارمندان و مصارفش،

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۱۶۵

موفق به گسترش نشراتی شود. این مسئله، تاثیری سوئی در بازاریابی و خودکفایی شبکه به ارمغان آورد.

با شناخت بهتر از زد و بند های تاسیس شبکه، با شگفتی متوجه شدیم، در حالی که کابلبانک (قبل از ورشکسته گی) هزاران دالر را صرف اعلانات، برپایی مجالس تفریحی، مصارف اداری بانک و برنامه های بانکی اش می کرد، حاضر به پرداخت معاشات چند هزار دالری شماری معدود کارمندان تلویزیون باختر نمی شد. این شگفتی با این ظن برای ما به همراه شد که در کار ایجاد این شبکه، از خریداری وسایل تا سایر موارد، از سوء استفاده و خیانت، کار گرفته شده است. چنانی که قیمت وسایل خریداری شبکه با صورت حساب خیلی بالا و نادرست تهیه شده، صورت به میان آمدن آن نیز بسیار سیاه است.

در طول کمتر از ده ماه از نشرات شبکه ی باختر، کارمندان آن با تحمل سفارشات که شامل تحمیل کار افراد بی سواد و بی تجربه از سوی صاحبان بانک می شد، با بی توجهی آنان، متوجه شدند که کسی حاضر نیست حق زحمت های یا معاش آنان را به درستی بپردازد. زمانی که کوشش می شد مسوولان تحت فشار قرار گیرند، صاحبان امتیاز با زشتی و تمسخر، شانه بالا می انداختند.

به قول همکاران، حتی برای پرداخت صرف یک ماه معاش، صاحبان امتیاز، از جمله صاحب جواز تلویزیون (خلیل الله فروزی) با برخورد توهین آمیز، صورت ناچیز معاش کارمندان را به روی نماینده تلویزیون، پرتاب کرده است.

برای آگاهی بیشتر مقام محترم لوی سارنوالی، جالب خواهد بود که توضیح دهیم: همین آقای خلیل الله فروزی در جریان آمد هایش به شبکه که همیشه با خانم ها و دختران زیبا به همراه می بود، در حالی که حاضر نبود سلام کارمندان ما را پاسخ دهد، به تفریح مشغول شده و چند بار کوشیده بود تاجران بزرگ از جمله آقای محمود کرزی یا

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۱۶۶

برادر رییس جمهور کرزی را برای استفاده های بیشتر، ترغیب به شراکت در امور تلویزیون و تحمیل مصرف کند.

آقای خلیل الله فروزی از زمان تاسیس شبکه ی رادیو و تلویزیون باختر با سهل انگاری ارادی، کوشش، پشتکار و زحمت کارمندان شبکه را نادیده گرفته، تا حال نیز حاضر نشده است حقوق آنان را که فریب خورده و روی مسوولیت های حرفه یی و برای شغل در این رسانه ی کم اقبال، کار کرده اند، پردازد.

جهت معرفی هرچه بیشتر شخصیت آقای خلیل الله فروزی، کافی ست بدانیم که روابط عشقی، نامشروع و سوء استفاده های ایشان و گروه های کاری کابلبانک از خانم ها و دختران این بانک، اظهر من الشمس هستند.

این آقا در اوج فعالیت های کابلبانک، برای کوچکتین تفریح، روسپیان (فاحشه ها)، آوازخوانان بی بند و بار طبقه ی اناث را از امریکا و اروپا دعوت کرده، پس از کامرانی ها با دادن هزاران دالر که شاید مصرف چندین ساله ی تلویزیون باختر می شدند، محترمانه و با همراهی همکاران فاسدش تا طیاره، بدرقه می کرد.

مسوولان کابلبانک برای خانم ها و دختران زیبای این بانک، معاشات خیلی بالاتر از کارمندان ذکور می پرداختند. در این بانک معمول بود اگر کسی از طبقه ی ذکور برای حل مشکلش به مسوولان، از جمله آقای خلیل الله فروزی، مراجعه می کرد با تحمل توهین، مجبور بود طی یک زمان طولانی، نتیجه ی آن را دریابد؛ اما با مراجعه ی کارمندان اناث، وضع برعکس می شد. مسوولان می کوشیدند با اهدای پول بیشتر، توجه آنان را به خود جلب کنند. این موضوع در کابلبانک عادی ست.

سقوط کابلبانک، برهان بسیار قوی ست که نشان داد چه طور شماری نابکار، نه تنها باعث بی اعتباری تجارت بانک های خصوصی شدند، بل

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۱۶۷

با سرمایه ی افغان ها، بر رونق زنده گی بیگانه ها افزوده اند. (اشاره به سرمایه گذاری های کابل بانک در خارج است). آقای خلیل الله فروزی یا صاحب امتیاز تلویزیون باختر، از چهره هایی است که با سقوط کابل بانک، نقاب چهره ی غیر واقعی اش، عقب رفت.

کارمندان شبکه ی رادیو و تلویزیون باختر برای نخستین بار در یک اقدام دسته جمعی، از بزرگترین و با اعتبارترین مرجع تحقیق کشور یا لوی سارنوالی جمهوری اسلامی افغانستان، درخواست می کنند تا جهت کسب حقوق شان از مجرمان، در یک امر ویژه و با توجه خاص، اهل رسانه ها را یاری رسانند.

کارمندان شبکه ی رادیو و تلویزیون باختر با ارتباط و تماسی که با تمامی رسانه های داخلی، خارجی و نهاد های مدافع و علاقه مند به رسانه ها دارند، پس از رسمیت طی مراحل قانونی این درخواست، لحظه به لحظه آن را تعقیب کرده، با نشست ها، راه پیمایی ها و مصاحبه ها منعکس می کنند.

توجه موثر و مفید به حقوق تلف شده ی کارمندان شبکه ی رادیو و تلویزیون باختر با سفارش آنان برای موثریت فعالیت های لوی سارنوالی جمهوری اسلامی افغانستان، از دید رسانه ها به دور نخواهد ماند.

آرزو داریم مقام محترم بزرگترین مرجع تحقیق کشور با درک معضلات ما در یک گام نو و در یک ابتکار جدید، راهی را بگشاید که برای بار نخست، موضوع حقوق اهل رسانه ها را در بر گرفته و یک آغاز جدید جهت توجه و رعایت هر چه بیشتر وضعیت اهل رسانه ها خواهد بود. این اقدام، دستان سوء استفاده و فرصت طلبی صاحبان رسانه ها را با نهادینه گی، آهسته آهسته کوتاه ساخته و دست آویزی

رسانه‌ها، مدیریت و نوسان‌ها / ۱۶۸

می‌شود برای پرداختن به ناهنجاری‌های رسانه‌هایی که باعث تشنگی و اختلافات در مسئله‌ی کشور، ملت و منافع ملی می‌شوند.

با احترام

کارمندان معترض شبکه‌ی رادیو-تلویزیون باختر

به مقام محترم وزارت اطلاعات و فرهنگ ج. ا. ا!

زایش شیر به شیر رسانه یی به نام تلویزیون، رادیو، آژانس، مجله و روزنامه در حالی که با شعار های سنتی برای کثرت امت، خوش آیند است، ولی از رهگذر طب و بهداشت، زائو را فرسوده و بی چاره می سازد.

با خوشحالی کودکان محروم و با هیجان آدم ندیده ها، از آغاز به کار رسانه ها و شماری که تلویزیون نامیده می شوند، از مصیبت تحمل برنامه های خسته کن، کلیشه یی و تاریخ گذشته ی تلویزیونی به نام ملی، رهایی یافتیم. تنوعی که رسانه های خصوصی با حاکمیت رییس جمهور کرسی، ارائه کردند، جفای تحمیل نشرات رسانه های دولتی را تا اندازه ی برطرف کرده است. با نقشی که رسانه های دیداری- شنیداری در امر جلب مخاطب، تجارت و برآورد اهداف مختلف و حتی نامشروع داشتند، ایجاد و اشتیاق امتیاز و مالک رسانه های به نام تلویزیون بودن، به بیماری ای مبدل شده که از برای آن، هنوز که چند سالی از سقوط حکومت طالبان نمی گذرد، وزارت مخابرات، دیگر فریکونسی مورد نیاز علاقه مندان را در اختیار ندارد و همه به همه، سپرده شده اند. این، یک رُخ قضیه یا داستان است. رُخ دیگر، می تواند از فرهنگ دری، وضاحت یابد: «درونش ما را کشته و بیرونش مردم را!»

اهل رسانه ها اکثراً همان گونه که استفاده های موثری به خاطر تجارت، سیاست، حزب و غرض دارند، با سردرگمی ناشی از مسئله و بحران کار، طیفی از موجوداتی را به نام کارمند و ابزار پیشبرد آسیاب رسانه ها در اختیار گرفته اند که در همهمه ی ابراز و جود آنان، صدای شان بی نهایت ضعیف است.

مشاهده ی نشرات و برنامه های تلویزیون ها، نمایانگر چهره هایی ست که در کمال حوصله، نشاط، متین، هوشیار و خندان، به تشریح محتوای

رسانه‌ها، مدیریت و نوسان‌ها / ۱۷۰

برنامه‌های تلویزیون‌ها می‌پردازند؛ اما این تظاهر، خلاف باطنی‌ست که به اصطلاح اهل رسانه‌ها «پشت پرده» نامیده می‌شود. به جرات می‌توان گفت که برعکس ظاهر رسانه‌ها، پشت آن‌ها چنان خوب نیست. حق تلفی، برخورد‌های سلیقه‌یی تا سرحد توهین و اخراج، عدم پرداخت معاش، حقوق ناچیز و سوء استفاده‌ها به نام «فاقد تجربه‌ی کاری» که در مواردی تا ماه‌ها کار بدون معاش و استثمار جوانان‌ما، انجامیده با ترویج فساد اخلاقی و استفاده‌های نامشروع از قشر اناث به بهانه‌ی رشد و بالاخره باز گذاشتن فضا و میسر ساختن محیط کار به خاطر فحشاء که در نهایت به نفع قابل ملاحظه‌ی روسا می‌انجامند، فضای داخل رسانه‌ها را شکل می‌دهند که مردم برای آن «خراب» اند. نبود دست‌آویزهای مشخص قانونی که اهل رسانه‌ها بتوانند با توسل به آن‌ها به اعاده‌ی حیثیت و حقوق مادی خود برسند، این مجال را به وجود آورده که رواج استفاده‌های نامشروع از جوانان دست‌اندرکار رسانه‌ها عام و معروف شود.

جهت پُر کردن هر گونه خلای ناشی از پرسش‌هایی چون مراجعه به قضاء، محکمه، سارنوالی و قاضی، یادآوری آن نکات ضروری‌ست که چربی رشوه‌ی خلافکاران، دستان مراجع قضایی را با نرمش و لرزش، از پرونده‌ی دادخواهان، لغزانیده است. یعنی ستون‌های دوسیه‌های دادخواهان با لرزش و چربی رشوه‌ی خلافکاران، در کنار سقوط بر سر چربی رشوه، در هیچ مکانی گیر نکرده و ایستاده نخواهند شد. کارمندان معترض شبکه‌ی رادیو و تلویزیون باختر در حالی که نمی‌دانستند «باختر» به گذشته تعلق دارد و حکایت آن تاریخی‌ست، به سوی آن شتافتند و در زمان حال، احوال خود را در گذشته‌ها جست و جو کردند.

تلویزیون باختر پس از مدت کوتاهی از افتیدن طشست رسوایی کابلبانک، سقوط کرد. صاحب امتیاز این تلویزیون یا چهره‌ی معروف

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۱۷۱

شارلاتانی و فساد، غیرمحترم خلیل الله فروزی با سقوط کابلبانک و تلویزیون باختر، سقوط تلویزیون باختر را نیز باعث شد. بنا بر این، کارمندان این تلویزیون، نظاره گر فساد شدند که از خریداری وسایل تخنیکی این شبکه که با صورت های غیر واقعی، بل سازی شده بودند تا عدم پرداخت معاشات ناچیزشان، چند لکه ی سیاه دیگر نیز بر پیشانی غیرمحترم خلیل الله فروزی، افزوده شود.

کارمندان معترض شبکه ی رادیو و تلویزیون باختر با توضیحی طولیلی که آمد، از مقام محترم وزارت اطلاعات و فرهنگ، جداً تمنا دارند تا به حیث یک نهاد آگاه از وضع رسانه ها و تنها مرجع درک اهل آن ها، حقوق شان را به آنان باز گرداند.

کارمندان معترض شبکه ی رادیو و تلویزیون باختر با آوردن صورت معاشات پرداخت نشده ی شان که از ماه دلو سال ۱۳۸۸ش از آغاز نشرات تلویزیون باختر، شروع می شود، الی معاشات پرداخت نشده ی ماه ثور سال ۱۳۸۹ش، از ۲۲ عقرب الی ۲۲ قوس سالروان و الی پایان ماه جدی ۱۳۸۹ش را خواهانند. (پرداخت معاشات ماه جدی فقط برای مسوولان است؛ زیرا سایر کارمندان، مرخص شده بودند.)

بایسته است نوشت که ترتیب عدم پرداخت معاشات کارمندان شبکه ی رادیو و تلویزیون باختر، می تواند از کم توجهی کسانی حکایت کند که با شعار «کابلبانک، بانکی برای همه»، این نهاد را در عمل، ویژه ی «عمه» های خود ساخته بودند و هزاران دالر را صرف برنامه های تفریحی، ذوقی و تجاری کرده، در کنار آن بدترین کثافتکاری های ناروا را با پذیرایی دختران روسپی (آواز خوان و رقاصه) از داخل و خارج در اعمالنامه های خود ثبت کردند؛ ولی همین بی حیثیتان که با پول، حیثیت خریده بودند نمی دانستند که حیثیت واقعی با دانش، تقوا و علم حاصل می شود و حیثیت پولی با نوسان های اقتصادی تا سرحد

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۱۷۲

تورم، انفلاس و هیج، پایین می رود، حاضر نبودند معاشات ناچیز کارمندان تلویزیون باختر را پردازند.

با احترام کارمندان معترض شبکه ی رادیو و تلویزیون باختر

یادآوری:

تمام آن چه از متن های عرایض را خواندید، من نوشته ام که تقریباً به ده سال قبل برمی گردند. در این جا شاید این سوال به میان آید که اصل آن ها که باید با امضاء و تاریخ باشد، کجاست؟ بلی، با حفظ سافت آن ها صورت هایی را که نوشته بودم، اقتباس کردم، اما تا جایی که به یاد دارم، نمونه هایی که به ادارات غیر عدلی و غیر قضایی، فرستاده شده بودند، مسترد نمی شدند، ولی نمونه ای را که به لوی سارنوالی، فرستاده بودیم، در جریان طی مراحل آن، آقای هدایت الله محبوبی که به نوبت و با حمایت ما مسوولیت بخش های کمره و تولید شبکه ی باختر را برعهده داشت، نزد خود نگه داشته بود.

نقل این خاطره نیز جالب است که با مسوولیت واحد فرهنگی، توقع دوستان این بود تا عرایض را هم من بنویسم. یادم می آید بعضی جوانانی که در بخش اداری، کار می کردند، گاهی مرا مجبور می ساختند مکتوب های اداری بنویسم. باور آنان این بود که طرز نوشته های شان مربوط بخش فرهنگی می شود.

اگر شبکه ی باختر، سقوط نمی کرد، یک کتاب در مورد تجربیات مکتوب نویسی ام نیز چاپ و منتشر می کردم.

قابل توجه مسوولان روزنامه ی «سرخط»!

دوستان محترم! سلام بر شما. ممنون از این که روزنامه ی سرخط، مقالات مرا چاپ می کند؛ اما روز گذشته (شنبه) مقاله ای را به نام من چاپ کرده اید که با آن چه من فرستاده بودم، کاملاً در تضاد قرار داشت. تغییر عنوان و افزودی متن بسیار ضعیف، از نوع تبصره های کسانی که بسیار نمی دانند، شان نوشته ی مرا پایین آورده اند. بنا بر این، دوستانی که به من ارادت دارند، روز قبل، پیام- فرستاده بودند که متن مقاله ای که به نام تو (عمرزی) در سرخط، منتشر شده، تفاوت سبک دارد. یعنی با متنی که نمی دانم چه کسی افزوده، سبک شده است.

دوستان گرامی! اگر پالیسی نشراتی روزنامه ی سرخط، عوض شده و همانند سایر نشریه ها، حق تصحیح را برای خود قایل می شود، این مسئله نیز شیوه دارد؛ اما آن چه در نشر مقاله ی من با تحریف نام (وحدت در فساد) صورت گرفته، «تصرف» نامیده می شود که اصولاً با معیارهای حق آزادی بیان، کاملاً در تضاد می باشد.

چنان چه نوشتم، اگر پالیسی نشراتی شما عوض شده، لطفاً با همکاران قلمی خویش در میان بگذارید که اگر این بلا (تصرف) بر سر آنان نیز نازل شود، حتماً دچار مشکل می شوید؛ زیرا هیچکس، مسوولیت آن چه را نوشته، برعهده نمی گیرد.

من به خاطر نشر مقالاتم در نشریه های افغانی، مشکل ندارم، اما از دلایل همکاری با شما، رعایت احترام سرخط به محتوا و شیوه ی نگارش بود. به هر صورت، اگر اشتباهی شده، به اثر لطف و همکاری های تان، نادیده می گیرم، اما اگر عمد یا قصدی در کار بوده، لطفاً توضیح دهید و اگر هم پی جبران مافات بودید، بهتر است این مقاله (فساد ملی) را همان گونه که من برای تان ارسال کرده بودم، در یکی دیگر از شماره های تان که بعداً منتشر می شود، چاپ کنید! من

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۱۷۴

نسبت بعضی مشکلات، مدتی نتوانستم در قسمت همکاری با سرخط، چیزی بفرستم. با ارسال مقاله ی «فساد ملی»، این روند را در حد یک یا دو مقاله در هفته، دوباره از سر می گیرم.

یادآوری این نکته نیز بسیار مهم است که متن افزوده شده در مقاله ی من، ناشی از ضعف کسی ست که آن را نوشته است. افزودی های این چنینی که با ضعف آگاهی نویسنده اش در حد تبصره و خبر، تحلیل می کند، مسایلی را که حل آنان، فهم بنیانی لازم دارد، در سطح معلومات نادرست، تحویل خواننده می دهد. یکی از عواملی که متن کار نشراتی افغانستان، مشکل دارد، عدم فهم به ریشه هاست که از وفرت کار رسانه یی - فرهنگی ما نیز حاصلی که مقولات سیاسی و منافع ملی را وضاحت دهد، بسیار به دست نمی آید.

انتقاد بسیار بر حاکمیت کنونی که رییس جمهوری غنی در راس آن قرار دارد، با آن چه بر کرزی تحمیل کردند، تفاوت زیادی ندارد. یعنی با تداخل عناصر مُخل که عبدالله و دار دسته اش، نمونه های آن استند، نمی توان با تیغ صد در صد فولاد اصل بُرید که گویا دولت، کار نمی کند. دستان معدود نخبه گان ما را که توقعی از آنان می رفت نیز چنان بسته اند که رییس جمهور غنی، قربانی آن است.

وقتی می دانیم که با این وسیله ی نقلیه، فقط چند کیلو منتقل می شود، چرا شر درست کنیم که چند هزار کیلو، منتقل نشده اند؟! نقد، مقوله است و همه ی ابعاد را انکشاف می دهد. بنا بر این، تنها به معنی متبازل ساختن ضعف های طرف مقابل نیست.

با احترام

مصطفی «عمرزی»

یادآوری:

این نامه را در واکنش به اشتباهی که در روزنامه ی «سرخط»، صورت گرفته بود، نوشته بودم و به مسوولان این روزنامه فرستاده ام. من پس از مدتی مقاله ای به نام «فساد ملی» به روزنامه ی «سرخط» می فرستم که متأسفانه و خلاف انتظار، پس از چاپ، نه فقط با نام «وحدت در فساد» عوض شده بود، بل متن مقاله نیز با افزودی بسیار ضعیف، ناشیانه و خیلی بی سوادانه ی کسی به همراه می شود. به زودی قضیه را با مسوولان «سرخط» در میان گذاردم؛ اما آنان قناعتم را حاصل کردند که هیچ سوء قصدی در کار نبود و فقط کسی به اثر نفهمی خودش که تازه در روزنامه ی «سرخط»، استخدام شده بود، اشتباه غیر عمد می کند. من نیز به اثر شناخت مسوولان روزنامه ی «سرخط» و پالیسی خوب نشراتی آنان که باعث همکاری ام شده بود، از پی گیری عدلی و قضایی مسئله، خودداری کردم.

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۱۷۶

با اتحادیه های گزارشگران

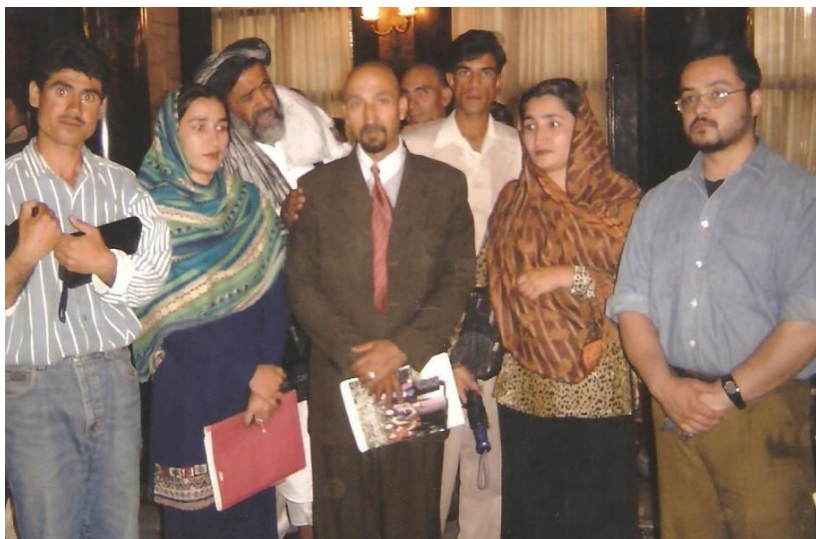

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۱۷۷

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۱۷۹

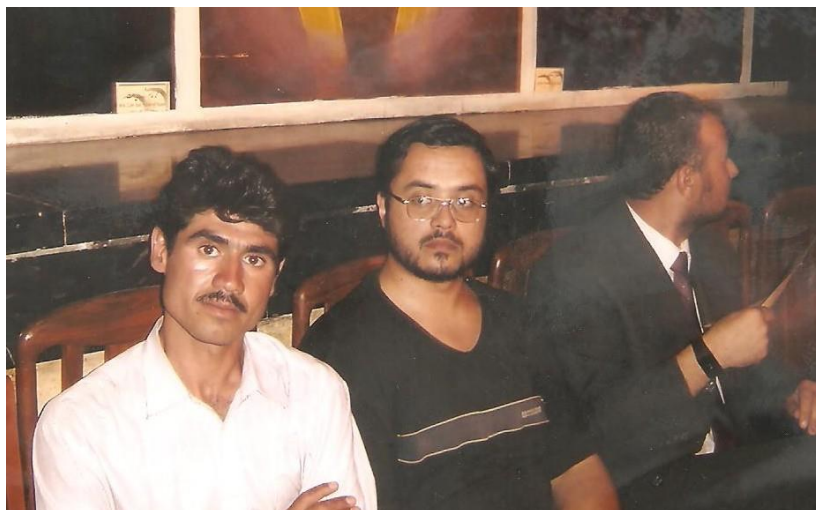

در حضور اعلیٰ حضرت شاه محمد ظاهر (رح)

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۱۸۳

رساله ها، مدیریت و نوسان ها / ۱۸۴

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۱۸۵

رساله ها، مدیریت و نوسان ها / ۱۸۶

تصاویر یادگاری با محمد اشرف غنی

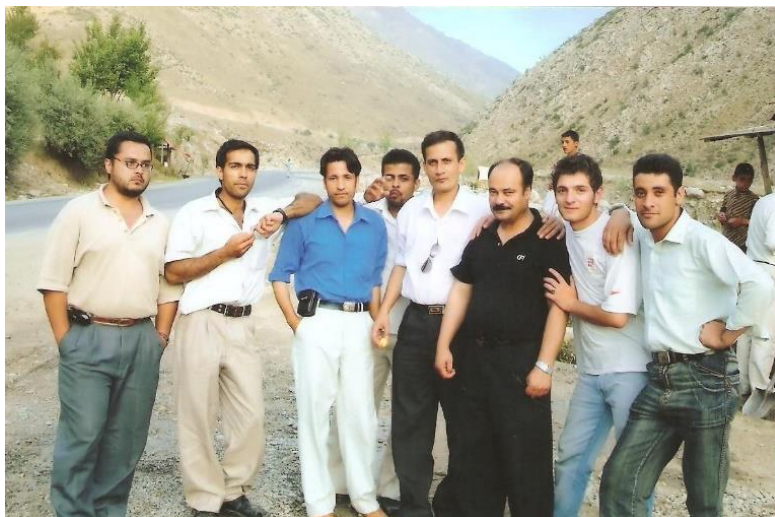
رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۱۸۷

در رادیو- تلویزیون محلی نورین

از چپ به راست: نفر دوم من (مصطفی عمرزی) در سالنگ ها حین برگشت از تهیه ی گزارشی از شهر پلخمری، مرکز ولایت بغلان. سایر افراد، گزارشگران و تصویربرداران تلویزیون های طلوع، شمشاد و دولتی اند.

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۱۸۹

در تلویزیون ۱

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۱۹۰

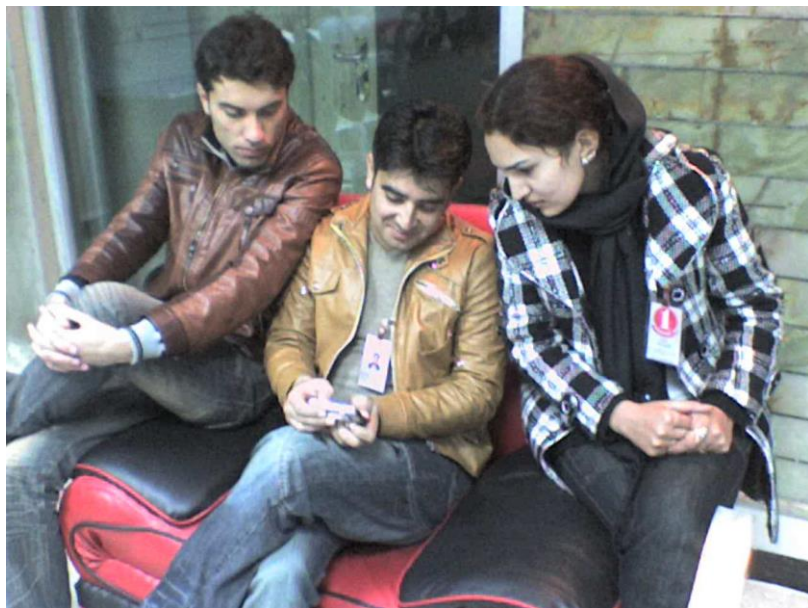

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۱۹۱

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۱۹۴

در برنامه ی هفتادمین سال تاسیس روزنامه ی هیواد

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۱۹۵

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۱۹۸

تصاویر یادگاری با زلمی شهباز، مدیر مسوول روزنامه ی ملی هیواد.
آقای شهباز از همصنفیان دوره ی پوهنتون من است.

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۱۹۹

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۲۰۰

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۲۰۱

بخش دوم / خارجی

- ارزش واکنش به موقع

تا کنون از نشر اخبار متفاوت احصائیه ها و نظرپرسی ها، بسیار شنیده ایم. بسیاری از چنین اخباری، بدون این که در گستره ی وسیع جغرافیایی و مردمی، همه شمول باشند، به نام اخبار احصائیه و پرسش، اما در حد بسیار کوچک، مکان ها و افرادی را معرفی می کنند. بارها از این واقعیت که نحوه ی فکر ما در بازتاب مسایل، وجود ندارد، به احساس ناراحت کننده ای در برابر پخش احصائیه ها و نظرپرسی ها می رسیم.

به استثنای دو سال زنده گی در پشاور- پاکستان، اکثر عمرم را در وطن و در شهر کابل، سپری کرده ام. یادم می آید بارها رونما شده که ارقام، آمار و همه پرسسی های زیادی از آدرس گُل کابلیان خبری می شوند، اما در گُل آن ها، به یاد ندارم کسی از من چیزی پرسیده باشد تا در کلیات حاصل، پخش شده باشند. همواره از کلیت ما، خبر می سازند و ما خبر نمی شویم.

مشکل احصائیه هایی که به نام گُل، اما در حد جزء، پخش می شوند، در این است که برداشت عام از این سنجش ها را نادرست می سازند. بارها اتفاق افتیده که به اثر احصائیه ی فلان موسسه، مشکلات به این حد رسیده اند! بر اساس این احصائیه که در ۱۰ شهر و بیست منطقه از ۱۰۰۰۰ هزار افغان صورت گرفته، واقعیت ۳۴ ولایت و بیش از سی میلیون، به راحتی تحریف می شود.

من نمی دانم معیار های اساسی در چنین احصائیه ها چه ها هستند؟ چنانی که معیار های اشتراک در انتخابات مشخص اند، احصائیه ها نیز شرایط دارند؛ اما احصائیه هایی که با درصد پایین و مقیاس کوچک

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۲۰۲

ساحه یی خبری می شوند، نبایست در حدی اخبار شوند که در واقع حتی حاشیه هایی از واقعیت های کلان اجتماعی و بشری هم نیستند. احصائیه، همه پرسی یا اشکال دیگر به هدف محاسبه ی ارقام، اعداد و شناخت جمعی، از مولفه هایی ست که گاه با صعود سیاسی، در غلط فهمی ها و برداشت های نادرست، می توانند واضع ناهنجاری ها و معضلات شوند.

در حاکمیت کززی، زمانی که درگیری او به دلیل گرایش های سلیقه یی، نارضایتی خارجیان را باعث می شد، بلافاصله موسساتی که کمیت آن ها به نام ان. جی. او، هنوز سوال برانگیز مانده، با نشر احصائیه هایی که فقط ظرف چند ساعت، خبری می شدند، کززی را متوجه می کردند با شمارش معضلات و مشکلات، یادش نرود سیستم وابسته به خارجی، با کاهش کمک ها، به راحتی دهن مخالفان را می بندد.

شگفتی چنان احصائیه ها در این بود که خیلی زود، جغرافیا و زنده گی تمام مردم را درمی نوردیدند، اما با ارقام چند ولایت، چند منطقه و چند هزار نفر، واقعیت گلی وانمود می شدند.

معیار های احصائیه ها هرچه باشند، در عدم توجه به گستره و کمیت، هرگز اهمیت علمی و شایان توجه نخواهند یافت. بنا بر این، ما همه روزه به اثر ناهنجاری ها و معضلاتی که شماری تحمیلی و بیرونی اند، از رسالتی دور می مانیم که در حسرت یک نوشته ی غیر سیاسی، شاید بسیاری از افغانان قلم به دست را مایوس می کند.

تقابل با تبلیغات و عداوت بیگانه، پاسخگویی به ناخلفان داخلی، روشنگری در مسایل تاریخی، تبیین زوایای فرهنگ های تعریف نشده و دفاع از ارزش های ملی، سرمایه های زیادی می خواهند که خدا(ج) شاهد است، با گذشت هر روز، امید ما به رفع حباب سیاسی را به نومییدی می کشانند.

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۲۰۳

چند روز قبل، هنوز از مسرت مشی به جای بی.بی.سی به خود نیامده بودیم که همه پرسى غیر موجه ی صدای امریکا، به ذوق همه زد. نیاز ها به پاسخ های به موقع و به جا، شاید گونه ی دیگری از تحمیلاتی باشند که با نفس رویداد ها واقع می شوند. پس از نوشتن مقاله ی «دری، نام جهان شمول برای افغانان»، ناگزیر شدم با نوشته مقاله ی «بیگانه، تعیین تکلیف می کند!»، به سراغ دست اندکاران رسانه ی صدای امریکا بروم که آیا متوجه باریکی و نزاکت های آن چه راه انداخته اید، شده اید؟

مقاله ی «بیگانه، تعیین تکلیف می کند!» را به آدرس سایت پشتوی صدای امریکا فرستادم. پس از چند روز اضطراب که آیا متوجه شده اند یا نه؟ با وجود تشخص فرهنگی و اجتماعی ای که دارم، بازهم توقع ندارم از دریچه ی ارتباطات عمومی سایت صدای امریکا، به من پاسخ بگویند؛ اما امروز خوشبختانه با نشر خبر ماحصل همه پرسى صدای امریکا، قیدی به نظر آمد که بدون شک، نه فقط نتیجه ی واکنش به موقع زحمت من بود، بل اثر اعتراض و واکنش افغانان فعال فرهنگی و عامی در آن، دیده می شود.

با وجود نتیجه ی غیر منطقی و غیر علمی ای که آورده اند (صعود غلط معروف فارسی) اما عطف توجه داده بودند که:

«شایان ذکر است که این نظرپرسی، غیر علمی بوده و بازتاب دهنده دیدگاه صدای امریکا نمی باشد. از آن جا که فقط شمار اندکی از پنج میلیون کاربر انترنت و شبکه های اجتماعی در افغانستان در این نظرپرسی، شرکت کرده بودند، این نظرپرسی همچنان نمی تواند مبین دیدگاه قشر وسیع افغان ها باشد.»

خدا(ج) را شکر گزارم که در کنار سایر هموطنان، با نوشتن به موقع مقاله ی «بیگانه، تعیین تکلیف می کند!»، مسوولیت ملی و افغانی ام را به جا آورده بودم. اعتراض من در این مقاله این بود که به اثر آرای

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۲۰۴

اتباع ایران و تاجکستان و آن چه عملاً دیدیم حرکات مغرضانه با استعانت از بیگانه، نتیجه ی نظرپرسی را به زیان افغان ها، نشان خواهند داد. خوشبختانه همچنان در این خبر سایت صدای امریکا به وضاحت آورده اند که:

«شرکت کننده گان این نظرپرسی از سرتاسر جهان، به شمول افغانستان، ایران و تاجکستان در این نظرپرسی، شرکت کرده اند.»

در مقاله ی «بیگانه، تعیین تکلیف می کند!»، به صراحت متذکر شده بودم منطق این نظرپرسی، با توجه به این که مخصوص افغانستان است، نباید دچار برداشت فرهنگی حوزه ی فرامرزی زبان شود.

بدون شک، اصل تاجکی یا فارسی، خصوصیات زبانی را تعریف می کند که هرچند با اصالت دری، قدامت تاریخی دارد، اما با نام های تاجکی یا فارسی، در کشور های دیگر نیز رسمیت یافته است.

نگرانی من از ضعف منطق این همه پرسى، وارد ابعاد دیگری نیز می شود. پدیده ی سیاسی- فرهنگی فارسیسم با سایه ای که در منطقه دارد، بیماری مسری ای است که با مجموعه ی نام ها و جزئیات، عملاً جهت تحریف ارزش های افغانی ما شناخته می شود. وقتی چنین هیولایی در زمینه های داخلی، از گرایش های ناخلفان، استفاده می کند، معلوم است که اشتراکات غیر افغانی، با کمیتی که ایجاد می کنند، در آن واقعیت های ما که آرای کُل مردم، هرگز در احصائیه های ملی تثبیت و شناخته نشده اند، می توانند ارقام دری را در مثالی پایین بیاورند که غیر مستقیم اعتراف کرده بودند به اثر اشتراک عناصر تاجکستانی، ایرانی و خارجی، رقم غلط معروف (فارسی یا پارسی) بلند رفته است.

ارزش واکنش های به موقع را از دست ندهیم! من خاطره ی خوش دیگری نیز از واکنش های به موقع دارم. در ۱۸ سنبله در کنار هموطنان، پس از نشر مقاله ی «انبوه افراد مسلح!»، خبر فرمان رییس

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۲۰۵

جمهور غنی را شنیدم که «پس از این، هیچکسی از نیروهای پولیس، امنیت ملی و اردو، حق اشتراک در راهپیمایی ها را ندارد!»

The screenshot shows a news article on the VOA Persian website. The article title is 'نتیج نظرپرسی دری یا فارسی - شما رای دادید؟'. The main text discusses the US military's withdrawal from Afghanistan, mentioning that the withdrawal is being completed by the end of the year. A red box highlights a specific sentence: 'شایان ذکر است که این نظر پرسی غیر علمی بوده و بازتاب دهنده دیدگاه صدای امریکا نمی باشد. از آن جا که فقط شمار اندکی از پنج میلیون کاربر اینترنت و شبکه های اجتماعی در افغانستان در این نظر پرسی شرکت کرده بودند، این نظر پرسی همچنان نمی تواند مبنی دیدگاه قشر وسیع افغانها باشد.' The website footer includes social media icons for Facebook, Twitter, YouTube, Instagram, RSS, and Telegram, along with the text 'ما را دنبال کنید' and 'VOA English'.

نتیج نظرپرسی دری یا فارسی - شما رای دادید؟

این یک نظرپرسی غیر علمی است که تنها بازتاب دهنده دیدگاه خواننده گان می باشد.

شرکت کنندگان این نظر پرسی از سرتاسر جهان به شمول افغانستان، ایران و تاجیکستان در این نظر پرسی شرکت کرده اند.

شایان ذکر است که این نظر پرسی غیر علمی بوده و بازتاب دهنده دیدگاه صدای امریکا نمی باشد. از آن جا که فقط شمار اندکی از پنج میلیون کاربر اینترنت و شبکه های اجتماعی در افغانستان در این نظر پرسی شرکت کرده بودند، این نظر پرسی همچنان نمی تواند مبنی دیدگاه قشر وسیع افغانها باشد.

دیگر لسان ها

امریکا غیر بیابو

دیوبه رادیو

VOA English

ما را دنبال کنید

Facebook, Twitter, YouTube, Instagram, RSS, Telegram icons

- تبصره‌ی واشنگتن پُست، خلاف معمول بود

«دزد»، «رهزن»، «به طرز وحشیانه از بین برد» و «جنگسالاران، هنوز از طرفدار برخوردار اند»، کلمات، اصطلاحات و عبارات بالا، خلاف عرف روزنامه نگاری امریکا، قضیه‌ی ای را در افغانستان دنبال و تبیین کرده که وقتی بیرون مرزی شود، محال است به گونه‌ی مطرح کنند که اگر از فرامرزهای کشورهای همسایه، فراسو می شود، نمایانگر توجه غیر معمول خواهد بود.

جامعه‌ی بین‌المللی و در راس آن ایالات متحده‌ی امریکا، فصل جدیدی از تاریخ افغانستان را در نوسانات و ارتعاشات سیاسی، به وجود آورده‌اند. آن‌ها اینک در درگیری دیگری که متن جامعه‌ی افغانستان را تعریف می‌کند، به درستی متوجه می‌شوند که هیاهوی ستیز در افغانستان چهل سال اخیر، اگر از سویی از عوامل بیرونی، مُعضل داخلی می‌سازد، از سوی دیگر از عناصر مدفون در تاریخ، بهانه‌ها دارد تا پیدایش مجریان سالیان وحشت و سیاهی را در جایی ابقا کند که می‌دانند در ساختار یک جامعه‌ی قانونمند، هیچ جایی ندارند.

تبصره‌ی روزنامه‌ی ای به اهمیت واشنگتن پُست که یکی از چهره‌های بحران‌ساز و ارتجاعی افغانستان را با کلمات «دزد» و «رهزن»، مخاطب قرار می‌دهد، نوع نشراتی نیست که معمولاً چنین روزنامه‌هایی انتشار می‌دهند؛ هرچند استقلالیت مشی، تفاوت سیاست‌های دولتی و غیر دولتی در غرب وجود دارند، اما انعکاس خواسته‌هایی که به گونه‌ی ای به تامین منافع ملی کشورهایی چون امریکا، ضم سیاست‌های دولتی می‌شود، نهاد‌های رسانه‌ی غربی را جهت اصطلاح و گاه عطف توجه بر کاستی‌ها، موقع می‌دهد تا سیاست‌های خارجی دولت را بدون ملاحظه‌ی نزاکت‌های سیاسی، جهانی سازند.

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۲۰۷

امریکایی ها با حمله بر افغانستان، حاکمیت طالبان را که مخالفان آنان حتی خواب شکست شان را هم نمی دیدند، سرنگون کردند و در تعجیل موردی که خود اعتراف می کنند در دولت سازی طرح نداشتند، عواملی را بار دوش افغانستان کردند که پس از ۸ ثور، ۹ سال در تشدید بحران، ضایعات چند صد میلیارد دلاری، بی خانمانی و ویرانی، مهمترین نقش تاریخی را دارا اند.

رقبای طالبان، از امریکایی ها به عنوان فرشته گان رحمت یاد کردند و به سوی پایتختی روانه شدند که اگر سهم به اصطلاح مقاومت شان را چیزی در حد واقعیت دفاع از افغانستان، حساب کنیم، شایسته ی یک کرسی هم نبودند. نباید تمام افراد بی کفایت، بی بند و بار و بی سواد آنان را در دولت جا می دادند. آنان را باید به تدریج خلع سلاح و روانه ی جاهایی می کردند که یا کمک در امر زراعت بود و یا هم مشاغلی که قبل از حمل اسلحه، ماهر آن بودند.

لشکریان مور و ملخ با ذهنیت های انباشته از انحصار، تبعیض، قرائت دلخواه تاریخی که زشتی ها و خیانت های خودشان را کارنامه های حماسی و دفاعی می سازند، از خیرات سربازان امریکایی، شهری شدند و حتی در چهار گوشه ی جهان، در نعمات، سفرها و بورس های انحصاری و غضب شده، عیش ها کردند که «تا سر زنده باشد، کلاه زیاد است!»

دولت افغانستان در حاکمیت حامد کرزی، در حالی که ناگزیر بود از صفر شروع کند، در گیر کلکتیفی می شود که با کلکسیونیی از عوامل خیانت و بحران، تخم بحران می کارند و این در حالی ست که ضمن ضایعات بزرگ مالی و تشدید مخالفت مسلحانه و تشتت ناشی از ستیز چند دهه ی اخیر، تیم مقاومتچی، چتل نویس های خودشان از تاریخ را باز کرده اند و با مظلوم نمایی هایی که در هیچ کجایش اثری از وضاحت تاریخی از زیان های ارتجاع اول (کلکتانی)، ارتجاع دوم

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۲۰۸

(ربانی)، تضعیف قدرت دولتی (تنظیم گرایی) و آسیب های عظیم مالی و اقتصادی با ویرانی های بی پیشینه که بدون شک تمام مسوولیت آن ها متوجه ریاست دولت ربانی است، دیده نمی شود، جامعه ی جهانی و در راس آن ایالات متحده را نگران سازند که حاکمیت افغانستان با ساختاری که از ستون های لرزان خاینان و عقب مانده گان باشد، در پایان هر آغاز نو، با سقوطی مواجه می شود که تداوم جبران خسارات آن، هرگز در توان پرداخت جامعه ی جهانی نیست.

در نخستین ماه ها و سالیان حاکمیت کرسی، به ویژه سازمان ها و نهاد های حقوق بشری و مدنی غربی، با تهیه ی گزارش ها و مستندات زیاد، فشار وارد می کردند تا عوامل بحران ساز و معجرم در افغانستان، حداقل با دور کردن آنان از راس نظام، نباید آینده ی کشوری را مکدر سازند تا در دام سیاست های منطقه یی، باید سالیان دیگر نیز تقلا کند.

خلای قدرت، نبود جریان واحد ملی و ضعف شرکای تکنوکرات و بی طرف دولت که رقیب چند تنظیمی مهار گسیخته نبودند، در عدم جذب اکثریت بدنه ی طالبان که به زودی در برابر دولت، مسنجم شدند، رقبای طالبان، حکمتیار و به ویژه احزاب مسلح پشتون را که با فشار امریکایی ها ناگزیز از ترک نظام شدند، در جایی قرار می دهد که با چند هزار مسلح هراسان و سرافکنده، دوباره عرض وجود کنند و از زمان تشکیل اردوی نو که دسته دسته جذب می شدند، شمار دیگر در فقدان مهارت ها، وارد نظام شوند و توجیه آن، اگر بخشی از سهم مقاومتچیان محسوب می شود، زیاده رویی های آنان، نشات یافته از قرائت های گروهک هایی شده که مدعی نابرابری اجتماعی بودند و اما در فرصت هایی که خود به یادگار گذاشتند (کلکانی - ربانی) مردم را بر «کفن کش سابق»، پشیمان کردند.

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۲۰۹

جامعه ی جهانی در ناگزیری و در بی ملاحظه گی های بسیار، متوجه شده که نظام افغانستان همانند «بار کچی ست» که گذاشته اند و هنوز نرسیده به «ثریا»، میلان می کند.

به زودی موضع گیری های رقبای طالبان برای منافع کشور های همسایه که روزی والی بلخ طاقت نمی آورد و در کم مضمونی ویژه ی آنان که چیزی برای بیان ساختار های مدنی- رفاهی ندارند، اعلامیه می دهد «به هیچکس اجازه نمی دهند منافع روسیه، چین و ایران را در افغانستان، به خطر بیندازند!»، این جسارت بیان یا دیده درایی که بیشتر از «خامی دیگ است که در جوش خروش است»، منشه می گیرد، جامعه ی جهانی را در درک معضلات افغانستان متوجه کند همسویی با گروهک هایی که هرچند از صفایی تشناب ها تا عمه گی، مزدوری و بوت پاکی نیرو های خارجی، ابراز وفا کرده اند، ارزش ایفای نقش، بیش از آن چه کرده اند را ندارند.

جامعه ی جهانی، به خوبی واقف شده آن چه آنان در افغانستان می خواهند، با عناصر و عوامل ارتجاع سقوی، به دست نمی آید. اینک که تداعی تاریخ را با نبش قبر ارتجاع، به خاطر مردم می اندازند که تاریخی داشته ایم که کسانی از ارگ افغانستان، بیانیه داده بودند «تحصیل زنان، بی ناموسی ست»، «معارف، دشمن آدمیت است» و تجویز کرده بودند پول عسکر را به ملایان دهند که «زنده باد دعا، مُرده باد دوا» و بهتر است مردم بروند برونه بازی و سگ جنگی کنند، رونمایی از آن خجالت که حالا با مظلوم نمایی گرمی داشت از ستم، توجیه می شود، ضم سیاست های بیرونی، دوستان بین المللی افغانستان را واداشته با رعایت نزاکت های سیاسی، از همان مجرای تفهیم کنند که وقتی در ریاست دولت کرزئی، تنش های دولت و جامعه ی جهانی، شدت می یافت، ده ها رسانه و نهاد، تبصره و احصائیه می دادند که با

این ارقام بالای فقر دولتی، پهلوانی با دوستانی که مربی اند و مربا تهیه می کنند، به سود کسی نیست.

تبصره ی روزنامه ی واشنگتن پُست، با شدت لحن و استفاده از کلمات درشت «دزد» و «رهزن»، پیش از این که یک مطلب معمول مندرج روزنامه یی باشد، یک هشدار غیر مستقیم به کسانی است که از خیرات حضور جامعه ی جهانی، از میدان هایی فرار می کردند که با هر تهاجم طالبان، نابودی امارت ها و تنظیم نشین های جهالت و خیانت شان صورت می گرفت، اما اکنون که یاد گرفته اند تظاهر کنند، هر چند «انسان به لباس شناخته نمی شود»، پشت کرده به احسان دنیا، همان «خرک و درکی» اند که روزی با سواری الاغان همسایه، در ظرف چهار سال، کشور خویش را به مخروبه مبدل کردند و به درستی که اگر معضلات کنونی را ریشه یابی کنیم، حاکمیت ننگین و چهار سال تنظیمیان، رهنمود خوب است.

تبصره ی روزنامه ی واشنگتن پُست، حرف های زیادی دارد که بیش از همه، تیم تحمیلی ریاست اجرائیه، باید تجزیه و تحلیل کند. ارفاق جان کری و انسانیت دکتور غنی، برای بازخوانی تاریخی نیست که اگر در توقف آن بازنده، عقب مانده و تضعیف شدیم، به صراحت ثابت می کند دو ارتجاع (کلکانی - ربانی) مهمترین عوامل بدبختی های افغانستان در بازماندن از کاروان تمدن و ترقی بوده اند.

تجلیل شخصی که کسی گفته بود «به جز هویت تباری اش، چیزی برای دفاع منطقی از او ندارند»، توجیه هیچ ستمی نیست که اگر تداعی کنیم، هرگز بهتر از آن هزاران نخبه گانی نمی شود که پس از هفت ثور، به جرم تحصیل و عداوت ایدیالوژیک کشتند و سال ها پس از نیستی آنان، دولت های افغانستان با زور تمام دنیا نیز برپا نمی شوند؛ زیرا اهل کار نداریم تا کار را به اهل کار بسپارند.

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۲۱۱

بحران سازان داخلی که از آغاز معلوم بود حرفی برای آسایش و رفاه مردم ندارند، متوجه شوند که جامعه ی جهانی برای امتعه ی شرم آور آنان، بازار باز نمی کند. تاریخ، حاوی ارزش ها نیز است. چرا تاریخی را احیا نکنیم (قبل از کلکانی و ربانی) که سهم ما در نقش افغانستان با وجود گذار از دشورای ها، همواره انکشاف و توسعه جهت خیر مردم و مدنیت پذیرفته شده ی کنونی بود.

کس یا کسانی، اگر از مدرک زیارت استخوان، به آرامش می رسند و خیرات این منبع، زنده گی شان را تامین می کند، در کشوری که از این فرهنگ، تعریف خوب و بد ما خلط می شود، بروند مصروف شوند. مگر فرهنگ خراسانی - پارسی، چیز بیش از حُسن معارف، عمران، پیشرفت، ترقی و دست آورد های تکنالوژی کلکانی - ربانی، ارائه کرده است؟ در کتاب «یادداشت های استاد خلیل الله خلیلی» می خوانیم:

صفحه ی ۷۶:

«در جریان این کشمکش ها، ملک مُحسن که یک آدم بی سواد بود، به حیث والی کابل مقرر شد. او حبیب الله را قدم به قدم کمک کرده بود و این کار به پاداش خدماتش به او داده شده بود.»

«اوضاع آن قدر خراب شد که بعضی وقت ها در یک موضوع، دو یا سه فرمان نوشته می شد. یکی از طرف ملک مُحسن و یکی از طرف سید حسین. حبیب الله با وجود کوشش های زیاد، نتوانست اوضاع را کنترل کند.» به قول مرحوم غبار «از کنترل یک ده نیز عاجز بود.»

«بدبختانه حسادت ها و خشونت ها در بین اطرافیان حبیب الله، شروع شد. یک عده طرفدار سید حسین شدند. سید حسین خان به شکم پرستی و بزدلی مشهور بود.»

صفحه ی ۷۷:

«حبیب الله خان، دست پادشاه بخارا را چون سید بود، بوسید.»

صفحه ی ۸۳:

«والی نو» (طرف اعتماد کلکانی) [یک آدم بی بند و بار بود. به مجرد رسیدن او به مزار، بی نظمی ها شروع شد؛ اگرچه به من بسیار احترام داشت، اما مشوره را نمی شنید. والی نو، به رشوه خوری، ضبط مال و جایداد مردم، شروع کرد.»

صفحه ی ۸۴:

«شبنامه، یک شورش را در میان مردم در مزار، خلق کرد. در این وقت، والی نو» (گماشته ی کلکانی) [در سن شصت ساله گی، مصروف تهیه ی مراسم عروسی برای خود بود!]

صفحه ی ۹۰:

«همان شب من و همراهانم را دستگیر کرده، اسلحه ی ما را گرفتند و نزد حاکم چاریکار بردند. یکی از همراهان ما گریخت و به کابل رفت. حاکم چاریکار «چغل» نام داشت. دزد، بی سواد و رفیق سید حسین بود.»

صفات تاریخی اکثر همراهان و دوستان حبیب الله کلکانی، چیزی بیش از مواردی ندارند که روزنامه ی واشنگتن پُست، درج کرده است. در واقع تطهیر او در میان اکثریت عیارانی که اوصاف بد دارند، آسان نیست.

صفحه ی ۹۷:

«حبیب الله خان، مرا به دربار خواست. او گفت: یک فرمان مقررری برای خودت نوشته کن که به حیث نماینده ی من در مزار، مقرر شدی.» تصور کنید که با سوء استفاده از بی سوادى حبیب الله، چه قدر بر فرامینی افزوده باشند که برای قتل، اعدام، تاراج، غضب و تعدی با مُهر و تایید عیار خراسانی، جور و ستم کرده اند.

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۲۱۳

قبل از حبیب الله کلکانی، به ویژه از احمد شاه بابا تا شاه امان الله، تمام سلاطین، امیران و شاهان افغان، با سواد و حتی شماری ادیب، نویسنده و شاعر بوده اند.

سهم ناقلین بخارایی در تضعیف حاکمیت امانی و افغانستان با نقش بازمانده گان آنان (ستمیان) نیز از ویژه گی های تاریخ است.

صفحه ی ۸۲ کتاب «یادداشت های استاد خلیلی»:

«عابد نظر مخدوم مشهور به خلیفه قزل آیاق... و ملا آدینه... این دو نفر، سهم بزرگتری در تحکیم سلطنت حبیب الله خان داشتند. این خلیفه قزل آیاق، کسی بود که بعد از حمله ی روس ها به بخارا، با صد ها نفر از اعضای فامیلش به افغانستان، پناه آورده بود. او در شبرغان، خیمه و خرگاه زده بود و از راه تجارت قالین و پرورش اسب، زنده گی می کرد. تقریباً در حدود ده هزار (۱۰۰۰۰) عسکر مسلح در خیمه های او، همیشه به صورت آماده باش می بودند.

صفحه ی ۸۹:

ابراهیم بیگ بخارایی [معروف به لقی و باسمه چی] نیز همراه سید حسین بود. او چندین بار با روس ها جنگ کرده، به تکتیک های جنگی روس ها آشنا بود.»

ناقلین بخارایی، از جلو روسان فرار کردند، اما در سرزمین افغانان با هزاران مسلح، یادگار تاریخی آنان، شکستن نمکدان بود. تمام افراد به اصطلاح جنگاور شان که از جنگ روسان، فرار کرده بودند، جزو عیاران خراسانی، در افتتاح ارتجاع اول در افغانستان که باید مبدای سلفی گری، داعش و عقب مانده گی تاریخ معاصر ما شمرده شود، فعالانه نقش گرفتند و بازمانده گان آنان از گروه ستمیان، از بزرگ ترین دشمنان افغانستان استند.

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۲۱۴

شورش های ارتجاعی، قبل از حبیب الله نیز مشهور اند، اما هیچ کدام موفق به آوردن قرائت تعصب و عقب مانده گی دینی - فرهنگی در حاکمیت نمی شوند.

حبیب الله کلکانی، اولین کسی بود که ارتجاع، عقب مانده گی، ستیز با مدنیت، سلفی گری، داعش و استبداد دینی را در افغانستان معاصر، جزو رسمیات حکومتی می سازد. مردمی که به نام خادم دین رسول الله، از وی حمایت می کردند، حتی در همان هشتاد سال قبل، آن قدر از توسعه، مدنیت و ارزش های معارف و حاکمیت خوب می دانستند که از بار دوم سلطنت مرحوم امیر شیر علی خان تا پایان سلطنت اعلی حضرت شاه امان الله، خیلی زود متوجه شوند نسخه ی دینی تجویز کلکانی، خیلی بدتر از تعجیل امانی برای انکشاف، قبر آنان را می کند. عمران زیارت استخوان برای افرادی که در میزان ارزشمندی، باد هوایند، ضیاع وقت و هزینه است؛ هرچند در شناخت و اصلیت فرهنگ خراسانی - پارسی (ادعا، عقب مانده گی و ارتجاع) بسیار مفید می باشد. یادآوری:

کتاب «یادداشت های استاد خلیل الله خلیلی» به کوشش ماری خلیلی و افضل ناصری (دختر و دامادش) و به اهتمام محمد قوی کوشان (از ستمیان معروف) در جولای سال ۲۰۱۰م در ویرجینیای امریکا، چاپ و منتشر شده است. انتشار دوم این کتاب از سوی انتشارات میوند در دلو سال ۱۳۹۰ش در کابل صورت می گیرد.

مرحوم استاد خلیلی با وجود مقام بلند فرهنگی و ادبی، شخصیت اپورچونیست (ابن الوقت) دارد. کسانی که او را می شناسند، می دانند که مداحی تا مدح دومین شاه پهلوی (محمد رضا) که افتضاح آن در خاطرات اسد الله علم (وزیر دربار شاه ایران) سند شده، عمده ی زنده گی او را می سازند.

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۲۱۵

محتویات کتاب «یادداشت های استاد خلیلی» در تناقض با تعریفاتی نیز قرار می گیرند که با کتاب سراپا دروغ و جعلی «عیاری از خراسان» که بیشتر به یک اثر تخیلی - تخیلی می ماند، قرار می گیرد. او پس از هجرت در امریکا، به زودی از جنبش دیگر سقوی (مسعود - ربانی) آگاه می شود و پا به پای رشد آن، در حالی که میراث یادداشت هایش، اجندای یک کتاب می شوند، به امید فعال کردن ماشین مداحی اش برای مسعود - ربانی می افتد که محصول ابتدایی آن، کتاب مضحک «عیاری از خراسان» بود؛ اما قبل از این که مثنوی هفتاد من کاغذ مداحی را از مقایسه ی چند قوماندان کوچک تنظیمی با شخصیت های بزرگ، به پایان برساند، قبض روح می شود و از شر بقیه ی جعلیات - خراسانی، بی غم می شویم.

خلیلی، زیاد زنده نماند تا همانند اعترافش از کارنامه ی کلکانی که در یادداشت هایش آمده اند و معلوم می شود نزدیکانش سانسور و تلخیص نیز کرده اند، شاهد دومین حاکمیت ننگین سقوی هم می بود که عیاران خراسانی برپا کردند و در چهار سال، نمایشگاهی درست می کنند که روی هرچه جبار، ویرانگر و خاین افغانستان بود، سفید می شود.

شرح تصاویر:

کابل در حاکمیت ربانی، دفتر و آرم روزنامه ی واشنگتن پُست.

The Washington Post

Every story. Every feature. Every insight.

- با استعانت از بیگانه

تعمیم عدالت اجتماعی به واسطه ی ادعای قومی، کوچک ترین ظرفیت های بشری را نیز مُخل می سازد. مُعضل ناشی از این مسئله، زمانی بزرگ می شود که اقتدار سیاسی به هر دلیلی آسیب می بیند. در قرون گذشته، قدرت های استعماری با تعقیب مشی «تفرقه بیانداز و حکومت کن»، کشورها و مردمانی را خوار و زبون می ساختند که قرن ها با شراکت خونی و همسایه گی مشکل نداشتند.

تغییر حاکمیت ها در گذشته ی ما، جز در مواردی که شاهد یک موج کاملاً بیرونی می بودیم، تطاول زیادی را در پی نداشته است. در گذشته ی کشور ما تا زمان هجوم مغولان که بعداً با تیمور لنگک تکرار شد و با دهشت کشتار و ویرانی، بیگانه وار همه را درو کرد، تنازع داخلی با فرود یک اقتدار که در یک زمینه، اما با تنوع قومی صورت می گرفت، بسیار مردمان این سرزمین را آسیب نرسانده اند.

با باز شدن پای انگلیس ها در هند، عطف توجه به این که حاکمیت طولانی و فاسد مغول بر اساس رشوه و چپاول، فاصله های زیادی ایجاد کرده است تا محور های مختلف قدرت به وجود آیند، افزون بر مشکل اقتدار ظاهراً اسلامی، به این دلیل که در حاکمیت جلالالدین اکبر، امرای فاسد مغول با گرایش به مشی جدید دینی که با دین اکبری یا خلط باورها، از اسلام فاصله می گرفتند تا به بهانه ی مشارکت همه و غیر دینی بودن نظام، سرمایه ها را جذب کنند، سرپوش حاکمیت روی دیگری قرار داشت که با انفجار آن، توان انگلیس ها برای کسب قدرت، بیشتر شد. در این زمینه، اقلیت هایی که با راجه ها رهبر داشتند، درز های زیادی ایجاد کردند تا پس از پایان اقتدار مغولان و پایان استعمار انگلیس، جغرافیای هندوستان بزرگ با تجزیه در هند و پاکستان، اما در محلات مورد منازعه ی بنگال، کشمیر و بلوچستان، شاید قرن های

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۲۱۹

دیگر نیز در تنازع بماند و مردم آن جاها مصارفی بپردازند که بیش از همه جلو رشد و انکشاف مدنی را می گیرند.

با شباهت کامل به استعمار انگلیس، روسان در آسیای میانه، یک حوزه ی بزرگ اسلامی را که اگر می ماند، شاید یک قدرت منطقه یی می شد، به کشور های خورد و بزرگی تبدیل کردند که از داعیه ی کوچک ترین های آنان، تمديد تحديد ارضی منطقه، همچنان دنبال می شود.

یک پُست فیس بوکی تاجکستانی / جوانان تاجیکستان، توجه ام را جلب کرد که نوشته بودند: «امروز وقت آن رسیده که ما از قدرت هایی که می توانند به ما کمک کنند و برای ما آزادی بدهند کمک بخواهیم و با مردم خود یک جا شویم.»

در آرم این صفحه، نام خراسان به چشم می خورد. در نخست می خواهم توجه افغان ها را بر این نکته جلب کنم تا متوجه باشند مردمانی که به تنهایی توان رسیدن به آزادی را ندارند، چه قدر بی بنیاد اند. دوماً نوع شکل گیری آنان در میان قدرت های بزرگ تر، بینش شان با استعانت به بیگانه را می پرورد. در مثالی که آوردم، چند گروه تاجکستانی که حتماً از داخل افغانستان نیز تحریک می شوند، به دنبال تحریک ستمی گری، با ایجاد ذهنیت های قومی، به تحدید ارضی افغانستان، چشم دوخته اند.

همسایه ی شمالی ما کشور تاجکستان با کمترین نام و نشان تاریخی، زاده ی سیاست های استعماری روس هاست که شبیه انگلیس ها با تحریک اقلیت ها علیه اکثریت ها، جای پا یافته اند.

تحریک ستمی گری با استعانت خارجی، در هر دو سوی آمو، سابقه دارد. با سقوط حکومت اسلامی تاجکستان، حامیان متعصب روسیه، به قدرت می رسند. پی گیری مشی روسی در افغانستان، برکنار از ظواهر

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۲۲۰

دیپلوماتیک که با خصوصیات فردی رحمانوف ها بسیار محسوس نیست، نباید ما را غافل بسازد.

کشور های آسیای میانه با وابسته گی های شدید به روسیه، در جای پای روسان گام می گذارند و با استعانت از آن، سیاست می کنند. اگر می بینیم که در تاجکستان نیز بی ملاحظه ی گذشته های خوب مردمی با ما، به افغان ستیزی دامن می زنند، هویت تاجکستانی، بخشی از نقش تعدی روسی در منطقه است. حفظ این محور فارسیسم که از رهگذر تاریخی کاملاً ضد اسلامی و ضد ترکی عمل می کند، در دایره ی کلان تر، ایران و روسیه را نزدیک تر می سازد.

با تمام مشکلات، ضعف ها و خیانت هایی که از داخل به ما می شوند، اما یاد ما نرود که صاحب اقتدار تاریخی هستیم. صیانت این اقتدار با تجمع سیاسی صورت می گیرد. به همان میزانی که در دولت از داعیه ی حقوق قومی و ملی خود، دفاع می کنیم، به همان میزان به حصار سیاسی ما افزوده می شود.

این که با استعانت از بیگانه علیه ما تبلیغات می کنند، به این دلیل نیز است که ظرفیت بشری، فرهنگی، اقتصادی و سیاسی مستقل آن را ندارند؛ اما موجودیت آنان به نام مُخل، تعریف ستون پنجم است.

شرح تصویر:

یکی از صد ها صفحه ی تاجکستانی که در کنار هزاران صفحه ی ایرانی و پاکستانی، مصرف تبلیغاتی دارد. در این صفحات که کاملاً اجنبدایی و استراتژیک نشرات می کنند، ایجاد تشنت قومی در افغانستان و تضعیف روحیه ی وحدت ملی افغان ها، یک اصل می باشد.

👍 پسندیدن   📄 دنبال کردن   🗨️ اشتراک گذاری

جوانان تاجیکستان **Молодежь Таджикистан** ۸ ساعت ·

امروز وقت آن رسیده . که ما از قدرت های که می توانند به ما کمک کنند . و برای ما آزادی بدهند کمک بخواهیم . و با مردم خود یک جا شویم .

Имрӯз вақти он расид , ки мо аз қудратҳои , ки метавонанд ба мо кӯмак , ва барои мо озоди диҳанд кӯмак бихоҳем ва бо мардуми худ .. як чо шавим

Настало время для того сегодня. Что Мы просим о помощи от тех сил, которые могут помочь нам и дать нам свободу. И посоедиться с нашими народами

It is time for that today. What We ask for help from those forces that can help us and give us freedom. And sit down with our nations

دیدن ترجمه

Молодежь
جوانان **Таджикистан**
تاجیکستان
Tajiktop10@

- صفحه اصلی
- درباره
  - ویدیوها
  - پست‌ها
  - عکس‌ها
  - الچمن
  - Info and Ads
- صفحه‌ای ایجاد کنید

- وصله های ناجور

- (پشتون ها، نه آریایی اند نه یهودی!)

با چاپ و انتشار کتاب «آریایسم» در سال ۱۳۹۴ش دوسیه ی پدیده ی موهوم آریایی را مختومه کردم. با آن که اصرار تحلیل زبان شناسی و عمق تاریخی، هنوز کثرت استفاده از جعل نژادی (آریایی) را حفظ کرده است، اما اصل قراردادی زبان شناسی که از همگونی واژه ها بهره می برد، مردم را به شک می اندازد. باری در بی.بی.سی فارسی که تمام مفاهیم فارسیسم عقب مانده را توجیه می کنند، شباهت های وصفی پدر و پاپا، مادر و ماما و امثال آن ها را که در حوزه ای از آسیا تا اروپا شناخته می شوند، بدون توجه به اصل نژادی (رنگ ها) معرفی می کردند که اگر بار نژادی آن را کنار بگذاریم، این توجیه به افریقا و مردمان سرخ پوست نیز سرایت می کند.

عمده ترین دلیل کثرت استعمال پدیده ی آریایی در تاریخ، فضای لایتنهایی ست. ظاهراً پس از عبور از یافته های تاریخی مستند و ملموس، مشکل تعیین مبدا باعث شده پدیده ی آریایی را صورت حال مناسب برای فرو رفتن در عمق تاریخ بدانند. بنا بر این، بی هیچ منطق، گروهی از مردمانی که معلوم نیست از چه منشه یافته اند، به همه جا ریخته اند و بدتر از همه، در کنار تبار گرایان ما، شوونیستان حقیر فارسی و تاجکی نیز فکر می کنند آریایی هستند.

چنان چه نوشتیم، آریایی را محل ورود به لایتنهایی تاریخ قلمداد کرده اند. بر اساس آن، اعداد و ارقام تاریخی را بی هیچ نیاز واقعی، به چند هزار سال می کشانند. بهتر است برای منطق آن شباهت های زبانی که جهانی اند (ساختار های فونیمیک و صفی) همه را به حضرت آدم علیه السلام مربوط کنیم. هر قدر که به مبدای انسانی رو می آوریم، قرابت ما به مرجع واحد (حضرت آدم و همسرش) بیشتر می شود.

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۲۲۳

هنوز مردمان زیادی وجود دارند که با طومار های عجیب، تا صدر اسلام می رسند. یکی از همصنفيانم در مکتب، شجره نامه ای داشت که آنان را به حضرت ابوبکر صدیق (رض) می رساند.

داستان پردازی هایی که پشتون ها را یهودی ساخته اند، به اثر باور به تقدس اصل و نسب بوده اند. مردمان زیادی وجود دارند که به دلیل انتساب به خانواده ی پیامبر، اصحاب، بزرگان تاریخی یا دانشمندان افتخار می کنند. وزنه ی اجتماعی این باور، آنان را به سهولت های سیاسی و اقتصادی می رساند. گمان می کنم داستان پردازی های افسانه یی که گویا پشتون ها، جزو قبایل یهودی اند، در فضایی تخلیق شده است که مردم برای احراز مقام اجتماعی، به اصل و نسب افتخار می کردند.

امروزه، هیچ مولفه ی علمی، ارتباط بین پشتون ها و یهودیان را تایید نمی کند. از همه مسخره تر، داستان مهاجرت آنان است که مراجع شوونیست تاجک و فارس بافته اند. آنان پشتون ها را مردمانی می دانند که با فغان فرار کرده اند. بنا بر این، نام افغان که تحلیل صرفی آن با نام پشتون، دو گونه است را با این منطق سخیف گره می زنند. این باور مسخره، مسخره تر از همه، حتی در کتب کسانی آمده که همانند سید جمال الدین افغان، آن را باور کرده اند. آقای افغان، این روایت را نقل کرده است.

در این که چه تفاوت هایی میان تاریخ و افسانه وجود دارند، خط های فاصل آن مشخص هستند. اصولاً مشکل ما در تاریخ نگاری در افغانستان، همین است که قدرت تفکیک پدیده های ملموس و مستند از باور های خرافی را نداشته ایم. تمام تواریخ ما از وهمی به نام عمق تاریخی بیرون می رود که شکل افسانه دارد و فقط در جایی تاریخ می شود که مستند و بر اساس مقولات علمی (تجربی) اند.

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۲۲۴

مجیب الرحمن رحیمی در یک تلویزیون خصوصی، ادعا کرد که نام افغان را فارس ها (به معنی قوم) به آنان بخشیده اند. در این که فارس، هویت مستقل قومی نیست و از رهگذر تاریخی، به مجوسان یا پیروان دین زردشتی اطلاق می شود، می توان به ساده بودن این ادعا ها پی برد. از همه بدتر، روایت فراری که با فغان به همراه بوده است، در عصری که بخت النصر (نبوکد نصر دوم یا نیوبلسر) بیت المقدس را ویران می کند، مسخره تر از همه به نظر می رسد.

در زبان دری یا به اصطلاح فارسی، واژه ی افغان، به معنی شیون و ترادفات آن ترجمه شده است. این زبان که فقط از قرن چهار هجری شناخته می شود، عمق تاریخی واژه ی افغان به معنی شیون را بیش از چند سده ی اخیر ندارد. در حالی که زبان شناسی کلمه ی افغان به معنی تبار، تا دو هزار سال پیشینه دارد.

اپو کین (چینیایی)، اسوا گانه (سانسکریت) و اپگان که در جغرافیای ایلامیان در جنوب ایران، رویت شده، نمونه های متفاوت، اما هم معنی کلمه ی کنونی افغان اند که به اثر تحول و تطور زبان به ما می رسند و از همه مهمتر با حضور تباری افغانان در این منطقه، رابطه ی منطقی می یابند. بنا بر این، یافت معنی افغان (به معنی شیون) در عصر بخت النصر که ۷۰۰ سال پیش از میلاد مسیح (ع) می زیست، مسخره تر از آن داستان آه و ناله است.

استاد نور احمد خالیدی در تبصره ای به جا آورده بود که رشد جمعیت پشتون ها در محدوده ی جغرافیایی هند، پاکستان و افغانستان، چند برابر کل نفوس یهودیان جهان است. افزون بر این، تفاوت های آشکار فرهنگی، زبانی و دینی، سوالات زیادی خلق می کنند.

یهودیان از قدیمی ترین اقوام جهان اند. آنان در حفظ و نگه داشت باور های خویش آن قدر محکم عمل کرده اند که می توان گفت سهم آنان در استحاله ی اجتماعی و دینی دیگران، زیر صفر است. در حالی

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۲۲۵

که پشتون ها ۹۹ درصد مسلمان اند. چرا پروژه های خطاب یهودی به آنان اصرار می شوند؟

فکر می کنم در کنار اغلاط حوزه ی تاریخ، فضای سیاسی به منظور امتیاز، به این مسئله دامن می زند. جالب این جاست در حالی که گرایش های ضد دینی به نام هویت های مجوسی و فارسی، جغرافیای تاجکیسم و ایرانیسیم را درمی نوردد و نفرت از اسلام را به نام عرب ستیزی دامن می زند، راه اندازی برنامه های ضد پشتونی به نام یهود، چه منفعتی دارد؟

بر اساس شناخت تاریخ، در ۵۰۰ سال اخیر، اکثر عروج تاریخی پشتون ها، ضمیمه ی اسلامی داشته است. اصولاً آنان به عنوان معتقدترین مسلمانان منطقه، با روحیه ی اسلامی به تقابل رو آورده اند. حتی مدرنیسم شاه امان الله نیز با روحیه ی اسلامی (طرد انگریز کافر) به همراه بود.

در حالی که جغرافیای تقابل سیاسی کنونی حتی با شدت گرایش های اسلامی جریان های پشتونی، افغانستان را حصار کرده، حماقت پشتون ستیزی به نام یهود، خواسته های مجوس گرایان تاجک و فارس را برآورده نمی کند. توده های ۹۹ درصد مسلمان پشتون، از حامیان طراز اول اسلام در منطقه اند. کنش منفی، افزون بر جنبه ی تخریبی، مخالفان را در تنگنا می اندازد.

در توضیحی در کتاب «یک قرن در تاریخ و افسانه»، آورده بودم که مدیریت جهانی یهودیان، مجوسان تنگ نظر تاجکستانی و فارسی را بی چاره تر می کند که می بینند وقتی پشتون ها را با یهودیان، گره می زنند، خود شان در حاشیه می مانند.

ما بار ها تکرار کرده ایم که متأسفانه به اثر فضای فاسد سیاسی، اوقات زیادی را از دست می دهیم. این ضیاع زمان، هرچند با روشنگری هایی تفهیم می شوند، اما از حماقت اصرار مجوس گرایان نمی کاهند؛ زیرا

با اختیار مشی عداوت های غیر منطقی، به این دل خوش اند که ولو مقطعه یی، خواسته های نامشروع شان بر آورده می شوند. پشتون ستیزی، جزو اهرام تبلیغاتی مجوس گریان ضد اسلام است. آنان از مدتی ست که گونه ی دیگری از تحمیق مردم را راه انداخته اند. در شبکه ی اجتماعی فیس بوک، شاهد صفحاتی شدم که در نخست به زبان انگلیسی بودند، اما آهسته آهسته با انکشاف در زبان های دری و پشتو، ماهیت تبلیغاتی آن ها بیشتر شد. در همان آغاز، نمونه ای از آن ها را که به زبان انگلیسی بود با استاد نور احمد خالدی که از پشتون های فعال در استرالیا اند، در میان گذاشتم. من به اثر آشنایی اندک با انگلیسی، از احتیاط کار گرفتم. استاد خالدی با لطف بررسی آن، خاطر نشان ساخت که این نوشته ها، شبیه تبلیغاتی اند که اعضای فرهنگی باند شر و فساد جلو می برند. با تایید توضیح استاد خالدی، به ردیابی مبدای این صفحات آغاز کردم. خوشبختانه به هیچ نهاد معتبر مربوط نبودند. ظاهراً ترفند جدید مجوس گریان تاجک و فارس با رویکرد جدیدی که ظاهراً متفاوت از حسب معمول هتاکی، توهین و دهن گنده گی های آنان است، با منبع و آدرس کار می کند، اما این استفاده در حد استعمال چرندیاتی ست که همیشه نشخوار می کنند. این نشخوار، شبیه روایت های افسانه یی ست که در نوشته های مشاهیر پشتون نیز بدون تعمیق، منتقل شده اند. در این میان، استفاده ی کلی از اشعار جزئی هجویی که مثلاً خوشال خان ختک به اثر بی اتفاقی قبایل اطرافش بر پشتون ها می کند، ماهیت حرامزده گی دست اندرکاران این صفحات را نیز بیشتر می سازد. در تمام این صورت ها یک مسئله وضاحت دارد: توهین.

هموطنانی که آشنایی زیادی با تاریخ ندارند یا فرصت نیافته اند، در مواجهه با تبلیغات، زیر تاثیر قرار می گیرند. حداقل تا زمانی که جلو انحراف گرفته شود، تاثیرات ناشی از آن ها در مجاب کردن مردم،

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۲۲۷

زیان های هنگفت دارد. این عمل باعث می شود شماری با حس تحقیر، فکر کنند کمتر اند.

در عرصه ی سیاسی، بازی های ماهرانه ی باند سقوی، تاثیرات شگرفی روی تکنوکراتان بی خبر داشتند. به این گونه با تهدید تخریب، گسست و فدرال، در حالی که هرگز توان اجرایی آن را نداشتند، دولت را می دوشیدند. عیناً در عرصه ی فرهنگی، وارونه نمایی هایی که کوشیده می شوند پشتون ها را با انتساب یهودی، توهین کنند، اما یاد شان می رود که با عمق تاریخی خراسانی و آریانی، آنان را جدید الورد جلوه می دهند. در این تناقض، ورود دوباره، سرمنشه ی اسرائیلی ندارد و این، کُل برداشت های آنان را مردود می سازد.

من طی یک دهه ی اخیر، مصرانه کوشیده ام تا برای تقابل منطقی و موثر، بهتر است روی تاریخ افغانستان، تجدید نظر کنند. آن چه به نام تاریخ به خورد مردم می دهیم، با جعلیات و یاوه های آریانی و خراسانی، به مردمانی شان بخشیده که در تجربه ی سیاسی دو ارتجاع، عامل فقر فرهنگی تمام عیار بودند. این خلاء با تنقیدی که در حوزه ی روشنگری های بزرگان ایران، چون زنده یاد استاد ناصر پورپیرار، استاد رضا مرادی غیاث آبادی و دکتور عبدالله شهبازی، صورت گرفته اند، آشکار می سازند که گذشته ی تاریخی عاملان فقر فرهنگی دو ارتجاع در افغانستان، بدتر از آن است که با تواریخ جعلی فکر کرده اند قبل از عروج پشتون ها، خوش بوده اند.

در مواجهه با تبلیغاتی که در زیر مثال می آورم، قبل از بهت زده گی و متاثر شدن، همیشه با طرح سوالات بر خیزید! مثلاً درخواست مشخصات پدیده ی آریانا، به هیچ وضاحتی نمی رسد. این نمونه ی جعلی، معرف هویت، کشور، معماری، زبان، سکه و امثالهم نیست. هیچ نمونه ای نداریم که بتوان از آن به نام پدیده ی تاریخی آریانا نام برد. این مثال، خراسان را نیز به مشکل می اندازد.

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۲۲۸

در نمونه ای که در زیر تقدیم می شود، توجه شما را به مفاسدی جلب می کنم که چه گونه چند ابله، مصروف کاپی پیست اند و بدتر از همه، خواننده گان آنان تامل تدقیق ندارند.

از صفحه ی «دوستی اسرائیل و افغانستان» در فیس بوک:
«سرانجام، ۲۷۰۰ سال انتظار به پایان رسید!

-- یعقوب --

اسرائیل، لقب یعقوب است. اسرائیل یا یسائل در عبری از ترکیب دو کلمهء سر و ال تشکیل شده است. سر= رئیس، سردار، حاکم، امیر و ال= خدا که در مجموع به معنای سردار الهی یا خلیفهء اله است و نام دیگر حضرت یعقوب(ع) می باشد.

نام یعقوب، ۱۶ بار در قرآن تکرار شده است. لقب اسرائیل نیز در قرآن چند جا برای یعقوب آمده است. همچنین سوره ای به نام «اسراء» در قرآن وجود دارد که نام دیگر آن «بنی اسرائیل» است.

طبری، روایتی نقل کرده و آن را مشتق از سری(به معنی حرکت در شب) دانسته و می گوید: چون در داستان اختلاف میان یعقوب و برادرش عیسی ایجاد شد، یعقوب از فلسطین گریخت و به سوی(فدان آرام) رهسپار شد و شب ها راه می رفت و روز ها مخفی می شد که اسرائیل نامیده شد؛ ولی امام ششم شیعیان، جعفر صادق در روایتی گفته است: اسرائیل به معنای عبدالله است، زیرا اسرا به معنای عبد است و ایل هم نام خدای عزوجل می باشد. در روایت دیگر آمده است که اسرا به معنای قوٓت است و ایل هم نام خداست و معنای اسرائیل نیروی خداست. همچنین در دعای سمات یعقوب، اسرائیل - خدا نامیده شده است.»

تبصره:

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۲۲۹

با اقتباس از قرآن مجید، عنصر احترام بدون و چون و چرا را وارد می کنند، اما سعی آنان برای جا انداختن منظور، فاعلان را به مشکل می اندازد؛ زیرا نمی توانند حکم قاطع دهند که اسرائیل چیست؟

«- ۱۰ قبیله گمشده اسرائیل - -»

اسرائیل، ۱۲ قبیله داشت که به نام «فرزندان یعقوب» یاد می شوند. اسرائیل، لقب حضرت یعقوب است. به گفته تورات، پس از مرگ سلیمان (پادشاه اسرائیل) ۹۲۲ سال قبل از میلاد، ۱۲ قبیله به ۲ پادشاهی، اسرائیل و یهودا تقسیم شده و سپس به ۲ گروه مسلمان و غیر مسلمان تقسیم شدند. آن ها ۷۲۲ سال قبل از میلاد پراکنده شده و به مکان های نامعلوم، مهاجرت کردند.»

تبصره:

عاملان فساد فرهنگی، بدون تعمیق، با تحمق خودشان کاپی پیست می کنند. در پاراگراف بالا آورده اند که «۹۲۲ سال قبل از میلاد که منظور از تولد حضرت عیسی (ع) است و در حدود ۱۵۰۰ سال قبل از تولد حضرت پیامبر بزرگوار اسلام (ص)، ۲ گروه مسلمان و غیر مسلمان یهودی، تقسیم شده اند. هنوز از تولد پیامبر اسلام، خبری نبوده، اما به گمان عاملان فساد فرهنگی، یک گروه مسلمانان نیز تشکیل می شود! ظاهراً تحلیل دموگرافی این واقعیت که ۹۹ درصد پشتون های مسلمان، چه گونه با جمعیت کثیر، چند برابر بیش از کل نفوس یهودیان اند، مجریان فساد را به زحمت می اندازد.

«با این حال، پشتون ها و یهود ها بدون توجه و حساسیت نسبت به مذاهب یکدیگر، به دوستی و کمک به یکدیگر تاکید دارند. در ملاقات های اولیه که بین پشتون ها و یهودیان انجام شده است، آن ها در مورد مذهب صحبت نکرده اند، بل که آن ها با اشتیاق پیوند دوباره را تجلیل نموده اند. هیچ کدام از آن ها قصد و انگیزه تغییر مذهب

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۲۳۰

دیگری را ندارند، بل که به دنبال ادغام مجدد خانواده اسرئیل از طریق مرور و مطالعه فرهنگ ها و سنت های مشترک هستند.»
تبصره:

در پاراگراف بالا، افزون بر بی سوادی های محض (ملاقات ها) منبع اخبار می شوند و در تحقیق نوع خر-آسانی، مدعی شده اند که در دیدار های اولیه که عنصر زمانی مشخص ندارند، از کنار مذهب می گذرند، اما در ادغام مجدد بر اساس مرور فرهنگ ها وارد می شوند. بررسی تاریخی و فی نفسه ی هویت یهودی، ثابت می سازد که این گروه، به مجموعه ای شبیه است که گونه ای از هویت «تبار دینی» دارند. دین یهود، تبلیغ نمی شود. یهودیان همانند هندوان، باور های منعطف ندارند. یعنی یهود برای یهودیت و هندی برای هندو است. بنا بر این، ادغام پشتون های مسلمان و اسراییلی های یهود، چرندی بیش نیست.

«اسناد قدیم، خرابه ها و گورستان ها تایید می کنند که جمعیت قابل توجه یهودی در طول قرن های گذشته در افغانستان، زندگی می کرده اند. سنت ها و همبسته گی های فرهنگی عمیقی بین پشتون ها و یهودیان نیز اطمینان ها مبنی بر این که پشتون ها ۱۰ قبیله گمشده اسرئیل هستند را بی نهایت افزایش داده است.»
تبصره:

پس از تجاوز اتحاد شوروی، آخرین بقایای یهودیانی که از سده ها در افغانستان، زنده گی می کردند، به اسراییل می کوچند. این مردم در کنار اقوام افغانستان، از جمله پشتون ها زیست کرده اند. در این جا نیز این سوال پیش می آید اگر منظور عاملان فساد فرهنگی را در نظر آوریم، یهودیانی که به اسراییل رفتند نیز باید مسلمان باشند!
تمام هموطنان یهودی ما که به اسراییل کوچیده اند، یهود اند. یک نفر مسلمان در میان آنان نیست. در هر سطر و پاراگرافی که همانند مرغ

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۲۳۱

مقلد انتقال می دهند، کمترین دقتی صورت نگرفته که آن چه را روایت می کنند، سراپا تناقض دارد.

اوضاع نابسامان ما، هموطنان یهودی را ناگزیر به ترک افغانستان می کند، اما اجتماعات فعال آنان در پاکستان، آسیای میانه و هند که همه صورت یهودی دارند را حفظ کرده اند. خیلی عجیب نیست که بدون هیچ وضاحت تاریخی، بخشی از این فراریان گویا پشتون، آن قدر زاد و ولد می کنند که در کنار سایر مهاجران، حالا چند برابر بیش از کل جمعیت یهودیان جهان شده اند. دلیل این همه تکثر چیست؟

اگر بخواهم تمام خزعبلاتی را که چند نمونه ی آن ها را اقتباس کردم بیاورم، سر هموطنان را به درد می آورم. هیچ مرجع معتبر دولتی یا رسمی، چنانی که در صفحات عاملان فساد فرهنگی، مشاهده می کنید، روابط پشتون ها و اسرائیل را تایید نمی کنند.

در جامعه ی اسرائیل، افغانانی را می شناسیم که یهودی اند و افغانستان، سرزمینی بوده است که هرچند در آن جا زاده شده اند، اما آن جا را کشور میزبان می شناسند.

محورگرایی های اسرائیلی با نماد های تقدس یهودیان (اورشلیم یا امثال آن) تفاوت های آشکار با باور های پشتون ها دارند. در فرهنگ ما، افغانستان، پشتونخوا و خاستگاه هایی که در آن جا تاریخ آفریده ایم، محترم اند.

کُل تاریخ پشتون ها در جغرافیایی به پهنای هند تا آمو و از کشمیر تا سرزمین های جنوب ایران می رسد. جدا از مهاجرت های روزگار ما، عمق تاریخی، اصالت تباری، ریشه ی زبان و خاستگاه پشتون ها، فقط و فقط در ارتباط به مجموعه ی فرهنگی منطقه ی ما اصالت دارند. یافت شباهت های آن ها در سرزمین های یهود، به فاصله ی جغرافیای کنونی افغانستان از اسرائیل است.

شرح تصویر:

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۲۳۲

نمونه ای از تبلیغات میان تهی شبکه های اجتماعی که مراجع رسمی ندارند.

The screenshot shows a Facebook profile page for 'The Association for the Bani Israel from Afghanistan'. The profile picture is a colorful, intricate geometric pattern. The cover photo features the text 'THE ASSOCIATION FOR THE BANI ISRAEL FROM AFGHANISTAN' next to a logo of a map of Afghanistan with a rainbow gradient. The page includes a bio section stating: 'The Bani Yisrael "HaLav" (officially, The Association for Bani Yisrael from Afghanistan) is an organization of lover...'. There is a post from the association with a blue checkmark, dated 11/11/2017, with the text: 'که به جشن و گشای خود از ایزل دی یاد چون یاد ما چون یاد تان دی...'. The right sidebar shows navigation options like 'صفحه اصلی', 'گروهها', 'ویدیوها', 'عکسها', 'رویدادها', 'نزدیک', 'الچون', and 'مجموعه ای ایمنه کنید'.

- مردم افغانستان نام دارند!

تلقی ما از بدترین دشمن، باید طرفی باشد که هویت سیاسی ما را متنازع می سازد. در حدود یک قرن قبل که حکومت ترکان قاجاری ایران سقوط کرد، مسئله ای را پی گذاشتند که به نام «فارسیسم» به یک دردسر منطقه یی مبدل شده است.

از به اصطلاح اشتراکات فرهنگی تا باور های دینی، بزرگ نمایی فارسکی به نام فارسی زبان که شاید کمترین آن را پدیده ی بدمعنی فارس / پارس (صدای سگ) تشکیل می دهد، نوع نگرش خاص که گویا افغانستان و تاجکستان با تمام اصالت های فرهنگی و تنوع قومی، جزو محدوده ی فارسستان استند، به ویژه نوع تعدی ایرانی را متفاوت می سازد.

با سقوط رژیم صفویه در ایران توسط پشتون ها، مشی شیعه سازی منطقه بسیار آسیب می بیند. پس از قتل نادر افشار توسط مستخدمان نمک حرام فارسش، افغانستان از آخرین مقطعه ی تسلط همسایه ی غربی رهایی می یابد و به دنبال مرکزیت هایی که با سقوط تیموریان هرات در خلائی ۲۴۰ سال اتفاق افتیده بود، وارد مرحله ای می شود که حتی با فشار ابر قدرت های انگلیس و اتحاد شوروی، واحد سیاسی کشور ما با جغرافیا و نام های جاافتاده ی آن (افغانستان و افغان) جهانی می ماند.

در عرصه ی تقابل با بیگانه، تسجیل نام های جهانی افغانستان و افغان، بسیار مهم است. این نام ها با مشخصات حکومت، دولت و تنوع قومی و اصالت هایی که اگر تصنع فارسی و فارسی زبان را کنار بگذاریم، می بینیم که از پشتون های دری زبان تا ترکان، اعراب و چندین گروه قومی دیگر که حوزه ی اشتراکات فارسکی را رد می کنند، شناخته می شوند.

۲۳۴ رسانه ها، مدیریت و نوسان ها /

از سوء تعبیری که با کتمان دری به نفع فارسی، تطور نام و نشان دارد، در حدود صد سالی که از تحمیل نظام فارسکی ایران توسط انگلیس ها بر اکثریت غیر فارس این کشور می گذرد، حتی با خوانش نفرت از حضور پر شکوه افغان ها در ایران که یکی از بدترین سلسله های تاریخ را روانه ی کثافتدانی تاریخ کردند، تهاجم فرهنگی علیه مردم ما را سامان می دهند.

همچنان تکرار می کنم که تشریح عمق تاریخی غلط آریایی، خراسانی و فارسی که با فرضیات زبان شناسی در نصاب رسمی ما جا داده اند، افزون بر تعدی بیگانه، نوع افغان ستیزی داخلی را دامن زده است. پس از سقوط حکومت کمونیستی که مقداری از آخرین ابهت دولتی را حفظ کرده بود، در حکومت ارتجاعی تنظیمی که از کنترل بر کابل نیز عاجز می آمد، روند تضعیف دولت را به جایی رساندند که اگر از امارت آهنین طالبان بگذریم، شکل یابی آن در حکومت های ۱۸ سال پسین، به قدری به سجل سیاسی ما آسیب زده است که رویکرد هجوم فرهنگی ایران بی لحاظ عرف دیپلوماتیک نیز نام های جهانی ما را متنازع می سازد. در این میان گروه هایی را نباید از یاد برد که با وابسته گی های علنی به بیگانه، وقاحت سیاسی ایرانی را بیشتر ساخته اند.

افراد خودفروخته که در مقاطع بحران افغانستان، سعی کرده اند با استفاده از فرصت، درز های داخلی افغانستان را بیشتر بسازند، در فرهنگ سازی های ضد افغانی، فعالانه سهم گرفته اند. عمده ی چنین رویکردی که اکثراً به خاطر منافع ایران، صورت می گیرد، برای کسانی که بسیار ماهیت مداخله ی ایرانی را نمی دانند، جالب تر خواهد بود.

حدود سه قرن پس از هوتکیان کندهار که سلسله ی صفویه را سقوط دادند و بیش از یک و نیم قرن از تقابل ما با قاجار های ایران که به

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۲۳۵

هرات چشم دوخته بودند، عصیبت فارسی به قدری به توهم عنصر فارسی انجامیده است که هنوز به هرات به نام جزء ایران می نگرد، اما سرخورده گی فتح ایران از سوی افغان ها را با کینه ورزی، ایده می سازد.

آن چه را در زیر برای تان مثال می آورم، حقیقت تلخ تضعیف ابهت نظام کنونی افغانستان را نشان می دهد که با عدم تسلط کافی بر جغرافیای کشور، با وابسته گی های شدید اقتصادی به خارج، مواجه است. بنا بر این در منظر بیگانه، خصوصاً ایرانی، هر چه خواسته باشند، تعریف می کنند.

در حالی که قدمت نام افغان به نام یک هویت مستقل، فاقد جنبه ی قومی برکنار از خلط آن با نام پشتون که تفاوت های صرفی فاحش دارند، به چند هزار سال می رسد و در چند قرن اخیر، مشهور ترین نام مردم افغانستان می باشد، برعکس در فارسیسم، عنصر مُخلی تعریف می شود که می خواهند با پشتونیزه سازی آن، در نخست به فرهنگ تردید هویت سیاسی مردم ما دامن بزنند و بعداً در درز های آن، فاصله ی شمال و جنوب، شرق و غرب ایجاد کنند.

می دانیم که وحدت معنی هویت سیاسی ما بر کل مردم افغانستان، جغرافیای کشور را از تقسیم سمت و سو بیرون می کند و همچنان راه را برای تامین عدالت اجتماعی هموار می سازد تا افغان ها در یک رنگی آن، به نام منطقه، زبان و قوم، از حقوقی که به نام اتباع کشور، شامل حال همه می شوند، محروم نمانند.

فرهنگ سازی های ضد افغانی در ایران، چنانی که در زیر، مثالی را ارائه می کنم، نه فقط به منظور متنازع ساختن هویت ملی ماست، بل به منظور مصادره ی هویت های اقوامی صورت می گیرد که اصالتاً دری زبان نیستند.

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۲۳۶

در ایران با سیاست های یک دست سازی به نام فارسی زبان، سعی شده هویت تخیلی ایرانی را که هیچ سندیت تاریخی ندارد، اما با قدمت تخلیقات داستانی زاده شده، روی یک مجموعه ی کلان و متنوع قومی بگذارند که گویا در واحد های سیاسی افغانستان و تاجکستان نیز منافع دارند. به این دلیل، هرگونه فارسکی ساختن فضای فرهنگی، به نفع فارسیسم ایرانی ست.

ایجاد تزلزل در بنیان های فکری مردم افغانستان و تاجکستان که با طبقه ی حاکم سادات شیعه و ظاهراً فارسی زبان ایران، تهدید می شوند، یک اصل تعدی فارسی نیز است. مردم ما اگر ظاهراً هم با آن مشکل دارند، در فی نفسه های خود با داشتن تنوع قومی و اصالت هایی که تنها در افغانستان ۵۰ قومی را معرفی می کنند که در مناطق خویش با تنوع زبانی، نه ایرانی را می شناسند و نه فارسی را، هم از آن فاصله می گیرند.

افزون بر ابعاد مختلف اغراض تحدید ارضی افغانستان و تهدید هویت سیاسی ما، وارد کردن بحث های افغان ستیز و پُر و بال دادن به آن، عمد بی شرمانه ای ست که اگر پس از جمهوری به اصطلاح اسلامی ایران که به وجاهت و پرستیژ یک جمهوری اسلامی همسایه واقعی نمی گذارد که به نام اکثریت مسلمان اهل سنت، صبغه ی کفری می دهند، کاهش وحدت فکری مردم ما روی هویت ملی که بر اساس آن می توانند در برابر بیگانه، متحدانه عمل کنند، تخریب مواضع ملی ماست که به خصوص از سوی ایران، حمایت می شود.

با بلاهایی که در ۱۸ سال اخیر به نام آزادی بیان بر سر ما آورده اند (فرهنگ سازی های ضد افغانی) اگر در جریان حاکمیت چهار ساله ی تنظیمی مواجه می شدیم، فکر کنید موضع گیری های جناحی خراسانی، ایرانی و فارسی که از سوی حلقاتی در داخل کشور شعار داده می شوند، کشور ما را دچار گسست نمی ساختند؟

رسانه‌ها، مدیریت و نوسان‌ها / ۲۳۷

نام افغان، یک سپر بازدارنده است. آوردن فشار برای حذف، استحاله یا جناحی ساختن آن، به آسیب‌های شدید سیاسی منجر می‌شود. با حذف نام افغان، جذب اقوام در جغرافیا‌های تصنعی یا به نام اشتراکات ایرانی، خراسانی و فارسی که در سالیان پسین کاملاً فرهنگ‌سازی شده‌اند و از بخت بد در نصاب و رسمیات ما نیز وجود دارند، در نهایت به ازهم‌پاشی واحد سیاسی افغانستان، منجر می‌شود.

در شمار نام‌هایی که به یاد دارم، کسی (پرویز بهمن) عملاً از یک‌جا شدن با ایران، سخن می‌گفت. امثال این شهرت‌ها - اکثراً مستعار - اما درز‌هایی‌اند که باعث می‌شوند جری شدن تحریف هویت ما یا متنازع ساختن آن بر اساس مخالفت‌هایی نیز عنوان شود که داخلی شمرده می‌شوند.

بهتر است با جدیت برخورد و هوشیاری در برابر فرهنگ‌سازی‌های ضد افغانی که باید در حد مراقبت‌های جدی دولتی نیز قرار بگیرند، عوامل، نفوذی‌ها و ستون پنجمی‌های دشمن را بهتر بشناسیم که در ۱۸ سال پسین با استفاده از آزادی‌های تحمیلی و مهارگسیخته، از منافع دیگران در افغانستان دفاع کرده‌اند، اما به نام فرهنگ و فرهنگی، براث حاصل می‌کنند.

در عرصه‌ی افغان‌ستیزی ایرانی، هرازگاهی که دچار مشکل شوند، صورت را تغییر می‌دهند و به نام اشتراکات فرهنگی و حوزه‌ی ایرانی، وانمود می‌کنند بحث سیاسی ندارند.

گزارش مغرضانه‌ی شبکه‌ی خبری «تسنیم»، وابسته به سپاه پاسداران جمهوری به اصطلاح اسلامی ایران در مورد هویت ملی / سیاسی مردم افغانستان را بخوانید:

«به گزارش خبرنگار فرهنگی باشگاه خبرنگاران پویا، عمدتاً در رسانه‌ها و میان مردم، کاربرد «افغان»، «افغانی» و «افغانستانی» چندان با یکدیگر تفاوت ندارد. اما پرسش این است که میان این سه، کدام یک صحیح‌تر

است و مردم افغانستان را باید چه بنامیم؟ محمد کاظم کاظمی، شاعر و کارشناس ادبی افغانستانی، در یادداشتی که در صفحه‌ی شخصی‌اش در فضای مجازی منتشر کرده، به این موضوع پرداخته است. یادداشت کاظمی به این شرح است:

«نمی‌توان انکار کرد که بخشی از احساس یا تصویر ذهنی‌ای که از پدیده‌ها داریم، به نام‌شان ارتباط می‌یابد. این که نام یک پدیده تا چه حد با ماهیت آن سازگار است، موضوعی است مهم و قابل تأمل، هم بدین دلیل است که نهادن نام‌های نیکو بر اشخاص و یادکردن آن‌ها با نامی که خود می‌پسندند، از وظایف اجتماعی انسان‌هاست و از جمله آداب معاشرت دانسته می‌شود.

مسئلاً وقتی پای یک قوم، طایفه یا ملت به میان می‌آید، قضیه - حساسیت بیشتر می‌یابد، به ویژه اگر آن قوم، طایفه یا ملت با ما پیوند دینی، زبانی، تاریخی و فرهنگی داشته باشد و ما را نیازمند مراد و ارتباط دائمی بسازد.

با این وصف هیچ بی‌جانیست اگر ما مردم افغانستان از همزبانان ایرانی خویش انتظار داشته باشیم که نام کشور و مردم ما را با دقت و درستی به کار برند، این انتظاری است که تا کنون به تمام و کمال برآورده نشده است و بسیاری از مردم افغانستان از این که در گفتارهای روزانه مردم و حتی گاه رسانه‌های ایران، با عبارت «افاغنه» یاد می‌شوند، ناخشنود هستند.

واقعیت امر هم این است که کاربرد عبارتهایی همچون «افاغنه» و «افغانی» و در شکل محاوره‌ای‌اش «افغونی»، خالی از بار تحقیر و تخریف هم نبوده است، به همین سبب هرگاه نیمه ناخوشایند حضور مردم افغانستان در ایران مورد نظر بوده است، کاربرد این کلمات بیشتر شده است.

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۲۳۹

اما به راستی نام درست این کشور و این ملت چیست؟ و مردم ایران، به ویژه رسانه‌ها که وظیفه حساس تری در این امور دارند، باید چه نام‌هایی را به کار برند؟

«افغانه»، موهن‌ترین نامی است که می‌توان به مردم افغانستان داد، به ویژه با توجه به سابقه تاریخی این نام در قضایای حمله هوتکیان به اصفهان و براندازی سلطنت صفوی، به همین دلیل، این نام حتی اگر با نیت تحقیر و توهین هم به کار نرفته، همواره این اثر را داشته است.

اما «افغانی»، ضمن این که خالی از تحقیر نیست، از نظر دستوری هم ایراد دارد، چون «ی» نسبت را نمی‌توان به قوم اضافه کرد و از آن، گروهی از مردم را در نظر داشت. در این مورد استاد ابوالحسن نجفی در کتاب ارزشمند «غلط نویسیم»، می‌گوید: «اهل کشور افغانستان را باید افغان بنامیم و نه افغانی، چنان که اهل کشور ترکیه و استان کردستان را ترک و کرد می‌نامیم و نه ترکی و کردی.» (۱) کلمه «افغانی» در واقع واحد پول افغانستان است.

پس نام درست برای ملت افغانستان چیست؟ قانون اساسی افغانستان، کلمه «افغان» را پیشنهاد می‌کند (بر هر فردی از افراد ملت افغانستان، کلمه افغان اطلاق می‌گردد). (۲) پس در مراجع رسمی، دیپلماتیک و رسانه‌یی، کاربرد کلمه «افغان» برای اتباع این کشور بلامانع است.

ولی نباید از نظر دور داشت که در نظر گروه وسیعی از مردم افغانستان، کاربرد «افغان» هم خالی از اشکال نیست، چون نام قوم «افغان» (پشتون) را تداعی می‌کند که فقط یکی از اقوام این کشور است و انتساب همه مردم افغانستان به این قوم، خالی از اشکال نیست، مثل این که همه مردم هندوستان را «هندو» بنامیم. (خواننده ی افغان توجه کند که در این مورد، بدون آن که به تفاوت‌های صرفی و زبان‌شناسی، توجه کنند، صرف رواج غلط معروف را در نظر می‌گیرند. چنان چه تبیین شده است، نام افغان، هیچ ربطی به کلمه ی پشتون، ندارد. م.ع)

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۲۴۰

اگر از این زاویه بنگریم، کاربرد کلمه «افغانستانی» برای مردم افغانستان، مناسب تر به نظر می رسد، هرچند از نظر حاکمیت کنونی این کشور، «افغانستانی» نامیدن مردم افغانستان، اعتراض غیرمستقیم به قوانین رسمی و عرف دیپلماتیک کنونی به حساب می آید، چون قوه حاکمه افغانستان بر آن است که همه مردم این کشور، حتی از اقوام گوناگون، «افغان» به حساب می آیند.

با آن چه گفته شد، از مردم و رسانه های کشور همزبان ایران انتظار می رود که مردم کشور افغانستان را «افغانستانی» یا «افغان» بنامند و این را در خاطر داشته باشند که نامی که بر یک پدیده می گذاریم، در تصویری که از آن پدیده در ذهن ما نقش می بندد، نقش اساسی دارد.

پی نوشت ها:

۱- ابوالحسن نجفی، غلط نویسیم، چاپ دهم، تهران: مرکز نشر دانشگاهی، ذیل «افغان / افغانی».

۲- قانون اساسی افغانستان، بند چهارم.

لینک اقتباس:

<https://www.tasnimnews.com/fa/news/1396/03/24/1436220/%D9%85%D8%B1%D8%AF%D9%85-%D8%A7%D9%81%D8%BA%D8%A7%D9%86%D8%B3%D8%AA%D8%A7%D9%86-%D8%B1%D8%A7-%DA%86%D9%87-%D8%A8%D9%86%D8%A7%D9%85%DB%8C%D9%85-%D8%A7%D9%81%D8%BA%D8%A7%D9%86-%D8%A7%D9%81%D8%BA%D8%A7%D9%86%DB%8C-%DB%8C%D8%A7-%D8%A7%D9%81%D8%BA%D8%A7%D9%86%D8%B3%D8%AA%D8%A7%D9%86%DB%8C>

یادآوری:

جهت دریافت معلومات و وضاحت بیشتر پیرامون نام های افغان و افغانستان که اغراض ایرانی و مزدوران شان را نیز رد کرده باشند، از طریق لینک زیر، کتاب «حقیقت خورشید» را رایگان دانلود کنید. این کتاب، حاوی یک مجموعه ی مهم تحقیقی، تاریخی، سیاسی و اجتماعی نویسنده گان افغانستان- از چند قوم- است که همه صاحب نظر و از استادید به شمار می روند.

<https://www.ketabton.com/book/12533>

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۲۴۱

https://www.tasnimnews.com/fa/news/1396/03/24/1436220/مردم-افغانستان-را-چه-بنامیم-افغان-یا-افغانستانی-یا-افغانستانی-؟

صفحه اصلی سیاسی ورزشی بین الملل اقتصادی اجتماعی فرهنگی استاذها رسانه ها بازار عکس فیلم

مردم افغانستان را چه بنامیم؛ افغان، افغانی یا افغانستانی؟

نام درست کشور افغانستان و ملت آن چیست؟ و مردم ایران، یهودیه رسانه ها که وظیفه حساس تری در این امور دارند، باید چه نام هایی را به کار برند؟

۲۴ خرداد ۱۳۹۶ - ۱۱:۰۰ فرهنگی **اصیبت و نشر نظرات**

بیشتر بخوانید...

تایرات دیدار شعرا با رهبر انقلاب بر سفر مهاجر افغانستان

پربیننده ترین اخبار فرهنگی

۱. سرال سازی ها یورو بر چه قسمتهای استوار است؟
۲. نیما ریسی، بازیگر می تواند بحری و خواننده خود اما ورزشکار و خواننده نه! «عین طین قاف» نام سرال جدید قسم جعفری
۳. روایت تازه از دیدار هیزو آبه با رهبر انقلاب در مسند جدید تلویزیون
۴. گردشهای بی ناما نگاران از سرنامسر کشور برای شهید پنهانی
۵. فرهنگسرای اهراف همزمان جشنواره صنایع دستی تهران شد

آسیا پیک پیکر آب و گل است
ملت افغان در آن پیکر دل است

حقیقت خورشید

نگارش های روی دیرینه گی، اصالت و اهدیت کلمات افغان و افغانستان

به کوشش مصطفی عمرزی

حقیقت خورشید

به کوشش مصطفی عمرزی

هسوان تسانگ، این مردم (افغانان) را تحت نام اپو کین (اوپاکان)، بسیار با ایمان و درستکار و بلند همت، توصیف کرده است.

در واقع، این واژه (افغان)، ریشه ی بسیار کهن تاریخی داشته و حتی پیش از اسلام در آثار کهنی چون «مهابهارتاسای هندوان و آثار چینیان به صورت «اپاگانه» و «اپوکین» ذکر شده است. به گفته ی گریگوریان برای بار اول به کلمه ی «افغان» در قرن ششم میلادی، «وراهامهیرا» = VarahaMihira، (منجم هندی) در کتاب خود «برهات سامیتا» = BrhatSamhita، به شکل «اواگاتا» = Avagana، اشاره کرده است. از متن کتاب

Indeed the Sun

By:Mustafa Omarzai

- پس فردا بی بی چهل

عنوان این مقاله را با کنایه از نام‌های «رادیو فردا» و «بی بی سی فارسی» که هر دو ویژه‌ی ایران‌اند، پرداخته‌ام. دست‌اندرکاران فارس و تاجکستانی رسانه‌های به اصطلاح فارسی‌زبان، در هر کجای دنیا که باشند، در خصوصیت و خصومت ذاتی با دیگران، کله‌ی یکدیگر را خاریده‌اند.

متأسفانه با گسترده‌گی پخش نشریات گمراه‌کننده و جعلیات تاریخی، دورنمای منطقه در جایی که بیننده‌ی فارس یا تاجکستانی داشته باشد، محدوده‌ای می‌شود که مصادره‌ی هویت‌ها به نام رواج‌زبان به اصطلاح فارسی، اصل بیماری غرض‌فارسی-تاجکستانی شده است. این که آخر این غایله به کجا می‌کشد، از واکنش منفی مردمانی به یقین می‌رسیم که با حساسیت بالا در برابر اصالت‌های قومی خویش، بحث‌زبان‌بازی را کنار می‌گذارند.

در ایران که با تحریف ترک به نام آذری، عرب به نام خوزی و مصادره‌ی هویت‌ها به نام عرب‌زبان، ترک‌زبان، کرد‌زبان و... نه عرب، نه ترک و نه کرد... عملیات یک دست‌سازی را در پنداره‌ی منحنی هویت‌فارسی-ایرانی تحلیل می‌کنند، عملاً در موج‌درگیری اقوام، به حس‌خودانگیزی قومی غیرفارس‌ها کمک کرده‌اند. این مثال در تاجکستان، با این تفاوت که اگر در ایران، ارزش‌های دینی مانع می‌شوند، در آن‌جا، ایدئولوژی کمونیستی، ظاهراً روی انسان‌محوری‌ها تأکید می‌کند. بر این اساس، ستم ملی‌گسترده، به ویژه در برابر اوزبیکان که گفته می‌شود شاید ۴۰ درصد نفوس تاجکستان را می‌سازند را به عمد اغماض و استحاله می‌کنند. منظور این است که در جوسازی‌های کاذب به منظور ذهن‌ت‌سازی‌های مخرب ضد افغانستان و ترک‌تباران، بزرگ‌سازی‌معضلات‌انگشت‌شمار که در افغانستان به

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۲۴۳

اثر نبود حاکمیت مقتدر مرکزی رونما می شوند و در اوزبیکستان، زیر فشار هیاهوی تبلیغاتی قرار دارند، می خواهند فاصله ی مردم را از حدود ملت ها، بیشتر بسازند.

طمع برای گسست ما، جزو سیاست های سیاه کشور های همسایه ی غربی (ایران) و همسایه ی شمالی (تاجکستان) بوده است / می باشد. عناصر ستمی گری با تشویق تاجکستانی ها، عملاً از گرایش های تاجکستانی صحبت می کنند. اکثریت قریب به اتفاق باند شر و فساد در تاجکستان، زنده گی شخصی دارند و حتی میلیون ها دالر از کمک های غربی را وارد جریان ارزی تاجکستان کرده اند؛ هر چند عدم جاذبه ی یک کشور فقیر و جزو محور روس با واقعیت های گسترده ی ترکتباران، تاجکستان را مجال نمی دهد، اما آنان از رهگذر شوونیسیم و فاشیسم حقیر، به گونه ای در تداخل تحمیلی در افغانستان شریک اند. این که دشمنی با افغانان، به چه قیمتی به بقایای جمهوری عقب مانده ی اتحادشوروی سابق، تمام می شود، وضاحت دارد (فشار مواد مخدر و تهدید بنیادگرایی دینی) اما جانب ایران با ظرفیت های اقتصاد فسیلی و استفاده ی ابزار از مذهب، راحت تر عمل می کند. در چنین تنگنایی، ذهنیت سازی های ضد افغانی و ترکی در منطقه، اگر باعث تحدید ارضی نشوند، مرکزگریزی ها را با ایجاد محور هایی که در حدود آن ها، ایدئالوژی های وارده را به راحتی طرح خواهند کرد، زنگ های خطری هستند که نمونه های فرهنگی و رسانه یی آن ها به کسی پوشیده نیستند. می پندارم در چنین جوی که عملاً از معضلات کوچک ما (افغان ستیزی های گروهک ها) به مصداق «از کاه، کوه می سازند»، بایسته است در فرهنگ سازی های به مثل، وارد فازی شویم که در هرج و مرج و مهارگسیخته گی های کنونی، حداقل های استفاده ی موثر ما علیه بیگانه گان است.

رسانه‌ها، مدیریت و نوسان‌ها / ۲۴۴

در نمونه‌هایی که ضم این مقاله کرده‌ام، به وضاحت مشاهده می‌شود که عناصر فارس‌گرا و تاجک‌گرای رسانه‌های به اصطلاح فارسی‌زبان، در حالی که شرایط ویژه‌ی کاری دارند (تمرکز روی مسایل ایران یا تاجکستان) محیلانه به تشنت فکری و تشدید اختلافات قومی در افغانستان و اوزبیکستان، دامن می‌زنند.

در اوزبیکستان که اقتدار مرکزی و توانایی‌های اقتصادی، محیط مختنقی برای فارسیسم دارد، آسیب‌های جدی وارد نمی‌شوند، اما در افغانستان که با جنگ‌های تحمیلی، ضایعات سنگین مالی و جانی را متحمل می‌شویم، راه انداختن برنامه‌های رسانه‌یی و فرهنگی، در حالی که اهرم قدرت زیر فشار حکومت‌های ائتلافی و صدها وابسته به ایران، پاکستان و حتی تاجکستان، کارایی دولتی را کاهش می‌دهد، بهتر است در رویکرد دیگر، به مردم مراجعه کنیم. حقیقت این که مردم ما با پایمردی از ارزش‌ها و تمامیت ارضی خود دفاع می‌کنند، می‌تواند به امیدواری‌هایی بیافزاید که در ۱۷ سال اخیر از رهگذر حساسیت بالای افغانان در مسایل ملی، جرات تعدیل قانون، به معنی افغان‌ستیزی، در توان تطبیق هیچ‌کسی نیست.

وقتی مشی مزروانه‌ی فارس‌گرایان ایران و تاجکستان را می‌بینیم، با درک این حقیقت، تشویق می‌شویم روی عواملی تمرکز کنیم که آنان از رویت آن‌ها هراس دارند.

تبیین ستم ملی در ایران و تاجکستان، محدودیت‌های غیر انسانی بر ارزش‌های فرهنگی اقوام غیر فارس و تاجک، انحصار قدرت و حفظ آن، سوژه‌های وافر اند که با رسانه‌یی ساختن و فرهنگ‌سازی‌های همانند، به راحتی می‌توان به جای درد بیگانه، دست گذاشت.

یک فاشیست ایرانی، از این که «خلیج فارس» را «خلیج عربی» بنامند، شاید سکتته کند. واقعیت‌های غیر تاجکی اقوام تاجکستان و

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۲۴۵

آسیب پذیری ها از بنیادگرایی و آفت مواد مخدر، می توانند حتی روسیه را به زانو درآورند.

ما در مواجهه با عداوت های همسایه گان ایرانی و تاجکستانی، دست آویز های بی شماری داریم که اگر اجرا و رسانه یی شوند، به یقین که هیچ عدوی محیل و سیاهکار جرات نمی کند در رسانه های به اصطلاح فارسی زبان، هویت ملی افغانان را تحریف کند.

من می گویم در هر نوبتی که دست به خباثت های رسانه یی می زنند، عمداً روی عوامل دردآور فارسی - تاجکستانی دست بگذاریم. آنان از تبیین واقعیت هایی که باعث بدترین ستم ها و ستیزه های ضد اقوام شده اند، بسیار هراس دارند. در این میان، روشنگری هایی که مسئله ی اصالت های مردم را از ورای رواج ساحه ی زبان، خارج می کنند، هراس بدپندارانی را بیشتر خواهند ساخت که وقتی وارد بحث افغانستان می شوند، بی بی سی فارسی، شاید زیاده ترین ذخایر برنامه های تحلیل منفی هویت ملی افغانان را داشته باشد.

این که آیا واقعاً مقولات فارسی یا تاجکستانی، از اصالت های تاریخی و عمیق برخوردار استند یا نه؟ مسئله ی جداست. مهم این است که عملاً با جریان های مخربی مواجه استیم که با این آدرس ها، فاصله - ایجاد می کنند.

The screenshot displays a YouTube video player interface. At the top, the URL bar shows a secure connection to a YouTube video page. The video player itself shows a woman wearing a blue and green patterned headscarf and a red top, looking directly at the camera. Below the video, the channel name 'Radio Farda' is visible, along with a red box containing Persian text: 'شکوه چینی، مخفی افغانستان است. و بیرون آن برای حقوق زنان می جنگد.' The video player includes standard controls like play/pause, volume, and a progress bar. To the right of the video, there are icons for like, dislike, share, and subscribe. Below these, the video title 'برگن: نوار واره افغان چیست؟' and view count '104,721 VIEWS' are shown. The channel name 'BBC Persian فارسی' and the publication date 'Feb 16, 2016' are also visible. A red box highlights the text in the description: 'افغان یعنی چه؟ چرا این نوار واره میان شمالی از مردم افغانستان و افغان ملی می نامند؟ اگر تاجیک میبخت افغانستان خواهد نامور بشود و راه یک افغان قبول نمی کند؟' The bottom of the page shows the 'Radio Farda' logo and a red box with the text: 'داریان پاشایی میانی. شکوه چینی، مخفی افغانستان است. و بیرون آن برای حقوق زنان می جنگد.'

- تبلیغات مجوسی

در یک فرصت دیگر، در مقاله ی «بعضی علایم ناخوش»، تبیین خواهم کرد که یک موج نو رسانه یی ضد پشتون ها در فضای مجازی، راه افتاده که با حمایت مالی و سیاسی، توأم است.

در این اواخر، چند رسانه ی دیگر مجوس به نام های «ایران ویر»، «ایران انترنشنل» و «اندپندنت فارسی»، عرض وجود کرده اند که در تمام آن ها جا های مشخصی برای امور افغانستان، ترتیب داده شده اند. در مدت کمی که این رسانه ها ابراز وجود کردند، شاهد انواع بینش های ستمی گری فارس زده در آن ها شده ام که تقریباً اکثر افغان و پشتون ستیزان در آن ها چیزنویسی کرده اند.

عموماً رویکرد مجوسی در منطقه، شامل کشور تاجکستان نیز می شود، اما آن چه در فعالیت های نو ضد ما باب کرده اند، کاملاً ضد افغانی است. در این میان، رسانه ی «ایران انترنشنل» در کابل، دفتر باز کرده و با استخدام شماری، سعی می کند به جریان مصادره ی هویت های قومی (فارسی زبان) دامن بزند.

می دانیم که در یک دولت ضعیف و ائتلافی که در همه جای آن از طریق افراد تنظیمی، اعمال نفوذ می کنند، پی گیری جنایی فعالیت های مخرب رسانه یی را نیز به نام کار فرهنگی، توجیه می کنند، اما دستان ما آن قدر بسته نیستند تا نتوانیم با جلب توجه مردم، از طریق ابراز نارضایتی گسترده، فشار وارد نکنیم تا جلو آلوده گی های بیشتر را نگیرند.

من کاملاً مشکوکم که رویکرد های نو مجوسی علیه ما، با تحولات پشت پرده ای توأم است که در عرصه سیاسی در جریان می باشند. وب سایت اندپندنت فارسی:

رسانه‌ها، مدیریت و نوسان‌ها / ۲۴۸

«فرشته حضرتی، همسر لطیف پدرام، نامزد انتخابات ریاست جمهوری افغانستان، کمتر از شوهرش خبرساز و جنجال برانگیز نیست. فرشته حضرتی، نویسنده و فعال سیاسی و اجتماعی در رشته‌های پزشکی، تحصیل کرده است. او در دره پنجشیر، زادگاه احمدشاه مسعود، فرمانده فقید ضد طالبان متولد و از هواداران او قلمداد می‌شود. خانم حضرتی از نویسندگان رُک و از منتقدان بی‌رحم سیاست در کشورش است. او سال‌ها در اروپا زندگی کرده و مدیریت «رادیو پیام زن» در سوئد را (برای مخاطبان افغان و فارسی زبان) بر عهده خود داشته است. در دوران مدیریت «رادیو پیام زن»، او هم تهیه‌کننده و هم گوینده برنامه‌های رادیویی بود.

مقالات بسیاری از خانم حضرتی در وبلاگ‌ها و سامانه‌های اینترنتی از جمله وبلاگ شخصی خودش منتشر شده که نمایشگر دیدگاه‌های صریح او در پیوند با سیاست، اجتماع و فرهنگ است. به‌ویژه دو مقاله از نوشته‌های او در سال‌های پس از حمله آمریکا به افغانستان، از جنجال برانگیزترین مقالاتی شد که واکنش‌های گسترده‌ای را در میان طرفداران و مخالفانش برانگیخت.

خانم حضرتی در مقالات «تاریخ نگاری یا جعل اسطوره‌های تاریخی» و «فرهنگ قبیله، بستر تولید بحران!»، زمینه‌های اصلی بحران، ناامنی، جنگ و خشونت در کشورش را فقر فرهنگی در فرهنگ پشتون افغانستان می‌داند. او می‌نویسد: «افغانستان، جامعه‌ای متکثر و چند فرهنگی است که هنوز فرهنگ ملی در آن شکل نگرفته است.»
تبصره:

جالب نیست! در یک مجموعه‌ی اکثرأ مسلمان، هم زبان، همسایه و خویش که گاه اصالت‌های آنان به نام فرهنگ نوروز، مصادره می‌شوند تا از منظر دیگر، فرهنگ ملی، مجوسی وانمود شود، در بستری

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۲۴۹

افغان ستیزی می کنند که ادعا می شود شخصیت هایی چون مسعود، ملی اند!

«فرهنگ پشتون، مجموعه‌ای از آداب، رسوم، باورها، سنت‌ها و الگوهای رفتاری است که در یک جغرافیای مشخص و توسط یک تیره قومی مشخص به کار می‌رود. اما نظر به شواهد و مستندات تاریخی، این فرهنگ تا کنون نتوانسته است بستر تولید تمدن و پرورش تفکر و اندیشه‌های سهیم در افتخارات بشری قرار گیرد. رقابت‌های خونین دو خاندان سدوزایی و محمدزایی و ترویج اخلاق تهاجم و ویرانگری، سبب شده است که خشونت، به عنوان یک رفتار اخلاقی، در لایه‌های متفاوت این فرهنگ نهادینه شود و زمینه‌های رشد و تولید اندیشه‌های انسانی مسدود گردد.»

تبصره:

در این جا، زیر فشار یک عنصر تاریخ ساز که منجر به تشکیل دولت مستقل افغانستان شد و این حادثه از زمینه ی تاریخی، فرهنگی و قومی پشتون ها از هند جدا شد، قرار دارند. یعنی به اصطلاح قبیله گرایان در افغانستان، کشور ساختند و تمام مجموعه ی دولت سازی، عمرانی، انکشافی، فرهنگی و نو معاصر آن مدیون تباری ست که افزون بر آن، اگر فشار بیرونی نباشد، با قدرت تمام بر همه سیطره می کنند؛ هرچند فقر فرهنگی در کمین نشسته که اکثراً منشای دهقانی (مجوس / فارس) دارد، در ایست های ارتجاع سکوی، همیشه مزاحم بوده است.

گاه ادعای فوقیت قومی در افغانستان از این تحلیل باز می ماند که اگر سیطره ی پشتون ها در افغانستان، مثال می شود، این در زمینه ی گسترده ی جغرافیایی، مردمی را آشکار می سازد که با حضور پُر رنگ مدنی، سیاسی و فرهنگی از هند تا آمو و از کشمیر تا اصفهان، تجربه دارند. در حالی که چنین آرایشی برای عنصر دهقان (مجوس / فارس) وجود ندارد؛ زیرا در فقر گسترده ی فرهنگی، جز حیات دهقانی،

رسانه‌ها، مدیریت و نوسان‌ها / ۲۵۰

منشه‌ی هیچ تحرک مهمی نیست که او را به قدرت برساند. ادعای تعالی فرهنگی آنان نیز با چند شاعر مداح در روزگاری که کل جمعیت باسوادشان، یک هزار نمی‌شد، با وضعیت کنونی زنده‌گی روستایی آنان وفق نمی‌دهد.

«او می‌افزاید: «به همین دلیل است که تولیدات خالص آن در فاصله‌ی یک صد سال اخیر، امیر عبدالرحمان و ملا عمر است.»
تبصره:

بلی، در این میان فقط بچه‌ی سقو، مسعود، ربانی، جمعیت، شورای نظار، ولگردان هشت ثور و اوباش پس از سقوط طالبان، زاده‌ی مریخ استند.

«در پاسخ به این مقاله‌ی خانم حضرتی، نویسنده‌ای به نام عمر در سال ۲۰۰۸م در کابل پرس نوشت: «در تمامی نوشته‌ها، فرشته حضرتی در پی آن است تا ثابت سازد که گویا جنوب و فرهنگ و سنت‌هایش خاستگاه تمامی زشتی‌ها و نابسامانی‌های افغانستان و مردمش است. فکر می‌کنم در جریان نوشتن «فرهنگ قبیله، بستر تولید بحران!»، خانم فرشته یا بیش از حد عامی شده است و یا هم ضد مردمی. در نوشته‌اش با بی‌شرمی تمام به ملیت و فرهنگ و رسوم پشتون توهین می‌کند و با سقوط در منجلاب عامی‌گری و جهالت «روشنفکرانه»، جنوب و پشتون‌ها را ریشه‌ی تمام بحران افغانستان می‌داند.»
تبصره:

نویسنده‌ی مقاله پیرامون فرشته حضرتی با اقتباس از یک منتقد او، وانمود کرده که گویا تعادل را رعایت می‌کند، اما انتخاب واژه‌های کلیدی که به گونه‌ای تنقید آن زن بدنام را سمت می‌دهد، از نظر پنهان نیست. در واقع با اقتباس خاص از نوشته‌ی منتقد فرشته حضرتی، جغرافیا را مشخص می‌کند.

رسانه‌ها، مدیریت و نوسان‌ها / ۲۵۱

«آقای پدرام در باره ازدواج خود گفت: «آشنایی من با خانم حضرتی از طریق مصاحبه‌هایی که با رادیو پیام زن داشتم، شروع شد. در جریان این مصاحبه‌ها متوجه شدم که نظریات مشترک در مسایل اجتماعی و سیاسی داریم و این آشنایی ما منجر به ازدواج شد. این نامزد انتخابات ریاست جمهوری ماه سپتامبر، می‌گوید: «بانو حضرتی را به مثابه یک بانوی مبارز و صاحب نگاه راهبردی نسبت به مسایل کشور می‌دانم. کتابی به نام «بازخوانی یک بحران» از ایشان سال‌ها قبل در کابل چاپ شد. او همچنین در بنیانگذاری «شورای عالی همبستگی تاجیکان افغانستان»، سهم و فعالیت داشت.

خانم حضرتی اینک نیز دوش به دوش آقای پدرام به فعالیت‌های سیاسی مشغول است و همراه با جمعی از همکارانش، صفحات فیسبوک آقای پدرام را مدیریت می‌کند.

آقای پدرام در باره همسرش می‌گوید: «خانم حضرتی همواره در پی رهیافت‌های جدی‌تر برای پیکارها و مبارزات انسانی و عدالت‌خواهانه بوده‌اند. بدون شک راهی که روانه‌ایم، راه مشترک است و این مسیر را با اراده محکم و دوشادوش هم به نتیجه خواهیم رسانید. من از همسرم به خاطر همکاری‌های جدی و زحماتی که در راه مبارزه به خاطر عدالت‌خواهی به عهده گرفته است، از صمیم قلب سپاسگزار هستم.»
آن چه را اقتباس کردم، یکی از ده‌ها نمونه‌ی جدید انتشارات مجوسی علیه افغانستان هست. مدیریت رسانه‌ی «اندپندنت فارسی» را یک زن فارس/ ایرانی برعهده دارد.

متأسفانه مجموعه‌ی نورسانه‌ی بی‌ضدما، به شدت متأثر از میادین تنازع و سیاست افغانستان است. در این شکی نیست که برای افغان‌ستیزی، هیچ عنصری بیش از فارس/ مجوس/ تاجک، چه ایرانی، چه تاجکستانی یا از افغانستان، موثر نیست، اما بدون پشتوانه‌ی خارجی، بسیار موثر نمی‌باشند. انتخاب پسر یک مجوس بدنام (م‌حی‌الدین

مهدی) به حیث رییس رادیو آزادی، نیاز به ثبوت زیاد ندارد که چه گونه ضعف های ما به جریان لابی هایی افزوده اند که علیه ما، اما از سوی اکثر مولفان غیر پشتون حکومت که اکثراً جناحی و تنظیمی اند، روی خارجیان، تاثیر می گذارد.

در زبان دری، یک مثل داریم که «نیت بد، قضای سرا!» بنا بر این، روسیاهی ستمی ها به قدری ست که هیچ چیز، زشتی ها و پلیدی های شان را که به قول فرشته حضرتی، شان پدرام را در حد آلتش می داند، پنهان نمی تواند.

در گزارش مغرضانه و مجوسانه ی اندیندنت فارسی که با این نام، آدم را بیشتر به یاد صفت روحانیون هندو می اندازد که در فلم ها به نام «پندت» یاد می شوند، خوب است حیثیت فرشته حضرتی و عبداللطیف پدرام را از زبان فرشته حضرتی، بخوانیم. این روشنگری را به لطف دوستانی که دنبال تبیین حقایق مجوسان بدانام اند، داریم.

یک کلمه صوتی فرشته حضرتی که افشا شده، به خوبی وزن مجوسان افغان ستیز را تلخیص می سازد. این کلمه را بیرون نویسی می کنم. قابل یادآوری ست که ادبیات گفتاری همبستر پدرام، خیلی زشت است. فکر می کنم سانسور یا اختصار آن، درست نباشد. این جریان / گروه به قدری وقیح به اصطلاح خودشان انتقاد می کنند که جفاست آن چه را در مورد خود می گویند و قبول دارند، ننویسیم. بنا بر این، اگر کلمات رکیک را نیز نوشته ام، بی نیاز به عذر، اظهر من الشمس است که با چه مردمی طرف استیم. در برابر این مجموعه ی بد اخلاق، جز تندی و درشتی، هیچ روشی درست نیست. خودم در یک مورد، جواب یک مجوس کچل و نجس (مشهور به خلیفه روغن) را داده ام که اگر غفلت می کردم، شاید توهین خطاب به من را به گُل پشتون ها تسری می دادند. پاسخ محکم من، نه فقط آنان را سرافکنده ساخت، بل دهن های کثیف شان را حداقل در مورد خودم، مَهر و لاک می کند.

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۲۵۳

فرشته حضرتی در خطاب به یک خواهر خوانده، دختر ماما، دختر کاکا یا شاید هم کدام لُنده / معشوقه ی دیگرش، قصه می کند:

«منتها من دیدم آن قدر مرا دوست داشت... مثل این که کسی یک گُدی گک را نگه کند. فکرت است! دیگر این که خواهرم می گوید... قواره اش را دیدی؟... شوک دیده بودم. به گفته ی لطیف، صد دفعه ی دیگر هم اگر به دنیا بیایم و صد دفعه ی دیگر هم اگر تولد شوم، مثل تو خوش قواره یا خوش تیپ، اصلاً گفت نمی تواند پیدا کند. پدرام، هوشیار است و این گپ را می فهمد. وقتی در پاریس بودم، مثلاً بسیار خسته می شدم، پنج صبح در میدان، خوابم بُرد. بعد بالاپوش خود را روی من انداخت و خودش را نیز خواب برد. هر دقیقه چی می گفت؟ می گفت او در کُل ذهنم و هر ثانیه در چشمم است! می گوید یک چیز هایی در تو دیدم که مثلاً من چه قسم برای تو بگویم؟ به خدا قسم، حالا آن پدرام نیست! یک شکم کته (کلان) یک قواره ی چپرغت (معنی این واژه را نیافتم، اما چنانی که خانم حضرتی به کار می برد، باید زشت باشد) فقط بگویی که عزیز جرات است (ظاهراً با کدام مجوس دیگر، تشبیه کرده). حالا من کالای او را، زودتر چی او را جور کنم؟ کالا پوشیدنش هم شبیه عزیز جرات است. منتها چی است، چی، بسیار پدر لعنت، چی خوب است! هههههه (صدای خنده) ... اش خوبش است (تعریف آلت / قضیب پدرام). من گفتم تو کدام چیزی نیستی! یکتا (یک دانه) کیر داری! دیگر هیچ چیز نداری! گفتم من یک آدم قمار باز استم. قمارباز ها بسیار همت بلند دارند... بسیار کس ها همین حالا دانشگاه می خوانند، ولی همین مادر تو و همین پدر تو کیست که همان ها هم از تو خیر ندیده اند. گفتم: تو چی داری؟ واضح گفتم که یکتا کیر داری! دیگر هیچ چیز نداری. خودش می گوید در بغلم بودی در میدان، کوچولو! ... قد و قواره ی من که کوچولو نیست! از بس که خودش کته (کلان) است نه! من پیشش

کوچولو استم. گفتم یک دفعه صبح برخیزی و کدام جایت بوی عرق بدهد! بعد من چه طور کنم؟ ههههههه (صدای خنده) می فهمی؟ سیل کن (بین) که برایت قصه کنم! در پیشروی احمد ضیاء (مسعود) [بینین که چه قدر بی آبم کرد! لطیف که بسیار بی تربیت است... گفت یک کسی را به نام کاظم می گویند، گفت بر سر مُرده ی من بگذرد این بدخشی، بعد بیاید دختر ببرد! یک بار دیدم و گفتم: این قدر زحمت هم نکش! جدی شدم. یک دفعه طرفم سیل (دید) و در پیش روی احمد ضیاء، گفت در گُست (فرج) گُه (مدفوع) کنم. می فهمی چه کرد؟ رفت پس طرف خانه. طرف احمد ضیاء سیل داره (دید) که خوب: قواره ی گُس او به یادت آمده که این قدر دیر، چشمانت را پُت کردی (بستی)؟ پدرام را که من دیده ام، همین سلام سنگی یک روز به من یک گپ زد. گفت که متوجه باشی که این به هیچ چیز زنده گی، وفادار نیست. حتی به خود. خوب، می فهمی راستی که برایت قصه نکردم که گفت صدایت را ثبت کرده ام و به رسانه ها می دهم که من با عاشق بازی (معاشقه) کردی. تو را همین طور می مانم؟ این پدرام، مرا دختر سگ هم گفت. می فهمی چی شد؟ بعد من این قدر لوده گی کردم که حتی قصه اش را به مارشال، بسم الله خان و قانونی هم کردم. گفت: شما پنجشیری های غلام بچه، شما چی استید؟ اگر مسعود نمی بود، کلان تان پنچرمین و موتروان و مچم چی؟ باور می کنی که پدرام، سه ماه تمام دپریشن شد (افسرده گی گرفت). دیوانه شد. حتی به بسم الله خان، قانونی، مارشال و کُل کلان ها جدا جدا گفتم که او کُل ما و شما را دوزده (دشنان داده). کُل شان می فهمیدند که از من (فرشته) خواستگاری کرده است. فهمیدی؟ پدرام، بعد از آن تیلیفون را گرفت که تو دختر پدر لعنت، تو پنجشیری، تو از قوم زور استی! تو یک و نیم سال مرا سرگردان کردی! بالاخره هم با این لُچک (ولگرد) می فهمم که معشوقه ی او هستی. تو معشوقه ی فاضل

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۲۵۵

استی! تو معشوقه ی وحید عمر استی! یک لیست دراز برایم جور کرد. دو زد(دشنام داد). بعد من برایش گفتم: مرا هر چیز می گفتی، ولی این که تو قوم مرا، قومی که همین حالا اگر به تخار و هرات بروی که گُل قبر های بچه گک های پنجشیری است که در جهاد شهید شده، بعد تو می خیزی تو در مورد قوم زنبور(!؟) گپ می زنی؟ همین غلام بچه دیگر کفایت...»

به خاطر فهم خوب تر، کلمات و جملات گوینده را کمی پس و پیش و همچنان تبیین کرده ام که در قوس کلان، آمده اند؛ زیرا به گونه ای که بسیار عامی و لهجه بی صحبت می کند، صورت نوشتاری آن به درستی خوانده نمی شد. البته در این روش، هیچ آسیبی به محتوا نرسیده است. خواننده ی افغان می تواند کَلپ صوتی آن را به راحتی در نت به دست آورد و یا هم به لینک زیر، مراجعه کند!

<https://www.facebook.com/Jenaytkaran/videos/692521157991430/?v=692521157991430>

بلی، متأسفانه در یک جامعه ای که به عمد در انحطاط نگه داشته می شود و در آن الگوهای فقر فرهنگی (بچه ی سقا) و فرهنگ شعوبی (شاهنامه خوانی) تعالی قومی خوانده می شوند و ایست های تحجر آن همیشه از پایین به بالا (چنانی که در سقوی اول و دوم شد) صورت می گیرند، باید به تعبیر دیگر با نویسنده ی مغرضی همنوا شد که حامی یک زن بدنام است که پس از فرار از سویدن، در افغانستان در کسوت یک ناقل، در کشوری امیدوار رسیدن به ارگ می باشد که در همین کشور در دو ارتجاع سقوی، فقر فرهنگی هویت دهقانی شان، هنوز از حاشیه ی شهر ها و روستا ها، زنده گی مدنی ما را تهدید می کند.

مشاهده کردید که شوونیست منفور فارسی، آن قدر کور است که در به دنبال کلیت متجانس، حتی نمی داند در تاجکستان نیز یک دسته گی حاکمیت قومی، وجود ندارد.

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۲۵۶

عقدہ های حقارت ضد پشتونی بیشتر به این بینش نیز برمی گردد که قبیله گرایان با بیش از ۶۰۰ سال حضور مداوم سیاسی و فرهنگی از هند تا آمو و از کشمیر تا اصفهان، حداقل ۳۰۰ سال سیطره ی خود را به مردمانی نیز قبولانده اند که پس از سامانیان در هزار سال گذشته، به هرچه غیر پشتون نیز بوده، سلام کرده اند.

افغانستان کنونی با تمام مجموعه ی میراث فرهنگی، عمرانی و انکشافی موثر معاصر آن، مدیون پشتون هاست. در این بستر، اگر دچار تردید تاریخی می شویم و رکود فرهنگی رونما می شود، بیش از همه، فقر فرهنگی در حال کمین «دهقانی» ست که همیشه با این صورت در سیاست دخیل شده و ما را در پیرامونی دچار مشکل می سازد که نوع سازماندهی مدنی آن در کشورهای همسایه، بیشتر با روسی، انگلیسی و در ایران با قدرت خرید نفت، تفکیک می شود.

فکر کنید، برآمد قوم تاجک، بدون تاثیر حضور پشتون ها و روس ها، چه بوده است؟ پس از سقوط سامانیان که خود یک شانس تصادفی بود، تسلط مدام ترکان تا حضور شوروی، اگر جایی به نام حاکمیت مستقل دارد، سادات فراری آسیای میانه به افغانستان را هیچکس فراموش نمی کند.

تا جراحی شوروی در جغرافیای ترکستان، آخرین امیر کشوری که بعداً تاجکستان شد (مرحوم سید عالم خان) به گونه ای یک عرب استحاله شده است. تاجکستان، نماد فقر فرهنگی مردم آسیای میانه به شمار می رود. چهار میلیون مردم مهاجر این کشور که در هیچ چیزی موفقیت و دست آورد ندارند، با وابسته گی های مستقیم و غیر مستقیم سیاسی و غیر سیاسی به روسیه، ماحصل زحمات خود را به خانه می فرستند تا از این طریق، عواید ملی کشور شان تقویت شود. ما در آن جغرافیه، هیچگاه دخیل نبوده ایم. اگر حضور روسیه را مثال می آورند، اوزبیکستان قدرتمند، خلاف آن را ثابت می سازد.

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۲۵۷

رویکرد اغراض آمیز داخلی که بیشتر از خارج، به ویژه با استعانت از مجوس / فارس تبارز می کند، نباید ما را غافل بسازد که در منطقه ی پیرامون ما، آن چه می گذارد، فقط تولید خالص قومی ست.

ناکامی های کشور هایی آسیای میانه که با هراس از تشتت قومی، هنوز کمونیسم را محکم گرفته اند و در جمهوری های اسلامی ایران و پاکستان، ناکامی روند ملت سازی، نیاز به تعریف ندارد، ما را در بستر حاکمیت پشتونی، خیلی راحت می گذارند که روزی در تعالی ملت سازی حتی دیمو کراسی داشتیم (دهه ی دیمو کراسی) اما متأسفانه جهالت های مذهبی نیز فرصت ساخته اند تا در گیر یک فقر فرهنگی وحشتناک، دیگران نیز در مقدرات مردم ما سهم گیرند.

در کتاب «پندار ستمی» به زوایای و ابعاد مختلف افغان ستیزی، روشنی افکنده ام. آن چه در این مقاله، مطمع نظر است، رشد روزافزون رسانه های مجوسی صددرصد ضد افغانی می باشد که در هرج و مرج و التهاب سیاسی، بیش از همه استفاده می کنند و بیش از همه از پی گرد و دقت ما در امان می مانند.

ما در تمام مقاطع، فعالانه در برابر جریان های افغان ستیز با دلیل، سند و مدرک شتافته ایم، اما این کنش های عالی با دست تنگی های مالی، رسانه یی و فرهنگی، بسیار در برابر امواجی موثر نیستند که تا با آن ها مواجه می شوند، به اثر حجم پایین، در میان آن ها گم می شوند.

همه می دانند که ستمی گری در افغانستان، نه منطبق دارد نه محتوا، اما یک درز آشکار است که کشور های منطقه با کوبیدن به آن، فاصله ایجاد می کنند. افغان ستیزی توسط ستمی گری، هیچ وقت به چاق شدن اقلیت قومی تاجک، منجر نمی شود. رویت تاریخی، اجتماعی و فرهنگی این اقلیت که در عرصه ی ادعا، از یک صد سال توطئه ی نشراتی فارسی ایران، استفاده می کند و در زمینه ی شناخت سیاسی در

افغانستان، با فقر فرهنگی کامل، تاریخ دارد (دو ارتجاع سکوی) بیش از همه مردم ما را از مجریان آن، جدا ساخته است.

طرح‌های پان‌ترکیسم و اسلام‌ستیزی به نام عربیسم در جامعه‌ای که هزاران عرب به نام فارسی‌زبان، مجبور شده بودند در تذکره‌های خویش تاجک بنویسند، تیغ افغان‌ستیزی را کند ساخته است.

باز می‌گوییم ما در تبارز تاریخی اقلیت‌ها در صد سال اخیر، شاهد هیچ نوع برتری فرهنگی، سیاسی و اجتماعی نبوده‌ایم. یک گروه‌ک منسوب به یک اقلیت قومی در بازی‌های استراتژیک خارجی با فقر فرهنگی کامل از حاشیه‌ی روستاها در کمین‌اند و جز با تکیه به خارجی، نمی‌توانند به تداوم حضوری پردازند که باری در دو ارتجاع، زمین‌گیر کردن تمام اقوام افغانستان در فقر فرهنگی «دهقانی» بود. چند به اصطلاح فرهنگی و باسواد این طبقه که مدیون مکتب‌ها و پوهنتون‌های افغانستان‌اند، در دایره‌ی فقر فرهنگی زنده‌گی روستایی «دهقان»، کاملاً تفکیک می‌شوند.

تبلیغات مجوسی جدید که به جهالت پیشه‌گی ستمی‌گری مجال می‌دهند، به کسی کمک نمی‌کنند. منتها چنانی که از رویکرد آن‌ها پیداست، آرایش قومی را در حالی افزایش می‌دهند که بقایای فرهنگ مجوس نیز بیش از همه محتاج ترحم مایند که اگر به آن‌ها به نام پدیده‌های فرهنگی ننگریم، به تدریج در انزوایی خورد می‌شوند که افغان‌ستیزان با ترتیب نمایشگاه‌های قومی، نادانسته از سیطره‌ی تصادفی آن‌ها می‌کاهند.

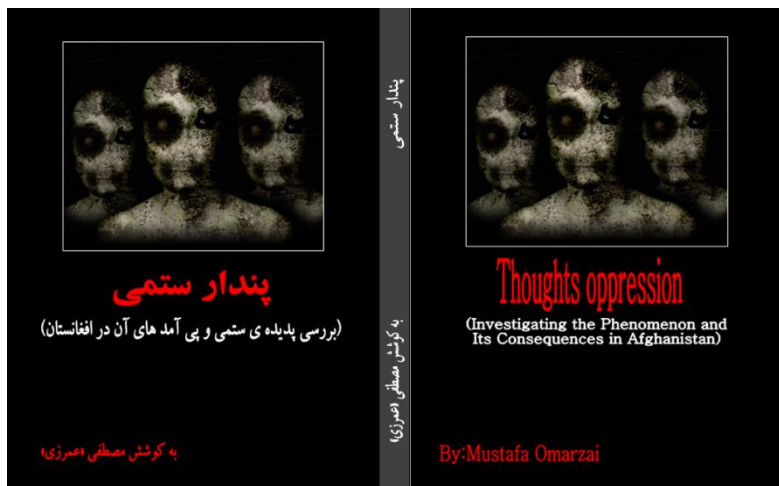
قانون اساسی افغانستان، تضمین کرده است که زبان‌های افغانی، رشد یابند. اگر این پروسه تسریع شود، بدون شک عنصر عصیت قومی مجوس، متاثر می‌شود. هراس از حذف و استحاله که حقوق قومی را مصادره می‌کند، نوبت‌هایی ست که مرحله به مرحله دنبال فارسیسم منطقه‌ی ماست. بنا بر این، تشدید افغان‌ستیزی، ترک‌ستیزی و عرب

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۲۵۹

ستیزی در افغانستان، مقطعه ی جدیدی نیز گشوده تا ستیز با ما، به مرگ فرهنگی عداوت پیشه گان مجوس، منجر شود. ما به اثر عادت اجتماعی و فرهنگی، هنوز بردباری و صبوری، پیشه کرده ایم، اما اولویت های ما نیاز های فرهنگی را نیز به میان می آورند. به این دلیل، هنوز مجموعه ای که سعی می شود از طریق آن به اعمال نفوذ اقدام کنند، کاملاً نفی نشده است. ترحم ما به فرهنگ های استقراضی، عمر آن ها را طویل می سازد؛ اما هر جریانی که بخواهد با حذف ما، پی نهادینه گی تک تازی مجوسی باشد، خودش را حذف می کند؛ زیرا روند رو به جلو تبارز و حقوق قومی در افغانستان، جدا از دری یا به اصطلاح فارسی، ۵۰ قوم و ۳۰ زبان زنده را با تمام هستی و دارایی در کنار حضور و سنگینی تاریخی و بشری پشتون ها رسمیت بخشیده است.

از طریق لینک زیر، کتاب «پندار ستمی» را رایگان دانلود کنید!

<https://www.ketabton.com/book/12546>

شرح تصاویر:

نمونه هایی از صفحات مجازی مجوسی که به شدت علیه افغان ها تبلیغات می کنند. در این نوع تبلیغات که مستقیم و غیر مستقیم،

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۲۶۰

صورت می گیرند، با کاربرد عمدی اصطلاحات افغانستانی، در حالی مردم ما را به دو دسته تقسیم می سازند که در عمد دیگر، با هتاکی علیه پشتون ها، سعی می کنند شوونیستان تاجک را با طرح ها و تعاریف شان، جلو بیاندازند و وانمود کنند که مدافع تمام غیر پشتون ها هستند. خوشبختانه ماهیت فارسیسم به هیچ غیر پشتون افغانستان، پنهان نیست. حتی بعضی از تاجکان ملی گرا که هویت سیاسی افغان را اصل می دانند، با کنار کشیدن از ستمی گری، بار های اعلام کرده اند که نمی خواهند با امثال پدرام ها، دچار انزوا و تجرید تاریخی شوند. یعنی ستمی گیری در نهایت، اقلیت قومی تاجک افغانستان را در میان ۵۰ قوم و ۳۰ زبان دیگر، مدفون می سازد.

۴۹,۴۷۷ بازدید

ایران اینترنشنال Iran International
دربورز ساعت ۲۱:۴۹

چهل سال بعد از مرگ احمد ظاهر، خواننده سرشناس افغانستان، صدای او در هر گوشه‌ای از تاجیکستان، بویژه در وسایل مسافری شهر دوشنبه، طنین‌انداز است. بسیاری بر این نظر...
ادامه ...

پسندیدن صفحه

ایران وایر iranwire.com

دارای پشتیبانی مالی -

«محمدشاه»، نوجوان افغانستانی ۱۷ ساله ای است که در شهرستان «چهل‌گه» ولایت «بغلان» افغانستان متولد شد. داستان او، روایت یک سال زندگی در ایران و بعد ردمرز شدن به افغانستان است.

شغل پدرش کشاورزی بود اما به دلیل خشک سالی، محصولات کشاورزان افغانستان به میزان چشمگیری کاهش یافت. همین بدترین تاثیر را روی وضعیت زندگی خانواده پنج نفره محمدشاه گذاشت. #چهلجای_انسان #چهلجای_کردگان #شهروندخبرنگاری

جزئیات را در ایران وایر بخوانید.

ایران وایر در شبکه های اجتماعی همیشه در دسترس شماست... ادامه ...

بیشتر بدانید

IRANWIRE.COM

نوجوان افغانستانی: مرزبان ناگهان به ۴۰۰ نفر شلیک کرد

INDEPENDENT فارسی

ایران افغانستان جهان گزارش دیدگاه زندگی ورزش اقتصاد فرهنگ و هنر

مقدمه اصلی: «آشتی ارگ با زبان فارسی، تغییر سیاست یا سیاست بازی؟»

آشتی ارگ با زبان فارسی؛ تغییر سیاست یا سیاست بازی؟

انترفا غنی: افغانستان خاستگاه زبان فارسی دری است

وحیده بنگان | یکشنبه ۳۰ مهر ۱۳۹۸ برابر با ۳۱ ژوئیه ۲۰۱۹

INDEPENDENT فارسی

ایران افغانستان جهان گزارش دیدگاه زندگی ورزش اقتصاد فرهنگ و هنر

افغانستان

فرشته حضرتی؛ نویسنده‌ای قوی‌گرا یا تصویرگر حقایق تلخ افغانستان

همسر لطیف پدram، کمتر از شوهرش خیرساز و جنجال برانگیز نیست

رولا غنی؛ شریک زندگی و سیاست اشرف غنی

فخریه عبدالله؛ همسر پردختین عبدالله عیدف

- رسانه ی طرف

اگر فکر کرده اید زخم های ناسور تاریخی، التیام می یابند، این انگاره نادرست است. انگلیس ها پس از تحمل تحقیر جنگ اول با افغان ها در اوایل قرن نوزده، آبدیه ی اندیگیت را در هند ساختند که در واقع نماد تحریف تاریخ آنان در افغانستان است. با این سمبول، به مردم هند بشارت دادند که با دروازه ی سومنات، پیروزمندانه برگشته اند. تباهی ۴۰ هزار لشکر یک ابر قدرت در افغانستان، رویداد دلخراشی ست که هنوز هم خاطرات آن، زنده نگه داشته می شوند.

خاطرات تحقیر انگلیس ها در جنگ های دوم و سوم با افغان ها، هنوز در ورای کار فرهنگی و رسانه یی به چشم می خورند. زمینگیری تحریک مدنی ما در هر نوبت، بیشتر با تحریک خارجی، توأم بوده است. ارمغان سومین تحقیر انگلیس، تحریک جهالت داخلی بود که هرچند سرکوب شد، اما زخم های ناسور آن، هنوز مردم ما را به جان هم می اندازند.

با جای پایی در حیات خلوت فارسیست های ایرانی در بی بی سی فارسی (بی بی سی دری) اما واکنش های ضد افغانی این رسانه به هیچ کس پوشیده نیستند.

بی بی سی فارسی با بدترین شوونیستان جهان سومی، به خصوص همیشه در میان اقوام غیر فارس ایران (نود درصد) طعن و لعن شده است که با تحریف، هتک حرمت و کوچک نمایی، مدام اصرار می کند سیطره ی یک گروهک بی نام و نشان (فارس) را در حوزه ی به اصطلاح اشتراکات فرهنگی، سیاسی بسازد.

امسال، خلاف سال های دیگر، فشار های مضاعف وارد شده اند تا میراث تاریخی پُر شکوه امانی را در ابعاد منفی، تحلیل کنند؛ هرچند این کنش ها در برابر واکنش های تحسین برانگیز و میلیونی مردم ما ۹۰

سال پس از سقوط امانی، با سد عشق و علاقه ی افغان ها به شاه امان الله، برخورد کرده اند.

به هر حال، کنار گذاشتن اصل بی طرفی در رسانه هایی که به نام آزادی و حقوق فردی، مشهور اند، در به دنبال سوژه با تبارز شوونیستانی رسوا می شود که همیشه آلازیر دارند.

نقض بی طرفی چند رسانه ی مجوس، چیزی نیست که از نظر ما پنهان بماند. شاید بتوانند آن را توجیه کنند، اما جای خالی طرف شوونیستان تاجک در بخش پشتو که با پاسخ های منطقی مخالفان سرسخت، توازن ایجاد می کرد، نمی تواند طراحی غرض را کتمان کند.

بی بی سی به نقل از عبداللطیف پدرام:

«اشرف غنی، سه هدف را دنبال می کند:

۱- تحقق آن چه در زمان عبدالرحمن خان ناتمام ماند. یعنی ایجاد یک دولت کاملاً متمرکز «افغانی - پشتونی». آن استبداد ناتمام اکنون می باید در شکل رژیم ریاستی قوم محور، به زبان دیگر افغان محور باز تولید گردد و نهادینه شود.

۲- ایجاد دولت افغانی با فرهنگ قبیله بی افغانی؛ چنان که واژه «افغان» دال مرکزی این دولت و این فرهنگ باشد. بقیه دال های شناور و گفتمان ها تحت تاثیر و در اطراف این دال مرکزی تحقق پیدا کنند. این همان آرزوی تحقق نیافته محمود طرزی است که بخشی از فصل ناتمام امانی را در بر می گیرد. این آرزوی قوم محورانه با کودتای ثور/ اردیبهشت ۱۳۵۷ش حزب دموکراتیک خلق و به ویژه در دوران زعامت ببرک کارمل و نیز ایجاد دولت برهان الدین ربانی، گرفتار انقطاع و کاستی شد. به زبان ساده تر روند پشتونیزه کردن افغانستان در چهارچوب اندیشه های قومگرایانه - پشتون محور محمود طرزی به شدت آسیب دید و آن دولت افغان تباری که باید ساخته می شد، شکست خورد. غنی می خواهد این فصل ناتمام را تمام کند. سرود ملی افغانی،

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۲۶۵

زبان افغانی، پول افغانی، قدرت افغانی، پرچم افغانی، بانک افغانی، فرودگاه افغانی، نام‌ها افغانی و غیره... باید به ارزش‌های قابل قبول همه اقوام غیر افغان تبدیل شود. تحمیل تذکره افغانی برخلاف رای مجلس نمایندگان به منظور نفی و زدودن بقیه هویت‌های غیر افغان از گام‌های مهم غنی در راستای «افغانیزه» کردن یا تحقق همان فصل ناتمام امان الله بود.»

جای دادن به اراجیفی که تحلیل هر کلمه و هر جمله‌ی آن باعث سرافکنده‌گی مدعی می‌شود در رسانه‌ی ای که ادعای بی‌طرفی دارد، موجه نیست. ضمن یک تلویح، به این حقیقت باز می‌گردم که ما هرگز از شر حضور نحس بیگانه، رهایی نیافته‌ایم.

در واقع آن چه به نام افغانیزه کردن و حاکمیت مرکزی یاد می‌شود، از نخستین کوشش‌های مهم دولت‌سازی مدرن در افغانستان است. یاد ما نرود که جای خالی پشتو و ذهنیت‌هایی که در عصر امیر عبدالرحمن خان، جای خالی تمام مکتب‌های فاشیستی چپی و راستی کنونی عنوان می‌شود، می‌تواند ادعای پدرام ناقل را زیر سوال ببرند.

تعمیم ذهنیت‌های افغانی در حوزه‌ی کار مرحوم طرزی که خود از مجریان فرهنگ زبان دری ست در بستری شکل گرفته بود که در عقبای خویش، مساعی مردم ما در تمام جریان‌های ملی ضد استعمار را به نام افغان، تاریخی ساخته بودند. بنا بر این رسمیت نام افغان در افغانستان، بیشتر نمایانگر تبارز سیاسی اقوام افغانستان است که در هیچ حکومت پشتون‌ها سعی نشده همانند جمهوری‌های آسیای میانه یا ایران، سلب هویت شوند.

در واقع جا افتاده‌گی فرهنگ دری تا آغاز کودتای هفت‌ثور و استحاله‌ی طبیعی و بعضاً عجیب قومی در افغانستان که حتی در ارتجاع اول نیز همه را به نام افغان به جان هم انداخته بود، افغانیزه ساختن رسمی را زیر سوال می‌برد.

کوشش های دولت های افغانستان با تعمیم نام افغان، بیشتر به دلیل منطق دربرگیری آن است. ورنه در هیچ کجایی ممکن نیست از ترکیب ها و تنوع بسیار بالای قومی، نام و اصطلاح درست کرد.

این درست که کودتای هفت ثور، یک خیانت آشکار به پشتون ها بود؛ زیرا روند دیموکراتیک را آسیب زد، اما افراد و گروه های حزبی گرای اقلیت ها بیشتر پس از حضور اتحاد شوروی توان یافته اند با خصومت، پشتون ها را به حاشیه بکشاند؛ چون توان داخلی در عدم ظرفیت هایی که بتوانند با بدیل افغان، اتحاد قومی بسازند، وجود ندارد. ستیمان افغانستان با طرح های آشکار ضد ترکی (پان ترکیسم)، ضد اسلامی (پان عربیسم) و ده ها ادعای دیگر، منفورتر از آن اند که بتوانند اتحاد ضد پشتونی بسازند.

سرافکننده گی اتحاد شوروی در مناطق پشتون نشین، پیش زمینه ی حاکمیت دیگری را رقم زد (سقوی دوم) که فقط باعث ایست غیر مدنی کوتاه در جریان نیرومند پشتون ها شد.

روس ها با شکست در افغانستان، اما انتقام خویش را گرفتند. حکومت مسعود- ربانی، بانی دومین تشنت قومی شد و با افتضاح کامل مدیریت منابع و عدم رسیده گی به اولویت ها، عقب مظلوم نمایی قومی پنهان ماند و به نام آن ادامه یافت.

در واقع ایستاده گی در برابر تنقید دو کارنامه ی سقوی در افغانستان، به این خاطر است که نه فقط عمداً با اکثریت مخالفت کردند، بل این دو بلای فقر فرهنگی، تمام روند انکشافی و عمرانی را ایست داده اند.

چنان چه همه می دانند، در چهل سال اخیر، با وجود فشار ها و سنگینی پشتون ها، اما تداخل خارجی، هرگز اجازه نداده است افغانستان به طبیعت خویش باز گردد. همین مسئله باعث شده تا مردم ما همانند پیکره ی بی سر تا جایی مقاومت کنند که نوبت سقوط یک قدرت خارجی دیگر است.

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۲۶۷

حقیقت پذیرش هویت ها و فرهنگ های سایر اقوام در افغانستان، هیچگاه کتمان نشده است. تا دهه ی ۱۹۳۰م که بعضی اشتباهات در روند تقویت زبان پشتو صورت گرفتند و تا امروز که قومگرایی به تحریکات مذموم رسیده، بحث افغانیزه و پشتونیزه کردن، کاملاً مسخره است.

در بیش از ده سال اخیر، انجمن ها و نهاد هایی چون «انجمن خراسانیان» و «شورای تاجکان» به اندازه ای به تبارز هویت قومی افراطی و جاهلانه دامن زده اند که به گونه ی طبیعی، باعث برداشتن ستر فارسی زبان شده اند. هراس از تبارز اقوامی که دیگر حاضر نیستند به نام فارسی زبان، تذکره ی تاجک بگیرند، نمایانگر این واقعیت است که نماد افغان، بیشتر در برگیرنده ی همین واقعیت کثرت قومی می باشد.

چنان چه یادآوری کردم، مجوز های رسانه یی، فرهنگی و کار قومی در افغانستان، حتی قبل از هفت ثور نیز وجود داشته اند. تبارز فرهنگ های قومی در نمایشگاه های افغانی، به وضاحت معرف اقوام افغانستان است.

حرف در این است که با کمی دقت، متوجه می شویم آن چه به نام اعتماد، نثار زبان بیان خارجی می کنیم، از مواظبت تهی ست. می بیند که درست در ایام تجلیل قهرمانی های مردم ما که در تمام آن ها رنگ تنوع افغانی (اقوام) دیده می شود، به مردم القا می کنند که چنین نیست. شاید این از ضعف های ماست که نمی توانیم با تخلیق کافی فرهنگی، از شکوه تاریخی خویش که در آن تنوع قومی به کمال به چشم می خورد و در سه سده ی پسین، همیشه وجود داشته، دفاع کنیم. میدان خالی این عرصه، چنانی که جریان تنقید را میلانی کرده، بخشی از اجتماعی را نیز یک طرفه می سازد که با کنار گذاشتن افتخارات ملی، در انزوای قومی و منطقه یی، جلو روند اتحاد و اتفاق را سد می کنند.

رسانه‌ها، مدیریت و نوسان‌ها / ۲۶۸

تزریق زهریات ستمی در رگ‌های مردم، به منظور انسداد جریان طبیعی یکجا شدن است. می‌بینیم که با وجود کوبیدن به طبل‌های توحش قومی که چیزی جز برآمد بچه‌ی سقو، مسعود، ربانی و شوونیسمنفقور یک اقلیت قومی نداشته، باز هم ادعا می‌کنند که تهدید و هراس افغانیزه و پشتونیزه شدن وجود دارد. فکر می‌کنم، اگر این سعی برای القای این ناراستی تداوم یابد، شاید این ادعا به یک واقعیت دیگر مبدل شود؛ زیرا فشارهای مضاعف آن که از خارجی استعانت می‌طلبند، مردم را در آن حلقه‌های قومی بسیج تر می‌کنند که علیه هویت دزدی (فارسی زبان) برخاسته‌اند و با طرد ادعای یک گروهک که از رهگذر اشتراکات فرهنگی، مغرضانه پی‌سوء استفاده‌ی سیاسی‌اند، کلیت‌های قومی را خواهند افزود.

تعمیم مفاهیم مغرضانه‌ی ضد بشری از سوی رسانه‌هایی که ادعا می‌شود آزاد‌اند، صدها معنی دارد. زمانی که متعلم مکتب‌بودم، یک استاد ما تعریف می‌کرد که کسی از افغان‌های ما در موزیمی در انگلستان، نمادی را دیده بود که از آن خون می‌چکید. وقتی پرسیده بود به خاطر چیست؟ گفته بودند زنده نگه داشتن خاطره‌ی شکست لشکر اندوس در افغانستان. به ویژه قتل عام ۱۶ هزار سربازی که در مسیر بازگشت از کابل به جلال‌آباد، در جگدلگ از سوی غازیان پشتون، به سزای تجاوز خویش، رسیده بودند.

شرح تصویر:

هموطنان عزیز به خوبی متوجه می‌شوند که رسانه‌ی بی‌بی‌سی فارسی، چه قدر طرف واقع‌شده و یک‌جانبه، میلانی و خیلی زشت، نشرات کرده است. در این گزارش، اگر طرف منتقد پدرام، وجود می‌داشت، تا جایی می‌توانستیم بی‌بی‌سی را برائت بدهیم.

BBC
فهرست

فارسی | NEWS

صفحه اول
پخش زنده
ویدئو
تلویزیون
رادیو
ایران
افغانستان
جهان
هنر
ورزش
اقتصاد
دانش
هما
عکس
ناظران می گویند...
بیستر

چشم‌ترین خبرها

مکرون؛ شرایط برای دیدار روحانی و ترامپ آماده شده فرانسه: احتمال دیدار واقعی است رئیس‌جمهور فرانسه می‌گوید شرایط برای دیدار دونالد ترامپ و حسن روحانی آماده شده و اظهار امیدواری کرد که در چند هفته آینده این دو با هم دیدار کنند. آگهی ترامپ هم گشت احتمال دیدار با حسن روحانی در هفته‌های آینده واقع‌بینانه است.

26 اوت 2019 - 04 شهریور 1399

ایران می‌گوید بار نفکتهش آزاده شده را فروخته است

26 اوت 2019 - 04 شهریور 1399

دو نهاد ناظر بر انتخابات افغانستان؛ نبود منابع مالی، نظارت گسترده را ناممکن می‌کند

26 اوت 2019 - 04 شهریور 1399

اشرف غنی با 'فصل ناتمام امان‌الله' به دنبال چیست؟

لطیف پندرام
رهبر حزب کنکره ملی افغانستان

21 اوت 2019 - 30 مرداد 1399

📧
🐦
👤
📧
📧
📧

صفحه‌ای برای دیدگاه کارشناسان و صاحب‌نظران

به مناسبت صدمین سالگرد استقلال افغانستان بی‌بی‌سی فارسی دو نوشته در مورد بحث مجوزی صد ساله اخیر این کشور "فصل ناتمام امان‌الله" منتشر کرده است. مقاله "اشرف غنی فصل ناتمام امان‌الله" را چگونه تکمیل می‌کند؟ دیدگاه‌های آقای غنی را در باره "فصل ناتمام امان‌الله" شرح داده است.

مطلب دیگر "اشرف غنی با فصل ناتمام امان‌الله به دنبال چیست؟" از لطیف پندرام، رهبر حزب کنکره ملی افغانستان، از مخالفان سیاسی آقای غنی و نامزد انتخابات ریاست جمهوری، در نقد امان‌الله و سیاست‌های اشرف غنی است.

گزارش و تحلیل

اژنست هینکگوی و امانه "آزادسازی یک بار" در پاریس

GETTY IMAGES

لطیف پندرام، رهبر حزب کنکره ملی افغانستان و از مخالفان می‌باشد. آگهی غنی است

- شبکه ی ریشخند

درهم ریخته گی نظام داخلی افغانستان، همه را جسور می کند تا هرچه خواسته باشند، به نام ضعف های ما، حواله کنند. هیاهوی رسانه ها و موج سواری فرهنگی، حتی وارد شبکه های خارجی نیز شده اند. گزارش ها، اخبار و تبصره های افغان ستیز، گاه با مهارت بحث های فرهنگی، اما کاملاً از سوی عناصری مدیریت می شوند که شاید در جایی به نام اتباع افغانستان، شناخته شده اند. در این میان، ستیز تبلیغاتی، ویژه طرف هایی می ماند که در بحران چهل سال اخیر، سهم بیشتر دارند.

امواج زهر آگین رسانه هایی شوروی و کار گسترده ی فرهنگی، برای تحریف واقعیت ها، تعمیم مفاهیم تشنت (ملیت ها به جای اقوام) و بالاخره گسیل سرنوشت مردم به حاکمیت نحس ملا ربانی، نوع روسی تجربه ی سیاسی ما را بیشتر می سازد.

جان گرفتن روسیه با پوتین و ذهنیت انتقام در برابر غرب به بهانه ی حضور جامعه ی بین المللی، رسانه های روسی پیوسته به مسایل افغانستان را تحریک کرده است. در جریان مسئله ی توزیع تذکره ی الکترونیک، سفیر روسیه در کابل، حتی از احترام به حقوق اقلیت های افغانستان، صحبت کرد. طرح انسانی مسایل، مجوز نمی خواهد، اما آگاهی ما از تجربیات حکومت های ایدئولوژیک و وابسته، هشدار می دهند که طرف روسی دخیل در قضیه ی افغانستان، منظور دارد. در این فرصت، به این بسنده می کنم که وسایل ارتباط جمعی بیگانه، گاه تا سرحد چرند، مزخرف و بی سواد، مردم ما را مصروف کرده اند.

شبکه ی «اسپوتنیک افغانستان» که قبلاً «اسپوتنیک دری» بود، عمداً با تغییر نام، مصروف اغلاطی ست که شک می کنیم کسانی از قماش خر-آسانی های ناقل در عقب آن، ننشسته باشند.

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۲۷۱

در نمونه ای که انتخاب کرده ام، در شیوه ی ارائه ی خبر، سیاف را شریک جرم قرار داده اند. ظاهراً صورت درست جمله (سیاف، درخواست ملاقات نخست وزیر پاکستان را رد کرد)، فدای خصوصیت خر-آسانی مجری شده است. بدون این که توجه کنند، با آن چه نشر کرده اند (سیاف، درخواست ملاقات با نخست وزیر پاکستان را رد کرد)، «با»ی عطف، عطف توجه به کم سوادى دست اندر کار سایت می شود. بنا بر این، آن چه در سایت شبکه ی اسپوتنیک آورده اند، به این معنی است که سیاف، به جای ملاقات، درخواست ملاقات را رد کرده است. اگر چنین شده باشد، باز هم کمال بقایای تنظیمی را نشان می دهد. می ماند این حقیقت که «درخواست ملاقات» از سوی کدام طرف مطرح شده است. اگر صورت درست جمله را می نوشتند، حالا نمی شد به فرتوتی از سلسله ی تنظیمی، شک کرد که گذشته ی اخوانیسم سیاسی را فراموش کرده باشد.

شبکه ی ریشخند با «با»ی عطف، اهل معنی را به شک انداخته است که شاید جناب سیاف، با رد کردن درخواست ملاقات، حتماً خواهان ملاقات بوده است.

بهتر است با روابط و رسمیتی که وجود دارند، وزارت خارجه، حداقل از طریق مسوولان افغان، سراغ خارجیان برود و اجازه ندهد، گند فرهنگ سازی های مغرضانه ی آنان، باب آنفلوانزای مرغی خارجی را باز کند. در نمونه ای که در برابر ما قرار دارد، خطر آنفلوانزای خرسی نیز به چشم می خورد.

اگر به منطق ما گوش می دهید، با ارسال مکتوب رسمی، اول از مسوولان شبکه ی اسپوتنیک، خواسته شود که چرا نام «دری» را حذف کردند؟ با ادبیاتی که در بخش اسپوتنیک افغانستان، کار می کنند، دری، پذیرفته ترین نام برای یک زبان رسمی افغانستان به سطح جهان است. احتراز ما از نام های بیگانه، در واقع رعایت مصالح سیاسی ست.

در این شکی نیست که با مقوله‌ی فرهنگی، مرزها می‌شکنند، اما در بخشی از جغرافیای جهان سوم و در متن تحولات تحمیلی که در چهل سال اخیر، بیخ و بنیان مملکت ما را ویران کرده‌اند، هرگز و نبایست از حوزه‌ی مقولات فرهنگی، وارد بحث‌های سیاسی شویم.

مردم ما بهتر می‌دانند که ترفند طرح بحث‌های فرهنگی، به ویژه در ساحه‌ی زبان دری، شعاع استفاده‌ی بیگانه را به جایی می‌کشاند که این زبان، رواج دارد.

مرور بخشی از نشریات شبکه‌ی ریشخند، نشان می‌دهد که این نمونه (اسپوتنیک) کاملاً برای برهم زدن تفاهم قومی ما، آرایش شده است. موضع‌گیری‌های رسانه‌ی آن شبکه‌های خارجی که حامیان جهانی دولت افغانستان را به چالش می‌کشند، ثابت می‌کنند دست‌های دراز مداخله، هرج و مرج را زمینه‌ی مناسب اعمال فشار می‌دانند.

افغانستان، جای خالی حامیان بین‌المللی کشور ما نیز می‌تواند باشد. تشدید جنگ‌ها، فشار مضاعف مبنی بر خروج مهاجرین، ناامن ساختن مرزها، وضع قیودات تجاری و فراهم آوردن تسهیلات برای مخالفانی که به حد صراحت آشکار حمایت مقامات روسی از آنان رسید، ضرورت بازنگری به جناح‌هایی را بیشتر می‌سازد که با قدرت رسانه‌ی، پی‌ایجاد تشتت استند.

گاه پخش اخبار و گزارش‌ها در شبکه‌ی ریشخند، به اندازه‌ای زننده، طرف، مستقیم و تحریک‌کننده است که فکر می‌شود اعمال فشار از طریق افراد ناباب را بهتر می‌دانند.

مرور مجموعه‌ی منتشره‌ی شبکه‌ی ریشخند، روایت دراز از نشرات دروغین و تبلیغاتی و غیر واقعی است که بیشتر با ماهیت افغان ستیز، دوستان بین‌المللی افغانستان را نشانه می‌گیرند. آنان از مسایل شخصی رییس‌جمهور ترامپ تا به همه‌جای مسایل افغانستان، کار دارند.

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۲۷۳

قسم معمول و غیر مرضی نشرات خارجی، بیشتر حول رویداد هاست، نه تحلیل و نتیجه گیری. اکثر تحلیل ها و نتیجه گیری های شبکه ی ریشخند، به همان ترکستانی می رسد که اعضای باند شر و فساد، جهال سقوی و ستمی می روند.

Get the Most out of Your Site Builder
LEARN MORE

Don't miss important updates
site.pro
Artificial Intelligence in Site Builder, New Plugins, New Languages, Builder interface cus...

فارسی - پستو - English (US) - Español - Português (Brasil)

حزیم خصوصی - شرایط - آگهی - گزینه های آگهی >
کوکی ها - بیشتر -
Facebook © 2018

اسپوتنیک افغانستان
۱۸ ساعت - AF

سیاف درخواست ملاقات با نخست وزیر پاکستان را رد کرد

سیاف درخواست ملاقات با نخست وزیر پاکستان را رد کرد

عزت‌الله رسول سیاف یکی از رهبران جهانی افغانستان به درخواست ملاقات با نخست وزیر پاکستان جواب منفی داد.

AF.SPUTNIKNEWS.COM

۱ هزار
۴۶ نظر ۱۵ مورد اشتراک گذاری

اشتراک گذاری نظر دادن پسند

- شکستن عرف دیپلوماتیک

پس از رسانه های ایرانی و تاجکستانی که همواره سعی کرده اند طی حرکات کژدار و مریز، ارزش های ملی و سیاسی افغانستان را متنازع بسازند، حداقل در یک نمونه ی روسی (اسپوتنیک افغانستان - قبلاً دری) نیز می خواهند خاطرات بد ما از بیگانه را تداعی کنند.

وب سایت اسپوتنیک افغانستان در قطار رسانه هایی که به دری افغانی و پشتو نشرات می کنند، یکی از بدترین رسانه هاست. باری در کنایه ای نوشته بودم شاید یکی یا تعدادی با تخلص های خر-آسانی یا مجوسی / فارسی عقب این دستگاہ نشسته اند و فقر فرهنگی ای را به نمایش می گذارند که در افغانستان با سمبول های ارتجاع سقوی، افراد، اشخاص و نشانی های آن آشکار و هویدا می باشند.

تغییر نام دری وب سایت اسپوتنیک به افغانستان، هرچند هر دو پیوسته به کشور، بسیار حساسیت برانگیز نشدند، اما نشر محتویات مغرضانه ی فارسیسم که گاه با تحریف هویت ملی، به جای افغان، افغانستانی می نویسند یا این که گویا دری لهجه است، این رسانه ی مضحک را خیلی زود بی اعتبار و منفور ساخت.

چنان چه یادآوری کردم، افتضاح املا و انشای رسانه ی اسپوتنیک افغانستان، ما را مشکوک ساخته که نکند کسی از قماش عبدالحمید خراسانی را مامور گرداننده گی آن کرده باشند. مثلاً گزارش پُر آب و تاب «بولانی شیرآغا» در وب سایت اسپوتنیک افغانستان، ما را یقین داد که بلی، حتماً یکی از آن خر-آسانی های مجوس، عقب این رسانه نشسته است. قرابت قومی و منطقه یی مذموم، حتی آنان را دنبال یک هموطن بی چاره در ده افغانان کابل می کشاند که مشتریانش عموماً افراد بسیار نادار استند.

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۲۷۵

اصول دیپلماتیک، ایجاب می کنند کشور هایی که روابط دیپلماتیک دارند، ملزم به رعایت عرف دولتی همدیگر نیز باشند. با آن چه در وزارت خارجه تحمیل شده و می گذرد، توقع ندارم پسر ملا چترالی، کاری کند، اما رییس دولت و تیمش که به تداخل وظیفه یی متهم اند، حداقل جرات کنند در این مورد نیز تداخل کنند. به یقین که اگر جهت خیر و صلاح ما باشد، خودم هر چند به عنوان منتقد حکومت، اما قاطعانه از آنان دفاع می کنم. ارزش ذهنیت سازی های این قلم، به کسی پوشیده نیست.

حکومت ما بر مقامات روسی اعتراض کند که چرا با حذف پسوند دری از وب سایت اسپوتنیک، عرف دیپلماتیک را نقض کرده اند و بدتر از همه اگر با رویه ی انتقادی، ظاهر می شوند، حداقل چند آدم باسواد و با فرهنگ را بگمارند که آبر و حیثیت شان را نبرند.

روش های رسانه یی - روسی نوع اسپوتنیک افغانستان، بسیار تحریک کننده اند. من نمی دانم کشوری که برای ما هشت ثور را میراث ماند و امروزه سعی می کند با اوباش کوچه و بازار، خاطرات بد حضور شوروی را زنده کند، چه نقش مثبتی در افغانستان دارد؟ سرمایه گذاری های مغرضانه ی شوروی را کنار بگذاریم و پیرسیم روسان در ۱۸ سال اخیر، چه نقش خوبی ایفا کرده اند که حالا به دنبال انتقام از غرب، با حیثیت مردم ما بازی می کنند؟

خدا کند روز هایی دیر نباشد که نقش مصایب ما (بنیادگرایی و مواد مخدر) در سیاست های صدور انتقام گیری افغانی، بروز کند. بعد به ابر قدرت های جهان نیز چلنج می دهیم که دست کی بالاست؟ یادداشت:

در جلو وزارت اطلاعات و فرهنگ، در یک دکان حقیر، سیاه و محیط کاملاً غیر بهداشتی، چند نفر با عرق های سر و صورت که حتماً در کارشان نیز می چکند، در یک ظرف آهنی شیشه تشت (بزرگ تر از

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۲۷۶

ماهی تابه) که روغن آن شاید دو-سه روز تبدیل نمی شود، بولانی می پزند. پخش گزارش اسپوتنیک از این هموطنان فقیر با این اعتراض مردم توام شد که بولانی های آنان بسیار غیر صحتی اند. در برابر همین دکان، یک تعداد هموطنان دیگر، جوس میوه می فروشند که سر و صورت پاکیزه دارند. من که مشتری آنان استم، روزی پرسیدم: این بولانی شیرآغا، چه کمال دارد؟ آنان با تعجب گفتند: ما که در آن، هیچ کمالی ندیده ایم!

لینک گزارش ویدیویی «بولانی شیرآغا» در وب سایت اسپوتنیک افغانستان:

<https://www.facebook.com/sputnik.af/videos/430469784195587/>

اسپوتنیک افغانستان
۱۰ ساعت ·

موی تای کار افغانستانی در برابر روسی در مرحله نهایی

AF.SPUNIKNEWS.COM

موی تای کار افغانستانی در برابر روسی در مرحله نهایی
ممثل اسلامی عضو تیم ملی موی تای جوانان افغانستان، سومین پیروزی اش را در رقابت های

۲ مورد اشتراک گذاری

۱۱۴

A9 - - (اسلام و مسلمانان در ترکیه)

تصادفاً در میان جمعی از فرآورده های مدارس حقانیه ی پاکستان و دیوبند هند، به سخنانی گوش می دادم که تنی چند از آخوندک ها و اخوانیست ها، ذوق زده از پیروزی رجب طیب اردوغان می گفتند و شکر به جا می آوردند.

در سالیان جنگ های آذربایجان و ارمنستان بر سر منطقه ی ناگورنا قره باغ، تنظیم های جهادی افغانستان که روی گوشت و پوست افغانان، مسلط شده بودند، برای ادای دین، اما با قیمت های مشخص، افراد زیادی را به جبهات آذری ها و ارمنه می فرستند. این که این افراد، به چه میزان در موثریت جبهات آذری های مسلمان، نقش داشتند، معلومات زیادی در دست نیستند، اما مرخصی های زود هنگام آنان در حوزه ی مسلمانان ترک، روی این حقیقت استوار بود که این جنگجویان، ارزشی به عمران و دارایی های عامه قایل نبودند. در واقع جنگ های افرادی که از افغانستان، استخدام شده بودند، باعث خسارات و ویرانی های عمده شده بودند که در کارنامه ی حکومت ملایرانی، تفصیل ماجراست.

پس از سقوط خلافت عثمانی، ریاست جمهوری مصطفی کمال آتاترک و رونق دوباره ی باور های دینی در نظام، ترکیه، محوریت بزرگی نه فقط در جهان اسلام دارد، بل روی ارزش های کلان ترکتباران حوزه ی ترکستان، متمرکز است.

دمیدن روح اسلامی در نظام ترکیه، اما به معنی بازخوانی بنیادگرایی دینی نیست. جمهوری ترکیه با نظام مردمسالار، بر اساس آرای مردم شکل می گیرد. گرایش های دینی با هویت ترکی، جزو فی نفسه های هویت ملی مردم ترکیه به شمار می روند. بر این اساس، دین باوری، به گونه ای که از اسلام سیاسی، تعبیر می شود، در ترکیه جایی ندارد. مثلاً

اجبار در دین، از جانب هیچ مرجعی تایید نمی شود. جامعه ی ترکیه با پیوند های عمیق منطقه یی و جهانی، از جمهوری اسراییل تا ایالات متحده، دخل و تصرف ایده ها را از فلتر منافع ملی، عبور می دهد؛ اما طی چند سال اخیر، اخبار جریانات ترکیه و جناح حاکم که به گونه ای اسلام گرا شمرده می شود، مذهبیون افغانستان را به شوق آورده است. این تحریک، اما بر اساس افهامی نیست که گمان می برند.

مذهبیون ما در جناح متمایل به اکثریت (سنی) و اقلیت (شیع) بیشتر در حوزه های سلفی، وهابی، شیعی و مدارسی تحلیل رفته اند که تنظیم های جهادی و گروه های خشونت طلب دینی، محصول آن هابند. این تجربه که به ادامه ی «شکست اسلام سیاسی» (اثر مهم اولیویا روا، نویسنده ی فرانسوی) واقع می شود، پی آمد های ناگواری در پی داشته است.

تجربه ی حکومتداری فارغان مدارس و حوزه های پاکستانی، ایرانی و دیوبندی، تجرید، عقب مانی و عجز در برابر شرایط روز است. ویرانی های حکومت اسلامی مجاهدین در افغانستان و تجربیات خشن پدیده ی داعش و طالبان، اجزای معجزا از برداشت هایی اند که حالا در مُدل ترکیه، آنان را به مغالطه می کشانند.

مذهبیون ما با شوق و رغبت بیشتر، دنبال مُدل ترکیه افتیده اند. این گرایش، شاید به این دلیل باشد که ثبات، اقتدار و اثرگذاری ترکیه، آنان را از تنگنای عجز بیرون می کند؛ زیرا تجربه ی آنان در زمان اقتدار، به اندازه ی ذره ای از عوامل نابسامانی و دشواری ها نکاسته است. این توهم اگر با روشنگری تبیین نشود، خشک اندیشی های ناشی از آن، در اختیار نسخه های چپی و راستی که یک سره ناکام بوده اند، مردم را به مشکل دیگر می اندازد. بنا بر این، برای یافت راه حل، بهتر است سراغ محور هایی برویم که ثابت می کنند توهم

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۲۷۹

آخوندک ها و اخوانیست های افغانی از اسلام ترکیه، چه قدر نادرست است.

در ترکیه، مُدل هارون یحیی یا عدنان اوکتار، از معرفه هایی باور های اسلامی است. من می دانم که مردم ما کمترین شناختی هم از عدنان اوکتار ندارند.

هارون یحیی یا عدنان اوکتار در فراسوی مرز های توهم ما نشان می دهد که تلقی اسلام در ترکیه، با آن چه مذهبیون سیاسی ما دل خوش کرده اند، بسیار تفاوت دارد.

در جامعه ی مذهبی ما، مُدل های صدر اسلام، بدون رعایت شرایط، در تنگنای فقه، بیشتر به روایت های تاریخی می مانند. سنت گرایی و عرفانیزم، چند بنای دیگر این برداشت اند؛ هر چند سنت گرایی، فرقه ها و عرفان، از اوج افراط کاسته اند، اما با ایجاد پیچیده گی، چند محوری و فساد سیاسی که در خانواده های پیران و شیوخ، حتی در سقوط حکومت امنی، نقش منفی داشتند، اهمیت بسیار را آشکار نمی سازند.

ترکیه با تجدد دینی، هرگز در آیین های اسلام سیاسی تجربیات تنظیمی که یک سره ناکام و مخرب بودند، شناخته نمی شود. اسلام ترکی، بیشترین روح هویت ترکی برای حفظ منافع ملی است. در این نمونه، جایگاه ترکیه با نماینده گی اسلامی، به محور جذبی مبدل می شود که با علایق و احترام جمعیت میلیاردی مسلمانان، می تواند روی ثبات منطقه یی، جهانی، تجاری و اقتصادی ترکیه، اثر بگذارد. برای شناخت این عنصر مهم، اسلام ترکیه را در فراسوی برداشت حوزه های پاکستانی، عربی و ایرانی می یابیم.

شبکه ی جهانی تلویزیون A9 با هارون یحیی یا عدنان اوکتار، تبیین می کند که موضع ترکیه در جهان اسلام، روی چه برداشت هایی استوار اند، اما قبل از همه، معرفی هارون یحیی یا عدنان اوکتار:

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۲۸۰

«کسی را که به نام هارون یحیی می‌شناسیم، در سال ۱۹۵۶م در شهر آنکارا [انقره] به دنیا آمد. نام واقعی او عدنان اکتار است و آن نام مستعار اوست. پاره اول این اسم، نام هارون، برادر حضرت موسی (ع) است و پاره دوم، نام حضرت یحیی (ع)؛ پیامبری که درست پیش از عیسی مسیح (ع) آمد و مردم را به آمدن او بشارت داد و در راه مبارزه با ظلم و فساد، سر مبارکش را از دست داد.

او [هارون یحیی] در دو رشته دانشگاهی [پوهتونی] درس خوانده است؛ هنر و فلسفه. از ۲۴ ساله گی نوشتن و انتشار کتاب‌هایش را آغاز کرد و تا به امروز بالغ بر ۲۲۲ کتاب در موضوعات مذهبی، علمی و سیاسی نوشته است. البته موضوع کتاب‌های علمی و سیاسی او نیز به نوعی به مذهب باز می‌گردد. آثار این نویسنده که در خود ترکیه، تا به امروز در شماره گان بیش از یک میلیون نسخه به فروش رفته اند، به ۵۱ زبان مختلف از جمله انگلیسی، فرانسوی، آلمانی، اسپانیایی، فارسی [دری]، عربی، اردو و روسی بازگردانده شده است. می‌توان گفت او یک نویسنده جهانی به معنای واقعی ست.»

<http://ketabnak.com/persons/%D9%87%D8%A7%D8%B1%D9%88%D9%86+%DB%8C%D8%AD%DB%8C%DB%8C>

بلی، هارون یحیی یا عدنان اکتار، پدیده‌ی بسیار متفاوت است. این آدرس که نمونه‌ی قبول شده‌ی مکتب‌های اسلامی ترکیه به شمار می‌رود، با آن چه آخوندک‌ها و اخوانیست‌های ما می‌پندارند، تفاوت آشکار دارد.

تلخیص تبیین هارون یحیی در آثارش، با تفاوت‌های آشکار از دگم صدرگرایی، فقه، محدودیت و دید ناچیز و تنگ‌نظرانه بر مسایل که در کل تجربیات اسلام سیاسی، جامعه را با خطرات عظیم عقب مانده گی مواجه می‌کنند، بیشتر روی تعقل قرآنی در ساینس، آزادی، دوری از اجبار و توجه به اولویت‌هایی می‌چرخد که اگر ثبات کشور‌های اسلامی، چون ترکیه را فراهم آورده اند، از میانه روی برای تامین

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۲۸۱

اولویت ها، عدالت اجتماعی و اجتناب از اجبار و اکراه در امر باور های دینی، استفاده می کنند.

نبود اجبار در مکتب اسلامی هارون یحیی در ترکیه، قیود و انجماد فکری را می شکنند. بر این اساس، احساسات مذهبی اعتدالی، جامعه ی اکثریت مسلمان ترکیه را کمک کرده است الگو باشند.

در مدل اسلامی ترکیه، شراکت دینی زنان و مردان، بدون کمترین اهمیت به اجبار پوشش یا به جا آوردن مناسک دینی، مردم را از هراسی محافظت می کند که در نمونه های رژیم های که با داعش ظهور کرد، زنده گی مردم با هیولای محدودیت، نفس گیر و از تمام نعمات و جاذبات الهی محروم می شود.

خشک اندیشان ما فکر کرده اند مدل اسلامی ترکیه، انتاج همان برداشت هایی ست که در زمان اقتدار، افغانستان را به ویرانه مبدل و سهم ما را در آخر کاروان تمدن، قرار دادند.

برای شناخت بهتر اسلام در ترکیه، از طریق لینک های زیر، این کتاب های هارون یحیی یا عدنان اوکتار را رایگان دانلود کنید:

۱- اسرار آفرینش

۲- اعجاز قرآن

۳- اقوام هلاک شده

۴- الگوبرداری علوم از طبیعت

۵- بی زمانی و حقیقت سرنوشت

۶- دنیای حیوانات

۷- دنیای شگفت انگیز اطراف ما

۸- دنیای شگفت انگیز زنبور های عسل

۹- دنیای شگفت انگیز مورچه ها

۱۰- سگ های آبی، سد سازان ماهر

۱۱- شکوه و عظمت آسمان ها

۱۲- شناخت خدا از طریق برهان

۱۳- شوالیه های معبد

۱۴- فدایی خدا

۱۵- مرد کوچکی بر فراز برج

۱۶- معجزه ی کاینات

۱۷- نیرنگ تکامل

http://www.afghanpedia.com/projects/libraries/pdfs/get_pdf.jsp?book_id=100feitk.pdf
http://www.afghanpedia.com/projects/libraries/pdfs/get_pdf.jsp?book_id=103nrxgxn.pdf
http://www.afghanpedia.com/projects/libraries/pdfs/get_pdf.jsp?book_id=115jnrphz.pdf
http://www.afghanpedia.com/projects/libraries/pdfs/get_pdf.jsp?book_id=113jeyyex.pdf
http://www.afghanpedia.com/projects/libraries/pdfs/get_pdf.jsp?book_id=98zrejii.pdf
http://www.afghanpedia.com/projects/libraries/pdfs/get_pdf.jsp?book_id=103yqfqan.pdf
http://www.afghanpedia.com/projects/libraries/pdfs/get_pdf.jsp?book_id=100mhrzfk.pdf
http://www.afghanpedia.com/projects/libraries/pdfs/get_pdf.jsp?book_id=91ydgwcb.pdf
http://www.afghanpedia.com/projects/libraries/pdfs/get_pdf.jsp?book_id=94tiabje.pdf
http://www.afghanpedia.com/projects/libraries/pdfs/get_pdf.jsp?book_id=108wdcaus.pdf
http://www.afghanpedia.com/projects/libraries/pdfs/get_pdf.jsp?book_id=102olpdcn.pdf
http://www.afghanpedia.com/projects/libraries/pdfs/get_pdf.jsp?book_id=115kkzrlz.pdf
http://www.afghanpedia.com/projects/libraries/pdfs/get_pdf.jsp?book_id=93jycvcd.pdf
http://www.afghanpedia.com/projects/libraries/pdfs/get_pdf.jsp?book_id=104dufiuo.pdf
http://www.afghanpedia.com/projects/libraries/pdfs/get_pdf.jsp?book_id=98opswii.pdf
http://www.afghanpedia.com/projects/libraries/pdfs/get_pdf.jsp?book_id=92raohoc.pdf
http://www.afghanpedia.com/projects/libraries/pdfs/get_pdf.jsp?book_id=106dqlsdq.pdf

شرح تصاویر:

هارون یحیی یا عدنان اوکتار با مجریان و مهمانان شبکه ی جهانی تلویزیون A9. در این تصاویر، مجریان و مهمانان اناث تلویزیون A9 با اختیار پوشش و لباس دلخواه، هیچ اجباری برای پذیرش باورهای رایج حجاب یا بی حجابی ندارند. یادآوری:

حالا که این مقاله انتشار می یابد، چند روز از دستگیری هارون یحیی می گذرد. در اخبار دستگیری او آمده که خلاف اتهام سکسولوژی و اروتیسم نشراتی و باوری، دستگیر می شود. او با صورتی که در این

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۲۸۳

نوشته مستند شد، از سال ها به این سو در ترکیه، کار و زنده گی کرده بود.

به هر حال، آن چه در این نمونه داریم، نشان می دهد که اخوانیسم سیاسی افراطیون مذهبی ما، اگر از بوکو حرام و حرامزاده گان پاکستانی معجزا شود، هیچ ساحه ای در کشور های اسلامی ندارد.

به استثنای چند کشور جنگ زده که دچار تعدی کشور های خارجی شده اند، از شمال افریقا تا ترکستان چین و از قفقاز تا کُل جنوب کشور های مسلمان نشین، در هیچ کشور اسلامی، آن باور های جهادی که باعث تنازع و دارالجهاد می شوند، نه فقط بالاتر از منافع ملی، عمران، آبادی، رفاه و آرامش مردم، پنداشته نمی شوند، بل حتی در پاکستان یا لانه ی فساد سیاسی هم معجز ندارند.

لینک خبر دستگیری عدنان اوکتار یا هارون یحیی:

<https://negaam.news/1397/04/21/351370>

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۲۸۴

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۲۸۵

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۲۸۶

Kedickler Online

 ABONE OL 687

ANA SAYFA

VIDEOLAR

OYNATMA
LISTELERİ

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۲۹۱

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۲۹۴

Kediçikler / چوچه های پشک

هارون یحیی / عدنان اوکثار به زنان و دختران زیبایی که استخدام کرده بود و در واقع همکارانش بودند، «پشک هایم» خطاب می کرد. «کدیچیکلر» به معنی چوچه های پشک است. این وصف، نام صفحه ی مجازی مشهور تیم A9 بود. از طریق این صفحه، تصاویر پشک های آقای یحیی را با جملات قصارش در مورد خدا، دین اسلام، مسلمانان و سایر مسایل به زبان ترکی منتشر می ساختند. آن چه در این بخش مستندسازی کرده ام، بخشی از پوسترهای تبلیغاتی هارون یحیی می باشد. جالب این جاست که وقتی از او پرسیده بودند «چرا این قدر آزاد؟»، گفته بود «برای جذب مخاطب است!»

در میان پشک های هارون یحیی، گلشاه گوچتمیز و اسرا سراج اوغلو، مشهورتر هستند.

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۲۹۶

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۲۹۷

MERVE
BÜYÜKBAYRAK

Güzel şeyler güzel insanlara layıktır.
Güzel olan her şey ondan anlayana, ona şükredene, onu Allah'tan gelen bir nimet olarak görene layıktır.
ADNAN OKTAR

[f /merve.buyukbayrak](#) [❤ @mrvbuyukbayrak](#) [🐦 /Kedicikler.HY](#)

رساله ها، مدیریت و نوسان ها / ۲۹۹

En önemli şey kalite
ve estetikdir. Hayata
renk katan, güzellik
katan olay budur.

Adnan Oktar

Yasemin
AYŞE KİRİŞ

♥ /yasemin.ayse.kiris ♥ @yasemin_kiris /Kedicikler.HY

Kadının dekoltesine, güzelliğine,
makyajına karşımak İslam'da değil,
gelenekçi ortodoks sistemde vardır.
İslam'da kadın hürdür.

-Adnan Oktar

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۳۰۰

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۳۰۱

f /Kedicikler.HY

Tutku
Allah'ın müminlere
özel verdiği
bir nimettir,
bir nurdur.
Saygı olmadan
sevgi olmaz.
-adnan oktar

Yasemin
kirişçi

Tüm süsleri,
tüm eşyaları,
tüm güzellikleri
yapan Allah'tır.
Sanatçıyı, insanı
vesile eder,ama
asıl yapan Allah'tır.
-ADNAN OKTAR

TÜLAY
Kumaşçı

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۳۰۲

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۳۰۳

*Her insana,
Müslüman'a gelir vahiy,
fakat farkına varmaz.*

*Mesela Allah
ona cevaplattırır,
bir şey söylettirir,
vahyeder Allah.
Biz ona ilham diyoruz,
inşa Allah.*

-Adnan Oktar

Yasemin

@Yasemin_kiris

yasemin_kiris

KediciklerOfficial

Allah'a
inanmayan
insanlarda
huzur
olmuyor.

-Adnan Oktar-

Ebru
Altan

@ebru_altan_

ebrualtan_@9tv

KediciklerOfficial

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۳۰۴

Kadınlar
çok güzel varlıklar.
Dünyanın süsü onlar.
Bütün dünyanın kadınlara
çok önem vermesi lazım.
Bir insan kadının
kıymetini bilmiyorsa,
öyle bir güzelliği
göremiyorsa
kalp gözü kördür.
Adnan Oktar

**Nadya
Ayşe**

 @NadyaAyse nadya_ayse_a9 KediciklerOfficial

**SEVGİYİ VE TUTKUYU YARATAN ALLAHTIR.
Müminlerin birbirine sevgisi zer aleminde
Allaha verdikleri sözün bir tecellisidir.**

*Adnan
Oktar*

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۳۰۵

رساله ها، مدیریت و نوسان ها / ۳۰۷

رساله ها، مدیریت و نوسان ها / ۳۰۹

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۳۱۰

رساله ها، مدیریت و نوسان ها / ۳۱۱

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۳۱۳

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۳۱۵

İman olmadan sevginin,
kalitenin ve güzelliğın
bir anlamı olmaz.

İman da iman hakikatlerinin
anlatılması, Darwinizmin
yıkılmasıyla oluşur.

Adnan Oktarı

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۳۱۷

Gülşah Güçyetmez / گلشاه گوچتمیز

GÜLŞAH
Güçyetmez

Birçok şov ve yarışma programında çok sevgisiz gergin bir dünyanın telkini veriliyor. Bu programlarda Allah'ı hatırlatan tek kelime olmuyor.

ADNAN OKTAR

[/gulsahbaloglugucyetmez](#) [@gulsahgucyetmez](#) [/Kedicikler.HY](#)

Gülşah
Güçyetmez

Allah korkusu sevginin başıdır. Allah'tan korkmayan sevgiyi bilmiyor. Tutkunun, aşkın, sevginin kökeni Allah korkusudur.

Adnan Oktar

[/gulsahbaloglugucyetmez](#) [@gulsahgucyetmez](#) [/Kedicikler.HY](#)

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۳۱۹

*En önemli konu
Allah'ın
sevilmesi.
Allah sevgiyi
çok lezzetli
yaratmış,
tüm güzellikler,
cennetteki
tüm nimetler
sevgi için
yaratılmıştır.
-adnan oktar-*

Gülsah

 @gulsahgucyetmez gulsahgucyetmez kediciklerOfficial

İSLAM GÜZEL OLAN HER ŞEYDİR.
Sanat, kalite, nezaket, görgü,
neşe, sevinç İslam'ın içindedir.
İslam'ı güzellikle ayrı göstermek
samimiyetsizlik.

Adnan Oktar

رساله ها، مدیریت و نوسان ها / ۳۲۱

Allah'ın varlığı cennet demektir, bizi neşelendirir,
sonsuz yaşam demektir, bu bir insanın en
hoşuna gidecek nimetlerden biridir.

Adnan Oktar

Peygamberimiz (sav) asla kadınların
dövülmesini söylememiştir.
Bunu iddia edenler doğru
söylemiyorlar.

-Adnan Oktar

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۳۲۲

Esra Saraçoğlu / اسرا سراج اوغلو

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۳۲۳

ZAMAN GEÇTİKÇE KARŞINDAKİ İNSANIN
VEFASINI, SADAKATİNİ, KİŞİLİĞİNİ, FEDAKARLIĞINI
GÖRDÜKÇE İNSAN DAHA ÇOK SEVER.
YAŞLA ZAMANLA SEVGİ AZALMAZ.

Adnan Oktar

Adnan Oktar

Bir kadına

herkesin saygı ve hürmet
göstermesi mecburidir.
Kadını koruyup kollamak
erkek için bir nimet ve
mutluluk vesilesidir.

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۳۲۵

معرفی مصطفی «عمرزی»
(نویسنده، پژوهشگر و روزنامه نگار)

- متولد ۲ عقرب سال ۱۳۶۲ش در کابل.
- فارغ از «لیسه ی عالی استقلال» در سال ۱۳۷۸ش.
- فارغ به سویه ی دیپلوم از بخش «رادیو و تلویزیون» پوهنځی ژورنالیزم پوهنتون کابل در سال ۱۳۸۲ش.
- دارنده ی گواهینامه ی «گزارشگر انتخابات» از پروژه های آموزشی شبکه ی جهانی BBC.

تجربیات کاری:

عضو شورای مرکزی، گزارشگر، خبرنگار، روزنامه نگار، مدیر مسوول نشریه، همکار قلمی، مصحح، نویسنده، تهیه کننده، کارگردان، مسوول ارزیابی نشریات، مسوول طرح و ارزیابی، مسوول واحد فرهنگی و همکار رسانه یی در نهاد ها و رسانه هایی چون «اتحادیه ی ملی ژورنالیستان افغانستان»، «اتحادیه ی ملی ژورنالیستان و خبرنگاران افغانستان»، «انجمن شاعران و نویسندگان افغانستان»، هفته نامه ی «قلم»، «تلویزیون ۱»، «رادیو و تلویزیون «باختر»، فصلنامه ی «بنیان اندیشی» (منتشره در جمهوری اسلامی ایران)، روزنامه ی «سرخط»، مجله ی «اوربند»، گاهنامه ی «تحریک»، روزنامه ی «هیواد»، وب سایت «تول افغان»، وب سایت «تول افغانستان»، وب سایت «دعوت میدیا ۲۴»، وب سایت «تاند»، وب سایت «روهی»، وب سایت «حقیقت»، وب سایت «دانشنامه ی افغان»، وب سایت «سمسور»، وب سایت «لر او بر»، وب سایت «نن»، وب سایت «خبرپاڼه»، وب سایت «کتابتون»، واحد تولید «آمو فلم» و تیم انتخاباتی «صلح و اعتدال» به رهبری محمد حنیف اتمر.

آفرینش های کاری- فرهنگی

برنامه ها و فلم های مستند تلویزیونی:

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۳۲۶

- ۱- برنامه ی مستند تاریخی «یک سده فراز و نشیب» در تلویزیون «باختر»: ۱۴ قسمت ۲۴ دقیقه یی.
- ۲- برنامه ی مستند تاریخی «آینه ی تاریخ» در تلویزیون «باختر»: ۱۸ قسمت ۲۴ دقیقه یی.
- ۳- برنامه ی مستند ادبی «نای» در تلویزیون «باختر»: ۲۰ قسمت ۲۴ دقیقه یی.
- ۴- فلم مستند «۲۶ سرطان» در تلویزیون «باختر»: ۲۴ دقیقه.
- ۵- فلم مستند «پژواک کوهسار» (پیرامون زنده گی مرحوم فقیر فروزی) در تلویزیون «باختر»: ۴۰ دقیقه.

تخلیقات:

- ۱- صحبت های مغاره نشینان (طنزی) - منتشر شده است.
- ۲- افغانستان و بازار آزاد (سیاسی - اجتماعی) - منتشر شده است.
- ۳- مرز و بوم (تاریخی).
- ۴- چهار یادواره (معرفی چهار فرهنگی افغان) - منتشر شده است.
- ۵- سخن در سخن (معرفی کتاب ها).
- ۶- یک قرن در تاریخ و افسانه (تاریخ تحلیلی و شفاهی افغانستان از ۱۹۰۰م تا ۲۰۰۰م) - منتشر شده است.
- ۷- افغاننامه (مشاهیر افغان) - منتشر شده است.
- ۸- پشتون ها (تحلیلی) - منتشر شده است.
- ۹- رسانه ها، مدیریت و نوسان ها (رسانه یی).
- ۱۰- در هرج و مرج زیستن (سیاسی - اجتماعی).
- ۱۱- تاریخ عمیق (طنزی).
- ۱۲- اندیشه در بستر سیاست و اجتماع (مقالات منتشره در روزنامه ی سرخط) - منتشر شده است.
- ۱۳- با زبان دری (تحقیقی - تحلیلی) - منتشر شده است.
- ۱۴- روزگار (نوستالژی).
- ۱۵- پاسخ (واکنش ها).
- ۱۶- تامل و تعامل فرهنگی (فرهنگی).
- ۱۷- ارتجاع و مرتجع (انتقادی).
- ۱۸- سیر فرهنگی (فرهنگی).
- ۱۹- پی آمد تصویر (فلم و سینما).
- ۲۰- در منظر بیگانه (تحلیلی).

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۳۲۷

۲۱- ذهنیت متنازع (ابراز نظر).

۲۲- افغان زمین (مجموعه نوشته های منتشره در مجله ی اوربند).

جزوه ها:

۱- به رنگ آبی (زنده گی شهید مینا).

۲- مردی از سرزمین آزاده گان (زنده گی و برنامه ی انتخاباتی محمد شفیق گل آقا شیرزی).

۳- محمد نادر «نعیم» (زنده گی و برنامه ی انتخاباتی محمد نادر نعیم).

تالیفات:

۱- هنر در سینمای افغانان (فلم هنری سینمایی افغانستان از ۱۳۲۷ش تا امروز)- منتشر شده است.

۲- دُر دری (پیشینه و مقال زبان دری).

گردآوری ها:

۱- زمانی که مفاخر ناچیز می شوند (تنقید تاریخی)- منتشر شده است.

۲- حقیقت خورشید (پیرامون کلمات افغان و افغانستان)- منتشر شده است.

۳- در جغرافیای جهان سوم (بررسی ستم ملی و ستیز قومی در ایران).

۴- در متن مدعا (اهل سنت در جمهوری اسلامی ایران).

۵- نگرش نو بر شاهنامه و فردوسی (تنقید فردوسی و شاهنامه)- منتشر شده است.

۶- مُنحی تاریخ (تنقید کوروش و سلسله ی هخامنشی)- منتشر شده است.

۷- آریاییسم (تنقید پدیده ی آریایی)- منتشر شده است.

۸- پور خرد (معرفی زنده یاد استاد ناصر پورپیرار)- منتشر شده است.

۹- دری افغانی (پیرامون زبان دری و ویژه گی های آن)- منتشر شده است.

۱۰- آیین های سخیف (تنقید ادیان زردشتی، مزدکی و مانوی)- منتشر شده است.

۱۱- کتاب نامه ی من (پیرامون زنده گی و کارنامه ی مصطفی عمرزی).

۱۲- پندار ستمی (تنقید و بررسی پدیده ی معروف به ستمی).

۱۳- آرکایسم (تنقید باستانگرایی)- منتشر شده است.

۱۴- معنی (گزیده هایی از سخنان اندیشمندان).

۱۵- محوطه ی سیاه (تبیین و بررسی فارسیسم).

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۳۲۸

- ۱۶- رسالت ملی (کارنامه ی محمد طارق بزرگ).
- ۱۷- افغان ها و انگلیس ها (مجموعه ی تصاویر افغانستان، افغان ها و انگلیس ها در قرن ۱۹).
- ۱۸- رنسانس افغانستان (عمران افغانستان در سه سده ی پسین).
- ۱۹- افغان ها قبل از جنگ (سیمای زنده گی مدنی ملت افغان).
- ۲۰- صلح و اعتدال (مجموعه ی نوشته ها و ترجمه های مصطفی عمرزی در تیم انتخاباتی صلح و اعتدال به رهبری محمد حنیف اتمر).
- ۲۱- فاجعه ی سقوی دوم (سیمای بدترین تاریخ افغانستان).
- ۲۲- اتحاد شوروی در افغانستان (تجاوز، جنگ، جنایت و فرار).
- ۲۳- قبرستان امپراتوری ها (تاریخ افغانستان در کارتون ها).
- ۲۴- چهره های سیاسی افغان (از میرویس هوتکی تا محمد اشرف غنی).

ترجمه ها:

- ۱- تا حصار پنتاگون (سفرنامه ی واشنگتن): محمد اسماعیل «یون»- منتشر شده است.
- ۲- رسانه های کنونی افغانی: محمد اسماعیل «یون»- منتشر شده است.
- ۳- ساختار هندسی شعر پشتو: محمد اسماعیل «یون»- منتشر شده است.
- ۴- انگیزه های فرار نخبه گان حرفه یی از افغانستان: محمد اسماعیل «یون»- منتشر شده است.
- ۵- تخت دهلی را فراموش می کنم (سفرنامه ی هند): محمد اسماعیل «یون»- منتشر شده است.
- ۶- افغانستان در پیچ و خم سیاست: محمد اسماعیل «یون»- منتشر شده است.
- ۷- اگر جهانیان شکست بخورند؟: محمد اسماعیل «یون»- منتشر شده است.
- ۸- درست نویسی پشتو: محمد اسماعیل «یون»- منتشر شده است.
- ۹- فقر فرهنگی: محمد اسماعیل «یون»- منتشر شده است.
- ۱۰- در قلب کرملین (سفرنامه ی مسکو): محمد اسماعیل «یون»- منتشر شده است.
- ۱۱- مشی «تحریک ملی افغانستان»- در اختیار «د افغانستان ملی تحریک»، قرار داده شده است.
- ۱۲- اساسنامه ی «روند ملی جوانان افغان»- در «اختیار روند ملی جوانان افغان»، قرار داده شده است.

رسانه ها، مدیریت و نوسان ها / ۳۲۹

۱۳- اساسنامه ی «انجمن پیشرفت و رفاه زنان افغان»- در اختیار این نهاد، قرار داده شده است.

۱۴- اساسنامه ی «حزب حرکت مردمی افغانستان»- در اختیار این حزب، قرار داده شده است.

۱۵- مرامنامه ی «حزب حرکت مردمی افغانستان»- در اختیار این حزب، قرار داده شده است.

۱۶- ناگفته های ارگ: محمد اسماعیل «یون».

همکاری های فرهنگی با دیگران در تهیه ی کتاب ها، فلم ها و برنامه ها کتاب ها و نشریات:

«سایه بان بی سایه» (مجموعه ی داستان های دری)، «تحقیقی پیرامون سوابق تاریخی و موقف حقوقی قرارداد و خط دیورند»، «پشتونستان»، «پژواک؛ زنده ی جاویدان است»، «منار نجات»، «حکیمیت انگلیس در سیستان»، «زنده گی امیر دوست محمد خان- جلد اول»، «پیروزی» (راجع به احمد یاسین سالک قادری) و «خانقاه عشق» (مجموعه ی شعر دری).

فلم ها و برنامه های تلویزیونی:

«مستند باختر» (برنامه ی تاریخی)، برنامه ی اجتماعی «همتا»، «بازتاب اعتماد مردم» (سلسله ی انتخاباتی) و «شهید ملت» (مستند زنده گی شهید عبدالحق).

تاییدات فرهنگی- مدنی:

- ستایشنامه ی «پوهنخی ژورنالیزم» پوهنتون کابل در سال ۱۳۸۲ش.

- ستایشنامه ی «مجمع صلح افغانستان» در سال ۱۳۸۶ش.

- ستایشنامه ی «شورای ژورنالستان افغانستان» در سال ۱۳۹۳ش.

- ستایشنامه ی «مشرانو جرگه ی افغانستان» در سال ۱۳۹۶ش.

MEDIA, MANAGEMENT AND FLUCTUATIONS

**WRITER:
MUSTAFA OMARZAI**

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**